

## דברי הכנסת

### הישיבה השלוש-מאות-וחמישים-ותשע של הכנסת השלוש-עשרה

יום שלישי, ו' בתמוז התשנ"ה (4 ביולי 1995)

ירושלים, הכנסת, שעה 15:03

## תוכן העניינים

|                                                                        |  |
|------------------------------------------------------------------------|--|
| שאלות ותשובות                                                          |  |
| השלמת בניית מרכז פיס באזור המועצה האזורית מרום-הגליל                   |  |
| מכירת דירות ביהודה ובשומרון                                            |  |
| בניית אזור תעשייה באזור כפר-קאסם                                       |  |
| תוכנית המיתאר החדשה של מחוז הצפון                                      |  |
| עדכון המשכנתאות לזכאים                                                 |  |
| כביש יהוד – צומת בני-עטרות                                             |  |
| עדכון המשכנתאות לזכאים                                                 |  |
| כביש הערבה                                                             |  |
| הצעות לסדר-היום                                                        |  |
| השרפה בהרי ירושלים והשלכותיה                                           |  |
| הצעת חוק-יסוד: חופש העיסוק (תיקון)                                     |  |
| (הצעת חבר הכנסת מ' גפני)                                               |  |
| הצעת חוק למניעת מפגעים (תיקון – מניעת רעש באזור מגורים), התשנ"ה-1995   |  |
| (הצעת חבר הכנסת י' שפי)                                                |  |
| הצעת חוק לתיקון פקודת סדרי השלטון והמשפט (תחולת המשפט                  |  |
| במועצות האזוריות והמקומיות), התשנ"ה-1995                               |  |
| (הצעת חבר הכנסת ר' נחמן)                                               |  |
| הצעת חוק לתיקון פקודת בתי-הסוהר (הסדרים בעניין עברייני                 |  |
| אלימות במשפחה), התשנ"ה-1995                                            |  |
| (הצעת חבר הכנסת ב' טמקין)                                              |  |
| הצעת חוק הרשויות המקומיות (הנחה מארנונה לנכה), התשנ"ה-1995             |  |
| (הצעת קבוצת חברי הכנסת)                                                |  |
| הצעת חוק הארכיונים (תיקון – הוראות שונות), התשנ"ה-1995                 |  |
| (הצעת קבוצת חברי הכנסת)                                                |  |
| סכנה לחיי אדם בגלל מחסור באיברים להשתלה                                |  |
| הצעת חוק קליטת חיילים משוחררים (תיקון – הקצאת קרקעות), התשנ"ה-1995     |  |
| (הצעת חבר הכנסת ע' עלי)                                                |  |
| הצעת חוק נכסי המדינה (תיקון מס' 8) (אישור להענקת זיכיונות כרייה),      |  |
| התשנ"ה-1995                                                            |  |
| (קריאה ראשונה)                                                         |  |
| הצעת חוק העובדים הסוציאליים, התשנ"ה-1995                               |  |
| (קריאה ראשונה)                                                         |  |
| מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת                                           |  |
| הצעת חוק לתיקון פקודת העיריות (מס' 57) (סייג למינוי מבקר), התשנ"ה-1995 |  |
| (קריאה ראשונה)                                                         |  |

הצעת חוק הגבלת הפרסומת למוצרי טבק לעישון (תיקון מס' 2) (סימון חומרים מסוכנים), התשנ"ה–  
1995

(קריאה ראשונה)

הצעת חוק מבקר המדינה (תיקון מס' 29) (ועדת חקירה), התשנ"ה–1995

(קריאה ראשונה)

הצעת חוק נכי רדיפות הנאצים (תיקון מס' 9) (השוואת זכויות), התשנ"ה–1995; הצעת חוק נכי  
רדיפות הנאצים (תיקון מס' 10) (השוואת זכויות לנכי

המלחמה בנאצים), התשנ"ה–1995

(קריאה ראשונה)

## שאלות ותשובות

### היו"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, אני פותח את ישיבת הכנסת ביום שלישי, ו' בתמוז התשנ"ה, 4 ביולי 1995.

אני מקווה, שאני יכול לעשות זאת בשם הבית כולו – לברך את עמה של ארצות-הברית ביום חגו הלאומי.

עכשיו נעבור לסדר-היום: שאלות ותשובות.

אני רוצה להודיע, שהשרים התורנים היום הם השר יאיר צבן והשר אפרים סנה. אדוני המזכיר, נא לדאוג שאחד מהם לפחות יהיה כאן.

אנחנו מזמינים עכשיו את סגן הבינוי והשיכון, חבר הכנסת גולדפרב, להשיב על שאלות. כבודו, בבקשה.

### השלמת בניית מרכז פיס באזור המועצה האזורית מרום-הגליל

חבר הכנסת א' אסעד שאל את שר הבינוי והשיכון ביום כ' באדר ב' התשנ"ה (22 במרס 1995):

באזור המועצה האזורית מרום-הגליל הוקם מרכז פיס, העומד כפיל לבן ואין ביכולת הרשות להשלים אותו.

בביקור שערכה ועדת הפנים של הכנסת העלה ראש המועצה את הנושא ואמר, כי שר הבינוי והשיכון הבטיח לו, בעקבות משא-ומתן, 2 מיליוני ש"ח.

רצוני לשאול:

מדוע משרד השיכון אינו מעביר את הסכום שהבטיח שר השיכון להשלמת מרכז פיס זה?

## **תשובת סגן שר הבינוי והשיכון א' גולדפרב:**

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

השר לא הבטיח השתתפות של 2 מיליוני ש"ח בבניית מרכז הפיס. למרות זאת כבר השתתף המשרד ב-642,000 ש"ח מתוך עלות כוללת מתוכננת של 1.5 מיליון ש"ח.

## **מכירת דירות ביהודה ובשומרון**

חבר הכנסת א' קהלני שאל את שר הבינוי והשיכון ביום י"ב בניסן התשנ"ה (12 באפריל 1995):

בסיור שערכתי באריאל ראיתי בתים גמורים ומחוברים לתשתית, והממשלה לא מעמידה אותם למכירה.

רצוני לשאול:

1. האומנם המידע המצוין למעלה נכון?

2. מה הוא מספר הדירות?

3. האם מצב דומה קיים ביישובים נוספים ביהודה ובשומרון?

4. מדוע נמנע המשרד להעמיד למכירה דירות המוכנות למגורים?

## **תשובת סגן שר הבינוי והשיכון א' גולדפרב:**

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1-2. המידע המצוין אכן נכון. באריאל יש 323 יחידות דיור שבבנייתן הסתיימה, והפיתוח אמור להסתיים במרוצת השנה.

3. מצב דומה קיים ביישובים נוספים באזור יהודה ושומרון, וזאת בהמשך להחלטת הממשלה מיולי 1992 על הפסקת הבנייה.

4. מכירת הדירות המוכנות למגורים טעונה אישור של ועדת שרים שהוקמה במיוחד לאשר פעולות בנייה, פיתוח ואכלוס הרכוש המינהלי באזור יהודה ושומרון.

### **בניית אזור תעשייה באזור כפר-קאסם**

חברת הכנסת נ' חזן שאלה את שר הבינוי והשיכון ביום כ"ד באייר התשנ"ה (24 במאי 1995):

נמסר לי, כי בימים אלה נבנה אזור התעשייה החדש של ראש-העין על אדמות מינהל מקרקעי ישראל באזור כפר-קאסם, שבעבר הופקעו מתושבי כפר-קאסם. לתושבי הכפר אין כיוון גיאוגרפי להתפתח אליו, וגידול האוכלוסייה במקום גורם למצוקת קרקעות.

רצוני לשאול:

1. האם הדברים נכונים?

2. מדוע אין משתפים את תושבי כפר-קאסם בניהול אזור התעשייה החדש?

3. מה ייעשה כדי לפתור את מצוקת הדיור ומרחב המחיה בכפר?

### **סגן שר הבינוי והשיכון א' גולדפרב:**

1. אזור התעשייה באזור צומת-קסם הוא בתחום השיפוט של העיר ראש-העין. קרקעות אזור התעשייה לא הופקעו אלא נקבעו בהסדר מקרקעין ונרשמו כחוק בספרי האחוזה.

2. לכפר-קאסם תוכנית בת תוקף המאפשרת פיתוח אזור תעשייה בחלק המזרחי של היישוב.

3. בכפר-קאסם עתודות קרקע גדולות למגורים, לרבות שישה מתחמים המאפשרים בנייה של כ- 4,000 יחידות דיור חדשות, וזאת נוסף על מתחם נוסף של כ-800 יחידות דיור הנמצא בהליכי תכנון.

### **היו"ר ש' וייס:**

שאלה נוספת לחברת הכנסת חזן.

### **נעמי חזן (מרצ):**

אדוני היושב-ראש, אדוני סגן שר הבינוי והשיכון, אני מסתמכת פה על כתבה שהופיעה בעיתון "הארץ", שבה מדובר בצורה מפורשת מאוד על שני דברים: א. הפקעת קרקעות בעבר באזור כפר-קאסם; ב. אי-שיתוף תושבי כפר-קאסם בתכנון אזור התעשייה המיועד במקום ומצוקת דיור הולכת ומחמירה בגלל בעיות של גידול אוכלוסין.

עם כל הכבוד לתשובה שהוכנה על-ידי המשרד עבורך, אני עדיין לא קיבלתי מענה על השאלות המרכזיות בשאלתא. אם מותר לי לומר, שאילתא באה כדי להניע את הרשות המבצעת באמת לטפל בבעיות. נראה לי, שבתשובות קצת סתמיות על שאלות עקרוניות יש החמצה – כמעט הייתי אומרת פוגעת – בחברי הכנסת. תודה רבה.

### **היו"ר ש' וייס:**

יש עכשיו הזדמנות לבטל את ההחמצה. בבקשה, תשובתך.

### **סגן שר הבינוי והשיכון א' גולדפרב:**

חברת הכנסת נעמי חזן, בתשובה על שאלה נוספת וכחברת כנסת ותיקה, אני מציע לך שתאמיני לתשובות המשרד ולא למה שכתוב בעיתון זה או אחר.

### **היו"ר ש' וייס:**

שניכם בעלי אותו ותק.

### **סגן שר הבינוי והשיכון א' גולדפרב:**

התשובה שנתן המשרד היא תשובה טובה מאוד, והיא מדברת על האזור המזרחי כאזור לפיתוח תעשייה של כפר-קאסם. ראש-העין איננה רחוקה משם. גם אזור התעשייה שם יכול לשמש את כפר-קאסם.

### **תוכנית המיתאר החדשה של מחוז הצפון**

חבר הכנסת א' גולדשמידט שאל את שר הבינוי והשיכון ביום כ"ד באייר התשנ"ה (24 במאי 1995):

בתחילת חודש מאי פורסם, כי תוכנית המיתאר החדשה של מחוז הצפון נועדה לתת מענה לתוואי כבישים, לתעשייה, לתיירות ולשטחים ירוקים, אך היא נעשתה ללא התחשבות בצורכי האוכלוסייה הערבית.

רצוני לשאול:

1. מה הם עיקרי תוכנית המיתאר?

2. האם אכן יש פגיעה בצורכי האוכלוסייה הערבית לפי תוכנית זו?

### **סגן שר הבינוי והשיכון א' גולדפרב:**

1. תוכנית זו מפרטת גם פרוגרמות פיתוח וגם תוכנית השקעות. התוכנית קובעת פריסה של שימושי קרקע צפויים הדרושים למגורים, לתעשייה, לנופש, לתיירות וכדומה.

2. בתוכנית המיתאר אין פגיעה בצורכי האוכלוסייה הערבית. תוכנית זו קובעת את הדברים שציינתי קודם לכן וכוללת את כל האוכלוסייה האמורה לאכלס את המחוז. כמו כן, היא באה לתקן עיוות שנוצר בעבר אצל אוכלוסיית בני המיעוטים ולסגור פערים שנוצרו בשנים עברו, הן מבחינת צריכת הקרקע והן אשר לקרקעות הנדרשות.

### **היו"ר ש' וייס:**

שאלה נוספת לחבר הכנסת גולדשמידט.

### **אלי גולדשמידט (העבודה):**

אדוני היושב-ראש, אדוני סגן השר, קודם כול תודה על התשובה. אני שמח על כך שבתשובה שלך יש התייחסות חיובית לצורכי האוכלוסייה הערבית, אבל יש לי תחושה, ואני מציע שהיא תיבדק, שהנציגות המוסמכת של האוכלוסייה הזו – ואנחנו יודעים שהיא מרוכזת בחלקה הגדול באזור הזה – לא באה דיה לידי ביטוי בהכנת התוכנית.

אתה גם לא פירטת – ואני יודע שלא פשוט לפרט את עיקרי תוכנית המיתאר במסגרת תשובה על שאלתא. בכל אופן, שלא במסגרת שאלה אלא במסגרת הצעה, אני מציע להיפגש עם אותו ציבור, ואם אכן התוכנית משפרת את איכות חייהם של התושבים, כדאי שהם ידעו זאת, כי לפי מה שנמסר לי, הם חשים בדיוק ההיפך.



## היו"ר ש' וייס:

כבודו.

## סגן שר הבינוי והשיכון א' גולדפרב:

אני מודה על הפתרון שחבר הכנסת נתן. הפתרון מתקבל על-ידי משרדנו. אני גם מודיע לחבר הכנסת, שהתוכנית הונחתה ונבדקה על-ידי הטכניון ועל-ידי משרדי הממשלה הרלוונטיים. כפי שאני יודע, גם הוצגו שם אינטרסים של הנוגעים בדבר, והם היו שותפים.

## עדכון המשכנתאות לזכאים

חברת הכנסת נ' חזן שאלה את שר הבינוי והשיכון ביום ב' בסיוון התשנ"ה (31 במאי 1995):

במשך כשנה לא עודכנו ההלוואות לזכאים למשכנתה. יוצאי הצבא נאלצים לקחת הלוואות משלימות החייבות בריבית גבוהה, שהועלתה לאחרונה על-ידי הבנקים.

רצוני לשאול:

1. מה הוא שיעור ההלוואות לזכאים היום, ומה היא הריבית עליהן?

2. מתי הן עודכנו לאחרונה?

3. נוכח העלאות הבנקים את שיעור הריבית על ההלוואות המשלימות, האם יעדכן משרדך את המשכנתאות, ומתי?

## סגן שר הבינוי והשיכון א' גולדפרב:

1. הסיוע לזכאים הוא בין 70,000 שקל לזוג שצבר ניקוד נמוך, והוא רוכש דירה באזור המרכז, לבין 170,000 שקל לזוג הרוכש דירה חדשה באזור עדיפות לאומית א'. הריבית על הלוואות לזכאים חסרי דירה היא 4%.

2. ההלוואות לזכאים חסרי דירה עודכנו לאחרונה בשנת 1992.

3. המשרד מצוי בשלבי גיבוש סופי של ההמלצות ובדיונים עם אגף באוצר לעדכון הסיוע לאותן קבוצות הזכאים שימליצו עליהן.

### **היו"ר ש' וייס:**

שאלה נוספת לחברת הכנסת נעמי חזן.

### **נעמי חזן (מרצ):**

אדוני היושב-ראש, אדוני סגן השר, כפי שידוע לך, עדכון המשכנתאות הוא שאלה כאובה במיוחד, בהתייחס לעובדה שבשנה האחרונה היתה עלייה – מדאיגה, אפילו – במחירי הדירות. אני מתפלאת לשמוע, שמ-1992 לא עודכנו המשכנתאות לזכאים. צר לי לומר, שנראה לי כי התוכנית לעדכון באה באיחור רב. הייתי מבקשת ממך לומר לנו ולומר לצופים בשידור הזה, מתי סוף סוף יעודכנו המשכנתאות. סעיף הדיור הוא הסעיף שגורם לעליית המדד יותר מכל סעיף אחר. תודה.

### **היו"ר ש' וייס:**

בבקשה, אדוני סגן השר.

### **סגן שר הבינוי והשיכון א' גולדפרב:**

בתשובה על השאלה הנוספת – הבעיה היא, שמחירי הדירות עדיין לא התייצבו, ואף שאנחנו רוצים לעזור, אנחנו עלולים לקלקל. עדכון המשכנתאות יעלה את מחירי הדירות. יש התלבטות בעניין הזה. בימים אלה מגבש המשרד הצעה, יחד עם משרד האוצר, לעדכון המשכנתאות, למציאת דרך להגדיל את המשכנתאות בלי לפגוע במחירי הדירות.

### **היו"ר ש' וייס:**

אני רואה על פניה של חברת הכנסת נעמי חזן שהיא מרוצה מאוד מהתשובה. נכון?

### **נעמי חזן (מרצ):**

---

## **היו"ר ש' וייס:**

על זה נאמר, בבניין ציון ננוחם.

### **כביש יהוד – צומת בני-עטרות**

חבר הכנסת ג' פת שאל את שר הבינוי והשיכון ביום ב' בסיוון התשנ"ה (31 במאי 1995):

בכביש שבין היציאה מיהוד אל צומת בני-עטרות נעשית זה כמה חודשים עבודת הרחבה וסלילה.

מדובר בכביש באורך של 1.5-1 קילומטר, ולמרות זאת ביצוע העבודה מתארך. כתוצאה מכך נגרמים קשיים רבים לנוסעים לשדה-התעופה, לתעשייה האווירית, לדרום המדינה ולירושלים.

רצוני לשאול:

1. מדוע מתארך ביצוע העבודות?

2. מתי הוחל בעבודות ההרחבה והסלילה, ומתי הן יסתיימו?

### **תשובת סגן שר הבינוי והשיכון א' גולדפרב:**

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. ביצוע העבודות מתארך בשל סירובם של שני בעלי מבנים לאורך התוואי לפנות את השטח המופקע לטובת הפרויקט.

2. העבודה החלה עוד באפריל 1993 וסיומה מותנה, כאמור, בפינוי שני הגורמים שהזכרתי קודם לכן.

תלונה שהוגשה נגדם, מייד עם תחילת העבודות, הגיעה לדיון בבית-המשפט המחוזי, וזה החליט במרס 1995 על פינוים. פרקליטות המדינה פנתה להוצאה לפועל לסייע למע"צ לבצע את הפינוי.

## **עדכון המשכנתאות לזכאים**

חבר הכנסת א' ורדיגר שאל את שר הבינוי והשיכון ביום ב' בסיוון התשנ"ה (31 במאי 1995):

זה כמה שנים לא עודכנו ההלוואות הניתנות לזוגות צעירים ולמשפחות ברוכות ילדים לשם רכישת דירה, דבר המקשה על רוכשי הדירות.

רצוני לשאול:

1. מדוע לא עודכנו ההלוואות תקופה כה ארוכה?

2. מה הם הקריטריונים שעל-פיהם ייקבעו המועדים לעדכון ההלוואות וסכומי ההלוואות?

3. מה יעשה משרדך כדי לקבוע מועד קבוע לעדכון ההלוואות?

## **סגן שר הבינוי והשיכון א' גולדפרב:**

1. ההלוואות לא עודכנו, מכיוון שכל עוד לא עודכנו מחירי הדירות יש חשש שעדכון המשכנתאות ישפיע על העלאת מחירי הדירות.

2. הגדלת משכנתאות מתבצעת במקרים אלה: א. אם יש ירידה משמעותית בקצב מימוש המשכנתאות; ב. אם יש היצע מספיק של דירות בשוק, כך שההגדלה לא תגרום לסחרור מחירים, בלי להגדיל את מספר הנקודות.

3. קביעת מועד קבוע לעדכון המשכנתאות אינו רצוי, מפני שהשפעתו על משק הדירות תהיה הרסנית. אנשים לא יקנו ולא ימכרו דירות וימתינו למועד הקבוע של עדכון המשכנתאות. נוסף על כך, מועד זה ישפיע על מחירי הדירות. האופציה היחידה שהמשרד מציע היא לעדכן את המשכנתאות מדי פעם בפעם.

## **היו"ר ש' וייס:**

שאלה נוספת לחבר הכנסת ורדיגר.

## **אברהם ורדיגר (יהדות התורה):**

אדוני היושב-ראש, אדוני סגן השר, אני וחבר הכנסת מצא ועוד כמה חברי כנסת הגשנו לאחרונה הצעות חוק בנושא זה, מכיוון שהמצב הוא בלתי נסבל ואין מענה. עכשיו אני שומע שיש סיבות – לא לייקר את מחירי הדירות. הדירות בין כך ובין כך יקרות. מדובר באוכלוסייה הזקוקה למשכנתאות ואיננה יכולה להגיע לדירה, מכיוון שהמחיר עולה. יש כאן גלגל קסמים שאנחנו לא יודעים איך לצאת ממנו.

לפי ההתגייסות להוריד את הצעת החוק שלי לפני שבועיים או שלושה שבועות, ראיתי שיש מגמה של הממשלה שלא לסייע לנזקקים בשום פנים ואופן ולא לעדכן את המשכנתאות, דבר נורמלי בהחלט.

### **היו"ר ש' וייס:**

תודה רבה. כבודו.

### **סגן שר הבינוי והשיכון א' גולדפרב:**

מי כמוני יודע וסובל מהנושא הנדון בהצעות החוק של חבר הכנסת ורדיגר, ואני נשלח לענות עליהן. חבר הכנסת ורדיגר, עם כל הכאב ועם כל הרצון, עדכון המשכנתאות בלי בדיקה יסודית, בלי בדיקת האפשרות לבלום את מחירי הדירות, אינו דבר רצוי.

בימים אלה, כפי שעניתי לשאר חברי הכנסת, מגבש המשרד תוכנית בעצה אחת עם האוצר, כדי לעדכן מצד אחד את המשכנתאות ומצד שני לא להעלות את מחירי הדירות.

### **כביש הערבה**

חבר הכנסת א' בן-אלישר שאל את שר הבינוי והשיכון ביום ט' בסיוון התשנ"ה (7 ביוני 1995):

בשנים האחרונות אנו עדים לעלייה דרסטית במספר הקורבנות בתאונות הדרכים בכביש הערבה.

נוסף על כך, כביש זה עתיד לשמש בעתיד הקרוב עורק תחבורה ראשי לא רק לאילת וסיני אלא גם לעקבה.

רצוני לשאול:

1. האם במסגרת הרחבת כבישי הארץ קיימת תוכנית להרחבת כביש הערבה ולהקמת גדר הפרדה בין נתיביו?

2. אם לא – מה ייעשה בנושא הנדון?

### **תשובת סגן שר הבינוי והשיכון א' גולדפרב:**

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. התאונות הקטלניות בכביש הערבה מחייבות היערכות של כל הגופים הרלוונטיים לטובת הקטנת מספר התאונות ומספר הנפגעים. עומס התנועה לא מצדיק גדר הפרדה, מכיוון שרוב התאונות נגרמות בשל ירידה מהשוליים.

2. המשרד שוקל לכלול את עלות גדר ההפרדה בתקציב בשנת התקציב הבאה. מובן שהדבר טעון אישור הגופים המתאימים במשרד האוצר ובכנסת.

**היו"ר ש' וייס:**

אני מודה לך מאוד.

### **הצעות לסדר-היום**

### **השרפה בהרי ירושלים והשלכותיה**

**היו"ר ש' וייס:**

אנחנו עוברים עכשיו להצעות לסדר-היום מס' 7178, 7179, 7182, 7192, 7195, 7198, 7200 ו-7207, בנושא המרכזי שיעסיק אותנו עכשיו, חברי הכנסת: השרפה בהרי ירושלים והשלכותיה.

אתמול ביטאנו, גם בשם הכנסת, את תחושת הכאב שלנו על מה שקרה, ושלחנו למשפחות, ליישובים ולהנהגות היישובים ברכת עידוד. הבענו כאן תקווה, אדוני שר הפנים, שהדברים ייעשו בקצב כזה שנוכל לסייע לאנשים שנפגעו פגיעה קשה כל כך.

עכשיו אנחנו מזמינים את חבר הכנסת שאול יהלום, ראשון הדוברים. אחריו – חבר הכנסת סילבן שלום, ואחריו – חברת הכנסת אסתר סלמוביץ. שלוש דקות לכל משתתף בדיון. בבקשה.

## שאול יהלום (מפד"ל):

אדוני היושב-ראש, אדוני השר, כנסת נכבדה, אנחנו עומדים יומיים לאחר השרפה הגדולה ביותר בתולדות המדינה, והנזקים הכספיים שלה מוערכים ב-200 מיליון שקל. נגרמו נזקים ליערות, 30 בתים במושב שורש נהרסו כליל. השאלה הנשאלת כאן, עם כל ההשתתפות בצער המשפחות שניזוקו – האם היה מחדל. זאת השאלה. האם יכלו לצמצם את נזקי השרפה, לכבות אותה מהר יותר. השאלה האם היה מחדל עולה וצצה בציבור שלנו. שואלים: האם הגיעו הכבאים בזמן, האם התעכבה ההוראה לפנות את היישובים, האם מסוקי חיל האוויר הוזעקו באיחור או באו שעות רבות לאחר שהוזעקו, האם היה די כוח אדם, האם נעשה שימוש בחומרים הנכונים, האם אנחנו מכבים שרפות במים כאשר היום כבר יש חומרים חדישים יותר, האם עוד מישהו היה צריך לעסוק בנושא המטוסים חוץ מחיל האוויר. אלה הן השאלות.

אני טוען, אדוני היושב-ראש, שהיה מחדל. למה אני טוען שהיה מחדל? משום שבדיקת לפני למעלה משנה פרסמה מבקרת המדינה את דוח 44, ובו אמרה – אולי אפילו חזתה – את כל התופעות שהיו בשרפה הזאת. בגלל קוצר הזמן אני אצטט רק משפטים ספורים.

מבקרת המדינה אומרת: בחינת הטיפול של רשויות הכבאות בכמה שרפות יער העלתה, ששרפות יער אירעו בשטחים לא נגישים, שטחים שרכבי הכיבוי של רשות הכבאות לא יכלו להגיע אליהם בשל צמחייה סבוכה וכו'. בכמה איגודי ערים שבתחומיהם אירעו שרפות יער רבות אין כלי רכב בעלי הנעה קדמית, המאפשרים כניסה לשטחים בעלי מבנה טופוגרפי קשה או לאזורים מיוערים. וכאן, למשל, אומרת מבקרת המדינה, שבתחום איגוד ערי אזור בית-שמש – זה האזור שבו קרתה השרפה – אין ולו רכב אחד מתאים לטיפול בשרפות יער, אף שבשנת 1992 אירעו שם כ-300 שרפות. רבות, אני חוזר על המספר – 300 שרפות ביערות, בחורשות ובשטחים החקלאיים. המבקרת מפרטת את עניין המסוקים, את עניין עלות המסוקים, מי משלם; מכיוון שחיל האוויר משלם, משרד הפנים אינו בודק חלופות זולות יותר. היא מפרטת הכול, לרבות באזור שבו קרתה השרפה, לרבות באזורי ייעור.

אני יודע, שבגלל הצורה שבה הממשלה הזאת מתנהלת היום אני מדבר עם שר הפנים שמכהן רק שבועות מספר בתפקיד. שר הפנים בשנה האחרונה היה, למעשה, ראש הממשלה. אבל הממשלה הזאת חייבת תשובה.

משפט אחרון לסיום, אדוני היושב-ראש. צריך לזכור כאן ולדעת, שבשרפה הגדולה, כאשר כביש מס' 1 היה חסום, הציר היחיד שהיה פנוי בין בירת ישראל לשפלה היה ציר בן-שמן–בית-חורון, שלפי תביעת יאסר ערפאת והרשות הפלשתינית, בהסכמת ממשלת ישראל, אמור לעבור לרשות הרשות הפלשתינית. תודה רבה, אדוני היושב-ראש.

## היו"ר ש' וייס:

אני מודה מאוד לחבר הכנסת יהלום. חבר הכנסת סילבן שלום. אחריו – חברת הכנסת אסתר סלמוביץ.

## אלי גולדשמידט (העבודה):

מה עם המשפחות שהפסידו את הבתים?

## שאול יהלום (מפד"ל):

לא שמעת כשדיברתי על כך בהתחלה.

## היו"ר ש' וייס:

כן, הוא אמר: עם הצער וכן הלאה, ואז הוא עבר לשאלות.

## סילבן שלום (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, לפי מקורות יודעי דבר, השרפה שהתרחשה השבוע בירושלים היא הגדולה ביותר בתולדות המדינה. עד היום, מי שעובר בכביש לירושלים – ואני נוסע כל יום הלך וחזור – עדיין מריח בצורה חזקה מאוד את הריחות של אותה שרפה קשה.

נשאלת השאלה: איך זה קרה? האם היתה זו אצבע אלוקים, או שמא היה זה מחדל? או שמא היתה זו פעולה מסוג אחר? כל עוד אין ממצאים של ועדת החקירה שהוקמה, בראשות האלוף לפידות, לא אכנס כאן לתיאור או לקביעה מי אכן ביצע אותה שרפה.

אבל, מה צריך ללמוד מאותה שרפה? מי ששמע את התיאור שמע גם, ש-2 מיליוני עצים נשרפו בשרפה. כשאתה שומע על 2 מיליוני עצים, אתה אומר: האם בכל מדינת ישראל יש 2 מיליוני עצים? איך יכול להיות שבחלק הקטן הזה של פרוזדור ירושלים 2 מיליוני עצים נשרפו? ברור לי היום שהמספר הזה נכון, וזאת מסיבה אחת פשוטה: כשהיתה תקלת חשמל בחורף המפורסם בירושלים ונפל כל קו המתח שם, נאמר על-ידי הקרן הקיימת, ש-70,000 עצים קרסו. אני אמרתי אז: 70,000 עצים? איך יכול להיות שזה המספר כשמדובר בשטח קטן כזה? אמרו: כן. לכן, 2 מיליוני עצים – זו מכה קשה מאוד. כידוע לכם, יידרשו עוד 10, 20 או 30 שנה עד לחזירת המצב לקדמותו.

אבל, אני רוצה באמת לבדוק מה קרה. האם לאחר שהשרפה הזאת פרצה פעלו כל הכוחות כפי שהם היו אמורים לפעול? האם כוחות הכיבוי הגיעו בזמן? לפי עדות של אנשים במקום, חלפה שעה ורבע עד שהגיעו הכבאיות הראשונות. האם פונו התושבים בזמן? הרי ידוע שחלק מאותם תושבים נשארו באזור בלי שתהיה להם בכלל יכולת להתפנות. האם היתה היערכות נכונה של המשטרה בסגירת הכביש? האם חיל האוויר שיתף פעולה במהירות הראויה והנדרשת? אני שמעתי במו אוזני הקלטה של שיחה בין האנשים בשטח, אנשי כוחות הביטחון, לבין מפקדי חיל האוויר, ובה נאמר, שה"יסעורים" יכולים להגיע בתוך שעה, שעה ורבע. נאמר לאותם אנשים מחיל האוויר, שלאחר שעה, שעה ורבע, כבר לא יהיה בכלל בשביל מה לבוא.



כל הדברים האלה נעשו מאוחר. כל הדברים האלה לא נעשו בזמן. יש ועדה, והיא תבדוק. אבל אם הוועדה הזאת לא תגיע למסקנות שנחשוב שהיא צריכה להגיע אליהן, אולי צריך להביא את הנושא לדיון מקיף יותר בכנסת, בוועדת הפנים.

מלה אחרונה, אדוני היושב-ראש. נפגעו שם משפחות רבות. המושב שורש לא יהיה עוד מה שהוא היה עד עכשיו, וכך גם האזורים האחרים הסמוכים. אני יודע שראש הממשלה היה שם אתמול ושר האוצר היה שם. לא רוצים להכריז על המקום הזה כעל אזור אסון, ואז תהיה אפשרות לפצות את האנשים פיצוי מלא. בסוג תקלה כזה יש מקום להיערכות של אוצר המדינה, כדי לפצות אותן משפחות ולהגיע למצב שלאחר הטראומה הגדולה שהם עברו, הם יוכלו לחזור ולתפקד כאנשים נורמלים, כאנשים שיש להם אפשרות לתרום ולעשות משהו בארץ.

אני חושב, שאנחנו חייבים לעשות הכול כדי שאוצר המדינה יעשה הפעם את שלו – ואני בדרך כלל לא נמנה עם מי שאמונים על הוצאת תקציב – וייתן את מה שצריך לאותם תושבים שביתם נשרף. תודה רבה.

#### **היו"ר ש' וייס:**

אני מודה מאוד לחבר הכנסת סילבן שלום. חברת הכנסת אסתר סלמוביץ. אחריה – חבר הכנסת אברהם ורדיגר.

בביקורי הקצר ב"דומה" של רוסיה למדתי, שהם אימצו את השיטה הבריטית שחברי הכנסת מדברים מהמקום. זה חוסך המון זמן.

#### **אלי גולדשמידט (העבודה):**

אדוני היושב-ראש, יש שם מיקרופון לכל אחד.

#### **היו"ר ש' וייס:**

כן, אבל אולי כדאי לחשוב על זה. זה גם יותר נעים, כי יש איזו הידברות במעגל.

#### **אברהם ורדיגר (יהדות התורה):**

אני מציע לא ללמוד מרוסיה.

## היו"ר ש' וייס:

לא הכול, אבל דברים טכניים – מדוע לא? בבקשה, גברתי.

## אסתר סלמוביץ (יעוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, בפתח דברי אני מבקשת לשלוח איחולי החלמה מלאה לפצועי השרפה ולהביע את השתתפותי בצער המשפחות שאיבדו את בתיהן ואת רכושן. לגבי אנשים אלה מדובר בסיום פרק שלם בחייהם. כל שנותר להם הוא לנסות ולשקם את מה שניתן עוד לשקם ולצפות לסיוע מכל עבר. יש לקוות רק, שהביוורוקרטיה לא תכה בשארית הכוחות, ברצון ובמוטיבציה של אותם שנפגעו, כדי שהצבע השחור השולט היום באזור השרפה הנרחב יתחלף לירוק, ומהר.

מאז אירע האירוע מכוסה הנושא בהרחבה בכלי התקשורת, ועדיין לא קם ולו אחד מבין כל האחראים ונטל אחריות אישית. כולם מאשימים את כולם, ואיש לא חושב שמא מעל באמון ובסמכות שניתנו לו בתוקף תפקידו הרם. משום-מה המושג "תפקיד" הפך שם נרדף לרכב צמוד, טלפון אלחוטי, חשבון הוצאות פתוח, קוקטיילים והרבה טפיחות עצמיות על השכם. אם צריכים אנו לשנות דבר, אזי ראשית דבר עלינו להצמיד את המושג "אחריות" למונח "תפקיד", ובפירוש לדרוש אחריות מלאה מנושאי התפקידים. אחריות משמעותה לדאוג לפתרונות הולמים ומעשיים גם ובעיקר למצבים קשים ומסובכים. אין להיות סובלני כלפי נושא תפקיד שאינו מתפקד בשעת מבחן. נושא תפקיד החושש שלא יוכל לתפקד בהצלחה מלאה בעת הצורך, יואיל נא להתפטר מבעוד מועד.

אדוני היושב-ראש, רבות השאלות העולות מאז השרפה ביום א', וכולן כאחת מובילות לשאלה: מדוע טרם הוקם גוף-על מבצעי, שירכז ידע מקצועי לצד שיתוף כל המערכות הנדרשות לטיפול בשרפות בעלות מקדם התפשטות גבוה? מדוע אין נערכים תרגילים בשיתוף כל הגופים, במתכונת התרגילים המבצעיים של צה"ל, כדי להבטיח תפקוד יעיל, שיחסוך זמן קריטי בקרות האירוע עצמו? הביקורות המושמעות מצד הגופים המקצועיים מאז פרוץ השרפה הן בגין חוסר אמצעים טכניים ומשאבים. אין ספק, שעם אמצעים יעילים יותר היה אפשר לטפל אחרת בשרפה, אך לא כתחליף, כמובן, לגורם האנושי, שלו משקל רב ומכריע.

אדוני היושב-ראש, אין להטיל את האשם רק על העדר אמצעים טכניים והעדר תקציבים. כשלעצמה ביקורת זו מוצדקת ודורשת תיקון. אולם, יש וצריך לקרוא מהבית הזה: א. להקמת יחידה מבצעית ארצית שתרכז את הטיפול ותתאם בין כל המערכות – מכבי-אש, צה"ל, משטרה, משמר הגבול, מגן-דוד-אדום והרשויות המקומיות – כל אימת שמדובר בשרפות בעלות מקדם התפשטות גבוה; ב. לרענון השורות בקרב נושאי תפקידים אשר לקו בתפקודם.

נוסף על כך, יש לעשות בדק-בית מקיף בכל הקונצפציה של טיפול בשרפות ענק ולרכוש את הציוד הדרוש מהר ככל שניתן, כי בסופו של דבר עלות הציוד מתגמדת מול עלות השחזור, וזאת אף בלי להביא בחשבון אובדן חיי אדם, אובדן רכוש בעל ערך סנטימנטלי ופגיעה אקולוגית שקשה להתאושש ממנה. תודה רבה.

## היו"ר ש' וייס:

אני מודה מאוד לחברת הכנסת אסתר סלמוביץ. חבר הכנסת אברהם ורדיגר. אחריו – חבר הכנסת נסים זוילי.

## אברהם ורדיגר (יהדות התורה):

אדוני היושב-ראש, אדוני השר, חברי הכנסת, "אש בהרי ירושלים" – נדמה לי, שזו הכותרת הנכונה ביותר המבטאה את המחזה הנורא אשר נתגלה שלשום בהרי ירושלים בעקבות השרפה המחרידה שהשתוללה שעות, עד שבחסדי השם ובתושייתם של כל הגופים ומאות המסייעים להם לא היו קורבנות בנפש; אבל הנזקים גדולים ורבים.

44 נפגעים פונו במצבים שונים לבתי-החולים, קרוב ל-2,000 איש פונו מהיישובים שבסכנה, 30 בתים נשרפו כליל במושב שורש, 2 מיליוני עצים נשרפו, 20,000 דונם של יערות ושטחי חורש עלו באש, 70,000 עופות נשרפו בלולים. הנזקים נאמדים ב-200 מיליון שקלים.

סיבת השרפה העצומה עדיין אינה ידועה. בשלב זה קשה לקבוע – ומי יודע אם בכלל נדע – אם היתה כאן יד זדונית שהציתה את התבערה על רקע לאומני או רשלנות, מעשה אדם בלתי אחראי. אין ספק שתנאי מזג האוויר – השרב הכבד והרוחות – תרמו את תרומתם להתלקחות האש, אשר הלכה והתפשטה למרחקים. בכל אופן, נס גדול קרה לנו, ועלינו להודות על כך לבורא עולם.

בכל אופן, יש כמה נקודות הראויות למחשבה וגם לדאגה, אבל מקוצר הזמן לא אוכל להתייחס אליהן. אין ספק, שבמקרה דנן התברר, שאין אנחנו ערוכים למפגעי טבע ענקיים מסוג זה, ורק בסייעתא דשמיא יצאנו בחסד. יעברו שנים רבות עד שיהיה ניתן להחזיר את צורתו של האזור היפהפה לתקנו.

השאלה היא, האם אומנם נעשה הכול ובזמן כדי לקדם את פני הרעה. נדמה לי, שהגופים האמונים על הנושא לא נתנו על כך מספיק את דעתם ולא הביאו בחשבון אסון בסדר גודל זה, אסון שעלול לפרוץ בכל מקום בארץ.

כדאי להקשיב להתרעות שמשמיעים בימים אלה, אדוני השר, שירותי הכבאות וגופים אחרים. היום מופיעה ידיעה קשה מאוד בעיתון: בתי-החולים "בילינסון" ו"השרון" באזור פתח-תקווה עלולים להפוך, חלילה, מלכודת אש. הצויד באזור זה מיושן, מלפני 25 שנים. כך בדרום הארץ. אין שירותי הכבאות ערוכים לאירועים חריגים, גם לא בנגב וגם לא בצפון. כלומר, מחדל קשה.

כדאי להקשיב לעצתו של פרופסור מנחם לוין, הטוען שיש בעולם וכן בארץ חומרים כימיים יעילים העשויים למנוע התפשטות אש בשרפות גדולות, ואל לנו לזלזל בסחבת שביישום הקמת רשות כבאות ארצית. על כל אלה עלינו לתת את הדעת.

אנו משתתפים בצערן של המשפחות שנפגעו ונפגע רכושן. יש לתת את הדעת על הדרכים לפיצוין.

## היו"ר ש' וייס:

אני מודה מאוד לחבר הכנסת ורדיגר. חבר הכנסת נסים זוילי, בבקשה. אחריו – חברת הכנסת נעמי חזן.

חבר הכנסת זוילי, שורש הוא מושב שיתופי?

## נסים זוילי (העבודה):

כן, כן.

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, חברי שורש שנמצאים אתנו כאן, אין לי הרבה להוסיף על התיאורים שהשמיעו חברי הכנסת לפני. אני חושב שכולנו חשים כאב עמוק מאוד כשאנחנו עולים לירושלים ורואים מימין ומשמאל שחור בעיניים במקום העצים שצמחו וגדלו שם עשרות שנים. אנחנו רואים אודים עשנים, צמרות של עצים עדיין מבלבלות בתקווה שהעצים האלה יישארו בחיים, ואני כחקלאי לא יכול לומר אם כן או לא. השלדות ממלחמת העצמאות שחורות עוד יותר ומזכירות מה יכולה לגרום האש הקטלנית הזאת.

מאחר שכולנו מצפים למסקנותיה של ועדת החקירה, אני רוצה להתייחס רק לדבר אחד. אני רוצה להתייחס להיבט האנושי של אנשים שהפסידו כל מה שיש להם. אני לא יודע מה היא בחוק הגדרה של אסון, אסון טבע, אסון אחר. אני יודע, שמבחינת כל אחת מהמשפחות – במושב שורש, בעיקר, ואולי עוד בכמה יישובים באזור – חרב עליהן עולמן. 40 שנות עבודה, החל ממטעים שהשקיעו בהם עשרות שנים, דרך לולים, דרך מלון, דרך מערכות תיירות. האזור הזה, שהיה פעם אחד האזורים היפים ביותר במדינת ישראל, שמשך אליו תיירות חורף ותיירות קיץ, בעיקר קיץ, הפך להיות אזור שבשנים הקרובות, אם לא יקרה נס, לא ניתן יהיה ליהנות בו מהנוף ולבלות בו חופשות כראוי.

אני הייתי קורא לממשלת ישראל שלא להתגדר במערכת חוקים, אלא להביט על הבעיה בעיניים, לבוא ולראות איך אנחנו נרתמים כדי להחזיר לתושבי שורש את יכולת הקיום שלהם, את יכולת ההתמודדות שלהם עם המשבר האיום שהם נמצאים בו, ולא להתחיל להריץ אותם במערכות ביורוקרטיות בלתי נגמרות, כשכל אחד מנסה לכסות את עצמו במיליון כיוונים או מפני ביקורת עתידית או מפני מרכיבים אחרים, וכל אחד מנסה להשתחרר מאחריות.

אני חושש – לא מהיום, מהשבוע הבא, מהחודש הבא – שכולנו נשכח את המראות של האש מלחכת בעצים ונשכח אולי את תושבי שורש. הייתי מאוד רוצה שזה לא יקרה.

אני רוצה, בשם חברי שורש ותושבי שורש, להודות דווקא לכל אלה שהושיטו להם סיוע. הם לא היו בודדים במערכה, והם דאגו להבליט, בזה אחר זה, גופים גדולים ומשמעותיים כמו חברת החשמל, כמו "בזק", כמו "מקורות", כמו מכבי-אש, כמו כוחות הביטחון וכמו המועצה האזורית שלהם, מטה-יהודה, עם ראש המועצה ויזל. כל הגופים האלה עשו הרבה כדי אולי להקל – – –

### **גדליה גל (העבודה):**

משרד הפנים, באמצעות המועצה האזורית.

### **נסים זיילי (העבודה):**

ומשרד הפנים. בברכות אני לא מוגבל.

### **קריאה:**

מגן-דוד-אדום.

### **נסים זיילי (העבודה):**

מגן-דוד-אדום. אני מעביר פה מסר שקיבלתי מהתושבים, אבל אני בטוח שכל הגופים נרתמו כדי לסייע.

אני סבור, כמו חבר הכנסת סילבן שלום, שוועדת הבדיקה חייבת לתת כמה תשובות ברורות מאוד לגבי מה שקרה שם. לדעתי, היתה טעות בהערכת מצב מלכתחילה, דבר שגרר התפתחות שלא יכלו להשתלט עליה בשלב מאוחר יותר.

אבל, אני רוצה לחזור לעיקר. אנחנו נבחנים כחברה בסיוע לחלשים כשהם נמצאים במשבר ולא רק כשכולנו נמצאים במצב יציב וטוב. לכן, אני מקווה מאוד שכולנו נעמוד לרשות תושבי שורש ותושבים אחרים מהאזור שנפגעו, כדי להבטיח שפרנסתם לא תיפגע, ואף שיש כיסוי חלקי מאוד של חברות הביטוח, במקרה הזה הממשלה לא תגלה קמצנות יתר ותסייע להם להתמודד עם המשבר שהם עוברים. תודה רבה.

### **היו"ר ש' וייס:**

אני מודה מאוד לחבר הכנסת זיילי. חברת הכנסת נעמי חזן. אחריה – חבר הכנסת טלב אלסאנע. לאחר מכן – שר המשפטים, שהוא שר הפנים.

### **נעמי חזן (מרצ):**

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, כל מי שנסע ביום ראשון בכביש ירושלים-תל-אביב, ואז חזרה מתל-אביב לירושלים, חזה במראה שבאמת עדיין קשה לעכל אותו. מדובר פה, חבר הכנסת זוילי, בבעיות של טבע ובבעיות אנושיות, כפי שתיארת, מאוד מאוד מכאיבות.

הדוברים הקודמים, אדוני היושב-ראש, הדגישו דווקא את הנושא של ועדת בדיקה, מי אשם וכיצד היה אפשר למנוע את מה שקרה. נכון, אולי, לבדוק בדיעבד כדי לתקן לקראת העתיד. אבל יש פה בעיה אחרת, ואני הייתי רוצה להעביר אליה את הדגש. בסך הכול, מדינת ישראל לא ידעה אסונות טבע רבים, ולכן אין לנו מערך שיקום מסודר ושיטתי. לפי דעתי, צריך לשקול, בעקבות מה שקרה ביום ראשון, היערכות לקראת שיקום לנוכח אסונות טבע מהסוג הזה, כי ייתכן מאוד שיהיה קשה למנוע אותם, לדאבוננו הרב, גם בעתיד.

יש, לדעתי, ארבע נקודות מרכזיות בתוכנית שיקום של אזור שנפגע, והייתי מבקשת משר הפנים לשקול את ארבעת ההיבטים האלה: הנקודה הראשונה, מערכת מקוצרת ומזורזת של מתן פיצויים וסעד לנפגעים מייד. נקודה שנייה, השקעות מיידיות בשיקום הנוף והטבע; במקרה הזה – נטיעת עצים. נקודה שלישית, גיוס מערכת התנדבותית וממשלתית כדי לעזור לנפגעים וכדי לתכנן מייד את תוכנית השיקום. הדבר הרביעי והאנושי ביותר – מי שביתו נשרף, מי שילדיו נפגעו באש, אפילו על-ידי שאיפת עשן, צריכים לפעמים סיוע בתחום הייעוץ והתמיכה האישית, ובכל מערך שיקום מהסוג הזה, חיוני לתת גם עזרה נפשית, מעבר לעזרה הכלכלית.

אבל, הגיע הזמן שמדינת ישראל תדע איך להיערך כדי לשקם את הנפגעים ואת הפגיעות מאסונות טבע. לכן, אם כתוצאה מהאסון הנורא של יום ראשון נלמד לגבש מייד מנגנון שיקום, אולי נוכל בעתיד להזדרז במתן העזרה והסיוע לנפגעים. תודה רבה.

### **היו"ר ש' וייס:**

אני מודה מאוד לחברת הכנסת נעמי חזן. אדוני שר הפנים, בבקשה.

### **שר הפנים ד' ליבאי:**

כבוד יושב-ראש הכנסת, חברי הכנסת, ביקרתי באזור הדלקה ביום ראשון, כאשר הלהבות עדיין השתוללו בשטח, ויכולתי לעמוד מקרוב על ממדי האסון הגדול, ועם זאת לעמוד גם על פעילות הגופים השונים שנחלצו לעזרה – משטרת ישראל, הכבאים, היערנים, מגן-דוד-אדום ואחרים.

למחרת, ביום השני, ביקר במקום ראש הממשלה, והוא ביקש שיתלוו אליו שרי האוצר והפנים, השר לאיכות הסביבה, סגן שר השיכון ואחרים, כדי לעמוד מקרוב על היקף הנזקים ולראות מייד מה ניתן לעשות בטווח הקצר ובטווח הארוך יותר כדי לסייע לנפגעים ולשקם את היערות ואת הצמחייה שנשרפו.

המראה אכן היה קשה, והוא קשה לאלה שמבקרים במקום היום. הסבל האנושי כבר בא לידי ביטוי בדבריהם של כמה וכמה חברי הכנסת, ובייחוד בדבריו של חברי נסים זוילי. מי שבא שמע את

המשפחות המתגוררות בשורש וראה שבמקום בית נמצאו הריסות; במקום חפצים בבית יש אפר ושברים. תודה לאל, לא נהרג אף אדם, איש לא מצא את מותו בשרפה. אבל, הכאב של האנשים שגרים שם על אובדן הבית ועל אובדן החפצים האישיים הוא רב, ולעתים – כפי שהציגו זאת לנו האנשים – זו אבדה שאין לה שיעור. כי אם מישהו איבד את אלבום התמונות של בנו, מהיותו תינוק ועד היום, בין שהבן משרת בצה"ל, או, ישמור האל, הבן נפל, הרי שלזיכרונות אלה אין תמורה ואין להם שווי וערך כספי, והכאב גדול מנשוא.

אני רוצה להביע הערכה רבה לכל מאות השוטרים שנחלצו לעזרה, למאות הכבאים שהגיעו לשטח, ולאחרים, משום שגם אם בראייה הכוללת ניתן למצוא דברים שתובעים הסבר ואולי יימצאו מחדלים, הרי בסך הכול, מי שראה את האנשים בעבודתם אינו יכול שלא לעמוד על כך, שהם נקלעו למצב קשה ביותר מול אש חזקה, מול רוח חזקה, מול התפשטות האש כמעט לכל עבר, והייתי אומר שהם היו צריכים ריכוז עשתונות וניסיון מקצועי כדי לעמוד מול תופעה קשה זו ולנסות לעשות את כל אשר הם יכולים כדי לעצור את האש מלהתפשט, לשרוף, לאבד ולהשמיד.

כאשר ראש הממשלה בא למקום, עיקר דאגתו היה לראות מה ניתן לעשות מייד כדי לשקם, כדי לסייע. הוקם במקום צוות בראשותו של המנהל הכללי של משרד ראש הממשלה, מר צבי אלדורטי, ומסייעים בידו נציגים בכירים של המשרדים הנוגעים בדבר, החל ממשרד האוצר, משרד השיכון והבינוי, משרד התיירות, משרד החקלאות וכל משרד שהוא רק רלוונטי לעניין הזה, והכול כדי להיות עם יד על הדופק, לראות מה הם הצרכים השוטפים ולתת את הסיוע האפשרי.

אני יודע שלפעמים הכוונות טובות והביצוע מאחר. לכן הוקם צוות של גורם מינהלי, גורם ביצועי, שיתפנה ויעסוק בשוטף ויראה מה ניתן לעשות. אני כשר הפנים העמדתי באותו בוקר מיליון שקלים לרשות המועצה האזורית מטה-יהודה כדי לכסות הוצאות שוטפות שקשורות בצורכי הקהילה, בצורכי היישוב, בצורכי המושב, כדי שלא יהיה מצב שמחוסר כסף ותקציב לא ניתן יהיה לפתור בעיות מיידיות או לשקם דברים שתובעים שיקום מייד, וכדי שאנשים יוכלו לחזור לגור אם בבתי-הבראה, אם בבתייהם.

אי-אפשר להגיד שלא היה רצון כללי לסייע במצוקה הקשה של מושב שורש, וגם של נווה-אילן.

בתוקף סמכותי כשר הפנים מיניתי ועדה שתברר את הסיבות והגורמים לדלקה, ובראשה האלוף במילואים עמוס לפידות, שהיה מפקד חיל האוויר. אותה ועדה מונה שמונה חברים נוספים, ואלה הם: מר דוד בועז, לשעבר הממונה על התקציבים במשרד האוצר; טפסר אהרן אשל, מפקד שירותי כבאות תל-אביב; ניצב משנה משה קראדו ממשטרת ישראל; ד"ר שאול פלר, קצין בטיחות ראשי ברפא"ל; אהרן ורדי, סמנכ"ל בכיר במשרד לאיכות הסביבה; עורכת-הדין טליה ששון, הממונה על התביעות האזרחיות בפרקליטות המדינה; מר דני בר-עוז, לשעבר אחראי פארק הכרמל, רשות הגנים הלאומיים; פרופסור יואב ויזל מאוניברסיטת תל-אביב.

הוועדה כבר התכנסה, והיא החלה בדיוניה. היא התבקשה לבדוק, לחקור ולהמליץ בנושאים האלה: ראשית, מה הן סיבות הדלקה, מה הם גורמיה. שנית, קיומם של מערך התרעה ואמצעי מניעה. שלישית, מצב היערכותם והפעלתם של כוחות הכבאות וההצלה, בכלל זה משטרת ישראל, מגן-דוד-אדום, צה"ל, ומידת שיתוף הפעולה ביניהם – ולהסיק מסקנות. לבדוק את כשירות הצידוד שנמצא בידו כל אחד מהגופים, ובאיזו מידה מתאימים האמצעים הננקטים לטיפול בשרפה גדולה כל כך, הן מבחינת הצידוד והן מבחינת כוח האדם העומד לרשותנו בנסיבות מעין אלו.

הוועדה התבקשה גם לבדוק ולחקור את הנהלים, המוכנים מראש למקרים מעין אלה, המסדירים את הפיקוד, את תחומי האחריות, את התיאומים; וכן לבדוק את כל הקשור לפעולות השיקום הנדרשות – את הפעולות הננקטות מייד ואת אלה שננקטות מאוחר יותר; את הפעולות הנוגעות לפיצוי על הרכוש הנפגע, את הגופים שצריכים לטפל בשיקום ואת מה שניתן לעשות מראש כדי שהטיפול במקרה הזה יהיה יעיל. כל זאת עליהם לבדוק, כפי שביקשו גם אותם חברי כנסת שעלו ודיברו כאן, בזה אחר זה.

ביקשתי מהוועדה להגיש לנו דוח ביניים בתוך שבועיים, בייחוד בנושא של הסיבות לדלקה, בהנחה שהדברים האלה נחקרים במקביל גם על-ידי משטרת ישראל וגם על-ידי נציב כבאות והצלה. לאחר מכן ביקש יושב-ראש הוועדה שהות מספקת כדי להתמודד עם הנושאים שהוא ביקש לחקור ולבדוק. אני מניח, שבתוך שבועיים יהיה ברשותנו דוח ראשוני, ובסוף אוגוסט – דוח יסודי יותר ובדוק.

אני רוצה להוסיף, שאינני מודע לכל הכתוב בדוחות מבקרת המדינה במשך השנים, אבל הסתבר לי שיש אכן, כפי שהוזכר פה, דוח – – –

### **אריאל ויינשטיין (הליכוד):**

כדאי למחשב את ההמלצות של מבקרת המדינה בכל נושא.

### **שר הפנים ד' ליבאי:**

כאשר נכנסתי לתפקידי כשר הפנים – אתה יודע שחלפו מאז רק ימים אחדים – אמרתי, שהדבר הראשון שאני רוצה לעשות הוא לעיין בדוחות מבקרת המדינה, לקרוא אותם. אם אגיד לך שלא היה לי רגע פנוי, שבעיה רודפת בעיה מבחינת מהות הבעיות שדורשות שם טיפול – וטיפול דחוף ומיידי והיערכות – אז תאמין לי, שלפעמים בין הרצון לבין היכולת לשבת ולקרוא את הדברים הראויים לקריאה ולהפקת לקחים קיים המרחק של היכולת לבצע.

אני רק אומר, שקיים דוח של מבקר המדינה, וכבר זימנתי ישיבה במשרד לדון בו מחדש, אם דנו בו בעבר, ולהפיק את הלקחים ממנו. אני משוכנע שגם ועדת הבדיקה לא תתעלם ממנו ומכל הכתוב בו.

על כן, כבוד יושב-ראש הכנסת, אני כשלעצמי מבקש, שהחברים שהעלו את הנושא יחליטו: אם הם רוצים בשלב זה להעביר את הנושא לוועדה – לוועדת הפנים ואיכות הסביבה, אני מניח – הרי לבי אתם. אם הם מבקשים להסתפק בדברים ולחזור לדיון הזה כאשר יתפרסם הדוח של ועדת עמוס לפידות – הרי גם זה כשר בעיני. כיוון שכולנו שותפים כאן לדאגה ולרצון לסייע לנפגעים ולהפיק את הלקחים הראויים, אני פשוט שואל את הדוברים לרצונם – דיון במליאה או העברה לוועדה. אני אסכים לכל דבר.

### **היו"ר ש' וייס:**



אני מבקש להביע עמדת יושב-ראש. אני מתנגד באופן עקרוני להחלטות על דיון במליאה. כל כך למה? הנה הדיון. יש לי רשימה של 65 נושאים. לקודמי היו רשימות של עד 200 נושאים. אין שום אפשרות לשלב דיונים כאלה בבוא הזמן. יש לנו ועדה רצינית מאוד, פעילה מאוד, היא כבר התחילה בדיון. חשבתי להציע לוועדת הכנסת לדון בנושא זה. כל הסיפור של דיון במליאה הוא מיחזור חומרים. פעם החליטו על כך, לפני הרבה מאוד שנים, כי היה תמיד בעל הצעה אחת, ואחר כך דנו במליאה.

### **אריאל ויינשטיין (הליכוד):**

אפשר להאריך את הקדנציה לשש שנים.

### **היו"ר ש' וייס:**

אני יודע שיש חברי כנסת שהיו שמחים מאוד על ההצעה.

### **רחבעם זאבי (מולדת):**

אני בעד לקצר אותה לשלוש שנים.

### **היו"ר ש' וייס:**

סליחה שאני מדבר מטעמים של עבודת הבית. הנושא רציני. אדוני וידידי שר הפנים, עוד שמונה חברים רשומים להצעה אחרת, והם בעצם התבטאו. 16 אנשים יתבטאו. השר, הוועדה כבר התחילה בעבודתה. לי יש אמונה שוועדות עושות אחר כך את העבודה.

### **שר הפנים ד' ליבאי:**

תרשה לי לתמוך ברעיון שהעלית. נראה לי שדבר זה הוא גם על דעת יושב-ראש ועדת הפנים ואיכות הסביבה. אולי נתאחד ונחליט שהדיון יועבר לוועדה. אני כשלעצמי מציע – ויותר מאשר מציע – ליושב-ראש הנכבד, שהדיון יתקיים מייד לאחר שוועדת החקירה תגיש את מסקנותיה. לשיקול דעתך, אדוני יושב-ראש ועדת הפנים, אינני מבקש הסכמה מראש.

### **היו"ר ש' וייס:**

ניתן לחברים להתבטא. רשומים שמונה חברים. אני אפשר לך, חבר הכנסת מצא, לדבר קצת יותר, בגלל מעמדך.

## **רחבעם זאבי (מולדת):**

ברשותך, בהצעה שלך יש היגיון, אבל זה בתנאי שחברי הכנסת שאינם חברים באותה ועדה ידעו שמתקיים דיון בנושא שהם העלו.

## **היו"ר ש' וייס:**

הם תמיד מוזמנים. זה הכלל. הם חייבים להיות מוזמנים. זו חובתן של הוועדות. רבותי, קודם כול, נושאי הדיון של הוועדות מופיעים למטה על הלוח. נטפל גם בדבר זה. יש היגיון בדבר.

טוב, חברים, עכשיו אנחנו קוראים לזה הצעה אחרת. עוד שמונה חברים יתבטאו. לכל אחד דקה. חבר הכנסת לס מול הצעת חבר הכנסת יהלום. אחריו – חבר הכנסת רון נחמן מול חבר הכנסת סילבן שלום. חבר הכנסת מצא, אני אתן לך קצת יותר בגלל היותך יושב-ראש ועדה.

## **יורם לס (העבודה):**

פורמלית, אדוני היושב-ראש, אני מבקש להוסיף לדיון את הנושא של רפואה מונעת. כאשר יבוא לחדש את היער הזה, רצוי שלא יהיה שם העץ הידוע בשם אורן ירושלים. עץ זה, עם כל הכבוד לשמו, הוא הדליק ביותר – עם המחטים שלו, עם השרף שלו, האש עוברת מעץ לעץ במהירות הרוח. לכן, רצוי שכאשר יבוא לחדש את היער, ייטעו בו עצים שאינם דליקים כמו אורן ירושלים.

## **היו"ר ש' וייס:**

תודה רבה. עכשיו, חבר הכנסת רון נחמן מול הצעת חבר הכנסת סילבן שלום. בבקשה.

## **רון נחמן (הליכוד):**

אדוני היושב-ראש, אחרי 30 שנה לבוא ולספר שהאורן נדלק והשרף נדלק – גם שמעתי ברדיו את השר לאיכות הסביבה. כולם הפכו מומחים לעצים. למה הם לא עשו זאת לפני 20 ו-30 שנה?

אני מדבר, אדוני היושב-ראש, על דבר אחר לגמרי. כאן, במליאה, התקיים דיון עם שר הפנים לשעבר, הרב אריה דרעי, ומעל הדוכן הזהרתי, שמערך כיבוי האש איננו מוכן בארץ לנושא השרפות, ובעיקר לשרפות יער. אני מציע שיקראו את הפרוטוקול. זה לא מספיק מה שאמרתי, אבל כמי שעוסק באיגוד כיבוי אש אני יכול לומר לך, שחייבת להיות כאן פעילות ופעולה נמרצת של הכנסת. אני תומך בהעברת הנושא לוועדה, אבל מייד, על מנת לגבות את מערך כיבוי האש בארץ ולתת גיבוי פיננסי, כספי, שיאפשר גם מיכון וגם כוח אדם. תודה.

## היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. חבר הכנסת עובדיה עלי מול הצעת חברת הכנסת אסתר סלמוביץ.

## עובדיה עלי (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, הלב נחמץ מהמראות. אני מבקש להעיר הערות אחדות. ראשית, אני שמעתי שההליקופטרים ניסו לכבות את השרפות באמצעות מים. אני מבקש לשאול, האם מים הם החומר היעיל ביותר לכיבוי שרפות מהסוג הזה או שמא יש חומרים טובים יותר, כפי שנהוג במדינות אחרות?

## היו"ר ש' וייס:

אגב, חבר הכנסת יהלום העלה זאת.

## עובדיה עלי (הליכוד):

ההערה השנייה שלי מתייחסת לשיקום המתיישבים ולמתן סיוע ללא ביורוקרטיה. הסבל שנגרם להם הוא די והותר, ולא צריך להוסיף להם סבל נוסף. צריך לדאוג לשיקום היערות במהירות האפשרית.

הערה אחרונה, אדוני שר הפנים, בעבר, בימים שבהם כיהנתי כסגן שר הביטחון, עשיתי עבודה בעקבות מלחמת המפרץ, ועל-פיה הוחלט בקבינט שצריך להגיע לאינטגרציה של כל מערכות הכיבוי בארץ. מה שראינו היום בשרפת היערות הוא כאין וכאפס לעומת מה שיכול להתרחש בימי חירום. היום לכל משרד ממשלתי יש מערך משלו. לצבא יש הכבאיות שלו, לכיבוי אש יש הכלים שלו, אין שיתוף פעולה מלא ביניהם, אין סדר עדיפויות וקדימות, אין פיקוד אחד על כל המערך הזה. צריך לחזור מייד לסיכום שהיה לי עם הרב אריה דרעי, בימים שבהם הוא כיהן כשר הפנים, ולהביא לשילוב, להקמת ארגון אחד ובו מסגרת הייררכית ברורה.

## היו"ר ש' וייס:

תודה. חבר הכנסת אריאל ויינשטיין מול הצעת חבר הכנסת זוילי. אני מאפשר לחבר הכנסת יהושע מצא, מול חבר הכנסת ורדיגר, להיות אחרון, כדי שיוכל לומר לנו משהו כראש ועדה.

## אריאל ויינשטיין (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, לאחר התקפות ה"סקאדים" במלחמת המפרץ תבעתי להבהיר לציבור את כל סוגיות הביטוח. מה מוטל על המדינה, מה מוטל על האזרחים, כיצד לבטח מפני אסון המוני, חס וחלילה. לא נעיתי אז על-ידי הממשלה. הדבר לא הובהר עד היום. גם כיום, לאחר השרפה והנזקים הכבדים, אני חושב שהאזרחים יתרוצצו בסופו של דבר בין הרשויות לבין חברות ביטוח, בין מס רכוש לבין משרדים שונים, והם יהיו אומללים. לכן אני חושב, שתפקידו של גורם ציבורי-ממלכתי כלשהו הוא להבהיר לציבור מה קורה וכיצד עליו להגן על עצמו. יש נושאים שאינם מכוסים, ואנשים יוצאים, ועלולים לצאת, חס וחלילה, עירומים כביום היוולדם. זו נקודה חשובה, שצריך לתת עליה את הדעת.

### היו"ר ש' וייס:

אני מודה מאוד לחבר הכנסת ויינשטיין. חבר הכנסת רפאל איתן מול הצעת חברת הכנסת נעמי חזן. דקה, בבקשה.

### רפאל איתן (צומת):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, פעם חשבו שמכשירי הכיבוי מיותרים. כמה שרפות יש בשנה? כך וכך. כמה עולים מכשירי הכיבוי? פי שניים. חבל לקנות. היתה דעה כזאת. זה היה בצבא. מזל שהיא לא התקבלה.

המפתיע הוא שאנחנו עדיין מופתעים. פעם בשנתיים-שלוש שנים יש שרפת ענק, וכולם מופתעים.

האם אפשר להפיק לקחים מהשרפה בכרמל וליישם אותם לגבי השרפה של שלשום? יש תחומים שבהם אפשר לעשות זאת. אחרי השרפה בכרמל היה רעיון. יש ממטרות ענק שיכולות להתיז מים לטווחים של 200 מטר ולכסות 4-5 דונם בבת אחת. הממטרות האלה קבועות במקומות מסוימים, לאו דווקא אם פורצת שרפה, אבל אם פורצת שרפה באיזה מקום זה במקום קווי אש, במקום פסים שאין להם שום ערך כשהעצים גדולים. מפעילים את הממטרות מרחוק, בשלט רחוק, או בצורה אחרת. דבר זה מחייב גם תצפיות, עם מכשירי קשר, שידווחו מייד כשעולה עמוד עשן באיזה מקום. הרי היערות שלנו אינם יערות סיביר. אלה שטחים מצומצמים, עם גבעות, עם שטחים שולטים, ואפשר בקלות רבה לכסות בקשר עין שטחים כאלה.

דבר אחרון הוא הכבישים, החשמל והטלפונים. כל תקלה הכי קטנה שקורית אצלנו גוררת אחריה כבישים חסומים, טלפונים משותקים, הפסקות חשמל. דבר זה צריך לזכור לשעת חירום. בשעה שיזדקקו לשלושת האלמנטים האלה בצורה הדחופה ביותר – אנחנו תקועים.

### היו"ר ש' וייס:

תודה. חבר הכנסת מצא, אתה נרשמת להוריד את ההצעה של חבר הכנסת ורדיגר. מכיוון שכבר התחלת בטיפול, אתן לך יותר מדקה. עם זאת, תשתדל להצטמצם.

## יהושע מצא (הליכוד):

אני מודה לך מאוד, אדוני היושב-ראש. כבוד השר, בליל השרפה שהיתי באזור מ-23:00 עד חצות, והאש עדיין השתוללה. בו במקום ראיתי לנכון לקבוע למחרת היום ישיבה של ועדת הפנים. כל הגופים שם הציעו לי שלא לקיים אותה למחרת, ובצדק, כי הם עדיין היו בתוך הפעילות, בתוך הבדיקה. ועל כן, בהתייעצות אתם, החלטתי לזמן את ועדת הפנים לדיון בנושא הזה ביום שני, ללא כל קשר לוועדה שמינית; וטוב עשית שמינית אותה. ביום שני תערוך ועדת הפנים דיון גדול, רחב, מקיף, עם כל הגופים, וודאי שחברי הכנסת, לרבות חבר הכנסת רחבעם זאבי, יוכלו להשתתף בדיון הזה. אני מקווה, שהדיון יערך באולם ההרצאות, כי הוא מעניין את כלל הציבור.

אדוני היושב-ראש, אני רוצה לומר, שמושב שורש הוא מהשורשיים ביותר באזור. מגיעה להם תעודת כבוד על ההתנהגות שלהם.

אני רוצה לומר לחבר הכנסת זוילי, שחושש שנשכח מהר מאוד את המראות: מרבית חברי הכנסת דיברו פה למעשה על השיקום, לרבות חברת הכנסת חזן. אין לי ספק, ששנים רבות לא נשכח את המראות, חבר הכנסת זוילי, והם ילוו אותנו.

אני רוצה להפריד כאן בין השיקום לבין מה שקרה. אינני רוצה כרגע לקבוע מסמרות ולומר מי אשם ומי לא אשם. אינני יכול להאשים היום את השר ליבאי, שעושה עבודה נאמנה כשר הפנים, אבל אני רוצה שנדע: היתה שרפה אדירה, גדולה, ענקית, ביערות הכרמל. למדנו את הלקחים. חובר דוח עב כרס, דוח-מרקוביץ, ובו מסקנות והמלצות. כולן יושמו לגבי יערות הכרמל. כל יתר היערות בארץ, כמעט עד האחרון שבהם, מופקרים לאש. לא ניתן למצוא שם ברז או הידרנט שאפשר להפעיל אותו ולמנוע שרפה. אנשי שורש אמרו, שאחד מהם לקח באופן אישי צינור מים והתיז סביב הבית שלו, וכך הציל את ביתו. אני רוצה לומר כאן, באחריות מלאה כמעט, שאילו היו ברזים, אילו היתה סביב מושב שורש חפירה, כפי שהמליץ דוח-מרקוביץ, אילו נקבעו ההידרנטים האלה, היה אפשר למנוע את האסון הזה בשורש ולהקטין את הנזק באותה סביבה, הנזק האדיר שאומדנו היום הוא 100 מיליון שקלים.

אינני רוצה לומר דברים מעבר לזה, אבל אפשר להצביע כאן לא מעט על יחסן של הממשלות בכלל – בלי להאשים את הממשלה הזאת – לכיבוי אש. ניקח את הספר שראש הממשלה הניח על שולחנו שלשום ונפתח בפרק על כיבוי אש. הפרק היחיד במשרד הפנים, אדוני שר הפנים, שמצוין בו "לא בוצע" הוא הפרק על כיבוי אש. זה אומר רבות, זה אומר המון על היחס שלנו לכל הנושא של כיבוי אש, של רשות כיבוי אש והחקיקה סביב נושא זה. נושא זה תמיד נדחק החוצה.

אנחנו בוועדה ננסה לעשות עבודה כדי לסייע גם לכם להגיע למסקנות נכונות. תודה רבה.

## היו"ר ש' וייס:

אני מודה לכולכם. חברי הכנסת, יש לנו כאן רצון עז, משותף, מקיר אל קיר, להפיק סוף-סוף לקחים מעשיים מהר ובהיקף כזה שיצמצם את האסונות בעתיד.

## דן תיכון (הליכוד):

נדמה לך, אדוני היושב-ראש. קרא את דוח מבקרת המדינה, מה היא אומרת.

## היו"ר ש' וייס:

הזכירו אותו.

## דן תיכון (הליכוד):

אני יודע. מה יוצא מזה?

## היו"ר ש' וייס:

נקווה שפעם אחת נשנה את המגמה.

חברי הכנסת, אנחנו עוברים להצבעה. אני מבין, שיש הסכמה רחבה מאוד שהכול עובר לוועדת הפנים לטיפול. יש כאן הבטחה של שר הפנים לטיפול נמרץ, יסודי ומקיף הפעם. יש אותה הבטחה מצד יושב-ראש ועדת הפנים. יש הסכמה רחבה, אין חילוקי דעות פוליטיים. אני חושב, שתחת הכותרת של עוז לתמורה אחרי פורענות – לתמורה ממשית שאולי תתבטא כבר בגיבוש תקציב המדינה הקרוב – אולי נעשה כאן פעולה חשובה. זה הזמן גם – אם יש צורך – לגבות ולעשות עיבוי של התקציב בנושא של כיבוי אש. ואולי נעשה כאן פעולה חשובה למען הציבור, פעולה חשובה מאוד ומקפת.

אנחנו מצביעים על העברת כל ההצעות בנושא השרפה בהרי ירושלים והשלכותיה לוועדת הפנים.

הצבעה מס' 1

בעד ההצעה להעביר את הנושא לוועדה – 19

נגד – אין

נמנעים – אין

ההצעה להעביר את הנושא לוועדת הפנים ואיכות הסביבה נתקבלה.

### **היו"ר ש' וייס:**

19 תומכים, אין מתנגדים, אין נמנעים. הנושא הועבר לוועדת הפנים ואיכות הסביבה.

### **הצעת חוק-יסוד: חופש העיסוק (תיקון)**

#### **(הצעת חבר הכנסת מ' גפני)**

### **היו"ר ש' וייס:**

אנחנו עוברים להצעת חוק ב'תשטז, הצעתו של חבר הכנסת משה גפני, הצעת חוק-יסוד: חופש העיסוק (תיקון). בבקשה, חבר הכנסת גפני.

### **משה גפני (יהדות התורה):**

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, אדוני השר, ראשית אני רוצה להצטרף לדברייך, אדוני היושב-ראש, בסעיף הקודם, ולדברי חברי הכנסת שהציעו את ההצעות – זה באמת דבר בעתו. ואכן צריך לעשות את מה שאמרת בסיכום הקצר שלך.

הנני מתכבד להציע לכנסת הצעת חוק-יסוד: חופש העיסוק (תיקון). בחוק-יסוד: חופש העיסוק נאמר: "זכויות היסוד של האדם בישראל מושתתות על ההכרה בערך האדם, בקדושת חייו ובהיותו בן-חורין, והן יכולדו ברוח העקרונות שבהכרזה על הקמת מדינת ישראל". חוק-יסוד זה, סעיף 2 לחוק, מטרתו להגן על חופש העיסוק כדי לעגן בחוק-יסוד את ערכיה של מדינת ישראל כמדינה יהודית ודמוקרטית. סעיף 3: "כל אזרח או תושב של המדינה זכאי לעסוק בכל עיסוק, מקצוע או משלח יד" וכו'.

הסעיף שמאפשר לשנות את חוק-יסוד: חופש העיסוק, סעיף 8, קובע: "הוראת חוק הפוגעת בחופש העיסוק תהיה תקפה אף כשאינה בהתאם לסעיף 4, אם נכללה בחוק שנתקבל ברוב של חברי הכנסת ונאמר בו במפורש, שהוא תקף על אף האמור בחוק-יסוד זה; תוקפו של חוק כאמור יפקע בתום ארבע שנים מיום תחילתו, זולת אם נקבע בו מועד מוקדם יותר".

אני, רבותי חברי הכנסת, רוצה להזכיר לחברי הכנסת: בעת שנתקבל חוק-יסוד: חופש העיסוק – ואני לא התנגדתי לחוק הזה כמו חברי האחרים – דובר על כך, שאדם שרוצה לעסוק בעסק כלשהו, יש לאפשר לו זאת. זה מעוגן בזכויותיו, וזה מעוגן בחוק-יסוד. אבל המחוקק, הכנסת, קבע כבר אז וידע – ותיכף אסביר – שהחוק הזה הוא אומנם חוק טוב, ובמהותו ובעקרונותיו הוא חוק נכון וצודק, אבל יכול מאוד להיות, שעם הזמן יתברר, שהוא פוגע, בעצם, בעקרונות של מדינת ישראל כמדינה יהודית ודמוקרטית. אז נוסף הסעיף הזה בחוק-היסוד עצמו, והוא קובע, שיש אפשרות לשנות את החוק הזה, אם הוא, כמובן, מתקבל ברוב של חברי הכנסת. אי-אפשר להעביר אותו במחטף של שני חברי כנסת או מספר מצומצם של חברי כנסת בשעת לילה מאוחרת, אלא כאשר יש רוב גדול של יותר מ-60 חברי כנסת. במקרה כזה מתקנים את החוק הזה. נוסף פה הסעיף, שאם אכן יתקבל החוק ברוב כזה, והוא נוגד את חוק-יסוד: חופש העיסוק – זה חוקי, אבל כעבור ארבע שנים הוא בטל.

אני רוצה להסביר את מה שכולנו בעצם יודעים, אבל אני רוצה לומר זאת שוב ושוב, כי כשאנחנו מדברים על חוקי-יסוד אנחנו מדברים רבות על נושא זה: חוקי-היסוד הם דבר חיובי, חוקה היא דבר חיובי. מדינה דמוקרטית צריכה שיהיו לאזרחיה זכויות יסוד שמעוגנות בחוקה, בחוקי-יסוד שאין לעבור עליהם. זו מדינה דמוקרטית, ובמהותה כך צריך להיות. יש אצלנו מי שאומרים זאת כל הזמן, אבל אני זוכר את הדיונים שהיו גם בוועדת החוקה – וגם ללא דיונים אנחנו יודעים: הרי אנחנו לא רק מדינה דמוקרטית, ולא יעזור שום דבר. אחד מהחוקים הלא-דמוקרטיים שמגינים עליהם פה בלהט הוא חוק השבות. מה משמעותו של חוק השבות שמעדיף יהודים ונותן הטבות רק ליהודים? זה החוק הכי לא דמוקרטי שיכול להיות. במדינה מערבית מתוקנת היה אסור לחוקק חוק כזה. זה אנטי-דמוקרטי.

כשאנחנו, חברי הכנסת הדתיים או המסורתיים – – –

### היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת גפני, אתה מבין קצת יידיש?

### משה גפני (יהדות התורה):

קצת.

### היו"ר ש' וייס:

אני אתרגם לך.

אבי, זיכרוננו לברכה, כשהייתי שואל אותו מה היא חוקה, קונסטיטוציה, הוא היה אומר: קונסטטע, טוסטע, קונסטטע נישט, טוסטע נישט. אתה יכול – אתה עושה, אתה לא יכול – אתה לא עושה. זה חלק מהחוקים. יש, לפעמים, פשרות היסטוריות, וגם הן חלק מהחוקה.



## משה גפני (יהדות התורה):

מזל שעוד יש לנו היידיש, לפחות אפשר להגיד משהו – – –

## היו"ר ש' וייס:

יש יידיש, יש לדינו, יש שפות יפות.

## משה גפני (יהדות התורה):

אני, לצערי, מה אעשה? אצלך אני צריך ללמוד את היידיש.

## היו"ר ש' וייס:

חשבתי שבבני-ברק זו השפה העיקרית.

## משה גפני (יהדות התורה):

אתה יודע שאני עדיין שייך לנגב.

אדוני היושב-ראש, מדינת ישראל איננה מדינה דמוקרטית קלאסית, על כל המשתמע מכך. אנחנו מדינה מוקפת אויבים, וכולנו מייחלים לשלום. אנחנו מדינה שנעשים בה, לצערנו הרב, ניסיונות פיגוע וטרור מתמשכים מאז קום המדינה, לפני קום המדינה, ולצערנו הרב גם היום. אנחנו מתפללים ומייחלים שזה יפסק ויגמר ונוכל לחיות באופן נורמלי, אבל אנחנו לא חיים באופן נורמלי; לא באשמתנו. האם אנחנו יכולים להגיד – אנחנו מדינה דמוקרטית ונאפשר את כל החוקים, את כל הזכויות, וכל אחד יעשה כרצונו? אנחנו לא יכולים. יש תקנות לשעת-חירום, יש חוקים במדינת ישראל, שאין לנו ברירה. גם כאשר חוקקו חוקי-יסוד לא קבעו את מדינת ישראל כמדינה דמוקרטית, קבעו את מדינת ישראל כמדינה יהודית ודמוקרטית, אחרת אין לנו זכות קיום. אם נאמר שמדינת ישראל היא מדינה דמוקרטית, חתכנו את כל זכות הקיום שלנו כאן בארץ. אנחנו מדינה דמוקרטית, זה נכון, אבל אנחנו קודם כול, לפני כן, מדינה יהודית.

ואנחנו מתפתלים ומתפשרים ומחוקקים חוקי-יסוד ומתנגדים לחוקי-יסוד, ולא רק בין חברי הכנסת הדתיים, אלא בכלל בכנסת. אני זוכר, שגם בקדנציה הקודמת, כאשר דובר על העניין הזה, כך היה. זה לא ששלפו ואמרו: אנחנו נעשה ככל העולה על רוחנו ונקנה זכויות לאזרחים כמו שמקנים בשווייץ או בלוקסמבורג. אנחנו, לצערנו, מדינה מוקפת אויבים, אנחנו המדינה היחידה של העם היהודי, ואנחנו קוראים ליהודים מכל העולם לעלות לארץ, ורק להם. אנחנו לא קוראים לנוצרים מארצות-הברית: בואו תעלו לארץ, אף שאנחנו מכבדים אותם; אנחנו לא קוראים למוסלמים מאירן: בואו לארץ.

אנחנו מכבדים גם אותם, בתנאי שהם יפסיקו עם הכוונות המלחמתיות שלהם. אנחנו מכבדים את כל העולם, אבל המדינה הזאת היא מדינה יהודית.

לכן כאשר נחקק החוק הזה – ואני חוזר אליו – ראשית, קבעו את מדינת ישראל כמדינה יהודית ודמוקרטית. זה מה שנקבע בראשיתו של החוק, זה ברור וזה מובן מאליו. נאמר בו, בחוק-יסוד: חופש העיסוק, שהוא לא יכול לפגוע, כמובן, במדינת ישראל כמדינה יהודית. אם יתברר, חלילה, שהוא כן פוגע, נצטרך לשנותו. לכן בא התיקון.

והכנסת אכן חוקקה חוק שמתקן את חוק-יסוד: חופש העיסוק. עם כל סיעות הבית, בשעה 02:00, קיבלה הכנסת חוק שתיקן את חוק-יסוד: חופש העיסוק. אני זוכר שיושב-ראש הכנסת, שניהל אז את הישיבה, עשה את הטסט ושאל, האם כדור הארץ הוא מרובע, כדי לבדוק את ההצבעה. ואכן היה לחוק רוב מסיבי – ראש הממשלה ושר החוץ וחברי הכנסת מהליכוד וממפלגת העבודה והדתיים, כולם, להוציא מרצ, הצביעו ותיקנו את החוק.

דיברתי אחרי כן עם ראש הממשלה ואמרתי לו: בעוד ארבע שנים נצטרך לתקן עוד פעם? הרי הכנסת מבינה, שחוק-יסוד: חופש העיסוק לא פוגע באותו חוק שתוקן. הוא אמר לי: נכון, צריך לתקן את החוק הזה. כך אמר לי ראש הממשלה. בעקבות הדברים האלה הגשתי הצעת תיקון, והצעת תיקון זו מונחת לפניכם: הכנסת קיבלה את התיקון ברוב של 65 חברי כנסת, שהוא רוב מוחלט, לכל הדעות – לא צריך לבוא כעבור ארבע שנים עוד הפעם ולגייס את כולם בשעת לילה מאוחרת ולעבור את כל התהליך של 61 חברי כנסת. פשוט למנוע את זה. אם הכנסת תרצה לשנות חוק, היא יכולה לשנות, אבל זה מה שהתקבל.

אני מסיים ואומר כך: אנחנו עכשיו בקריאה טרומית. אני פונה בזאת אליך, אדוני שר המשפטים: אנחנו מדברים על חוק בקריאה טרומית. אני מבין, שזה תיקון של חוק-יסוד, ותיקון של חוק-יסוד, אם הוא עובר בקריאה הטרומית, בקריאה הראשונה, ולאחר מכן בקריאה השנייה והשלישית – צריך רוב של חברי הכנסת, אי-אפשר להעביר אותו ברוב שנמצא עכשיו במליאה.

אנחנו צריכים רוב של חברי הכנסת כמוגדר בחוק. היות שמדובר בקריאה טרומית, אפשר להעביר את ההצעה. אנחנו מדברים על הנושא של חוק-יסוד, על התהליך של חוק-יסוד.

אני מבקש מאוד את תמיכתך, אדוני השר, לפחות להתחיל לקיים דיון בעניין זה, כדי שנוכל להתקדם. אלא אם כן נעצור את כל התהליך ונגיד, שאנחנו לא יכולים בכלל לגעת בחוק-יסוד, כי עוצרים אותנו בכל דרך.

לכן אני מבקש מאוד את תמיכתך. גם ראש הממשלה אמר לי שצריך לתקן את זה. זה דבר בלתי מתקבל על הדעת לאור המצב הקיים.

אני מבקש את תמיכת הכנסת. תודה רבה.

## היו"ר ש' וייס:

אני מודה מאוד לחבר הכנסת גפני. כבודו, הפעם כבוד שר המשפטים.

## שר המשפטים ד' ליבאי:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, חוקי-היסוד הם פרקים בחוקת המדינה, כך הם נועדו להיות, וחוקה לא משנים בכל יום שני וחמישי.

בחודש מרס 1994 תיקנה הכנסת את חוק-יסוד: חופש העיסוק בנסיבות הזכורות לכולם כאן. לעניות דעתי, מוטב שלא למהר ולתקן חוק-יסוד זה שוב ושוב, אלא אם כן יש בכך צורך של ממש, ואם התיקון מוסכם ומקובל על חלק נכבד מחברי הכנסת. דומני שאין הדבר כך, גם אם היום יהיה במקרה רוב של הנוכחים בעד תיקון זה.

הצעת החוק הפרטית של חבר הכנסת משה גפני הנכבד, המונחת לפנינו, באה לאפשר לכנסת לחרוג מהוראות חוק-היסוד לא רק במתכונת הקבועה היום בסעיף 8 לחוק, דהיינו שהחריג יהיה בתוקף במשך ארבע שנים בלבד מיום תחילתו, אלא הוא מבקש שהחריג להוראות חוק-היסוד יהיה בתוקף לזמן בלתי מוגבל, אם הצביע בעדו רוב של 65 חברי כנסת.

אני מתנגד לתיקון המוצע מכיוון שהוא עוקף לחלוטין את חוק-היסוד ומבטל, למעשה, את ערכו ואת כל משמעותו. חוק-יסוד אכן נועד להגביל את הכנסת, את המחוקקים, שיחוקקו על-פי עקרונות היסוד הגלומים בו.

למשל, בחוק-יסוד: כבוד האדם וחירותו לא אפשרנו לחרוג מהעקרונות הבסיסיים שבו, ולו גם לתקופה זמנית או לתקופת ביניים כמו ארבע השנים הנזכרות כאן.

עשינו לגבי חוק-יסוד: חופש העיסוק את אשר לא עשינו לגבי חוקי-יסוד אחרים בגלל טיבה של זכות יסוד זו, חופש העיסוק, ומשום שחשבנו, שאם כנסת מסוימת חושבת שניתן לפגוע בחוק-יסוד: חופש העיסוק, גם אם זה לא לתכלית ראויה, גם אם זה למעלה מהנדרש, הרי שמבחינת מהות העניין, אם רוב גדול של חברי הכנסת, רוב מסיבי, חושב כך, לתקופת אותה כנסת יהיה תוקף לחריגה, ולא יותר מכך. תבוא הכנסת הנבחרת החדשה, ידונו נבחרי העם מחדש בסוגיה הזאת, האם הם מעדיפים את הוראות חוק-היסוד ואת הסטייה ממנו הנדרשת על-פי חוק-היסוד, או שהם רוצים לחרוג על-פי הסטייה הנדרשת ולהותיר יותר מכך.

ברגע שעשינו צעד ראשון בלתי מקובל, אם כי בקנדה זה מקובל, ואמרנו שמותר לחוקק בניגוד לחוק-היסוד גם אם זה לא לתכלית ראויה, ועשינו זאת רק משום שאמרנו שזה היתר לשעה, לתקופת כהונתה של הכנסת – עכשיו מבקשים בהצעת חוק זו לעשות מזה היתר של קבע. אם כך, בשביל מה צריך את חוק-היסוד? זה בדיוק כמו לבטל את חוק-היסוד. לחוקק, אומנם ברוב של 65, כל חוק.

אני לא חושב, שזו מטרת חוקי-היסוד. מוטב היה שלא ללכת בדרך הזאת ולא לערער את תוקפם, גם לא לעשות חריגות שיוציאו אותנו מכלל סדר לאי-סדר מוחלט, שלא נדע איזה חוק תואם, איזה חוק לא תואם, למה הוא לא תואם, כמה זמן תוקפו וכיוצא באלה. בחוקים צריך יציבות מסוימת ולא תמיהות.

חבר הכנסת גפני, משום שאני מתנגד עקרונית להצעתך, אני גם לא יכול לעבור את שלב הקריאה המקדמית, כי זה פתח לדיון, ופתח לדיון זה לעבור את השער ולהיכנס לאחר מכן להליך החקיקה עצמו.

כבוד היושב-ראש, אני חושב, שמוטב לנו להיזהר בנושאים אלה. מוטב לנו שלא למהר ולחוקק חוקים כאלה.

אני רוצה לומר לך, חברי הנכבד – – –

### **אברהם רביץ (יהדות התורה):**

אני חושב שהוא כבר שוכנע שאתה צודק.

### **שר המשפטים ד' ליבאי:**

יש לי רמז שהוא עוד לא שוכנע.

### **היו"ר ש' וייס:**

יש לו עוד כמה רמזים, ראו את חבר הכנסת רענן כהן.

### **שר המשפטים ד' ליבאי:**

קיבלתי רמז מאגף אחר שמותר לי עוד להמשיך ולהסביר. עכשיו זה כבר לא רמז, זה כבר שקוף.

### **היו"ר ש' וייס:**

זה צו התנועה, דין התנועה.

### **רחבעם זאבי (מולדת):**

כבר יש לך רוב, אתה יכול לסיים.

### **שר המשפטים ד' ליבאי:**

הנקודה היא זו: קשה מאוד לחיות על-פי שיטה חדשה, שיטת חוקי-היסוד, ולא להבין את ההשלכות שיש לה ואת ההשלכות שיש לסטייה ממנה. בסופו של דבר, אני חוזר ומדגיש, שאני בא לקבוצות שהן מיעוט בחברה הישראלית בכללותה, לאו דווקא רוב, ואני אומר: הניסיון ההיסטורי מלמד, שחוקי-היסוד הם הם ההגנה על דעות מיעוט, על קבוצות מיעוט, אלה שאינן רוב.

אם אין אצלנו בציבור רוב לתפיסות שמייצגות סיעות דתיות מסוימות כאן – גם הציבור ברובו רוצה לשמור מסורת – הוא לא מקבל בהכרח את כל המדיניות של סיעות דתיות.

### **היו"ר ש' וייס:**

אדוני שר המשפטים, יש לי שאלה אליך. אם תאמר לנו כמה זמן אתה רוצה לדבר, אולי אני אאפשר לחברי כנסת לשאול קצת שאלות, כי הנושא מרתק מאוד.

### **יוסף בא-גד (מולדת):**

הגיוס הצליח, הוא יכול לסיים.

### **היו"ר ש' וייס:**

אדוני השר, אתה מוכן להשיב על שתיים-שלוש שאלות? חבר הכנסת בא-גד, יש לך איזה שאלות כבדות? לא אל הקואליציה, אל השר, כפרופסור למשפטים.

### **דן תיכון (הליכוד):**

יש לשר מגבלת זמן.

### **היו"ר ש' וייס:**

לפי דעתי, בקטע הזה עוד לא. אני אומנם הצעתי זאת בעבר – – –

### דן תיכון (הליכוד):

לפי התיקון בתקנון, הוא מוגבל בזמן.

### היו"ר ש' וייס:

אנחנו נבדוק זאת, אדוני המזכיר.

### שר המשפטים ד' ליבאי:

אני מתפלא, אני לא חושב שזה עניין לקואליציה מול אופוזיציה. אני חושב שזה עניין להשקפת עולם רחבה הרבה יותר.

### היו"ר ש' וייס:

היה רעיון כזה, חבר הכנסת דן תיכון, אבל הוא עוד לא מומש. לא, אל תתעקש.

### שר המשפטים ד' ליבאי:

אני חושב, שהמיקום של אופוזיציה הוא מקרי לחלוטין, כי הרי היא רוצה מחר להיות בקואליציה. היא לא מתכוונת לשבת קבע באופוזיציה, ומותר לה גם לחשוב, בנושאים מסוימים, כשמדובר בערכים עקרוניים כמו תפקידי חוקי-יסוד וחוקה במדינה, באיזו מידה מותר וצריך לזעזע אותה לצרכים פוליטיים מידיים. אני חושב, שהרוב בכנסת צריך להתאחד לשם שמירת היציבות והערכים ולא לשחק ב"נדמה לי", שהיום אולי עוזר לי אם אצביע כך, אבל מחר אני מתכוון להצביע אחרת, כי כאשר אני אהיה בשלטון אעשה את היפוכו של דבר. כשדנים בנושאים עקרוניים צריך להיזהר מגישה אופורטוניסטית ומזדמנות.

### היו"ר ש' וייס:

אדוני השר, לחבר הכנסת יצחק לוי יש שאלה עקרונית אליך.

### שר המשפטים ד' ליבאי:

בבקשה, חבר הכנסת לוי, מכובדי.

### **יצחק לוי (מפד"ל):**

תודה רבה, אדוני שר המשפטים והפנים. ברשות היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, אני פשוט לא הבנתי את אחד המשפטים שאמרת.

### **שר המשפטים ד' ליבאי:**

אני אסביר.

### **יצחק לוי (מפד"ל):**

אמרת, שלא משנים חוקי-יסוד כל יום שני וחמישי. חבר הכנסת גפני מבקש לשנות את החוק ברוב של 65. אתה עצמך, בחוק-יסוד: החקיקה מציע, שבמשך חמש שנים לפחות יהיה אפשר לשנות חוק-יסוד ברוב של 61. הווי אומר, אדוני השר, שאם חוק-יסוד עובר היום, מחר, אם יש רוב של 61 חברי כנסת אפשר לבטל אותו, והדבר יהיה בהתאם לחוק-יסוד: החקיקה.

אדוני אומר, ששינוי ב-65 חברי כנסת הוא שינוי שביום-יום. לא הבנתי את ההתאמה שאדוני מציע בין חוק-יסוד: החקיקה לבין המשפט שאדוני אמר כאן בדברי התנגדותו להצעת החוק של חבר הכנסת הרב גפני.

אם יש 65 חברי כנסת שיכולים לבטל חוק-יסוד, קל וחומר שיכולים להכניס שינוי מסוים בחוק-יסוד.

### **היו"ר ש' וייס:**

אדוני שר המשפטים, פשוט למען האזרחים הצופים בנו אני רוצה לציין, שעדיין אין חוק-יסוד: החקיקה. על כן עדיין אין קביעה, שעל מנת לשנות חוק-יסוד צריך 61 חברי כנסת. כידוע לך, יש חוקים שאפשר לשנות ברוב רגיל, זולת סעיפים מסוימים שהם משוריינים.

אני מפנה אותך לספרו המצוין של פרופסור אמנון רובינשטיין, "המשפט הקונסטיטוציוני". יש בסוגיה זו התדיינות מרתקת.

### **שר המשפטים ד' ליבאי:**

מכובדי חבר הכנסת הרב יצחק לוי, כאשר דיברתי על תיקון לעתים תכופות של חוק-יסוד, לא התייחסתי לרוב הנדרש כדי לתקן את חוק-היסוד, אלא לתכיפות בלוח הזמנים, בעיקר כשהתיקון המבוקש איננו התיקון שהיה מקובל, לפי דעתי, על רוב הנציגים כאן ועל רוב האוכלוסייה. דיברתי על תיקון לא רצוי, לפי דעתי, מהבחינה הקונצפטואלית, מבחינת התפיסה של חוק-היסוד, כי ממה נפשך? בשביל מה אנחנו זקוקים בכלל לחוק-יסוד? משום שאנחנו רוצים לומר, שבחברה שלנו, במושגי הדמוקרטיה שלנו, יש כמה ערכים שאנחנו רוצים לעמוד דום בפניהם, ככלל, כחברה, בלי להתייחס לשאלה למי זה נוח יותר או פחות בתקופת זמן נתונה.

כאשר מדובר בחוק-היסוד שבא להגן על חופש העיסוק, לעגן בחוק-יסוד את ערכיה של מדינת ישראל כמדינה יהודית ודמוקרטית, אנחנו אומרים: חוק-היסוד הוא נורמה חשובה, רצינית, בחיים הדמוקרטיים – – –

### **היו"ר ש' וייס:**

חברי הכנסת, זה שיעור מרתק בקונסטיטוציונליזם, ואני מבקש את הקשבתכם.

### **אברהם שפירא (יהדות התורה):**

תודה רבה. הוא כבר הסביר.

### **היו"ר ש' וייס:**

אבל שר המשפטים הוא אדם יסודי. הוא רוצה לחזור ולהבהיר זאת מחדש. אני מבקש לא להפריע.

### **אברהם שפירא (יהדות התורה):**

---

### **שר המשפטים ד' ליבאי:**

כיוון שחופש העיסוק איננו תורה למשה מסיני, שאסור לערער עליה, אלא מותר לערער עליה, אנחנו אומרים: לא כל אחד יכול להיות רופא, לא כל אחד יכול להיות עורך-דין, לא כל אחד יכול להיות רב בישראל. יש עיסוקים שדורשים הכשרה ודורשים ניסיון ודורשים הסמכה.

### **היו"ר ש' וייס:**



אבל כל אחד להיות חבר הכנסת. זה דבר טוב.

### **שר המשפטים ד' ליבאי:**

נכון, אם הוא נבחר. אם הוא נבחר, הוא יכול להיות חבר הכנסת.

לכן, אנחנו באים ואומרים, שמותר גם להגביל את זכות היסוד הזאת של חופש העיסוק, ובלבד שהיא תוגבל בחוק של הכנסת, ושהחוק נועד לתכלית ראויה.

### **רון נחמן (הליכוד):**

אדוני היושב-ראש, אני שואל שאלה – – –

### **היו"ר ש' וייס:**

ידידי חבר הכנסת רון נחמן, אני עונה לך וגם לחבר הכנסת דן תיכון: עדיין אין הגבלה תקנונית.

### **רון נחמן (הליכוד):**

דומני שאתה הוצאת הוראה כזאת שזה עשר דקות.

### **היו"ר ש' וייס:**

תסלח לי, ראשית, לא אני מוציא הוראות כאלה, אלא ועדת הכנסת; שנית, אלה לא הוראות, זה תיקון התקנון; שלישית, בקטע הזה התקנון עדיין לא שונה. זה המצב.

### **רון נחמן (הליכוד):**

— — —

### **היו"ר ש' וייס:**

אבל מה לעשות, זה המצב.

### רון נחמן (הליכוד):

התקנון לא מאפשר לעשות פיליבסטר – – –

### שר המשפטים ד' ליבאי:

רבותי, זה לא פיליבסטר. יש פה רוב. תעבירו את זה, הרי זה לא יעבור יותר מאשר שלב של קריאה טרומית. לא שזה מדאיג אותנו.

### היו"ר ש' וייס:

אדוני שר המשפטים, רק רגע אחד, למען הרוח הטובה – – –

### רון נחמן (הליכוד):

כל פעם זה אותו דבר מצד שר המשפטים. כל פעם התופעה הזאת חוזרת.

### היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת רון נחמן, למען הרוח הטובה, ראשית, זה המצב התקנוני; שנית, מי שמבקש לשנותו, יש דרך לשנות תקנון. אני חושב, שבהשוואה לנאומים ההיסטוריים של השר דוד מגן ושל השר שמעון שטרית, שר המשפטים עדיין רק בראשית נאומו.

### רון נחמן (הליכוד):

מה לעשות שאני חבר כנסת צעיר ואני רואה מה מתרחש כאן. כל פעם אותה תופעה, ולצער, דווקא מצד שר המשפטים, ואני חושב שזה לא נכון ולא יפה.

### היו"ר ש' וייס:

שר המשפטים נוהג כאן על-פי התקנון.

### רון נחמן (הליכוד):

הכול במסגרת התקנון, הכול במסגרת החוק. יש גם דפוס התנהגות.

### היו"ר ש' וייס:

כן, עדיין הם נראים לי סבירים. בעוד שעה הם ייראו סבירים פחות.

### רון נחמן (הליכוד):

כל פעם עם שר המשפטים.

### היו"ר ש' וייס:

לא נכון.

### שר המשפטים ד' ליבאי:

אדוני חבר הכנסת רון נחמן, תרשה לי לסיים את ההסבר הקצר, למען שלמות התמונה.

### היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת תיכון, אין הוראה כזאת בתקנון.

### שר המשפטים ד' ליבאי:

אין לי עניין להמשיך ולדבר כאן, אנא. אני רק רוצה שהרעיון יהיה מובן. הרעיון שניתן לפגוע בזכות יסוד בחוק, לתכלית ראויה, הוא חלק מהותי מחוק-היסוד שמחפש איזון בין אינטרסים. אם אנחנו אומרים, שלתקופת כנסת אחת מותר לפגוע בזכות יסוד בחוק גם כשהמטרה איננה ראויה, אבל היא ראויה לדעת הרוב באותה כנסת, הרי שהיא ראויה, וזה חלק מההליך הדמוקרטי. אבל אם תנסה עכשיו להכתיב ולומר, שכל כנסת יכולה לסטות מחוק-היסוד כאוות נפשה, בצורה מטורפת לגמרי, והתוקף יהיה לכל הכנסות, עד שתשיג רוב של למעלה מ-65 כדי לבטל זאת – זה לא דמוקרטי. דבר זה רציתי להסביר לכנסת.

לכן, אני לא חושב שסיעת הליכוד וסיעת צומת היו צריכות עכשיו להצטרף ליוזמת חקיקה זו, מתוך הנחה שהיא משרתת במשהו את החברה הישראלית, בין שיש לה היום רוב בין שאין לה רוב. אני חושב שצריך לדון בנושא הזה כאילו הוא תיקון לחוק-יסוד ולנקוט בעניין זה גישה עניינית. למה מבקש חבר הכנסת גפני לתקן את החוק – אני מבין, אבל למה יבקש חברי הנכבד לתקן, למה ירצה בזאת חבר הכנסת רון נחמן – אינני מבין, ואני והציבור כולו נסתכל ונראה איך אתה תצביע. תודה רבה.

### היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת גפני, אתה רוצה חמש דקות לשכנוע חוזר? לא.

נא לשבת. עוברים להצבעה. חברים, נא לשבת, אני לא מקיים שתי הצבעות. צלצלנו גם צלצלנו. איש איש במקומו. חבר הכנסת המר, אתה לא תוכל להצביע אם לא תשב במקומך, וכן השר רובינשטיין. יושבים, נכון? עכשיו אפשר לעבור להצבעה על הצעת חוק-יסוד: חופש העיסוק (תיקון), של חבר הכנסת משה גפני. ההצבעה החלה.

### אברהם פורז (מרצ):

לאיזו ועדה?

### היו"ר ש' וייס:

אני מתאר לעצמי שזו ועדת החוקה, חוק ומשפט.

הצבעה מס' 2

בעד ההצעה להעביר את הצעת החוק לדיון מוקדם בוועדה – 19

בעד ההצעה להסיר את הצעת החוק מסדר-היום – 22

נמנעים – 1

ההצעה להסיר מסדר-היום את הצעת חוק-יסוד: חופש העיסוק (תיקון) נתקבלה.

### היו"ר ש' וייס:

19 תומכים, 22 מתנגדים, נמנע אחד. הפעם, חבר הכנסת גפני, זה לא הלך, אבל עוד חזון למועד ועוד מועד לחזון. תודה רבה.

## **הצעת חוק למניעת מפגעים (תיקון – מניעת רעש באזור מגורים), התשנ"ה-1995**

### **(הצעת חבר הכנסת י' שפי)**

#### **היו"ר ש' וייס:**

רבותי, אנו עוברים להצעת חוק למניעת מפגעים (תיקון – מניעת רעש באזור מגורים), התשנ"ה-1995, הצעת חוק ב'תשעא, של חבר הכנסת יעקב שפי. רבותי, עוד הצעת חוק, הפעם הנמקה מהמקום, אז היו נא עירניים, כי נעבור כמעט מייד להצבעה.

#### **דן תיכון (הליכוד):**

הממשלה עושה פיליבסטר.

#### **היו"ר ש' וייס:**

זה קורה, מה לעשות.

#### **דן תיכון (הליכוד):**

את זה עושה בדרך כלל האופוזיציה.

#### **היו"ר ש' וייס:**

הממשלות עושות.

#### **יעקב שפי (העבודה):**

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, דיירים רבים בבתים משותפים סובלים ממטרדים שמקורם בהקמת רעש על-ידי שכניהם. אני הצעתי הצעת חוק שתגביל עשיית רעש בבתים משותפים. אומנם הצעת החוק היא גורפת, אבל אהיה מוכן בוועדה לדון ספציפית על אותם מוקדי רעש שמפריעים מאוד לשכנים.

קיבלתי הרבה מאוד תגובות בעניין, ואני חושב שהחוק צודק מאוד. אני מבקש לאשר את ההצעה היום בקריאה טרומית. תודה רבה.

**היו"ר ש' וייס:**

כבודו, אדוני שר המשפטים, בבקשה.

**שר המשפטים ד' ליבאי:**

כבוד יושב-ראש הכנסת, איננו משוכנעים שצריך דבר חקיקה לעניין זה; או שהעניין מוסדר בתקנות וניתן לתקן אותן. מכל מקום, מאחר שמדובר פה בבעיה ובתופעה חברתית מסוימת, אנחנו תומכים בהעברת הצעת החוק לוועדה, ושם היא תיבחן לגופה גם על-ידי נציגי הממשלה.

**היו"ר ש' וייס:**

איזו ועדה, אדוני?

**שר המשפטים ד' ליבאי:**

אני חושב שלוועדת הפנים ואיכות הסביבה.

**היו"ר ש' וייס:**

תודה רבה. חבר הכנסת לס, אתה רצית להסיר.

**דן תיכון (הליכוד):**

---

**שר המשפטים ד' ליבאי:**

אם שאלת, אני התנגדתי, אבל הנהלת הקואליציה החליטה, וזה מחייב אותי.

**אריאל ויינשטיין (הליכוד):**

---

**היו"ר ש' וייס:**

רבותי, הרי אני לא קובע את התור. יש מזכיר הכנסת, ואני מקבל ממנו פתק. חבר הכנסת ויינשטיין, הרי אתה יודע את הנוהג.

**אריאל ויינשטיין (הליכוד):**

משהו לא ברור. אני נרשמתי ראשון, זאת עובדה.

**היו"ר ש' וייס:**

תברר בנחת עם מזכיר הכנסת. הוא אדם מתון, ואתה לא צריך להרים את הקול. בבקשה, חבר הכנסת לס, תתחיל לדבר.

**אריאל ויינשטיין (הליכוד):**

---

**היו"ר ש' וייס:**

היתה פה טעות. יש לי בקשה. חבר הכנסת לס, היתה כאן טעות, אז יש לי בקשה חברתית אליך. המזכיר מודה שהיתה טעות, וזה אנושי, והוא קובע עכשיו שחבר הכנסת ויינשטיין היה לפניך. אתה מוכן לעזור לנו לצאת מהמצוקה?

**חיים אורון (מרצ):**

אני מציע ששניהם ידברו.

## היו"ר ש' וייס:

שתי דקות כל אחד, אני מסכים.

## חיים אורון (מרצ):

שלוש דקות.

## אריאל ויינשטיין (הליכוד):

---

## היו"ר ש' וייס:

לא נורא. צריכים לפתור לפעמים דברים באופן אנושי. אל תהיה עקשן כזה. אתה שתי דקות, וחבר הכנסת ויינשטיין שתי דקות ורבע, כדי שהוא יהיה מרוצה.

## אריאל ויינשטיין (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, יש לי אורחים, אני ביטלתי ונרשמתי ראשון והיתה שגיאה – – –

## היו"ר ש' וייס:

אבל עד שאתה מתווכח אתי, הוא כבר יכול לסיים. תקבל שתי דקות ושלושה רבעים ועוד שתי שניות. רבותי, הוא יקבל שתי דקות ורבע.

## יורם לס (העבודה):

אדוני היושב-ראש, אני מנצל את זכותי בתקנון – – –

## קריאות:

---



## היו"ר ש' וייס:

אלו יחסים.

## יורם לס (העבודה):

אני מנצל את זכותי בתקנון כדי להצביע על מפגע רעש חמור ביותר שקיים היום באזור גוש-דן ובעיר תל-אביב, בגלל תנועה של מטוסים. הולכת להתבצע תוכנית "נתב"ג 2000", ואיש לא שם לב שיקרה פה מה שקרה בנמל הית'רו בלונדון, שם כל דקה עובר מטוס מעל הראש באזורי מגורים.

בעיר תל-אביב יש שדה-דב על שם דב הוז, שדה שהיה נידח. היום השדה הזה בלב אזור מגורים. ברגע זה בונים מאות יחידות דיור חדשות בצפון מערב העיר תל-אביב. הקוץ הזה נמצא בפנים של תל-אביב, באותו מקום. ביום ובלילה מסוקים של חיל-האוויר, מטוסים של "ארקיע" בלב אזור מגורים. מפגע רעש חמור ביותר, ודבר לא נעשה. תודה, אדוני.

## היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת ויינשטיין, בבקשה.

## דן תיכון (הליכוד):

הוא בעד או נגד? לא הבנתי.

## היו"ר ש' וייס:

הוא הביע עמדה, ואנחנו שמענו, וזה מעניין.

## יורם לס (העבודה):

אתה בכל הסתייגות מדבר לעניין?

## דן תיכון (הליכוד):

## אריאל ויינשטיין (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אנחנו מדברים על חוק הקשור לרעש, להפרעה לזולת. כולנו מסכימים שכולנו סובלים מרעש. אנחנו רוגזים על אחרים כשהם רועשים, ואנחנו לא רגישים מדי כאשר אנחנו עצמנו גורמים לרעש.

יש ארצות שבהן שקט קיים דווקא במקומות שיש בהם צפיפות דיור ואוכלוסייה רבה. למשל, ביפן, בסין. ביפן, כשגרה משפחה בחדר, בחדר וחצי, במקומות רבים, מתרגלים לא לגרום לרעש. סובלנות זה כלפי זה. המציאות יוצרת את השקט.

יש אצלנו כיום חוק שמגביל במקומות מגורים את הרעש בשעות מספר. אבל החוק הזה לא בא לידי ביטוי הלכה למעשה. כאשר אתה מתלונן במשטרה על רעשים, יפטרו אותך השוטרים בערך במשפט – מה אתה מבלבל לנו את המוח? הרי למשטרה אין אפילו כוח אדם ויכולת למנוע גנבות רכב. למשטרה אין אפילו כוח ויכולת כשמצביעים על רכב שנגנב מאזרחים, והוא נמצא במקום מסוים, ואומרים להם, זה נמצא כאן, בשטח שבשליטת מדינת ישראל; אומרת המשטרה: אין לי כוחות ללוות מישהו שייקח את הרכוש הזה חזרה לתל-אביב, לירושלים ולחיפה. אלה עובדות, רבות. המשטרה איננה מסוגלת. היא עסוקה בשמירת הביטחון הפנימי, ואנחנו כאזרחים סובלים משירות גרוע במקרים רבים. אז יעלה על הדעת, שכאשר אנחנו נחוקק עכשיו חוק – ואני מצדד בחוק, חבר הכנסת שפי, אני חושב שכל תרומה לשקט, לסובלנות, למניעת רעש, היא תרומה חשובה. אבל צריך לשאול את השאלה, כאשר אנחנו מוציאים מתחת ידינו חוקים שאינם מיושמים, והחוק שלך בא למעשה להרחיב מצב קיים. היום אסור להקים רעש בשעות 14:00-16:00, ואתה מציע בכל שעות היממה. אבל אין אכיפה כיום, וסבלם של האנשים הוא כפל כפליים, כי אומרים שיש חוק, והם מתלוננים, והם סובלים, ואיש לא מטפל בהם.

לכן יש כאן בעיה. אני לא אצביע נגד החוק, חבר הכנסת שפי, משום שאני סבור שכל דיון בוועדה בקריאה הטרומית חשוב. הוא יתרום במשהו. יכנסו כל הגופים. תזמן את הצרכנים, את הדיירים, את הארגונים ואת הרועשים למיניהם. כולנו בעיסה אחת. אבל אני מסופק אם החוק הוא זה שיוביל לצמצום הסבל של האזרחים. אני חושב שאנחנו זקוקים כולנו לחינוך רחב לסובלנות שבאה מעצם החיים ביחד, ואני מקווה שלסוגיה החשובה הזאת שאתה מעלה יהיה פתרון לא רק באמצעי חקיקה אלא באמצעים של זרועות נוספות – חינוך, עיריות, סימפוזיונים וכל מה שדרוש כדי להגיע למטרה שכולנו רוצים להשיג אותה: איכות חיים טובה יותר. תודה ליושב-ראש.

## היו"ר ש' וייס:

אני מודה מאוד לחבר הכנסת ויינשטיין. אם אתה ממחר, אני יכול לצרף את קולך, אם אתה רוצה, ולחסוך לך עוד דקה.

חברי הכנסת, אנו עוברים להצבעה. הצעת חוק למניעת מפגעים (תיקון – מניעת רעש באזור מגורים), התשנ"ה-1995, של חבר הכנסת יעקב שפי.

### הצבעה מס' 3

בעד ההצעה להעביר את הצעת החוק לדיון מוקדם בוועדה – 12

בעד ההצעה להסיר מסדר-היום את הצעת החוק – אין

נמנעים – אין

ההצעה להעביר את הצעת חוק למניעת מפגעים (תיקון מניעת רעש באזור מגורים),

התשנ"ה-1995, לדיון מוקדם בוועדת הפנים ואיכות הסביבה נתקבלה.

### **היו"ר ש' וייס:**

12 תומכים, אין מתנגדים ואין נמנעים. אני קובע, שהצעת החוק של חבר הכנסת שפי אושרה בקריאה טרומית.

חבר הכנסת שפי, אתה ככה, לאט לאט ובאופן יסודי, מצטרף חזק לספר המחוקקים.

### **יעקב שפי (העבודה):**

העשירון העליון...

### **היו"ר ש' וייס:**

יפה מאוד. אני ממליץ על יוזמה נוספת שלך, למשל: הצעת חוק למניעת מפגעים (תיקון – צמצום רעש באזור המליאה) בשמי.

אמרנו שהצעת החוק תעבור לוועדת הפנים. תוך כדי הדיון, כששר המשפטים דיבר, הוא הציע שזה יהיה בוועדת הפנים.

## **הצעת חוק לתיקון פקודת סדרי השלטון והמשפט (תחולת המשפט**

**במועצות האזוריות והמקומיות), התשנ"ה-1995**

**(הצעת חבר הכנסת ר' נחמן)**

**היו"ר ש' וייס:**

חברים, אנו עוברים להצעת חוק לתיקון פקודת סדרי השלטון והמשפט (תחולת המשפט במועצות האזוריות והמקומיות), התשנ"ה-1995, הצעת חוק ב'תצט של חבר הכנסת רון נחמן. כבודו, יש לך עכשיו עשר דקות בשעת שיא של דריכות האזרחים.

**רון נחמן (הליכוד):**

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, הצעת החוק לתיקון פקודת סדרי השלטון והמשפט (תחולת המשפט במועצות האזוריות והמקומיות), התשנ"ה-1995, באה ליצור מצב שבו לתושבים הישראלים הגרים ביהודה ובשומרון יהיו סוף-סוף זכויות אזרח.

במצב הקיים היום אין החוקים מעניקים זכויות פונקציונליות לאזרחים ביש"ע אלא אם ניתן צו מושל, דהיינו אלוף הפיקוד, בעוד החובות חלות מייד על כל התושבים באזורי יהודה, שומרון ועזה. כיוון שחלק גדול מהחוקים אינו עובר כלל את שלב צווי המושל, הרי חלק גדול מזכויות האזרח בישראל אינן מגיעות לתושבי יש"ע בעלי אזרחות ישראלית. מתוך הבנה שהחלת החוק הישראלי ביש"ע תהווה למעשה סיפוח של השטח, והממשלה הנוכחית ודאי שלא תסכים לכך, מוצע להחיל את החוק רק על התושבים במועצות האזוריות והמקומיות ולא על השטח עצמו, וכך לאפשר לתושבי היישובים ליהנות מזכויות שוות לזכויותיהם של שאר אזרחי המדינה.

לצערי, אדוני שר המשפטים, הממשלה לא בחנה כראוי את הצעת החוק שלי. היא פסלה אותה מייד, כיוון שהיא חשבה שיש כאן ניסיון להחיל את החוק הישראלי ביהודה ובשומרון, ואין זו האמת. מטרת הצעת החוק שלי היא להחיל את החוק באופן פרסונלי פונקציונלי על התושבים הישראלים, על המעשים שלהם, כיוון שכל הדברים שנראים לכל אזרח במדינת ישראל טריוויאליים, החוקים האלה, אתה יודע, אינם קיימים ביהודה ובשומרון. הם פוגעים בשלטון החוק, הם מביאים להצעות כגון אכיפת חוק למראית עין ביהודה ובשומרון, הם מאפשרים לממשל או לממשלה לפעול בצורה קשה ביותר תחת שלטון צבאי נגד אזרחים ישראלים. דבר זה גורם לסכסוכים, לתחושות קשות של התושבים שהם אזרחים שווים זכויות במדינת ישראל, אבל במצב הקיים הם אזרחים סוג ב'.

זה מאפשר ליועץ המשפטי לממשלה להציע לך לשפוט את אזרחי מדינת ישראל בבתי-דין צבאיים, דבר שהוא לא יעז לעשות לגבי תושבי פתח-תקווה, תל-אביב וחדרה. זה מצב שבו ממשלה מקפידה דירות, היא פושעת, היא עבריינית, היא צריכה לעמוד למשפט. היא מחזיקה אלפי דירות שתמורתן שולמה מכספי מס הכנסה של אזרחי מדינת ישראל, והן עומדות ריקות, ואנשים שהם זכאי משרד הבינוי והשיכון לא יכולים לרכוש אותן, משום שמישו בממשלה הזאת לא נותן את ההנחיה למכור אותן, והכול תחת השם תהליך השלום או התהליך המדיני. זה לא בגי"ץ, משום שיש החלטת בג"ץ שאומרת שביית-המשפט הגבוה לצדק לא ייכנס לשיקוליה של הממשלה. תחת אותו שלטון צבאי כל

העוולות ניתנות לביצוע בידיה של ממשלה שמגובה על-ידי יועץ ממשלתי, שמגבה אותה עם שר המשפטים בדרך שפוגעת באזרח הישראלי.

היום המצב עוד יותר אבסורדי. הרי כל השנים אמרו: מה אתם רוצים, הרי גם ממשלת הליכוד לא החילה את החוק הישראלי על יהודה ושומרון. נכון. אבל היתה לנו דוגמה בזמן מלחמת המפרץ. כאשר נפלו ה"סקאדים" על תל-אביב, הערבים עמדו על הגגות על-ידינו ובידיים סימנו V, "יעיש סדאם", שיחיה סדאם חוסיין. עמדו על הגגות ושרו – והנה, טראח, נפל ה"סקאד" על הכפר הערבי. ומאותו יום דממת אלחוט היתה. באו הערבים ואמרו: רגע, איפה מסכות הגז, למה ליהודי בכפר לידי אתה נותן מסכות גז ולי בכפר הערבי הסמוך לו אתה לא נותן? ואז עתרו אבירי הצדק וזכויות האזרח לבג"ץ, ופסק בג"ץ נגד ממשלת ישראל: נא לספק מסכות גז לתושבים הערבים, בדיוק כמו לתושבים היהודים. ואכן כך נעשה. שר הביטחון משה ארנס נאלץ לספק להם מסכות גז, ובצדק, כדי להציל חיי אדם.

בהסכם אוסלו אתם לקחתם את סיפור האוטונומיה של הליכוד, במקום לתת שליטה ישראלית מהים עד הירדן נתתם לערפאת שליטה, מה שנקרא JURISDICTION, סמכות השיפוט מהירדן ועד קווי 1967. כתוצאה מכך בהסכמי אוסלו אתם נותנים לו JURISDICTION עם סמכות חקיקה, עם מועצה מחוקקת, שגודלה עדיין לא נקבע, והיא תקבע חוקים חדשים.

נוצר מצב שבו האזרח הישראלי שחי ביהודה ובשומרון ליד הכפר הערבי יהיה עדיין כפוף לחוק הממשל הצבאי ולשיפוט הצבאי של אלוף הפיקוד, ואילו ערפאת וכוח-17, המחבלים שהיו במינכן, שרצחו את הספורטאים שלנו, הם יהיו כפופים לסמכותה של הרשות הפלשתינית. אני שואל את עצמי, אם לפני 16 שנה היינו, התושבים היהודים והערבים ביהודה ובשומרון, במצב של אפס זכויות – – –

### **שר המשפטים ד' ליבאי:**

לא אפס זכויות.

### **רון נחמן (הליכוד):**

ואז הוסיפו איזה זכויות דרך צווי המושל ליהודים, והערבים היו בנחיתות – היום, אחרי הסכם אוסלו, הערבים יקבלו זכויות, והיהודים נשארים באותו קו שהיו מאז 1967. מה ההיגיון? מה ההצדקה?

מדוע הממשלה שלי לא תדאג לי ולאנשים שגרים שם? מדוע שלא תגיד, למה להטיל עליכם רק את החובות – אגרת רשות השידור, מס הכנסה, ביטוח לאומי, מס בריאות – כל דבר מוחל אוטומטית כאן, בחוקי הכנסת, על-ידי תקנות שמחילות את החובה מעבר ל"קו הירוק". ואילו כאשר מדובר על זכויות – מלטה יוק. לא קיימות הזכויות. מתחילים להסביר לנו, אתם לא בישראל הריבונית. לראש הממשלה יש שם – ישראל הריבונית. בומבה של ביטוי, ישראל הריבונית. איך אני חבר כנסת כשאני גר באריאל? הרי מכוח איזה חוק שהכנסת חוקקה.

אדוני השר, הרי אתה תשיב לי: ממשלת הליכוד לא החילה את החוק הישראלי, ולכן מה לך כי תלין עלינו. אני אומר לך – לא, אדוני השר, בזמן ממשלת הליכוד לא היה הסכם אוסלו. אני פונה אליך ואומר כרגע – אני מודע לסמכות הטריטוריאלית שנתתם לערפאת. נתתם לו את כל יהודה ושומרון, ולכן הרשות הפלשתינית, דרך מה שנקרא JURISDICTION – הם יפעילו חוק פלשתיני בכל אזור שצה"ל יצא ממנו. ואנחנו היהודים? תגיד: הרי המצב הקודם נשאר. אדוני השר, אני לא מסכים למצב הקודם. אנחנו רוצים, שתחילו עלינו, על התושבים שגרים באזור, על תינוק, על נער ועל זקן – אתה תחיל עלינו משפט פונקציונלי. אתה לא תוכל להפעיל היום חוק וסדר ביהודה ובשומרון, עם התקדמות התהליך המדיני. במצב המשפטי הקיים זה בלתי אפשרי.

אתן לך רק דוגמה קטנה. אתה יודע, שבתאונות דרכים ערבים לא משלמים עבור הפינוי? אתה יודע, שאם חיילי צה"ל מפונים באמבולנסים, מערכת הביטחון לא משלמת לרשויות המקומיות את דמי הטיפול? אני לא בטוח שאתה יודע זאת, אולי זה שייך לשר הבריאות, ואתו דיברנו. אבל אנחנו ניקח כל תחום ותחום ונבחן אותו, ואתה תראה שיש לא רק לאקונה, יש הזנחה גדולה.

אם הממשלה הזאת התחייבה ליאסר ערפאת ולרשות הפלשתינית להסדיר את המעמד המשפטי שלהם דרך המועצה שלהם, דרך המועצה המחוקקת שלהם – אתם יכולים להגיד עשרים אלף פעם שהם לא יהיו מחוקק ראשי – הם יהיו, כי אתם לא תפירו את ההסכם, אם בגלל דברים אחרים, כמו ביטול האמנה, לא הפרתם את ההסכם. שאלתי אותך באחד הדיונים בוועדה, אדוני השר, מה יקרה אם ערפאת ייקח את הדגל הפלשתיני ויגיד: כאן הקמתי את מדינת פלשתיין. מה תהיה תשובתך? האם זו הפרה יסודית של הסכם אוסלו או לא? אמרת לי: אני לא רוצה לתת תשובה, זו תשובה פוליטית. אמרתי: תשיב לי כחבר הממשלה, לא כשר המשפטים, מה ממשלת ישראל תעשה במצב כזה? אני מודיע לך, אדוני השר, היא לא תעשה כלום, משום שתחת הכותרת של תהליך השלום אתם תפקירו הכול, לרבות את החיים שלנו, האזרחים.

### **סאלח סלים (חד"ש):**

אולי תעברו משם?

### **רון נחמן (הליכוד):**

שמעתי את העצה שלך לעבור. תיקח את קלקיליה ותעביר אותה ליד מגדלים, הם לא יהיו קרובים לכפר-סבא. תיקח את טול-כרם ותעביר אותה ליד מעלה-אפרים. דרשת את זה בכלל? כך אתה מנהל משא-ומתן? יש בכלל עיקרון של הדדיות? באת ואמרת לערבים שבזמן הסדר הקבע אנחנו נעביר את היישובים הערביים ממקום אחד לשני? על מה אתה מדבר?

לכן, אדוני, אנחנו לא נסכים לכך שבסמוך לנו, עם ביצוע "קשת צבעים ב'", פריסה מחדש ונסיגת צה"ל ממרכזי הערים, החוק של הערבים, שנתתם להם בהסכם אוסלו, ייגע בגדרות שלנו, ואנחנו, בין הגדרות, נהיה חסרי הגנה – לא מפני המחבלים הערבים, אלא מהפיגועים של המערכת המשפטית שאתה מופקד עליה, שאתם תלכו ותפגעו בכל אחד ואחד מאתנו ותעשו מאתנו עבריינים.

## יורם לס (העבודה):

איך אתה לא מתבייש – – –

## רון נחמן (הליכוד):

אני לא מדבר אתך. אתה מבין ברפואה, לא במשפטים. תלמד את הנושא.

אדוני השר, אתם משאירים אותנו היום חשופים בצריח, והכיסוי המשפטי יבוא לפגוע בנו ולנעוץ בנו את הכול.

לכן, אדוני השר, הבאתי את הצעת החוק שלי. אני אומר לך, לא חוק טריטוריאלי אלא חוק פונקציונלי פרסונלי לכל מי שרשום כתושב היישובים במועצות המקומיות והאזוריות. תנו לנו גם את הזכויות ולא רק את החובות. היום חלה עליכם חובה מוסרית. אתם חייבים בכך כלפי יהודים. עם כל הכבוד למה שאתם עושים כלפי הערבים, אתם ממשלה יהודית, שהקימה את הבית הלאומי היהודי, ואתה, כשר משפטים, חייב לתת תשובה לציבור של יהודים. תודה.

## היו"ר ע' עלי:

תודה רבה לחבר הכנסת נחמן. שר המשפטים, בבקשה.

## שר המשפטים ד' ליבאי:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני בהחלט מבין ללבו של חבר הכנסת רון נחמן. אני חושב, שהוא מדבר מדאגה ממש נוכח הידיעות על שינוי אפשרי בסטטוס של אזורים מסוימים, והוא מבקש להקדים רפואה למה שבעיניו יכול להיראות כמכה ולשריין את תחולת החוק הישראלי ותחולת השיפוט והמינהל הישראלי על שטחים שבהם גרים או מרוכזים ישראלים באזורי יהודה ושומרון.

אין ספק, שהנושא הוא במוקד מחלוקת מדינית ובפלוגתא בין החלקים השונים בבית הזה. לא כדאי לטשטש זאת.

אלא מאי? העניין הוא, שאותם שיקולים שמנעו במרוצת כל השנים ממשלות ישראל לעשות את אשר מבקש לעשות עכשיו חבר הכנסת רון נחמן הנכבד – אותם שיקולים שרירים וקיימים. כשם שהממשלות בראשות הליכוד לא ראו לנכון להחיל את המשפט, השיפוט והמינהל של ישראל על שטחים שבהם גרים ישראלים ויהודים ביהודה ובשומרון, כך, ומאותם נימוקים, קשה לעשות זאת גם עכשיו.

לא מדובר פה בהחלת זכויות אזרח על ישראלי. ישראלי באשר הוא נושא את זכויות האזרח שלו; חלק ישים וחלק בלתי ישים, תלוי במקום שהותו. פה מדובר לא בעניין פרסונלי, בכל הכבוד לך, אלא בהחלת המשפט, השיפוט והמינהל של המדינה על מועצות מקומיות, מועצות אזוריות והיישובים ביהודה ובשומרון. זה הנוסח, ואתה יודע שהשתמשנו בו כאשר ביקשנו, למעשה – בלשון העם – לספח את ירושלים המזרחית, או כשביקשנו – בלשון העם – לספח את רמת-הגולן. זו אותה לשון, זה אותו נוסח, עם אותה מגמה.

אנחנו יודעים, שבאזורים שעליהם אתה מדבר לפי המשפט הבין-לאומי חל הדין המקומי. צה"ל רשאי, כריבון בשטחים, כמי שכבש את השטחים ב-1967, לחוקק ולהתקין תקנות מכוח המינהל והשיפוט הצבאי במקום. עדיין אין לנו כל הסדר חדש. יש משא-ומתן, אין הסכם. לכן אינני רוצה להתייחס לפרטים שהזכרת, שמא יתגשמו או לא יתגשמו.

דבר אחד ברור, ואתה לא יכול לומר שהוא לא ברור: עד עכשיו הקו של הממשלה הנוכחית, שאתה מאוד לא מסכים אתו, היה לא לתת לפלשתינים סמכויות לגבי ישראלים הגרים בשטחים. זה היה לגבי שטחי עזה, וזה שריר, מבחינת העמדה הישראלית, לפחות, גם לגבי יהודה ושומרון.

מדובר על כך, שגם אם מגיעים להסדר, גם על-פי הסדר מוצע, ששטחים שבהם גרים יהודים – או, בלשון אחרת, התנחלויות – לא יהיו בשליטת הפלשתינים ותושביהם לא יהיו בשליטת הפלשתינים, תהיינה הסמכויות שתועברנה לפלשתינים אשר תהיינה.

לכן, אנחנו נשארים בתחום התחולה של הדין שקובע הממשל הצבאי והאזרחי הישראלי. על כן, מכוח המשפט הבין-לאומי, חיים לפי חוקים שמתקין הריבון הישראלי בשטח, ונכון שהוא איננו זהה לכנסת, שהיא המחוקק לתחום הריבוני הישראלי בגבולות מדינת ישראל.

כיוון שמה שאתה מבקש מאתנו לעשות יש לו משמעות מדינית, וגם אתה וגם אני מבינים זאת, אתה לא יכול לצפות מהממשלה שהיא תבוא ותתמוך בחקיקת החוק בשלב זה.

אני לא רוצה לחזור לניתוח הסכמי קמפ-דיוויד, ואני לא רוצה עכשיו להתווכח אתך על משמעות האוטונומיה לפי גרסתו של מנחם בגין, זיכרונו לברכה, וממשלת ישראל בראשותו, שהרי גם שם דובר על אוטונומיה, וגם שם דובר על נסיגה ישראלית משטחים. אם הצבא הישראלי נסוג משטחים, הרי אתה לא מצפה שיישארו אותם שטחים בשליטה צבאית ובשליטה ביטחונית ישראלית. אבל נעזוב זאת. נשאיר זאת לאחרים ולשעה אחרת.

אני מבקש לסכם ולומר לך, שאין קשר בין הבטחת זכויות האדם וזכויות האזרח הישראלי לבין מה שאתה מבקש לעשות, כי מה שאתה מבקש לעשות הוא בעצם תחולת השלטון הישראלי על שטחים, דהיינו, דברים שבהכרח יתפרשו כנטייה, בזמן של משא-ומתן, לחרוץ גורל שטחים באופן חד-צדדי.

אני מבקש להסיר את הצעת החוק מסדר-היום.



## היו"ר ע' עלי:

תודה רבה. מי בעד הצעת החוק של חבר הכנסת רון נחמן לתיקון פקודת סדרי השלטון והמשפט (תחולת המשפט במועצות האזוריות והמקומיות), התשנ"ה-1995? מי נגד?

הצבעה מס' 4

בעד ההצעה להעביר את הצעת החוק לדיון מוקדם בוועדה – 16

בעד ההצעה להסיר מסדר-היום את הצעת החוק – 20

נמנעים – אין

ההצעה להסיר מסדר-היום את הצעת החוק לתיקון פקודת סדרי השלטון והמשפט (תחולת המשפט במועצות האזוריות והמקומיות), התשנ"ה-1995, נתקבלה.

## היו"ר ע' עלי:

בעד – 16, נגד – 20. ובכן, הצעת החוק לא נתקבלה.

## הצעת חוק לתיקון פקודת בתי-הסוהר (הסדרים בעניין עברייני

אלימות במשפחה), התשנ"ה-1995

(הצעת חבר הכנסת ב' טמקין)

## היו"ר ע' עלי:

רבותי, אנחנו ממשיכים בסדר-יומנו: הצעת חוק לתיקון פקודת בתי-הסוהר (הסדרים בעניין עברייני אלימות במשפחה), התשנ"ה-1995, הצעת חוק ב'תתק"ח, של חבר הכנסת טמקין. נעבור לתשובה והצבעה.

אדוני שר המשפטים, כבודו צריך להשיב, ואנחנו מצביעים. חבר הכנסת טמקין כבר דיבר. כעת נשמע את תשובת השר, ואחר כך ניגש להצבעה. אנחנו יכולים גם לגשת ישר להצבעה; איך שכבודו רוצה. אני מבקש לשבת. חבר הכנסת טמקין. חבר הכנסת לס. חבר הכנסת פורז.

### **בנימין טמקין (מרצ):**

אדוני היושב-ראש, אני מבקש לומר מלה אחת.

### **היו"ר ע' עלי:**

תגיד.

### **בנימין טמקין (מרצ):**

אדוני היושב-ראש, אם השר הולך להתנגד עכשיו להצעה שלי, אני מבקש לדחות את כל העניין הזה, כי אני חשבתי שהממשלה תומכת בהצעתי, ועכשיו אומרים לי שהממשלה מתנגדת.

### **היו"ר ע' עלי:**

אדוני השר, בבקשה.

### **שר המשפטים ד' ליבאי:**

נכבדי היושב-ראש, אני יודע את ההיסטוריה של הצעת חוק זו. בזמנו הציג חבר הכנסת הנכבד את הצעת החוק, והוא ציפה לתגובה מסוימת מהממשלה. אנחנו דחינו זאת. אני מבין שלא הובא לתשומת לבו, שעמדת הממשלה לא השתנתה. מבחינה זו, אם הוא מבקש עכשיו דחייה נוספת – אני חושב שמן הראוי ומן הצדק להיענות לו, כי נראה לי שהוא כאן הופתע, וכוונתנו אינה להפתיע זה את זה. הוא מבקש שיקול דעת נוסף. אני הייתי מאפשר לו זאת, ויש לדחות את ההצבעה למועד אחר.

### **היו"ר ע' עלי:**

רבותי חברי הכנסת, לפי סעיף 137א: ביקשה הממשלה להשהות את ההצבעה וחבר הכנסת המציע הסכים לכך, ישאל יושב-ראש הישיבה אם יש התנגדות להשהיה, ורשאי כל אחד מחברי הכנסת להתנגד להשהיה ללא הנמקה; היתה התנגדות כאמור, יעמיד היושב-ראש את עניין ההשהיה להצבעה; החליטה הכנסת בעד ההשהיה, יקבעו יושב-ראש הכנסת והסגנים מועד אחר להעלאת הנושא.

לכן אני מבקש לשאול כאן את חברי הכנסת, האם יש מישהו מחברי הכנסת שמתנגד להשהיה. אם אין, אנחנו דוחים את ההצבעה למועד אחר, ויושב-ראש הכנסת יקבע את המועד של הבאת הנושא הזה לתשובה ולהצבעה.

## הצעת חוק הרשויות המקומיות (הנחה מארנונה לנכה), התשנ"ה-1995

### (הצעת קבוצת חברי הכנסת)

היו"ר ע' עלי:

אנחנו ממשיכים בסדר-היום: הצעת חוק הרשויות המקומיות (הנחה מארנונה לנכה), התשנ"ה-1995, הצעת חוק ב'תתקיח. חבר הכנסת דוד מגן – איננו.

אברהם הירשזון (הליכוד):

זו הצעת חוק של קבוצת חברי כנסת – – –

היו"ר ע' עלי:

אצלי כתוב דוד מגן, אבל היות שאתה שותף להצעת החוק, בבקשה.

אברהם הירשזון (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, חבר הכנסת מגן נאלץ לצאת לאזכרה. לכן אני אציג את הצעת חוק הרשויות המקומיות (הנחה מארנונה לנכה), התשנ"ה-1995. הצעת החוק הזאת מדברת על ארנונה כללית כמשמעותה בסעיף 8 לחוק הסדרים במשק המדינה.

"הנחה – הפחתה מסכום הארנונה הכללית שהיתה מוטלת על הנכס באותה שנת כספים, אלמלא ההפחתה;

חוק הביטוח – חוק הביטוח הלאומי [נוסח משולב], התשכ"ח-1968;

מועצה – מועצת הרשות המקומית;

מחזיק – כמשמעותו בסעיף 269 לפקודת העיריות [נוסח חדש];

נכס – דירה המשמשת למגורים בלבד.

מועצה תעניק הנחה מסכום הארנונה הכללית שהוטלה באותה שנת כספים על מחזיק בנכס שנתקיימו לגביו התנאים כמפורט להלן, בשיעורים שפורטו לעיל:

(1) נכה הזכאי לקצבה חודשית מלאה כמשמעותה בסעיף 127 לחוק הביטוח, אשר דרגת אי-כושר השתכרותו היא בשיעור 75% ומעלה – הנחה של 80%;

(2) נכה אשר דרגת נכותו הרפואית המוכחת על-פי כל דין היא בשיעור 90% ומעלה – הנחה של 40%, ובלבד שאין בבעלותו נכס נוסף;

(3) נכה המקבל תגמול כאסיר ציון לפי חוק התגמולים לאסירי ציון ובני משפחותיהם, התשנ"ב–1992, וכן מחזיק המקבל תגמול כבן משפחה של הרוג מלכות לפי החוק האמור – הנחה של 66%;

(4) בעל תעודת עיוור לפי חוק שירותי הסעד, התשי"ח–1958 – הנחה של 80%;

(5) בן משפחת נכה הזכאי לקצבה חודשית מלאה כמשמעותה בסעיף 127 לחוק הביטוח, או נכה תאונת דרכים או בעל תעודת עיוור לפי חוק שירותי הסעד, התשי"ח–1958 – הנחה של 50%.

שר הפנים ממונה על ביצועו של חוק זה, והוא רשאי להתקין תקנות לשם ביצועו."

אדוני היושב-ראש, הצעת חוק זו באה להסדיר בחקיקה את הסדרי ההנחות בארנונה לנכים, המעוגנות כיום בתקנות הסדרים במשק המדינה (הנחה מארנונה), התשנ"ג–1993, וכן להסדיר מתן הנחה מארנונה כללית למחזיק שכן משפחתו הנכה או העיוור מתגורר בביתו.

כיום התקנות מותרות לשיקול דעתה של מועצת הרשות המקומית את מתן ההנחה לנכה ואת גובה ההנחה. הצעת חוק זו באה לקבוע גובה הנחה ארצי אחיד לכלל הרשויות המקומיות בארץ.

אדוני היושב-ראש, מדברי ההסבר והחוק אנו למדים שההנחות ניתנות גם היום. אנחנו לא באים לפרוץ פה איזה פרץ, אלא אנחנו באים להסדיר דבר שניתן בתקנות, ושלמועצת הרשות – יש לה בעניין זה שיקול דעת. אנחנו רוצים לחוקק דבר שיהיה קבוע, ואז יהיה אפשר להפיק מהחוק הזה את מירב התועלת, כדי שנוכל להיטיב עם הנכים במדינת ישראל ולבוא לקראתם. תודה רבה.

**היו"ר ע' עלי:**

תודה רבה לחבר הכנסת הירשזון. שר הפנים, בבקשה; שר המשפטים שהוא גם שר הפנים.

**דן תיכון (הליכוד):**

ההצעה בקריאה טרומית?

**היו"ר ע' עלי:**

כן.

**דן תיכון (הליכוד):**

יום שלישי הפך ליום הצעות החוק הפרטיות?

**היו"ר ע' עלי:**

חבר הכנסת דן תיכון, בדרך כלל יום רביעי הוא יום של חברי הכנסת, וימי שני ושלישי – של הממשלה. אבל אם לממשלה אין התנגדות, מה זה מפריע?

**שר הפנים ד' ליבאי:**

זה לא נוח לממשלה. אתה רואה שהיא כמעט לא מיוצגת פה. השרים לא כאן. לכן לא בחרנו את זה, מטעמים טקטיים.

**דן תיכון (הליכוד):**

אני לא שואל אותך. יש בעיה כאן.

**יהושע מצא (הליכוד):**

אולי אדוני השר יסביר לי אם בימים אחרים הממשלה כן כאן?

**שר הפנים ד' ליבאי:**

אתה יודע את התשובה.

### דן תיכון (הליכוד):

אני אסביר לאדוני מה הבעיה. ימים שני ושלישי שייכים לממשלה, רביעי – לחברי הכנסת. אם רוצים להכניס הצעות חוק פרטיות בקריאה טרומית, זה אפשרי, אבל בסוף התור, בסוף היום ולא בתחילת היום.

### היו"ר ע' עלי:

זה בתנאי שהממשלה עומדת על כך. אם הממשלה מוותרת ומוכנה, מה מפריע לך?

### דן תיכון (הליכוד):

זה מפריע, כי זה כבר תקדים. אני לא קובע כרגע למי זה עוזר, אבל יש תקנון.

### היו"ר ע' עלי:

איפה כתוב בתקנון שאסור?

### דן תיכון (הליכוד):

ימי שני ושלישי תמיד של הממשלה.

### יהושע מצא (הליכוד):

ומעל לכול, יושב-ראש הכנסת הוא שקובע את סדר-היום.

### היו"ר ע' עלי:

חבר הכנסת דן תיכון, היות שהערת הערה, אני מבקש להבהיר. לפי התקנון, ימי שני ושלישי הם אכן ימים שבהם הממשלה מעלה את נושאי, יש לה זכות קדימה, והיא מעלה את הנושאים כהבנתה בתיאום עם יושב-ראש הכנסת. יום רביעי הוא היום של חברי הכנסת. היה ויכוח בעבר, בימים שבהם הממשלה רצתה להגיש את הצעות החוק שלה ביום רביעי על חשבון חברי הכנסת, ואז אמרנו – בסוף סדר-היום. עד כאן התקנון. אבל אם הממשלה מסכימה, וחברי הכנסת לא מתנגדים לכך שהצעותיהם מועלות, מה זה מפריע למישהו?

### דן תיכון (הליכוד):

חברי הכנסת לא מתנגדים, כי מחר הם יכולים להסתמך על התקדים הזה.

### היו"ר ע' עלי:

אבל הממשלה לא העלתה היום נושאים. היום כולו היה של חברי כנסת, הצעות לסדר-היום של חברי הכנסת, הצעות חוק של חברי הכנסת, חוק בקריאה ראשונה של חברי הכנסת.

### דן תיכון (הליכוד):

תרשה לי להעיר הערה. נכון מה שאדוני אומר, אבל יש רשימה ארוכה של נושאים שהתקבלה לגביהם החלטה לקיים דיון במליאה. אפשר היה להביא כמה מן הנושאים הללו היום.

### היו"ר ע' עלי:

רבותי, אני חושב שבעניין זה אנחנו רואים צל הרים כהרים, ואין שום נפקא מינה אם נותנים עוד יום לחברי הכנסת. דווקא בעניין זה באים לקראת חברי הכנסת. על מה אנחנו מלינים? על מה אתה מלין, על כך שנותנים עוד יום לחברי הכנסת?

### דן תיכון (הליכוד):

אני אגיד לאדוני למה אני מלין. יכול לבוא היום חבר כנסת שמעלה את הנושא ולומר: לא ידעתי, חשבתי שזה מיועד למחר. מחר הייתי עושה גיוס.

### שר הפנים ד' ליבאי:

חבר הכנסת דן תיכון, ראה נא. אני רוצה לתרום משהו לדיון. אני הודעתי, שמטעמים מסוימים ציבוריים אני לא אהיה ביום רביעי בכנסת. לבקשת חברי כנסת שהצעותיהם לסדר-היום או הצעות החוק שלהם עמדו להיות מועלות ביום רביעי ועמדו בשל היעדר היידחות, אמרתי שאני אהיה מוכן להשיב עליהן היום, אם כך יקבע יושב-ראש הכנסת.

### דן תיכון (הליכוד):

כל שביקשתי הוא שזה לא ישמש תקדים. זה הכול.

### שר הפנים ד' ליבאי:

כל אשר אני בא לומר לך הוא, שהבקשה להעלות הצעות לסדר-היום או הצעות חוק מסוימות על דעת חברי הכנסת באה, ולא ראינו לנכון להתנגד אם הסידורים מאפשרים זאת. הדברים נעשו בהבנה, ואין בכך שום דבר תקדימי, ואין שום דבר בלתי ניתן להסדר מאחורי הדברים.

חברי הכנסת ואדוני היושב-ראש, תרשו נא להשיב על הצעת החוק של חבר הכנסת עמור, של חבר הכנסת אברהם הירשזון, חבר הכנסת דוד מגן וחבר הכנסת יהושע מצא.

המטרה של הצעת החוק היא להסדיר בחקיקה ראשית הנחות בארנונה לנכים בשיעורים אחידים בכל הארץ. הממשלה מתנגדת להצעת החוק מהטעמים האלה: ראשית, ההנחות בארנונה בכלל וההנחות לנכים בפרט מוסדרות היום בתקנות. מדובר בתקנות הסדרים במשק המדינה, ארנונה כללית לרשויות מקומיות, תקנות מ-1944, התשנ"ד-1993.

נראה לנו, שאין צורך לקבוע שיעורים של הנחה בחוק, ומוטב להשאיר זאת לתקנות. התקנות מזכות את כל הסקטורים הנצרכים בהנחות על-פי פרמטרים שונים ומאפשרות לרשויות המקומיות לקבוע את שיעור ההנחות עד לגובה המקסימלי שקובעות התקנות.

נראה לנו שאין מקום לחייב את הרשויות המקומיות במתן הנחות לסוג אוכלוסייה מסוימת ובגובה אחיד בכל הארץ, ויש להותיר מרחב של שיקול דעת לרשויות המקומיות עצמן לקבוע את שיעור ההנחות עד למקסימום מסוים אחיד שנקבע.

מהטעמים האלה, לא נראה לנו שצריך לעגן את הדברים בחקיקה ולא לבטל את מרחב שיקול הדעת שניתן לרשויות המקומיות. אנחנו מבקשים להסיר את ההצעה מסדר-היום.

כפי שאתם רואים, לא ערכנו שום גיוס לעניין הזה. זה לא עניין שבנפשנו. העניין הוא בשאלה איך צריכים דברים מסוימים להיקבע. אם תרצו להעביר זאת לוועדה כדי שהיא תבחן את הנושא, העבירו לוועדה. אני, בכל אופן, בהתאם לעמדת הממשלה, מבקש להסיר את ההצעה מסדר-היום.

### היו"ר ע' עלי:

תודה רבה. מתי צלצלנו? האם כבר עברו חמש דקות? ובכן, רבותי, אומר לי מזכיר הכנסת, שעלינו להמתין עוד שתי דקות עד להצבעה. אם חבר הכנסת הירשזון רוצה לומר משהו בשתי דקות אלו, בבקשה.



### **דן תיכון (הליכוד):**

אני רוצה לומר משהו.

### **היו"ר ע' עלי:**

בבקשה. שתי דקות.

### **דן תיכון (הליכוד):**

אני רוצה להודות לחבר הכנסת הירשזון, אבל אני גם מציע לכלול במסגרת החוק הזה או לבחון לקראת הקריאה השנייה והשלישית שלו את האפשרות לכלול במסגרת ההנחות גם את הקשישים. אני חושב שהקשישים הם שכבה מקופחת. הארנונה עולה מעלה מעלה, ומדי שנה היא מתייקרת ב-15%, לפחות, וזה הופך להיות מס הכנסה ב'. כשזה מגיע לממדים כאלה, מן הדין לכלול במסגרת החוק המוצע גם את האנשים שאין להם הכנסה ממשכורת או מיגיעה אישית. לכן, טוב יעשה חבר הכנסת הנכבד אם יבחן את האפשרות הזאת, כדי לכלול במסגרת החוק גם את הקשישים, הפנסיונרים וכו'.

### **היו"ר ע' עלי:**

תודה רבה.

רבותי חברי הכנסת, אנחנו עוברים להצבעה. מי בעד הצעת חוק הרשויות המקומיות (הנחה מארנונה לנכה), התשנ"ה-1995, של חברי הכנסת שאול עמור, אברהם הירשזון, דוד מגן ויהושע מצא – יצביע.

### **אברהם פורז (מרצ):**

לאיזו ועדה? אני מציע שההצעה תועבר לוועדת הכספים.

### **היו"ר ע' עלי:**

הואיל ויש ויכוח אשר לוועדה שאליה יועבר החוק, זה יעבור לוועדת הכנסת, והיא תחליט לאיזו מן הוועדות להעביר אותו.

## הצבעה מס' 5

בעד ההצעה להעביר את הצעת החוק לדיון מוקדם בוועדה – 15

בעד ההצעה להסיר מסדר-היום את הצעת החוק – 1

נמנעים – אין

ההצעה להעביר את הצעת חוק הרשויות המקומיות (הנחה מארנונה לנכה),

התשנ"ה-1995, לדיון מוקדם בוועדה שתקבע ועדת הכנסת נתקבלה.

**היו"ר ע' עלי:**

15 בעד, אחד מתנגד.

**קריאה:**

לאיזו ועדה?

**היו"ר ע' עלי:**

רבותי, עם כל הכבוד, אתם יושבים ומדברים, ומייד אשאל שוב לאיזו ועדה תועבר ההצעה. ובכן, הואיל והיו כאן כמה הצעות, חבר הכנסת דן תיכון הציע את הוועדה לענייני ביקורת המדינה, חבר הכנסת הירשזון הציע להעביר את ההצעה לוועדת הפנים – – –

**אברהם הירשזון (הליכוד):**

לא הצעתי.

**היו"ר ע' עלי:**

לא הצעת דבר? אני הבנתי שלוועדת הפנים, וגם הגיוני שההצעה תועבר לוועדת הפנים. חבר הכנסת פורז הציע להעביר את ההצעה לוועדת הכספים. הואיל וכך, אנחנו מעבירים את הצעת החוק לוועדת הכנסת, והיא תחליט באיזו ועדה ההצעה תידון.

## הצעת חוק הארכיונים (תיקון – הוראות שונות), התשנ"ה-1995

### (הצעת קבוצת חברי הכנסת)

#### היו"ר ע' עלי:

אנחנו עוברים להצעת חוק הארכיונים (תיקון – הוראות שונות), התשנ"ה-1995, של קבוצת חברי הכנסת; הצעת חוק ב'תתקכד. חבר הכנסת שאול יהלום, בבקשה.

#### שאול יהלום (מפד"ל):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, הצעת החוק שלנו, של כמה חברי כנסת, חברי הוועדה לענייני ביקורת המדינה, שאני מנמק כאן עכשיו – כל יסודה הוא ביצוע דוח מבקר המדינה בנושא גנזך המדינה, דוח מס' 44.

אני קורא קטע מהדוח הזה: בהעדר הגדרה אילו מסמכים ראויים לשמירה לצמיתות ואילו לזמן קצוב, אם בכלל, אין תימה שבגנזך המדינה הצטברו כמויות עצומות של מסמכים, כאשר כמחצית מאוספיו כלל אינה ראויה, לדעת הגנז, לשמירה בגנזך.

ברור שכאשר אנחנו באים למצב שבו יש עומס גדול ומיותר על גנזך המדינה, ממשיך הדוח ומפרט, שדברים שכן היו צריכים להישמר על-ידי גנזך המדינה, מחוסר טיפול וכוח אדם לא נשמרים על-ידי הגנזך.

לכן באה הצעת החוק הזאת, ואני מתפלא על ההתנגדות התמוהה ביותר של הממשלה – היא תוצג, בוודאי, על-ידי שר הפנים והמשפטים השר ליבאי. אני מתפלא ולא מבין איך הוטל על השר ליבאי, שמילא בעבר את תפקיד יושב-ראש הוועדה לענייני ביקורת המדינה, לבוא כאן היום ולהתנגד להצעת החוק שכל מטרתה – ואני חוזר ואומר – כל מטרתה יישום דוח מבקר המדינה ככתבו וכלשונו.

יתר על כן, אני מודיע כאן לממשלת ישראל, שמשום-מה מתנגדת לאחרונה ליישום דוחות מבקרת המדינה, שאם אכן יועבר החוק לוועדה, אחרי שיביאו בפני הוועדה את הצעת החוק ואת דוח מבקר המדינה, והממשלה או גנז המדינה יגידו שהם אינם רואים התאמה בין הליקויים והתיקונים שדוח מבקר המדינה מעלה לבין הצעת החוק – אני אומר שהחוק יתוקן נוכח הצורך לתקן את המצב החוקי על-פי קביעת דוח מבקר המדינה.

במצב היום – על-פי הדוח עצמו, ולא לפי דברי אני – יש עומס גדול מאוד על גנזך המדינה, וחלק גדול מהדברים הראויים להישמר לדורות הבאים אינם נשמרים. אני רוצה לקרוא באוזניכם את משפטי הסיום של דוח מבקר המדינה: גנז המדינה מופקד על שמירה על מורשת דורנו למען הדורות הבאים, בעיקר בתחומי העשייה של הממשלה, של מוסדות המדינה ושל הרשויות המקומיות. מממצאי הביקורת עולה, רבותי חברי הכנסת ואדוני היושב-ראש, שלא עלה בידי הגנז להבטיח, שמבחר ראוי ממורשת הדור הזה יועבר לדורות הבאים.

זאת אומרת, שנוכח העומס הגדול שנוצר, המצב הוא כזה שהמורשת איננה עוברת לדורות הבאים. לכן יש צורך, מצד אחד – וזאת הצעת החוק לגנז – למיין את החומר שהוא רוצה לשמור או שהוא אינו רוצה לשמור, ומצד שני, לאפשר לו לבער חומר רב שהוא עצמו יחליט על ביעורו.

יש עוד סעיף בחוק, והגנז עצמו המליץ עליו, שמאחר שכל כתב-עת היוצא במדינה נשלח לספרייה הלאומית ועוד לכמה מקומות, אין צורך שיישלח גם לגנזך המדינה. החומר מצהיב שם במכלים, אף אחד לא בודק אותו, אף אחד לא מסדר אותו, אף אחד לא כורך אותו, ואם זה נעשה, זה נעשה על חשבון הטיפול בדברים אחרים.

לכן אני קורא לחברי הכנסת לקבל את החוק, ולשר המשפטים והפנים והיושב-ראש לשעבר של הוועדה לביקורת המדינה לא להתנגד לחוק, שכל מטרתו – ואני מודיע זאת כאן לנוכח כל הכנסת – ליישם דוח של מבקרת המדינה לטובת מורשת המדינה, לטובת הדורות הבאים. תודה רבה.

### **היו"ר ע' עלי:**

תודה רבה לחבר הכנסת יהלום. שר המשפטים, בבקשה.

### **שר המשפטים ד' ליבאי:**

נכבדי היושב-ראש, חברי הכנסת, שמעתי את דברי חבר הכנסת יהלום. הוא מבקש להסב את תשומת לבי לכך, שהצעת חוק זו היא פועל יוצא מהערתיה של כבוד מבקרת המדינה. עניין זה נעלם לחלוטין ממני. בחומר שעמד לרשותי בהצעת החוק, בתגובות שקיבלתי, לא היתה כל התייחסות לדוח מבקר המדינה או מבקרת המדינה. אם אומנם כך, ואתה תפנה אותי אל הדוח, או לאור הערתך אפנה אני אל הדוחות ואאתר את הדוח, אני מוכן ומזומן לשקול מחדש את עמדתי ואת עמדת הממשלה לגופו של עניין. מבקר המדינה הוא אסמכתה חשובה ביותר בעיני.

כיוון שדנו בעניין על-פי החומר שעמד לרשותנו, דנו בתגובה של הגנז ומשרד ראש הממשלה, הגענו למסקנה, שלמעט הצעתכם בסעיף 3, המוכנה לוותר על משלוח עותק מכל ספר ועיתון לארכיון המדינה – שבה אנחנו מוכנים לתמוך – אם היא כלולה בהצעת חוק אחת עם יתר ההוראות שבה, הרי שהן שוקלות ומכריעות לחובה, דהיינו, להתנגד להצעת החוק.

הגדרת חומר ארכיוני בהצעה שלכם מצמצמת את ערכו של החומר לשימוש מחקרי בלבד, ואינה מתייחסת לחומר ארכיוני בעל ערך מינהלי או משפטי או אחר, וכן חומר שאינו בהכרח בעל ערך מחקרי והוא דרוש לעבודת מוסדות המדינה. ההגדרה שלכם מגבילה את שיקול דעתו של הגנז אשר לחומר הראוי לשימור או לביעור, שהרי הגנז רשאי לבער חומר ארכיוני בלבד, והצעת החוק שלכם באה לצמצם ביותר את היקפו.

גם הסעיף השני בהצעה שלכם, המתיר למוסד ממוסדות המדינה לבער סוגי חומרים שיקבע הגנז בכללים בלא לקבל אישור נוסף מהגנז, עלול לגרום לכך, שהגנז יקבע כללים נוקשים שיסתבר שהם

אינם עונים במקרה זה או אחר על הצרכים של המדינה לשמר חומר בעל ערך, חומר ארכיוני, וישלול מהגנז את האפשרות לשקול אחרת לגבי חומר מסוים כאשר הוא יראה לנגד עיניו את חשיבותו.

משום כך, גם מי שיש לו ראייה רחבה, והוא חושב שהוא יכול לסווג מראש את החומר כולו – קשה שלא להיכשל במתן היתר להשמדת חומר שמסתבר שאילו הוא נבחן לגופו היינו מבקשים לשמר אותו בשל חשיבותו ההיסטורית.

על-פי חוות הדעת שאנחנו קיבלנו, באנו למסקנה, שיש להתנגד להצעת החוק בכללותה. אם כי, אני מדגיש, שאילו באה ההצעה הכלולה בסעיף 3 בלבד, היתה הממשלה תומכת בה.

אני מבקש להסיר את הצעת החוק מסדר-היום. תודה.

### **דן תיכון (הליכוד):**

למה, אדוני השר? זה יישום המלצות מבקרת המדינה.

### **היו"ר ע' עלי:**

כבוד השר הסביר זאת.

### **שר המשפטים ד' ליבאי:**

חבר הכנסת דן תיכון, דבר זה לא נזכר בדברי ההסבר להצעה. דבריה של מבקרת המדינה חשובים, אבל אנחנו לא זוכרים את כל הדברים בעל-פה. כאשר חבר כנסת מציע הצעת חוק ליישום דוח או המלצות מבקרת המדינה, מן הראוי שיכלול זאת בדברי ההסבר, או שמישהו יפנה את תשומת לבנו לעניין. אמרתי, שגם אם היה חבר הכנסת יהלום מסכים לדחייה – חבר הכנסת דן תיכון, אני מדבר אליך – הייתי מסכים לחזור ולעיין לגופו של עניין בהצעה לאור הערות מבקרת המדינה. הסברתי, שאנחנו דנו בהצעת חוק זו בלא שראינו לנגד עינינו המלצה של מבקרת המדינה, זה לא היה לנגד עינינו, ודנו בה לפי חומר חוות הדעת שהועבר אלינו. משעמדתי על כך, אם גם אתה אומר שיש בהצעת חוק זו משום יישום המלצותיה של מבקרת המדינה – אני מוכן לשקול זאת מחדש, וייתכן שכולנו נתאחד כדי ליישם את ההמלצות. זה המצב.

### **אברהם פורז (מרצ):**

אדוני היושב-ראש, לאיזו ועדה מוצע להעביר את הצעת החוק?

### **צחי הנגבי (הליכוד):**

אדוני היושב-ראש, היה צלצול.

### **היו"ר ע' עלי:**

סליחה, עם כל הכבוד, חבר הכנסת דן תיכון שאל שאלה, השר השיב, זה עוד במסגרת הזמן שלו, האם אני יכול לסתום כאן פיות?

### **אברהם פורז (מרצ):**

אני מציע להעביר את הצעת החוק לוועדת החוקה, חוק ומשפט.

### **שר המשפטים ד' ליבאי:**

חבר הכנסת דן תיכון, אני מוכן שהצעת החוק תועבר לוועדה, ובוודאי ייבדק אם ההצעה היא אומנם על-פי המלצות מבקרת המדינה אם לאו. עמדתנו נשארה כפי שהיא, אבל אין לי התנגדות לכך שהצעת החוק תיבדק בוועדה ויראו אם היא על-פי המלצות מבקרת המדינה אם לאו.

### **היו"ר ע' עלי:**

איזו ועדה, אדוני השר?

### **שר המשפטים ד' ליבאי:**

אם תאמר לי לוועדה לענייני ביקורת המדינה – יש פה בעיה. כאשר חבר כנסת מציע להעביר את ההצעה לוועדה שבראשותו – כל העניין הזה צריך פעם אחת להיבדק, תרשו לי לדבר בגילוי לב – היא לא מקבלת טיפול כמו כל הצעת חוק רגילה. עם זאת, אינני רוצה למנוע מחברי כנסת שמכהנים כיושבי-ראש ועדה ובאמת בקיאים בנושאים מסוימים להציע הצעות חוק באותו נושא. לכן, אני מציע שהצעת החוק תועבר לוועדת החוקה או לוועדת הכנסת, והיא תחליט.

### **שאול יהלום (מפד"ל):**

אני מציע להעביר את הצעת החוק לדיון בוועדת החינוך.

### **שר המשפטים ד' ליבאי:**

לוועדת החינוך, בבקשה. אני מציע להעביר את ההצעה לוועדת הכנסת, והיא תשקול עניין הזה.

### **היו"ר ע' עלי:**

רבותי, מי בעד הצעת חוק הארכיונים (תיקון – הוראות שונות), התשנ"ה–1995, של חברי הכנסת יהלום, מגן והירשזון והעברתה לוועדת הכנסת, שתחליט לאיזו ועדה להעביר את הנושא?

### **שאול יהלום (מפד"ל):**

יש הסכמה של השר שמעבירים לוועדת החינוך.

### **היו"ר ע' עלי:**

עם כל הכבוד, חבר הכנסת פורז הציע להעביר את ההצעה לוועדת החוקה. אנחנו מעבירים את ההצעה לוועדת הכנסת, והיא תחליט באיזו ועדה תידון הצעת החוק.

הצבעה מס' 6

בעד ההצעה להעביר את הצעת החוק לדיון מוקדם בוועדה – 24

נגד – אין

נמנעים – 3

ההצעה להעביר את הצעת חוק הארכיונים (תיקון – הוראות שונות), התשנ"ה–1995,

לדיון מוקדם בוועדה שתקבע ועדת הכנסת נתקבלה.

### **סכנה לחיי אדם בגלל מחסור באיברים להשתלה**

### **היו"ר ע' עלי:**

רבותי חברי הכנסת, עד שיושב-ראש הכנסת יבוא להחליף אותי כדי שאוכל להעלות את הצעת החוק שלי, אני מבקש מחבר הכנסת יגאל ביבי להביא הצעת סיכום בנושא: סכנה לחיי אדם בגלל מחסור באיברים להשתלה. זו היתה הצעה של חברי הכנסת הירשזון ולס. אנחנו בשלב של סיכום הדיון. חבר הכנסת יגאל ביבי, בבקשה, תביא את ההצעה ואנחנו נצביע עליה. סליחה, חבר הכנסת לס, חבר הכנסת ביבי הגיש הצעת סיכום, האם אתה הגשת?

### **יורם לס (העבודה):**

כן, הגשתי ליושב-ראש הכנסת.

### **היו"ר ע' עלי:**

מתי? איפה? עם כל הכבוד, הצעת הסיכום שלך לא הגיעה לידינו. אני הזמנתי כעת את חבר הכנסת יגאל ביבי להגיש הצעת סיכום, ואחר כך תעלה אותה. סליחה, חבר הכנסת לס, אני לא אעלה אותך אם הודעת הסיכום לא תהיה בידי לפני כן. הנוהל הוא שההצעה מונחת כאן לפני. היושב-ראש צריך לבדוק אם אין בה דברים חריגים, ואחר כך להגיש לך כדי שתקרא אותה מהכתב. זה הנוהל שבתקנון.

### **שר המשפטים ד' ליבאי:**

אדוני היושב-ראש, נתבקשתי להשיב על הצעת החוק של חבר הכנסת עובדיה עלי.

### **היו"ר ע' עלי:**

כן, אבל אנחנו עושים פסק-זמן לרגע עד שיושב-ראש הכנסת יבוא להחליף אותי. בינתיים אנחנו מנצלים את הזמן.

### **יגאל ביבי (מפד"ל):**

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני מתכבד להגיש הודעת סיכום בנושא: סכנה לחיי אדם בגלל מחסור באיברים להשתלה, מטעם סיעות המפד"ל ויהדות התורה.

1. הכנסת פונה לציבור לקיים את מצוות "כל המקיים נפש אחת מישראל כאילו קיים עולם מלא".

2. כל פעילות וחקיקה הנוגעת להשתלת איברים תיעשה על-פי ההלכה, בתיאום מלא בין הממשלה והכנסת לבין הרבנות הראשית לישראל – למען שמירה על נורמות מוסריות יהודיות, הרואות בהצלת חיי אדם ערך עליון.



3. הכנסת משבחת את שיתוף הפעולה בין גופים רפואיים לבין גופים רבניים כדי למצוא את הדרך הנכונה להצלת חיי אדם על-ידי השתלת איברים.

### **היו"ר ע' עלי:**

תודה לחבר הכנסת ביבי. חבר הכנסת יורם לס, בבקשה.

### **יורם לס (העבודה):**

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, ב-16 במאי 1995 קיימה הכנסת דיון בנושא: סכנה לחיי אדם בגלל מחסור באיברים להשתלה. הדיון התקיים על-פי יוזמת עמיתי חבר הכנסת הירשזון ועבדכם הנאמן.

אני מתכבד להגיש לכנסת הצעת החלטה בשם סיעות העבודה, הליכוד, חד"ש, מרצ, יעוד וצומת. ואני מרשה לעצמי להביע צער על שלא הצלחנו להביא הצעה משותפת, שתכלול גם את המפלגות הדתיות.

### **היו"ר ע' עלי:**

חבר הכנסת לס, עם כל הכבוד, אתה קורא את מה שכתבת, בלי שום תוספות. אל תוסיף ואל תגרע.

### **יורם לס (העבודה):**

להלן הצעת ההחלטה: א. הכנסת מברכת על יוזמת שר הבריאות להסדרת השתלת כבד וריאה מתורם חי, קרוב משפחה של החולה.

ב. הכנסת פונה לציבור לקיים את המצווה: כל המציל נפש אחת בישראל כאילו הציל עולם ומלואו.

ג. הכנסת קוראת לשר הבריאות להבטיח, שתרומת איברים והשתלת איברים יתקיימו בארץ-ישראל ללא הבדלי דת, גזע ומין, ועל-פי הדחיפות בצורך להשתלה.

ד. הכנסת קוראת לממשלת ישראל להזהיר את אזרחיה-תושביה מפני הסכנה שבסחר באיברים ומפני סוחרי איברים והתוצאות המסוכנות הנובעות מכך.

ה. הכנסת קוראת למשרד הבריאות לצאת במסע פרסום כלל-ארצי בכל אמצעי התקשורת להעמקת חשיבות ההתרמה.

ו. הכנסת קוראת למשרד הבריאות להקים צוותים מיוחדים להסברה ולעידוד משפחות שיקריהן נפגעו לתרום איברים.

ז. הכנסת קוראת לשר המשפטים ליזום חקיקה האוסרת סחר איברים.

ח. הכנסת קוראת למשרד הבריאות לבדוק שכל תורם הוא בריא ושאיבריו ראויים לתרומה.

ט. הכנסת קוראת לעודד תנועה ציבורית לעידוד ולהפצה של רעיון ההתרמה.

י. הכנסת קוראת לכל נבחר ציבור או אנשי שם לפרסם את שמם ברבים כתורמים ולשמש דוגמה לכלל האזרחים במדינה.

יא. הכנסת משבחת את מנהיגי המגזר הדתי, שמצאו את שביל הזהב בין מצוות הדת לבין הקדושה מכולן – הצלת חיים. תודה רבה.

### **היו"ר א' סלמוביץ:**

תודה רבה לחבר הכנסת יורם לס.

אנחנו עוברים להצבעה על הצעת הסיכום שהביא חבר הכנסת יגאל ביבי. נא להצביע בעד או נגד.

הצבעה מס' 7

בעד הצעת הסיכום שהביא חבר הכנסת י' ביבי – 10

נגד – אין

נמנעים – 1

הצעת הסיכום שהביא חבר הכנסת י' ביבי נתקבלה.

### **עובדיה עלי (הליכוד):**

גברתי היושבת-ראש, אני מבקש להחליף שם את השמות.

### **היו"ר א' סלמוביץ:**

סליחה, נכון. אם כן, אם אני מוסיפה את קולי ואת קולו של חבר הכנסת עובדיה עלי, כי אני לא החלפתי פה את היושב-ראש – – –

### **דוד מנע (הליכוד):**

גם את קולי.

### **היו"ר א' סלמוביץ:**

האם לחצת?

### **דוד מנע (הליכוד):**

לא לחצתי, ואני מצטרף למצביעים בעד. חשבתי שאת עוצרת את ההצבעה.

### **היו"ר א' סלמוביץ:**

אם כן, יחד עם חבר הכנסת מנע יש 12 תומכים, אין מתנגדים, נמנע אחד. אני קובעת, שהצעת הסיכום שהביא חבר הכנסת יגאל ביבי התקבלה.

אנחנו עוברים להצבעה על הצעת הסיכום שהביא חבר הכנסת יורם לס.

בעד הצעת הסיכום שהביא חבר הכנסת י' לס – 11

נגד – אין

נמנעים – 1

הצעת הסיכום שהביא חבר הכנסת י' לס נתקבלה.

### **היו"ר א' סלמוביץ:**

11 תומכים, אין מתנגדים, נמנע אחד. אני קובעת, שגם הצעת הסיכום שהביא חבר הכנסת יורם לס התקבלה.

### **הצעת חוק קליטת חיילים משוחררים (תיקון – הקצאת קרקעות), התשנ"ה-1995** **(הצעת חבר הכנסת ע' עלי)**

### **היו"ר א' סלמוביץ:**

חברי הכנסת, אנחנו עוברים לנושא הבא שעל סדר-היום: הצעת חוק קליטת חיילים משוחררים (תיקון – הקצאת קרקעות), התשנ"ה-1995, של חבר הכנסת עובדיה עלי; הצעת חוק ג'טו. בבקשה.

### **עובדיה עלי (הליכוד):**

גברתי היושבת-ראש, רבותי חברי הכנסת, מצוקתם של הזוגות הצעירים בנושא הדיור זועקת לשמים. המצוקה הזאת בולטת פי כמה וכמה בערי הפיתוח ובאזורי הפריפריה. אין כל היגיון, בשעה שלממשלה הזאת יש מדיניות להתמודד עם בעיית הדיור, להציע הצעות דיור זולות, ובו בזמן להציע קרקעות שנמצאות בשפע דווקא בערי הפיתוח במחירים אסטרונומיים, ללא כל היגיון – לא כלכלי, לא חברתי, והוא בוודאי לא משרת את המדיניות של פיזור האוכלוסין.

אני מציע לאפשר באזורי הפיתוח להעניק לכל יוצא צבא או מי שאחד מבני המשפחה שירת בשירות לאומי לקבל קרקעות באופן מסובסד, כפי שמוצע בהצעת החוק שלי. אני משוכנע שדבר זה גם ישרת את החיילים המשוחררים וגם את אזורי הפיתוח.

אשר על כן, אודה לכם אם תואילו להצביע בעד הצעת החוק ולאשר אותה. אני מבקש להעביר את ההצעה לוועדת הכלכלה של הכנסת. תודה רבה.

### **היו"ר א' סלמוביץ:**

תודה רבה לחבר הכנסת עובדיה עלי. אני מזמינה את כבוד שר המשפטים והפנים להתייחס להצעה. איפה השר? השר איננו כאן.

**מיכאל איתן (הליכוד):**

השר לא מתנגד.

**היו"ר א' סלמוביץ:**

אם כך, חברי הכנסת, אנחנו עוברים להצבעה בקריאה טרומית על הצעת החוק והעברתה לוועדת הכלכלה להכנתה לקריאה ראשונה.

הצבעה מס' 9

בעד ההצעה להעביר את הצעת החוק לדיון מוקדם בוועדה – 12

נגד – אין

נמנעים – אין

ההצעה להעביר את הצעת חוק קליטת חיילים משוחררים (תיקון – הקצאת קרקעות), התשנ"ה-1995, לדיון מוקדם בוועדת הכלכלה נתקבלה.

**היו"ר א' סלמוביץ:**

12 תומכים, אין מתנגדים, אין נמנעים. אני קובעת, שהצעת החוק התקבלה בקריאה טרומית, והיא מועברת לוועדת הכלכלה להכנתה לקריאה ראשונה.

**הצעת חוק נכסי המדינה (תיקון מס' 8) (אישור להענקת זיכיונות כרייה).**

**התשנ"ה-1995**

**(קריאה ראשונה)**

**היו"ר א' סלמוביץ:**

אנחנו עוברים לנושא הבא שעל סדר-היום, הצעת חוק נכסי המדינה (תיקון מס' 8) (אישור להענקת זיכיונות כרייה), התשנ"ה-1995, קריאה ראשונה, של חבר הכנסת פני בדש. יציג את ההצעה חבר הכנסת פני בדש. בבקשה.

#### **פני בדש (צומת):**

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת, הגעתי בעיתוי מדויק, חזרנו מדיון על נושא אזור הסחר החופשי בדרום.

#### **דן תיכון (הליכוד):**

האם ניתן פסק-דין?

#### **פני בדש (צומת):**

עדיין לא. יש דיון משפטי על העניין.

#### **דן תיכון (הליכוד):**

איפה יהיה אזור הסחר החופשי?

#### **פני בדש (צומת):**

כרגע הממשלה החליטה שזה יהיה בליקית. אבל אנחנו דורשים את שינוי החוק ודורשים העמדה של כל התנאים במרכז בנושא איכות הסביבה. יש הבטחה לעמוד בזה. אם יעמדו בזה, זה יעבור. אם לא יעמדו בזה, אנחנו ניאבק שאם הוא יהיה בליקית, זה יהיה בתנאים מחמירים של איכות הסביבה, לרבות שינוי בחקיקה בנושא הזה. ליקית זה ליד עומר.

הצעת החוק שלי באה לתקן מצב שמסדיר חוק נכסי המדינה משנת 1923, שהוא חוק מנדטורי. המצב נכון להיום הוא, שאם המינהל נתן זיכיון למחצבה עד שלוש שנים, הוא לא היה צריך שום אישור, הוא היה יכול לעשות זאת לבדו. משלוש עד עשר שנים צריך אישור של ועדת הכספים, ומעשר שנים והלאה – צריך אישור של המליאה. כלומר, החוק המנדטורי תוקן ב-1951, כשהתאימו אותו לכנסת.

נוצר מצב אבסורדי, שבו חברות שמקבלות זיכיון לכרייה במפעל בהקמה, של 30, 40, 50 מיליון דולר, מחכות כבר שלושה-ארבעה חודשים שהנושא יבוא לדיון בכנסת ויאושר על-ידה. התהליך הזה אינו תקין.

נוצר מצב נוסף – עד עכשיו כל נושא הכרייה והמחצבים היה נתון בידי יזמים פרטיים. למה הכוונה? יזם היה בא, עושה סקר גיאולוגי, מוצא מחצבים, מקבל מה שנקרא זכות התגלית, ובעקבות זכות התגלית, בזכות זה שהוא גילה את המקום, הוא היה מקבל זכות קדימה להקים מחצבה.

כתוצאה מחוק המכרזים נוצר מצב שחברות הפסיקו לחפש מחצבים, כי ברגע שהן השקיעו משאבים וכספים וגילו את המחצבים, אמרו להן: תודה רבה, הייתם נחמדים מאוד, עכשיו אנחנו יוצאים למכרז. במצב הנתון החברות הפסיקו לחפש מחצבים, וחידוש הזיכיון למחצבה בכל שלוש שנים על-ידי המינהל לא נעשה, כי המינהל, כדי לעקוף את העניין של אישור ועדת הכספים ושל הכנסת, נתן בכל שלוש שנים אישור אוטומטי, אישור מחודש, למחצבה. כתוצאה מחוק המכרזים הוא לא יכול היה לחדש, נוצר פקק, לאט לאט מחצבות נסגרו או עמדו למכרז, וחברה שהשקיעה 10-20 מיליון דולר באותה מחצבה, שאורך החיים הכלכלי שלה הובטח ל-20-25 שנה, אחרי שלוש או שש או שבע שנים אמרו לה: אתם יוצאים למכרז. כל התחשיב הכלכלי של החברה נפל, כי היא השקיעה עשרות מיליוני שקלים או דולרים בהקמת מתקנים למחצבה ארוכת טווח, ובסופו של דבר, בגלל חוק המכרזים, היא לא יכלה לחדש.

בהצעת החוק יש תיקון הקובע, שהמליאה לא צריכה להצביע על כל זיכיון שנותר לחברה זו או אחרת להפעלת מחצבה, דבר זה לא צריך להגיע לדין במליאת הכנסת. אני לא חושב שזה תקין, וזה לא מתפקידה של הכנסת לאשר בהצבעה כל זיכיון של מחצבה. לעומת זאת, שמרתי לוועדת הכספים בהצעת החוק, בנושא של הזיכיון ארוך טווח, את הנושא של הבדיקה והאישור לזיכיון מעל 20 שנה.

בוועדת הכספים, בהכנה לקריאה הראשונה, היה ויכוח, האם להעביר את העניין לאישור ועדת הכספים אחרי המכרז, אחרי שיודעים מי הזוכה, או ברגע שהמינהל מוציא את המכרז. אגב, בכל הכללים במכרז הוספנו, שמשרד התעשייה והמסחר יאשר את המקום כמקום וייתן אישור למינהל להוציא את המכרז. זאת אומרת, שיתוף של שני משרדים. כאמור, התעורר הוויכוח, האם להעביר את העניין לאישור ועדת הכספים אחרי המכרז או האם להעביר אותו לאישור ועדת הכספים לפני שיוצא המכרז, כשהמחצבות האלה הן ליותר מ-20 שנה, כדי שלא יקרה לנו מה שקורה בהפרטה. הרי מה עושים בהפרטה? אחרי שמוכרים, מביאים את המכירה לאישור שלנו, ואז אתה לא יכול לעשות שום שינוי, שום תיקון. אתה יכול לעשות, אבל במצב הזה אנחנו "דופקים" את הזוכה במכרז, כי הוא לקח בתנאים מסוימים, ואי-אפשר לשנות לו את התנאים. לכן הלכנו פה על העניין הזה, שבטרם יוצא המכרז הוא מגיע לאישור ועדת הכספים, שהמחצבה הזאת יכולה לצאת למכרז ליותר מ-20 שנה. מה שפחות מ-20 שנה – משרד התעשייה והמסחר והמינהל מאשרים.

בסך הכול התיקון הוא טכני. מה שקרה בפועל: המחצבות הפסיקו לפעול, חסר חומר ואדי, חסר חצץ, חסר לכבישים חומר, מכיוון שהמערכת הסתבכה בגלל חוק המכרזים, בעיקר בגלל. התיקון הוא טכני, והממשלה תומכת בו. גם ועדת הכספים אישרה את התיקון והיא תומכת. אני לא רואה סיבה להתנגדות לחוק. תודה.

## **היו"ר א' סלמוביץ:**

תודה רבה לחבר הכנסת פני בדש. חברי הכנסת, אנחנו עוברים לדין בהצעת החוק. רשימת הנואמים סגורה. לכל נואם – שלוש דקות. נואם שלא יהיה נוכח במליאה בהיקרא שמו לא יוכל לנאום.

אני מזמינה את ראשונת הדוברים, חברת הכנסת ענת מאור – אינה נוכחת. חבר הכנסת יוסף בא-גד, בבקשה. אחריו – חבר הכנסת רון נחמן, ואחריו – חבר הכנסת משה גפני.

### **יוסף בא-גד (מולדת):**

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת הנוכחים, ההצעה של חבר הכנסת פני בדש היא הצעה טובה, שבאה למנוע ביורוקרטיה. אבל, אני שואל אותך, חבר הכנסת פני בדש: למה לקפוץ משלוש שנים ל-20 שנה? אתה יודע מה עלול להיות במשך 20 שנה בעולם, במדינה, איזה תגליות, איזה אמצעים לגילוי מרבצי אוצרות? אני חושב שהגזמת לצד השני. התיקון הוא טוב, אבל לא מקצה לקצה. לכן אני אגיש לוועדה הסתייגות: לא 20 שנה אלא חמש שנים, עשר שנים, משהו ממוצע. זה לעניין הזה.

אחרי שגמרתי את העניין הזה אני רוצה בהזדמנות זו לספר לכם, שבשעה שאנחנו מדברים, 11 אסירים יהודים בכלא "איילון" ברמלה שובתים שביתת רעב, והוריהם מצטרפים לשביתת הרעב היום, ומחר בבוקר – ברחבת "המשביר" בירושלים. על מה באה שביתת הרעב? האסירים הערבים נהיו פתאום פייצל חוסייני, שאמר: אני בעד שגם היהודים ישוחררו. היהודים ברוב גדלותם אומרים: אם בגללנו ישחררו את הערבים, אנחנו שובתים רעב שלא ישחררו אותנו. שמעתם כבר פעם בחיים על שביתת רעב כזאת? שלא ישחררו אותם, ובלבד שלא ישחררו את הערבים.

אבל פה קרה דבר חמור מאוד: פניתי היום לנציב שירות בתי-הסוהר, והוא אמר לי: לא שובתים, זה שקר. אבל אני יודע שמיום ראשון שובתים. הוא שלח לי פקס, שעד היום בצהריים לא שבתו. זה לא נכון, שובתים מיום ראשון. אחרי הצהריים כינסו את כל האסירים ואמרו להם: אתם שובתים? הם שתקו, כי אם הם יגידו שהם שובתים, מכניסים אותם מייד לצינוק. הערבים ששבתו בשבוע שעבר והשבוע לא הוכנסו לצינוק. על היהודים איימו שיכניסו אותם לצינוק. היהודים הודיעו, שאם יכניסו אותם לצינוק הם יסרבו לקבל נוזלים. פניתי ואמרתי: תנו להם להתפלל במניין, לפחות – לגבי הערבים אתם מכבדים את עקרונות הדת הערבית – וגם זאת הם מסרבים לעשות. נעשה פה דבר שאדרוש עליו בדיקה יסודית, כיצד מפלים לרעה אסירים יהודים לעומת אסירים ערבים. כבר אין לנו במדינה הזאת זכויות.

אני רוצה לסיים בדבר נוסף: אנחנו מוזמנים לחג, ליום העצמאות של ארצות-הברית, בשגרירות בהרצלייה. אני רוצה לברך את ארצות-הברית על כך שהיא לא נבהלה, והיא דנה בנושא העברת השגרירות לירושלים וחושבת להצביע עליו. אני רוצה לחזק את ממשלת ארצות-הברית ואת הנשיא קלינטון, שביום העצמאות יכריז על עצמאות, יוכיח עצמאות ויעביר את השגרירות לירושלים. כה לחי.

### **היו"ר א' סלמוביץ:**

תודה רבה לחבר הכנסת יוסף בא-גד. אני מזמינה את חבר הכנסת רון נחמן – אינו נוכח. חבר הכנסת משה גפני – אינו נוכח. חבר הכנסת עובדיה עלי, בבקשה.



## אלי גולדשמידט (העבודה):

---

## היו"ר א' סלמוביץ:

הוא פשוט צריך לחזור לדוכן, חבר הכנסת גולדשמידט.

## עובדיה עלי (הליכוד):

גברתי היושבת-ראש, רבותי חברי הכנסת, אני תומך בהצעת החוק. הצעת החוק שהניח חבר הכנסת פני בדש היא במקומה, ואני מברך אותך על כך. הפיקוח הפרלמנטרי נחוץ, חיוני, לכן טוב שגם עינה של הכנסת תהיה פקוחה על החלטות ממשלה בנושאים כבדים וחשובים מסוג זה.

אני מבקש לנצל את האפשרות שניתנה לי לדבר ולפנות לממשלה ולבקש לסייע למושבי תענך. יישובי חבל תענך החלו בגל של הפגנות ושביתות בשל המצוקה הכלכלית הקשה שפוקדת את היישובים האלה. יישובי החבל, שממוקם בעמק יזרעאל, עמדו במשך שנים רבות על המשמר, סייעו בשמירת האזור, ידעו תקופות קשות מאוד בתחום הביטחוני, ידעו התקפות קשות של טרור של הפידאיון. גם בשנים שלפני מלחמת ששת הימים וגם לאחר מכן, ובמשך כל השנים האלה עמדו באומץ לב ובגבורה שראויה לכל מלה של הערכה.

בימים אלה הם מצויים במשבר כלכלי קשה מאוד, גם בתחום היישובי, יש להם קשיים גדולים בעיבודים החקלאיים, וחלק גדול מהמושבים האלה נתון היום במשבר רציני. יש בכלל משבר בחקלאות, והוא פוקד אותם, דווקא את היישובים האלה, והוא חמור אצלם עשרת מונים.

לאחרונה תובעים מהם הבנקים מאות מיליוני שקלים, כמעט 500,000 שקלים למשפחה. אין ספק, שרובם המכריע של המתיישבים שם לא יכול לעמוד בנטל הזה. למתיישב במושבים האלה אין כל אפשרות לשאת בנטל ולפרוע את החובות.

זמן מה הם גם יושבים על קו התפר. עם החזרת ג'נין והפקדתה בידי הרשות הפלשתינית והוצאת כוחות צה"ל משם, אנחנו יודעים שגם שאלת מרכיבי הביטחון לא נפתרה. בעיית המיגון שלהם לא נפתרה, בעיית התאורה לא נפתרה, כל מה שקשור במרכיבי הביטחון – וכפי שאתם יודעים, כל אלה הוערכו ב-100 מיליון שקלים. לא ניתן לכך תקצוב, אין על כך תשובות, לא ניתן מענה.

היום הם יצטרכו להתמודד בו בזמן עם שתי הבעיות, גם הבעיה הכלכלית המעיקה וגם הבעיה הביטחונית הצפויה. אני מקווה מאוד, שזה לא יקרה, ושכל הנושא יעבור בשלום. אבל לשיטתה של הממשלה, היא צריכה למצוא פתרונות ומענים לכל הנושא הביטחוני.

אני לא נכנס כרגע לוויכוח המדיני. חבר הכנסת גולדשמידט, אתה יודע שאני נגד הממשלה בעניין הזה. אני חושב, שאסור להוציא את כוחות צה"ל מג'נין. אבל גם אם היא עושה זאת, היא צריכה לפחות להבטיח את שלום התושבים.

יוצא אפוא שהמתיישבים יצטרכו לעמוד בו בזמן מול שתי בעיות שלא יוכלו להן.

לכן אני קורא לממשלה לראות בהם אזור עימות על כל המשתמע מכך. ואם זה אזור עימות, הדבר בלאו הכי ימצא את פתורו מבחינת מחיקת החובות על-ידי הבנקים, בהתאם להצעת חוק-גל.

לדעתי, אין כל היגיון שלא לראות בהם אזור עימות. הרי הם באמת הופכים להיות אזור עימות. הם ידעו בעבר קשיים כאלה, עד היום יש להם בעיות של גנבות חקלאיות, לא אחת גם נרצחו תושבים מיישובי התענך ונפצעו תושבים, כל זאת בשל קרבתם לאזור ג'נין. זה אחד האזורים העקובים מדם. זה אזור קשה מאוד מבחינת טרור. האינתיפאדה התחילה, למעשה, באזור הזה, על כל המשתמע מכך.

התושבים באזור ג'נין ידועים כפורעים וכטרוריסטים קשים מאוד. הרבה מאוד רוצחים יצאו משם. לכן, אולי מישהו יסביר לי, מדוע לא צריך להכיר ביישובים האלה כאזור עימות. אני פשוט מתקשה להבין זאת.

אני פונה מכאן אל הממשלה ומבקש לעשות הכול כדי למצוא מייד פתרון לבעיית יישובי תענך, ויפה שעה אחת קודם. תודה.

### **היו"ר א' סלמוביץ:**

תודה רבה לחבר הכנסת עובדיה עלי. אני מזמינה את חברת הכנסת תמר גוז'נסקי – איננה באולם. חבר הכנסת טלב אלסאנע – אינו נוכח. חבר הכנסת אסעד אסעד – אינו נוכח. חבר הכנסת אריאל ויינשטיין – אינו נוכח. חבר הכנסת אלי גולדשמידט, בבקשה. אחריו – חבר הכנסת עוזי לנדאן, ואחריו – חבר הכנסת מאיר שטרית.

### **היו"ר ע' עלי:**

תודה רבה לסגנית יושב-ראש הכנסת, אסתר סלמוביץ, על כך שהחליפה אותי ואפשרה לי לדבר פעמיים.

בבקשה, ידידי, חבר הכנסת אלי גולדשמידט.

### אלי גולדשמידט (העבודה):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני רוצה להסב את תשומת לבך לכך, שכרגע יש באולם המליאה רוב לתושבי עמק יזרעאל, לרבות התענכים, לרבות תל-עדשים, לרבות בית-השיטה, לרבות מגדל-העמק ולרבות עפולה.

### אליעזר זנדברג (צומת):

וחיפה.

### אלי גולדשמידט (העבודה):

חיפה זה לא עמק יזרעאל.

### היו"ר ע' עלי:

אם לא הייתי חושש שיאשימו אותי במחטף, הייתי מקיים עכשיו הצבעה והיה לנו רוב.

### רפאל איתן (צומת):

---

### משה פלד (צומת):

ומחצבות כינרת.

### אלי גולדשמידט (העבודה):

אני נותן מחמאה לתל-עדשים, ואתה יורד על עמק הירדן?

אני רוצה לנצל את ההזדמנות, ואני מודה לקודמי, היושב-ראש כרגע, חבר הכנסת עובדיה עלי, כדי להצטרף לדבריו בנושא חבל התענכים.

אני הייתי אצל ראש המועצה האזורית גלבע, שחלק מתחום שיפוטו הוא אזור התענכים, דני עטר, ימים מספר לפני ההפגנה. זה לא הביקור הראשון שערכתי שם, ואני יודע על המצוקה הקשה מאוד של המושבניקים בחבל התענכים.

אני אתן רק דוגמה אחת, חברי חבר הכנסת עובדיה עלי. אזור התענכים איננו נכלל במסגרת אזור פיתוח א' על-פי מפת אזורי הפיתוח, ואינני רואה שום סיבה בעולם לכך שאזורים סמוכים – לאו דווקא קרובים לגבול – ליד חבל התענכים, נהנים ממעמד של אזור פיתוח ב', למשל, וחבל התענכים לא נהנה מהסיווג הזה.

אבל זוהי רק אחת הבעיות של אזור התענכים.

### **היו"ר ע' עלי:**

חבר הכנסת גולדשמידט, אתה לא רק צודק. אני מבקש להבהיר כאן לחבר הכנסת איתן ואחרים, שאכסאל הוא אזור פיתוח, נצרת היא אזור פיתוח, שפרעם היא אזור פיתוח, ויש כמה יישובים ערביים נוספים שהם אזורי פיתוח, בעוד המושבים והקיבוצים שם אינם אזורי פיתוח.

### **דן תיכון (הליכוד):**

זה שבס.

### **היו"ר ע' עלי:**

אני מסכים לחלוטין עם דברך, חבר הכנסת גולדשמידט.

### **אלי גולדשמידט (העבודה):**

חבר הכנסת דן תיכון, זה לא עניין אישי. יש בעיה אמיתית לגבי סיווג אזורי פיתוח. נוסף על כך, יש בעיה אמיתית בכל הנוגע לשינוי במבנה אזורי העימות במדינת ישראל: אזור עימות של אתמול הופך להיות קו של שלום היום. ואזורים אחרים, במיוחד על קו התפר, כמו שאמר חבר הכנסת עובדיה עלי – ליד ג'נין. אני מקווה מאוד ומאמין, שהאזור הזה יהיה אזור שקט, אבל אנחנו יודעים, שגם כאשר שלטנו באזור הזה היו פיגועים – גם בעפולה וגם באזור התענכים. אני חושב שצריך לתת דגש לעניין.

אגב, שמעתי שהממשלה לקחה את העניין הזה מאוד ברצינות והיא עוסקת בו. כמו קאטו הזקן אני מוכרח להזכיר, שאזור שחי מחקלאות, ורק מחקלאות, ונמצא במקום מרוחק, חי באופן בסיסי בבעיה קשה מאוד, וצריך לעזור כדי למצוא את הפתרונות.

בעניין הצעת החוק של חבר הכנסת פני בדש – אני, כמובן, תומך בה. אני רק רוצה לומר לך, שכל נושא המחצבים והכרייה לא מוסדר, לדעתי, מבחינה חקיקתית במדינת ישראל כמו שצריך.

**פני בדש (צומת):**

נכון.

**אלי גולדשמידט (העבודה):**

העניין הזה בא גם לידי ביטוי בבעיות בשטח.

**פני בדש (צומת):**

בחוק הקיים כתוב, שערעור בנושא כרייה ומחצבים יש להגיש לנציב העליון. זה חוק משנת 1923.

**אלי גולדשמידט (העבודה):**

אתה רוצה שנתחיל לספור את כל הפקודות מאותה תקופה שעדיין חלות? יש עוד הרבה פקודות, אבל לא זו הבעיה.

הבעיה המרכזית היא, שאין סדר בעניין הזה, ואין מסגרת חקיקתית אחת. ראשית, יש חוק נכסי המדינה, שנית, פקודת הכרייה, שלישית תקנות המכרזים. אגב, רק בשביל לסבר את האוזן, בתקנות המכרזים יש פטור בנושא של תעשייה באזורי קו העימות, במה שקרוי אזורי פיתוח א' בצפון ובדרום. אנחנו ישבנו בוועדת החוקה ודנו בעניין הזה. עלתה השאלה, האם כרייה היא חלק מתעשייה. האם המושג תעשייה כולל בתוכו גם את הנושא של כרייה.

נקודה נוספת, בעייתית מאוד – כפי שציננת, ובצדק, נושא הכרייה מחייב המון המון השקעות, והן חייבות להיות השקעות לטווח ארוך. אדם לא יכול להיכנס למערכת כספית כל כך קרובה, וכך גם תאגיד, אם הוא לא יודע שזה לטווח ארוך.

קיימת עוד בעיה – אתה כורה במקום אחד ואתה מסיים, אתה ממצה את משאב הכרייה, את הגיר, את האבן או את החול באותו אזור, ועל ההר הסמוך יש אפשרות להמשיך לכרות. נניח שזה אפשרי מבחינת איכות הסביבה וכו'; האם ההר הסמוך צריך לעמוד בכללי המכרזים, ואז ייכנס יזם אחר, אחרי שכל הזמן היה שם כבר יזם? יש שם שאלות שונות. אין לי פתרונות, אני לא חושב שלמי מאתנו יש פתרונות בית-ספר.

**פיני בדש (צומת):**

---

**אלי גולדשמידט (העבודה):**

אני רק רוצה להזהיר מדבר אחד. אני בהחלט מקבל את התיקון, אבל כחבר בוועדת הכספים – וגם אתה חבר בוועדת הכספים – אנחנו יודעים מה קורה: לאחר שהממשלה מסיימת הסדר בדרך של מכרז עם גוף כזה או אחר, אם זה בהפרטה, אם זה במכירת חברה ממשלתית וכו', כשזה בא אלינו, להתחיל לדון פוסט מורטם, היינו, לאחר שהמכרז כבר נעשה, אני יודע שחשוב שתהיה ביקורת פרלמנטרית, אבל – – –

**פיני בדש (צומת):**

לכן זה מגיע לאישור עוד לפני היציאה למכרז.

**אלי גולדשמידט (העבודה):**

אז יש פה שוב בעיה. אנחנו הופכים להיות מעין ועדת מכרזים.

**פיני בדש (צומת):**

---

**אלי גולדשמידט (העבודה):**

אנחנו נצטרך לדון בזאת בהכנת החוק לקריאה שנייה ולקריאה שלישית. תודה רבה, אדוני.

**היו"ר ע' עלי:**

תודה רבה לחבר הכנסת גולדשמידט. חברי הכנסת לנדאו, שטרית, יהלום, מיכאל איתן, מירום ולס – אינם באולם. חבר הכנסת דוד מנע, בבקשה.

## **חיים דיין (צומת):**

מי אחריו?

## **היו"ר ע' עלי:**

חברת הכנסת בלומנטל. אם לא יהיו באולם כל הקודמים לך ברשימה, אתה תדבר אחריו.

## **דוד מנע (הליכוד):**

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, אני אצטרף לדברים שאמרו הן חבר הכנסת עובדיה עלי והן חבר הכנסת גולדשמידט בנושא של מושבי התענכים. אני חושב, שכולנו, ללא יוצא מן הכלל, מזדהים עם תושבי התענכים, מסכימים עם נושא הפגנתם, מסכימים עם עמדתם, ונעשה הכול על מנת לעמוד מאחוריהם.

אני מבקש לייחד מלים מספר לחוק הזה. אנחנו מסתובבים ברחבי הארץ ורואים שטחים שלמים של המדינה, צלעות הרים, שכולם יחד חפורים, מכוערים, ללא שום טיפול, ומובן שיש פגיעה באיכות הסביבה. מזדמן לי לנסוע הרבה ברחבי הארץ, ואני רואה שאותן תמרות עשן שעולות מן המכרות ומזהמות את הסביבה הן גרועות אפילו יותר מהממשלה הזאת. אותם מכרות הם סכנה לאיכות החיים, אם זה באזור שפיה, אם זה באזור נחל עירון, אם זה באזור כביש החוף ובאזורים שונים ברחבי הארץ.

## **דן תיכון (הליכוד):**

פרדיס.

## **דוד מנע (הליכוד):**

כן, אמרתי שפיה. זה פרדיס.

## **דן תיכון (הליכוד):**

לא, שפיה זה הצד השני.

### דוד מנע (הליכוד):

כן, למעלה.

### היו"ר ע' עלי:

נחל שפיה הוא הבעיה של פרדיס. הנחל הוא הגורם הבעייתי של פרדיס.

### דן תיכון (הליכוד):

אבל יש גם מהצד השני של פרדיס.

### היו"ר ע' עלי:

כן, שפיה זה מהעבר השני.

### דן תיכון (הליכוד):

מצד צפון.

### דוד מנע (הליכוד):

ב-1995 דברים אלה צריכים להיות מוסדרים למען איכות חייהם של אותם תושבים ואזרחים שגרים באזור.

אבל, אם באיכות הסביבה עסקינן, אני מבקש לייחד מלים מספר בנושא הקשור לשכונה שהיא מאוד מאוד פגועה מבחינת מה שנקרא איכות חיים, וזו שכונת פרדס-כץ בבני-ברק. שכונה זו מוזנחת ופגועה על-ידי העירייה, ועד היום, במשך חודש שלם, תושבים שובתים רעב ומשביתים את העיר. השכונה הזו היא שכונת מצוקה, שהעירייה גובה מתושביה מסים, אפילו יותר מאשר בשאר חלקי העיר בני-ברק, ועם זאת, מבחינת השירותים, הרווחה והחינוך, הם מופלים לרעה בצורה קשה, עד כדי כך שבתי-ספר פרוצים, יש דיזנטריה בחלק מהבתים, ערמות אשפה ברחובות, החינוך הוא לא חינוך והרווחה אינה רווחה.

הדרישה האולטימטיבית של התושבים היא להפריד את השכונה הזו מבני-ברק. בני-ברק היא עיר מיוחדת, ייחודית, טובה לאזרחיה. שכונת פרדס-כץ חייבת להיות מנותקת, אם כמועצה מקומית



נפרדת ואם כמסופחת לעיר שכנה. הדברים האלה יביאו מזור לתושבים, יביאו רווחה לתושבים, יביאו לאיכות סביבה טובה יותר.

הממשלה שמביאה הצעות חוק שונות הקשורות לאיכות הסביבה ותומכת בהן חייבת להיות מודעת גם לאיכות חייהם של תושבים שגרים בשכונות מצוקה, תושבים שהתקציבים המופנים אליהם זעומים ביותר יחסית למסים הנדרשים מהם. הבעיות שם רבות, החל מבעיה של סמים, וכלה בבעיה של בתי-ספר, רווחה, תעסוקה, ניקיון. על הכנסת לתת את דעתה על כך ולהקדים תרופה למכה, משום שאני יודע שההתפרצות הזאת של התושבים בוא תבוא. התושבים ממורמרים, והתפוצצות תהיה. לכן, הממשלה הזאת חייבת לטפל טיפול שורש בשכונה זו, כמו גם בשכונות אחרות, על מנת להביא רווחה לתושבים במדינת ישראל. תודה רבה.

**היו"ר ע' עלי:**

תודה רבה לחבר הכנסת מנע. חברת הכנסת בלומנטל – אינה נוכחת. חבר הכנסת אברהם הירשזון, בבקשה.

**חיים דיין (צומת):**

מה אתי?

**היו"ר ע' עלי:**

אחריו – חבר הכנסת ונונו, ואם הוא לא יהיה – חבר הכנסת חיים דיין, ממגדל-העמק.

**חיים דיין (צומת):**

אבל אני לפניו, לא?

**היו"ר ע' עלי:**

לא, כך זה מופיע, זו הרשימה.

**חיים דיין (צומת):**

---

**משה פלד (צומת):**

מה, אתה מפקפק ביושרו של היושב-ראש?

**חיים דיין (צומת):**

— — —

**אברהם הירשזון (הליכוד):**

אתה מוכן לוותר לי?

**היו"ר ע' עלי:**

חבר הכנסת חיים דיין, אתה חושד בכשרים.

**חיים דיין (צומת):**

לא, חס וחלילה. אני מוותר לו.

**היו"ר ע' עלי:**

לא, סליחה, עם כל הכבוד, אתה לא מוותר לו. הוא עלה בתורו, ואחר כך אתה, אם תתנהג יפה.

**אברהם הירשזון (הליכוד):**

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, חבר הכנסת דוד מנע שדיבר לפני העלה סוגיה קשה ומסובכת. העיר בני-ברק אכן צריכה לקבל את הטיפול לרווחת תושביה, אבל כיום תושבי פרדס-כץ השכנה ממורמרים מאוד, ובצדק. הם חשים, הם מרגישים שאיננו נותנים את דעתנו עליהם. הם הקימו ועדת פעולה, שאומרת: תנו לנו, כמועצה, לנהל את הרשות שלנו, כדי שתושבי השכונה לא יסבלו. זו שכונה שיש לה בעיות מצוקה מיוחדות, וככל שנקדים ונקבל החלטה – ואולי זו צריכה להיות החלטה אמיצה – להפריד את פרדס-כץ מבני-ברק, כן ייטב גם לבני-ברק וגם לפרדס-כץ. אין לי ספק שאז יוכלו תושבי פרדס-כץ לנהל את ענייניהם בצורה טובה יותר, והיא תביא לרווחתם.

אדוני היושב-ראש, הצעת החוק הזאת עניינה הסדרת העיסוק במקצוע העבודה הסוציאלית.

### **היו"ר ע' עלי:**

לא, לא, אנחנו עוד לא דנים בזה. אנחנו עוסקים כעת בהצעת חוק נכסי המדינה (תיקון מס' 8) (אישור להענקת זיכיונות כרייה).

### **אברהם הירשזון (הליכוד):**

אני מבקש את סליחת היושב-ראש. פשוט ישבתי במזנון וחשבתי שזו הצעת החוק הנדונה עכשיו, אבל אם זה המצב, עליתי כדי לתרום את תרומתי בכך שאני מנצל הזדמנות זו ומבקש מהכנסת להביע את דעתה בנושא הזה, כדי שתושבי שכונת פרדס-כץ יזכו לרשות עצמאית בהקדם האפשרי, ובכך נמלא את אחד התפקידים המרכזיים המוטלים עלינו, והוא להאזין לאזרחים, להאזין לתושבים, ולא יגידו שאנחנו מנותקים מהעם, איננו מקשיבים לעם ורחשי לבם אינם נוגעים לנו. תודה רבה.

### **יוסף בא-גד (מולדת):**

למה לא להפריד את קטמון מירושלים?

### **היו"ר ע' עלי:**

תודה רבה לחבר הכנסת הירשזון.

### **אברהם הירשזון (הליכוד):**

בתורך תעלה ותדבר על זה.

### **היו"ר ע' עלי:**

הוא ראש הממשלה? בתור מה אתה שואל אותו?

חבר הכנסת וונו – איננו נוכח. חבר הכנסת חיים דיין, בבקשה.

## אלי גולדשמידט (העבודה):

אדוני היושב-ראש, שמת לב שכל סיעת צומת יושבת פה?

## היו"ר ע' עלי:

הם מאורגנים. זו סיעה מאורגנת.

## פיני בדש (צומת):

מגינים על התשתיות – – –

## היו"ר ע' עלי:

לא רק זה. זו סיעה מאורגנת, שמסייעת לחבריה, ואני מברך גם את חבר הכנסת רפאל איתן על כך שיש כאן נוכחות של 100% של חברי צומת. כל הכבוד. יושב-ראש הסיעה הוא חבר הכנסת זנדברג?

## אליעזר זנדברג (צומת):

— — —

## רפאל איתן (צומת):

— — —

## היו"ר ע' עלי:

כל הכבוד. בבקשה.

## חיים דיין (צומת):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני מברך את חברי לסיעה, חבר הכנסת פיני בדש, על הצעת החוק. אני הסתכלתי צפונה, פחות או יותר, באזור שאני גר וראיתי כמה אתרים כאלה יש. אתה רואה

זאת באכסאל ואתה רואה זאת בנצרת ואתה רואה זאת בכינרת, בהר-קדרים, בטורעאן, בחיפה  
בנשר, בבית-אלפא, ב"אבן וסיד" בגדעונה, במחצבות הגבס של גשר.

### **היו"ר ע' עלי:**

בינתיים אתה מדבר רק על הצפון. אין אזורים אחרים בארץ?

### **חיים דיין (צומת):**

אני לא מטייל במחצבות בדרום. אני מסתפק באזורים שלי. כשאתה מסתכל על האזורים האלה,  
ואתה רואה הר שהיה יפה ופתאום אתה רואה קיר, שהר הקפיצה הפך להר נפילה, אז, מצד אחד,  
צריך אומנם מחצבים בארץ, מצד שני, גם צריך לשמור על איכות הסביבה.

אני בעד לתת אישורים לעשר שנים, אבל אני גם בעדזה, שכאשר מתחילים לחצוב הר, שלא יתחילו  
מלמטה אלא שיתחילו לגלח אותו מלמעלה. כך אולי יישרו את הסביבה ואולי באותו מקום יהיה אפשר  
לבנות יישוב ויהיה אפשר גם לפתח אותו. אבל מה קורה כשיוצרים לך באזור קיר, והמקום הזה יכול  
להיות מסוכן לסובבים? תסתכלו מה שקורה בנשר. יש שם אזורים שלמים שמסכנים את הילדים  
שמסתובבים בהם.

אם כבר לאשר את הצעת החוק הזאת, אם לאשר לכל היזמים האלה שרוצים להקים מקום לחציבה,  
אני בעד להכניס סעיף בחוק שהם יתחילו לגלח את ההר מלמעלה ולא לקחת אותו מלמטה. יש  
מקומות שיכולים לעשות זאת, יש מקומות שלא יכולים לעשות זאת. כמובן, יש יישובים קרובים, ואין  
להתעלם מכך. אם כבר, ללכת על כל התוכנית הזאת, ואם מאשרים הרים כאלה – שייקחו הרים  
שנמצאים במרכז מסוים שאפשר ליישר אותם, והם לא קרובים לאזורי התיישבות. תודה רבה.

### **היו"ר ע' עלי:**

תודה לחבר הכנסת חיים דיין.

### **אלי גולדשמידט (העבודה):**

חבר הכנסת דיין מציע "והיה העקוב למישור".

### **היו"ר ע' עלי:**

אני לא בטוח שהצעת החוק הזאת מתייחסת למחצבות. הוא מדבר על דברים אחרים. חבר הכנסת  
בדש, הצעת החוק שלך לא מתייחסת למחצבות?

## **חיים דיין (צומת):**

מתן רשיונות למחצבות.

## **היור'ע' עלי:**

הוא מדבר על כרייה של מחצבים, בעיקר. במחצבות ההיתר ניתן תמיד, הזיכיון ניתן לשנה אחת, והוא מתחדש מדי שנה בשנה.

חבר הכנסת טמקין, חבר הכנסת אורון, חבר הכנסת גוטמן, חבר הכנסת יחזקאל, חבר הכנסת עזרן, חבר הכנסת שפי, חבר הכנסת שלום – כל אלה אינם נוכחים. כעת הגיע תורו של חבר הכנסת אליעזר זנדברג, המכונה מודי.

אתם, צומת, יכולים כעת להעביר כל הצעה.

## **אליעזר זנדברג (צומת):**

נשקול את העניין.

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, אני חייב להודות, שעד שחבר הכנסת בדש הביא לאוזני את הסיפור כולו – לא ידעתי. לא ידעתי, שבמדינת ישראל הכנסת כולה, 120 חברי הכנסת, צריכה להתכנס, לקיים דיון ולהצביע בנושא של זכות לכרייה. הדבר הזה באמת אין לו מקום, אני סבור, בספר החוקים של מדינת ישראל. אני רוצה לברך מעל הדוכן את חבר הכנסת בדש על היוזמה ועל הצעת החוק הזאת, שהיא במקומה, כיוון שהיא מחזירה אותנו לפרופורציות הנכונות. לא על כל זיכיון כרייה במדינת ישראל צריך לקיים דיון במליאת הכנסת. אם רוצים פיקוח של המדינה באמצעות הרשות המחוקקת על מתן זיכיונות, כי בכל זאת מדובר במשאבים של מדינת ישראל, הרי שוועדת הכספים היא הגוף הנכון לקיים בו את הדיון ולקיים בו את ההצבעה, מהטעם הפשוט שוועדת הכספים מורכבת מאנשים שעוסקים בחיי היום-יום של עבודת הוועדה בנושאים הללו.

לכן, טוב עשה חבר הכנסת בדש שהביא את הצעת החוק הזאת.

## **דן תיכון (הליכוד):**

אני חבר ועדת הכספים כבר 14 שנה, ומעולם לא הצביעה על כך ועדת הכספים.

### **אליעזר זנדברג (צומת):**

אני רוצה לסיים את דברי בברכה נוספת לחבר הכנסת בדש על יוזמתו.

### **היו"ר ע' עלי:**

תודה רבה לחבר הכנסת זנדברג. חבר הכנסת דן תיכון יעלה ויבוא ויאמר את דבריו. אחריו, אחרון – חבר הכנסת משה פלד, לפנים משורת הדין.

### **דן תיכון (הליכוד):**

אדוני היושב-ראש, תעביר את פנייתי-בקשתי אל יושב-ראש הכנסת. היום 4 ביולי, יום העצמאות של ארצות-הברית. מרבית חברי הכנסת הלכו לחגיגה. בדש דיבר על הנציב העליון.

### **פיני בדש (צומת):**

כולם הלכו לשגרירות האמריקנית.

### **דן תיכון (הליכוד):**

אני לא רוצה לעקוץ ולהשתמש במינוחים מסוימים, אבל נדמה לי שאנחנו קצת מגזימים בנושא הזה, כשכל חברי הכנסת, כמעט כל חברי הכנסת, כמעט כל האליטה החברתית של מדינת ישראל הולכת לביתו של השגריר בהרצלייה. אני נמנה עם מי שסבורים שלא צריך ללכת, זה לא מקום עלייה לרגל. קצת יותר צניעות היתה משקפת את השקפת עולמי. אבל אני רוצה לעבור מן הנציב העליון דהיום לנציב העליון דאז.

### **היו"ר ע' עלי:**

מה אתה מבקש שאני אעביר ליושב-ראש הכנסת?

### **דן תיכון (הליכוד):**

שיקצרו את יום הדיונים. אם כולם הולכים, שיקצרו את יום הדיונים.

## היו"ר ע' עלי:

אתה יודע שכל יום יש איזה אירוע אחר חשוב. אם נתחיל לקצר את הדיונים – – –

## דן תיכון (הליכוד):

אני לא זוכר שבשנים האחרונות ב-18:30 נמצאו מעט חברי כנסת. אבל אני מעריך דווקא את אלה שהעדיפו להישאר כאן היום ולהתמודד עם הצעות החוק. לו שעו להצעתי היה צריך להעביר את כל החוקים בקריאה ראשונה במשך חמש דקות כאות מחאה. אבל לא זה העניין. בסך הכול מצאתי לנכון להאיר את עיניהם של אלה שקובעים את סדר-היום ביום כזה.

## חיים דיין (צומת):

קניתי את הצעתך בנושא העברת ההצעות. כך נקצר את הדיון.

## דן תיכון (הליכוד):

אני מניח שכך יהיה גם אם הצעתי לא תעבור. בתוך כמה דקות יתחילו לעבור כאן הצעות חוק בקריאה ראשונה בדיון של שלוש-ארבע דקות. זה בסך הכול לא מזיק ולא רע.

לגופו של עניין, חבר הכנסת בדש, נדמה לי שניטיב לעשות אם קודם כול נקבע אכסנייה לנושא המחצבות והכרייה. שהרי אמרת, בצדק, ואני עד לכך, שהנושא הזה מצוי אצל משרד התעשייה והמסחר. אני למשל חשבת, שבממשלה שיש בה משרד שעוסק בענייני אנרגיה ותשתית, המקום היא לנושא הכרייה, המחצבות, איננו משרד התעשייה והמסחר.

אספר לך מדוע הנושא הזה מצוי במשרד התעשייה והמסחר. בשעתו היה משרד הפיתוח. משרד הפיתוח היה משרד עצמאי. הוא עסק ב"כימיקלים לישראל" ובנושא המחצבות. לימים הוחלט לאחד את המשרד הזה עם משרד התעשייה והמסחר. אז הועברו נושא "כימיקלים לישראל" ונושא המחצבים לאחריות משרד התעשייה והמסחר. בזמני הוא עוד נקרא משרד המסחר והתעשייה, אני זוכר. שם נמצא העניין הזה, המחצבות, עניין שמעיקרו הוא נושא תשתיתי; ואם לא נושא תשתיתי, הוא בוודאי קשור למשרד הבינוי והשיכון. אבל הנושא הזה מצוי עד עצם היום הזה במשרד התעשייה והמסחר בשל הזיקה למשרד הפיתוח. מאז בנו מחדש את משרדי הממשלה, ומשרד המסחר והתעשייה התפרק, אבל הנושא הזה עדיין מצוי במשרד התעשייה והמסחר, ואין למשרד הזה ולא כלום עם הנושא הזה, שכן הנושא הוא נושא תשתיתי או נושא ששייך לענייני שיכון, שהרי החומר משמש את הבנייה במדינת ישראל. ומכיוון שהוא משמש את הבנייה במדינת ישראל הוא מרכיב במדד תשומות הבנייה. ומכיוון שהוא מרכיב במדד תשומות הבנייה, אנחנו נדבר על מדד מחירי הדיור ועל ספר ההישגים של ממשלת ישראל, שמציין לשבח שמדד מחירי הדיור ב-1994 עלה ב-23.4% לעומת מדד המחירים לצרכן, שעלה ב-14.5%. הוא זוקף זאת לזכותה של הממשלה, שהגיעה להישגים.



## **פיני בדש (צומת):**

בעלי הדירות הרוויחו ריאלית 10%.

## **דן תיכון (הליכוד):**

בעלי הדירות הרוויחו 10%, מי שקנה – הפסיד. זוג צעיר שרכש לפני שלוש שנים דירה בת שניים-וּחצי-שלושה חדרים במחיר של כ-200,000 שקלים, משלם היום תוספת של כ-65%. חבר הכנסת גולדשמידט, וזאת בשל ניהול הבינוי והשיכון, כשנושא המחצבות משמש חלק ממדד תשומות הבנייה, והוא גורם לייקור מחירי הדיור במדינת ישראל.

כאן אני מגיע לנושא האחרון – עדכון משכנתאות. גם זה נחשב הישג בעיני מי שחיבר את המסמך המעליב הזה, שהמשכנתאות לא עודכנו במשך כשלוש שנים. שאלתי את עצמי, לא די בכך שייקרתם את מחירי הדירות ב-65%, גם לא טרחתם לעדכן את הסיוע לזוגות הצעירים, למשתכנים, מה שנקרא עדכון המשכנתאות? תמהתי איך נושא חשוב דוגמת נושא הדיור זוכה לטיפול של חובבנים, על חשבון הזכאים, על חשבון הזוגות הצעירים. אינני מבין מה קורה שם.

כאמור, החוק הזה הוא טוב, הוא במקומו. אני יכול להניח את דעת כל הנואמים, ב-14 השנים האחרונות, לפחות, ועדת הכספים לא דנה וּלו פעם אחת באישור הקמת מחצבות. זה לא צריך להדאיג אותך, חבר הכנסת בדש, אבל נדמה לי שכל נושא המחצבות במדינת ישראל לא מטופל כהלכה, לא טופל כהלכה, בשל העדר משרד שהעניין הזה נוגע לו.

כאמור, בעלי המחצבות והמחצבות נתונים במשבר. הענף סובל מחוסר השקעות, שכן המחצבות הן ענף עתיר הון, וחבל. צריך לעשות סדר בעניין הזה. אני מקווה שלקראת הקריאה השנייה והקריאה השלישית נבדוק את מכלול הנושאים בענף הזה מן ההתחלה, ולא רק את נושא הרישוי וההזדקקות או האי-הזדקקות למכרזים. תודה רבה.

## **היו"ר ע' עלי:**

תודה רבה לחבר הכנסת דן תיכון. חבר הכנסת משה פלד, אחרון.

## **משה פלד (צומת):**

כבוד היושב-ראש, חברי הכנסת, אני רוצה לפתוח את דברי ולהודות לך, יושב-ראש הישיבה, על שאפשרת לי לדבר. אני רוצה גם להודות לידידי חבר הכנסת פיני בדש על האפשרות שניתנה לי לעלות לדוכן.

אני רוצה לומר, שבזמן שאנחנו דנים כאן על זכויות הכרייה של מחצבים במדינת ישראל – – –

### **פיני בדש (צומת):**

השרים כורים באוכל בשגרירות האמריקנית.

### **היו"ר ע' עלי:**

חבר הכנסת בדש, אנחנו עוסקים בכרייה, לא בכירה.

### **משה פלד (צומת):**

ברגעים אלה שבהם אנחנו עוסקים במליאת הכנסת בזכויות הכרייה, מתחולל פיגוע קשה מאוד, אולי הקשה ביותר שידעה מדינת ישראל. אני מתכוון לשיחות שמתקיימות ברגעים אלה במחסום ארז.

### **אלי גולדשמידט (העבודה):**

חברי חבר הכנסת משה פלד, מה שעשית עכשיו הוא מעשה שלא ייעשה. אמרת לכל הציבור, שמתחולל עכשיו פיגוע קשה מאוד. אני נבהלתי. גם בדברי הביקורת שלך אל תשתמש בסגנון הזה, כי אתה מבהיל מאות אלפי אנשים במדינת ישראל.

### **תמר גוז'נסקי (חד"ש):**

למה קיבלת רשות לדבר – – –

### **משה פלד (צומת):**

חבר הכנסת גולדשמידט, אני מקבל את הערתך, ואני רוצה להסביר. ברגעים אלה מתקיימות שיחות בין שר החוץ ליאסר ערפאת אשר לשלב ב' של הסכמי אוסלו. אני רוצה לעשות אולי את המעשה האחרון לפני חתימת ההסכם. אני חושב שמה שקורה – – –

### **תמר גוז'נסקי (חד"ש):**

הדבר היחיד שאתה יכול לעשות הוא להפיל את הממשלה. אם אין לך כוח להפיל את הממשלה – – –

**משה פלד (צומת):**

אני רוצה לקרוא עכשיו לממשלה לעצור.

**תמר גוז'נסקי (חד"ש):**

---

**משה פלד (צומת):**

זה בדיוק מה שאני רוצה לעשות. חברת הכנסת גוז'נסקי, אני רוצה לקרוא לממשלה לעצור, בדיוק כפי שעשה נשיא המדינה, לעצור לרגע ולחשוב; ברגע האחרון לפני חתימת ההסכם הזה. זה יהיה אסון נוראי. אנחנו יוצרים מצב שכל השרון וכל מרכז הארץ חזית.

**תמר גוז'נסקי (חד"ש):**

---

**משה פלד (צומת):**

אנחנו יוצרים מצב שבו הערים כפר-סבא ורעננה ונתניה – כולן הופכות ערי ספר.

**תמר גוז'נסקי (חד"ש):**

---

**משה פלד (צומת):**

לא שמעתי אותך. אני לא שומע אותך.

**היו"ר ע' עלי:**

תודה רבה. סיימת?

**משה פלד (צומת):**

לא. זמני תם? רק התחלתי.

**היו"ר ע' עלי:**

זמןך תם. אתה רוצה עוד חצי דקה, בבקשה. אבל זמןך תם.

**משה פלד (צומת):**

אני רוצה לחזור על קריאתו של נשיא המדינה, ברגע האחרון, בדקה התשעים, לקרוא לשר החוץ: עצור וחשוב לפני שיקרו אסונות ולפני שיהיו פגועים בעם ישראל. אזרחי מדינת ישראל עומדים להיפגע מההסכם הזה. עצור וחשוב.

**עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):**

נעביר את הקריאה שלך ליאסר ערפאת.

**היו"ר ע' עלי:**

תודה רבה לחבר הכנסת משה פלד. חבר הכנסת פני בדש מבקש להשיב למתדיינים. מייד אחר כך ניגש להצבעה.

**פני בדש (צומת):**

אדוני היושב-ראש, לא נסעתי למסיבה בשגרירות כי לא השגתי נעליים ועניבה וז'קט. נשארתי כאן.

אני רוצה לענות לחבר הכנסת בא-גד, ששאל למה לעבור משלוש שנים ל-20 שנה. קודם כול, גם לפני החוק הזה נתנו זיכיונות כרייה גם ל-30 שנה, גם ל-40 וגם ל-50 שנה, אבל אנחנו עושים את התיקון הזה כדי שהעניין לא יצטרך להגיע למליאה.

רציתי גם להזכיר לו, שאדם שמשקיע 10-20 מיליון דולר בהקמת מחצבה לא יסכים לקבל זיכיון לשלוש שנים. יש היבט כלכלי. לא ישקיעו 10-20 מיליון דולר במחצבה לשלוש שנים. אין בזה היגיון כלכלי.

אנשים העירו כאן על כיעור המחצבות ועל תמרות אבק. אין לזה שום נגיעה לחוק הזה. כאן מדובר על כך, שאם כבר העניין נבדק, המשרד לאיכות הסביבה אישר, משרד התעשייה והמסחר אישר, וכל הגורמים אישרו – רק אז החוק נכנס לתוקף.

אני מסכים עם מה שאמר חבר הכנסת גולדשמידט – צריך להסדיר את כל נושא הכרייה. אנחנו עובדים על החוק הזה כולו.

אני רוצה להזכיר לחברי הכנסת מהקואליציה שהצטרפו אלינו עכשיו, שהחוק הוא בתמיכת הממשלה. תודה.

### **היו"ר ע' עלי:**

רבותי חברי הכנסת, אנחנו עוברים להצבעה. מי בעד הצעת חוק נכסי המדינה (תיקון מס' 8) (אישור להענקת זיכיונות כרייה), התשנ"ה-1995, בקריאה ראשונה, של חבר הכנסת פני בדש? לאיזו ועדה אתה מציע להעביר את הצעת החוק?

### **פני בדש (צומת):**

ועדת הכספים.

### **היו"ר ע' עלי:**

אני מעמיד להצבעה את אישורה של הצעת החוק והעברתה לוועדת הכספים להכנה לקריאה שנייה ולקריאה שלישית.

בעד ההצעה להעביר את הצעת החוק לוועדה – 12

נגד – אין

נמנעים – אין

ההצעה להעביר את הצעת חוק נכסי

המדינה (תיקון מס' 8) (אישור להענקת זכויות כרייה),

התשנ"ה-1995, לוועדת הכספים נתקבלה.

**היו"ר ע' עלי:**

בעד – 12, אין מתנגדים, אין נמנעים. ובכן, הצעת החוק אושרה בקריאה ראשונה, והיא תועבר לוועדת הכספים של הכנסת להכנה לקריאה שנייה ולקריאה שלישית.

אני מברך את חבר הכנסת בדש.

### **הצעת חוק העובדים הסוציאליים, התשנ"ה-1995**

#### **(קריאה ראשונה)**

**היו"ר ע' עלי:**

קעת אנחנו עוברים להצעת חוק העובדים הסוציאליים, התשנ"ה-1995. חבר הכנסת דוד מנע, בבקשה.

חבר הכנסת מנע, אין לך הגבלת זמן. מי שמציג הצעת חוק בקריאה ראשונה אין לו הגבלת זמן. לתשומת לבו של יושב-ראש ועדת הכנסת.

**דוד מנע (הליכוד):**

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, אני מתכבד להגיש לכנסת בקריאה ראשונה את הצעת חוק העובדים הסוציאליים, התשנ"ה-1995.

בישראל מועסקים היום כ-6,000 עובדים סוציאליים. עיקרם עובדים במשרדי ממשלה, במוסדות רווחה שונים וברשויות מקומיות. במדינת ישראל המקצוע הזה הוא מקצוע אקדמי, הנלמד באוניברסיטאות בארץ או בחוץ-לארץ. העבודה הסוציאלית יסודה במקצוע שפועל למען רווחתו של האדם. אם בעבר ידענו או הבנו או שמענו שהעבודה הסוציאלית קשורה, בדרך כלל, לשכבות

החלשות, לשכבות מצוקה, הרי שבמשך השנים נכנסה העבודה הסוציאלית יותר ויותר לשכבות מכל תחומי המחיה, לרבות השכבות המבוססות. העבודה הסוציאלית היא לא ייחודית אך ורק לשכבות החלשות, אלא היא חלק בלתי נפרד משירותי הרווחה ככלל. כך זה בארץ, כך זה בארצות-הברית וכך זה בכל מדינות המערב.

מתן שירותי העבודה הסוציאלית מחייב כשירות ורמה מקצועית גבוהה. יש חשיבות לכך שיועסקו במקצוע הזה רק אנשים שהוסמכו לכך, כלומר אנשים שגמרו תואר ראשון בעבודה סוציאלית.

בהתאם להצעת החוק המוגשת פה לכנסת, תוקם מועצה וינוהל רישום של כל העובדים הסוציאליים שיהיו רשאים לעסוק בכך, ומדובר אך ורק בבוגרי אוניברסיטה. תוקם ועדת רישום מיוחדת, אשר תהא מוסמכת להכיר במוסדות להכשרה של עובדים סוציאליים בארץ או מחוץ לישראל. יש אוניברסיטאות רבות ברחבי העולם שמלמדות עבודה סוציאלית. הוועדה הזאת גם תכיר בתארים משם. תוקם ועדה ציבורית מייעצת לשר העבודה והרווחה לעניין חוק העובדים הסוציאליים, וכן יוקמו ועדת משמעת וועדת אתיקה.

אחד הדברים המרכזיים בהצעת החוק הזאת הוא חובת הסודיות לגבי מידע שמגיע לעובד הסוציאלי. עקב תפקידו וחסינות מסוימת לגבי מידע כזה בהופעתם של העובדים הסוציאליים בפני בתי-המשפט. הדבר הזה ברור וידוע.

לסקטורים רבים במדינת ישראל אין, לצערי, רישום במועצה מייעצת. אין מועצה לאותם עובדים, אין ועדת אתיקה ואין מילוי אחר כלל החובות הנדרשות מבעל מקצוע זה.

אנחנו צריכים לזכור, שבמדינת ישראל היום, שבה יותר ויותר נזקקים לשירותי רווחה, שירותי הרווחה צריכים להינתן יותר ויותר על-ידי אנשים מיומנים ובעלי מקצוע שונים.

העובדים הסוציאליים הם אנשים שעושים מלאכת קודש בטיפול בשכבות החלשות, בטיפול סיעודי בזקנים, בקשישים, על-פי חוק הסיעוד, בבתי-חולים ובמחלקות הרווחה בערים השונות. בשנים האחרונות במדינת ישראל עלינו, לצערי, באחוזים גדולים מאוד בכל מה שקשור לתחומי הרווחה. לאחרונה יש לנו גידול באבטלה. יש לנו לאחרונה גידול בצריכת סמים. יש לנו לאחרונה גידול בצריכת אלכוהול. יש לנו גידול משמעותי באלימות במשפחה, באלימות כלפי נשים, באלימות כלפי ילדים.

אני רוצה לציין עובדה מצערת אחת: צה"ל לא מתמודד מספיק, לצערי, עם אותן שכבות חלשות. אין מספיק עובדים סוציאליים מיומנים בצה"ל. היום שחרור של חיילים בגיל 18 מסיבות סוציאליות הוא נפוץ יותר מאשר בשנים הקודמות. אותם צעירים שאינם מתגייסים לצבא, או משוחררים מהצבא, נופלים כנטל על החברה. כשרב-אלוף רפאל איתן היה רמטכ"ל, היה פרויקט שנקרא "נערי רפול". הוא נמשך גם היום, אם כי בממדים מצומצמים מאוד. אותו פרויקט הכשיר צעירים ולא נתן להם להיפלט החוצה.

רק היום קיימה ועדת הסמים של הכנסת דיון בנשירה מבתי-ספר, איך תלמידים נושרים מבתי-ספר ומייד נסחפים לנגע הסמים. קרוב ל-90% מהתלמידים שנושרים מבתי-הספר הולכים ב"תלם" הפשע או הסמים.

## **אריאל ויינשטיין (הליכוד):**

איזה בתי-ספר?

## **דוד מנע (הליכוד):**

בתי-ספר תיכוניים.

## **אריאל ויינשטיין (הליכוד):**

90% ממה?

## **דוד מנע (הליכוד):**

מאלה שנפלטים מבתי-הספר. הנפלטים מבתי-הספר, הנוער המנותק, כפי שזה נקרא בעגה המקצועית, רובם הולכים לתחום הסמים או לפשע אחר. הנתונים האלה מדהימים. אם נשקיע שקל נוסף באותו צעיר כדי שהוא לא ייפלט מבית-הספר ונחזיק אותו בשיניים כדי שהוא יסיים את לימודי השביעית, השמינית ובגרות, הרי נחסוך בעתיד הרבה שקלים מהטיפול בגמילה מסמים, מגמילה מאלכוהול או משיקום בבתי-סוהר.

היום בבתי-סוהר רבים ברחבי הארץ יש תופעה של סמים. שירות בתי-הסוהר הקצה בית-סוהר אחד מיוחד לנושא הסמים, שיש בו עובדים סוציאליים, עובדי רווחה וכל מה שקשור לדברים האלה.

אנחנו חברה שזקוקה לעובדים סוציאליים בכמות גדלה והולכת. יש אבטלה, כפי שציינתי. בחודש שעבר גדלה האבטלה ב-3.6%. כלומר, 110,000 דורשי עבודה הגיעו ללשכות התעסוקה. חלקם עולים חדשים. מדובר בעולים החדשים שהגיעו לארץ מרוסיה, העולים האתיופיים ועולים אחרים. שוב, זה עודף נוסף בפניות לאותם שירותים סוציאליים. אותם עובדי רווחה ברשויות המקומיות ובמחלקות לעבודה סוציאלית בעיריות השונות עושים מלאכה אדירה מדי יום ביומו בטיפול בעולים החדשים, בטיפול באותם אנשים שנזקקים לעובדים על מנת לסייע להם בחיי היום-יום שלהם.

אני חייב לציין, שבמוסד לביטוח לאומי יש המון מחלקות ועובדים סוציאליים שקשורים לתחומים הנוגעים לחוק הסיעוד, מט"ב – מטפלות בית – לטיפול בקשישים, לטיפול בנכים, לטיפול בנפגע פעולות איבה וכדומה.

אני רוצה לציין עובדה נוספת כאן, במקום הזה. הגיע הזמן שכל נושא תגמול נפגעי פעולות האיבה יצא מתחום המוסד לביטוח לאומי ויעבור לאותם עובדים מיומנים ומסורים של אגף השיקום במשרד



הביטחון. אין להתייחס אל אותם נפגעי פעולות כאל תובעי הכנסות רגילות במוסד לביטוח לאומי, כי בכל אופן הם עשו דברים למען המדינה ונפגעו בפעולות איבה כתוצאה מחבלה בביטחון המדינה.

שדה הרווחה מצריך, אם כן, יותר ויותר אנשים מיומנים לטפל בצעיר, במסומם, באלכוהוליסט, בחייל שהשתחרר מהצבא ולא סיים את שירותו הסדיר, בתלמידי בתי-ספר, בקשישים, באסירים וכדומה. במדינה שלנו הולכים ומקצצים, לצערי, מדי שנה בשנה בתקציב הרווחה. כשיש קשיים תקציביים ויש צורך לקצץ בתקציבים, הדבר היחיד והקל ביותר הוא לעשות זאת בתחום הרווחה והחינוך. כשיש צורך לקצץ בתקציבים אחרים – לא נוגעים בהם, אלא רק בתקציבי הרווחה.

לקראת שנת התקציב הבאה ולאור החוק הזה אני גם מצפה משר האוצר, אני קורא לשר האוצר להימנע ככל האפשר מקיצוצים תקציביים בשירותי רווחה. יש לכם בעיה ואתגר של קו העוני. קרוב ל-650,000 משפחות חיות מתחת לקו העוני, והשנה המספר יגדל, כנראה. כל התוכניות לצמצום ממדי העוני יניבו פירות אולי רק בשנה הבאה. כלומר, נושא הרווחה במדינת ישראל תופס מקום מרכזי יותר ויותר בחיינו, ואנשים נצרכים לו יותר ויותר.

הצעת החוק הזאת באה להסדיר, לפחות, את הטיפול בכל אותן אוכלוסיות בצורה מיומנת, בצורה מקצועית ובצורה שקיימת היום לגבי משפטים, לגבי עיתונאים, לגבי גופים רבים. גם העובדים הסוציאליים מן הדין שיימנו עם כל אותם איגודים מקצועיים מוסדרים. הצעת החוק שלפנינו באה להסדיר את התופעה הזאת. תודה רבה, אדוני.

### **היו"ר ע' עלי:**

תודה רבה לחבר הכנסת מנע. רבותי, שלוש דקות לכל מתדיין. חבר הכנסת אסעד אסעד, חבר הכנסת גפני, חבר הכנסת לס – אינם נוכחים. חבר הכנסת אלי גולדשמידט. אחריו – חבר הכנסת פני בדש.

### **אלי גולדשמידט (העבודה):**

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, חבר הכנסת דוד מנע, אני בהחלט אתמוך בהצעת החוק. אני חושב שמן הראוי להסדיר מקצוע מסוג העבודה הסוציאלית בחוק, אבל יש לי כמה הסתייגויות והערות, והייתי מציע שההסתייגויות וההערות האלה יובאו בחשבון בעת הכנת הצעת החוק הזאת לקריאה שנייה ושלישית.

הצעת החוק מנסה להסדיר את המקצוע. אני רוצה להפנות את תשומת לבך, חבר הכנסת דוד מנע. כפי שידוע לי, אתה ואני, ויש עוד כמה באולם, חברים בלשכת עורכי-הדין.

### **אברהם הירשזון (הליכוד):**

---

## אלי גולדשמידט (העבודה):

אני לא משתתף בהצבעה.

לשכת עורכי-הדין היא גוף שהקים את כל מוסדותיו בעצמו, ועדת האתיקה, ועדת המשמעת, ועדות לכל נושא ונושא. המסגרת של לשכת עורכי-הדין קיבלה ביטוי סטטוטורי בחוק. מה שאתה מציע כאן, חבר הכנסת דוד מנע, הוא, שהמועצה שאתה מגדיר אותה כאן תתמנה למעשה על-ידי משרד המשפטים. אתה מציע שוועדת המשמעת של המקצוע הזה, מרבית חבריה לא יהיו בהכרח עובדים סוציאליים. בוועדה יהיו נציג משרד העבודה והרווחה, עובד סוציאלי שיקבע השר, ורק עובד סוציאלי אחד יהיה על-פי המלצת איגוד העובדים הסוציאליים. אדם נוסף יתמנה על-ידי השר על-פי המלצת מועצת בתי-הספר לעבודה סוציאלית.

יש בצורה הזאת של הגשת הדברים משום גישת פטרנליסטית מסוימת. לגבי מקצוע המשפטים, אתה נותן לחברי הלשכה את כל הסמכויות. הם מקימים את כל המוסדות בעצמם. אין התערבות של שר המשפטים, אין התערבות של משרדי ממשלה, הכול נמצא בידיהם. אתה לוקח את סקטור העובדים הסוציאליים, וניתן, לדעתי, לסמוך עליו לא פחות, אני לא רוצה להגיד יותר, אני פה קצת חצוי, אני עורך-דין ואשתי עובדת סוציאלית, אז אני לא יודע בדיוק איך להגדיר את הדברים, אבל ודאי שלא מגיע לעובד סוציאלי, מבחינת האמון שמוסדות המדינה נותנים לו, פחות ממה שמגיע לעורך-דין או לרואה-חשבון, שיכול להקים את המוסדות האלה בעצמו.

לכן אני מציע, על מנת לקדם את הצעת החוק, שכל המסגרות המבניות של החוק, במיוחד המועצה וועדות המשמעת, תהיינה מורכבות מעובדים סוציאליים במסגרת של העובדים הסוציאליים או אותו איגוד שמאגד את מרבית העובדים הסוציאליים.

אני רוצה לומר דבר נוסף לגבי הסטטוס של המקצוע הזה. אני מסכים אתך לחלוטין, חבר הכנסת דוד מנע, שזה אחד המקצועות החשובים ביותר בחברה, אבל זה מקצוע שיש בו המון המון כפיות טובה. רווח כספי בצדו אין. אי-אפשר להגיד זאת לגבי מקצוע עריכת-הדין, אי-אפשר להגיד זאת לגבי מקצוע הפסיכולוגיה, אי-אפשר להגיד זאת לגבי מקצוע ראיית-החשבון, אי-אפשר להגיד זאת לגבי מקצוע הרפואה. בעבודה הסוציאלית אין רווח כספי, לכל היותר אפשר להשתכר. אנחנו גם יודעים מה רמות השכר של העובדים הסוציאליים.

דבר נוסף שהוא פרובלמטי מאוד במקצוע הזה הוא העובדה, שהרבה מאוד פעמים זו עבודה סיועית מול אוכלוסיות מצוקה, מצוקה חברתית, מצוקה נפשית ומצוקה רפואית. המצוקה יכולה להיות גם בקרב שכבות מבוססות, אבל בסופו של דבר אתה מתעסק במצוקה. כשאתה מתעסק במצוקה, החיים פסימיים מאוד, כי מספר נקודות האור או אחוזי ההצלחה כשאתה עוסק באוכלוסיות קשות ובאוכלוסיות מצוקה, הן קטנות, הן בודדות.

זה גם מקצוע שלא מתגמל מבחינה כספית. זה גם מקצוע שמבחינה נפשית מתיש מאוד וקשה מאוד. מן הראוי היה שהחברה הישראלית, אולי גם דרך העיסוק בהצעת החוק ובהבאת הנושא לסדר-היום הציבורי, תדע להוקיר את עבודתם של העובדים הסוציאליים ושל כל העובדים – יש מדריכי נוער מצוקה, יש אנשים שעוסקים בגמילה מסמים – כל העובדים האלה, שעושים בעצם מעשה, הייתי

קורא לו ציוני או מעשה של הקרבה, על מנת להפוך את החברה לחברה טובה יותר בתנאי מצוקה ובתנאי תגמול אישי מאוד מאוד נמוך.

בכפוף להסתייגויות שהבעתי ולהערה הכללית לגבי המקצוע, אני אתמוך בהצעת החוק שלך. תודה.

**היו"ר ע' עלי:**

תודה רבה. חבר הכנסת פני בדש.

**פני בדש (צומת):**

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, חבר הכנסת מנע, גם אני מצטרף לברכות. אני מכיר את התחום הזה מקרוב בתפקידי כראש מועצה. אנחנו מעסיקים עובדות סוציאליות.

עד לפני כשנה היה שכרם של העובדים הסוציאליים ירוד. זו היתה בושה למקצוע ולעבודה הקשה שהאנשים האלה השקיעו מול האוכלוסייה שאתה עבדו. אני שמח על כך שבשנה האחרונה חל שיפור ניכר, באחוזים גבוהים, בשכרם. אני לא בטוח שזה מספיק, אבל יש לפחות שיפור בשכרם של העובדים האלה.

אני אתייחס לשתי נקודות בחוק שלך: דבר ראשון, לגבי המקצועיות – בגלל השכר הנמוך אויז התפקיד, במקרים רבים, חבר הכנסת מנע, לאו דווקא באנשים שהגדרת אותם על-פי החוק שלך, אלא התפשרו וקיבלו אנשים שלא סיימו את לימודיהם או אנשים שהיו קרובים למקצוע, כי בעלי מקצוע בתחום הזה לא עבדו בגלל השכר הנמוך. רמת השכר שעלתה אכן תביא לשיפור המקצועיות של האנשים.

דבר שני, שמשתמע מהשם עצמו – עובד סוציאלי – שהאנשים האלה מטפלים רק באנשים עם בעיות סוציאליות. גם דבר זה, אדוני היושב-ראש, אינו נכון, כי העובדים הסוציאליים מטפלים בכל סוגי האוכלוסייה, גם באוכלוסייה מבוססת. אצלי הדוגמה הקלאסית. יש בעומר כפר שנקרא "גני עומר", כפר לאוכלוסייה בוגרת. בביקורך עם ועדת הכספים הזדרזתם, ולא היה לכם זמן להיכנס פנימה ולהתרשם.

**היו"ר ע' עלי:**

אני רוצה לומר לך, חבר הכנסת בדש, התרשמנו מאוד מעומר, מההתפתחות האדירה שם, מאיכות החיים, מהעבודה שלך וגם מ"גני עומר".

## **פיני בדש (צומת):**

בכפר הזה חיים אנשים בגיל זיקנה, לכל אחד מהם יש וילה קטנה עם גינה, והם חיים את חייהם. גם שם אנחנו מחזיקים עובדת סוציאלית, כי גם אנשים שאולי יש להם פחות בעיה כספית צריכים סיוע נפשי, צריכים הכוונה, עזרה ביום-יום. יש להם בעיות קשות, הם צריכים לבוא ולדבר עם מישהו, להיעזר במישהו. לא תמיד הם יודעים את זכויותיהם. אגב, גם לאוכלוסייה כזאת נוצרת בעיה, לעתים מצבן הכלכלי של כמה משפחות מתערער ולא נעים להן לבוא ולהגיד שמצבן הכלכלי מתערער. כלפי חוץ הם לא מציגים זאת, אבל בפנים, אני יודע, יש להם מצוקה קשה מאוד. עובדת סוציאלית שנמצאת בשטח יום-יום ועושה את עבודתה נאמנה היא זו שקולטת בדיוק את האנשים האלה, נותנת להם סיוע, גם כלכלי וגם נפשי, אם צריך.

העובדות הסוציאליות מטפלות גם בילדים, גם במבוגרים וגם בנושא המניעה, שצריך בהחלט להביא אותו בחשבון. אנחנו במדינה תמיד עסוקים בכיבוי שרפות, אנחנו מטפלים תמיד בבעיה אחרי שהיא נוצרה ומנסים לפתור אותה. אבל לא פחות מזה חשוב לטפל במניעה. אם היו עוסקים בדרכים למניעת שרפות, כי אז שרפה דוגמת זו שהיתה השבוע לא היתה מביאה עמה נזק כל כך גדול. לכן חשוב לטפל גם בנושא המניעה.

נוסף על הטיפול בנושא המניעה, צריך לדאוג לטיפול בתוכניות עבודה בשטח עם מבוגרים, עם נוער ועם ילדים, וגם לטיפול ביחסי הורים-ילדים, כי שם יש לעתים בעיות קשות מאוד, כמו הכאת ילדים.

אין ספק שזה מקצוע רגיש מאוד וקשה מאוד. אני מקווה, שהצעת החוק תשפר את מצבם, מאחר שגם משכורתם השתפרה. תודה.

## **היו"ר א' סלמוביץ:**

תודה רבה לחבר הכנסת פיני בדש. אני מזמינה את חבר הכנסת רון נחמן – אינו נוכח. חבר הכנסת חגי מירום, בבקשה. אחריו – חבר הכנסת יוסף בא-גד, ואחריו – חבר הכנסת מאיר שטרית.

## **חגי מירום (העבודה):**

גברתי היושבת-ראש, רבותי חברי הכנסת, לגיטימי, ואולי יותר מזה, שחברי כנסת מבקשים לעגן בחוק את מקצוע העובדים הסוציאליים. אנחנו חיים בעידן שבו יש מקום למקצועיות ולמקצוענות ויש מקום לפיקוח על מקצועיות ועל מקצוענות. מבחינה זו ודאי שאינני מתנגד להצעת החוק של חבר הכנסת דוד מנע.

עם זאת, אני מבקש להסב את תשומת לב חברי לכך, שלפי דעתי, ראשית, מי שהיתה צריכה לטפל בהצעת החוק הזאת ובהכנתה, על-פי המסורת בכנסת, זו ועדת החוקה, חוק ומשפט, מפני שוועדת החוקה, חוק ומשפט היא הוועדה המסדירה מקצועות, בדרך כלל.

### **תמר גוז'נסקי (חד"ש):**

יש לך טעות. ועדת העבודה והרווחה עוסקת בנושא זה במרץ.

### **חגי מירום (העבודה):**

אני יודע. כתוב כאן שהצעת החוק מתפרסמת מטעם ועדת העבודה והרווחה. אין שאלה.

### **דוד מגן (הליכוד):**

תסתכל בדוח 45 של מבקרת המדינה ותמצא שם ביקורת על העניין הזה, כך שגם ועדת הביקורת –  
--

### **חגי מירום (העבודה):**

לפי תפיסתך, הוועדה לענייני ביקורת המדינה יכולה להחליף את כל ועדות הכנסת, חבר הכנסת דוד מגן.

### **אברהם הירשזון (הליכוד):**

אתה רוצה להביא זאת כהצעה, שוועדת הביקורת תחליף את כל הוועדות?

### **חגי מירום (העבודה):**

לא, לא. אני בעד שהוועדה לביקורת המדינה תעסוק בחוק מבקר המדינה ובביקורת המדינה ולא בדברים אחרים. אבל חבר הכנסת דוד מגן הפך אותה לוועדה מחוקקת, ועוד מעט היא תהיה גם רשות מבצעת, אני חושש. אבל נעזוב את זה ברגע זה. אני רוצה להגיד עוד כמה דברים.

ההגדרה של עבודה סוציאלית, על-פי הצעת החוק, מאוד משונה בעיני. ומה היא ההגדרה? ההגדרה אומרת: "עבודה סוציאלית היא עיסוק במקצוע כמשלח יד לשיפור תפקודם האישי והחברתי של הפרט והמשפחה על-ידי טיפול, שיקום וייעוץ והדרכה הנעשים בדרך כלל בידי עובד סוציאלי". הגדרה של עבודה סוציאלית המשתמשת במינוח של "מה שנעשה בדרך כלל על-ידי עובד סוציאלי" לא נראית לי כהגדרה שאפשר להשלים אתה את החקיקה.

החוק גם נראה לי ארוך ומפורט מדי. אני חושב, שאפשר להסדיר את מקצוע העובדים הסוציאליים עם הרבה הרבה פחות הוראות, עם הרבה הרבה פחות אלמנטים שמעמידים בספק בכלל את החוק הזה מול חוק-יסוד: חופש העיסוק.

תראו איזה מכניזם מקימים פה. מוקמת פה מועצה, לפי סעיף 4. יש פה רשם, לפי סעיף 10. יש פה ועדת רישום, לפי סעיף 11, יש פה ועדת משמעת, לפי סעיף 21, ויש פה גם ועדת תלונות, לפי סעיף 27. לא ייאמן איזה מכניזם מקימים פה כדי לעגן בחוק את מקצוע העובדים הסוציאליים. אני מציע למציע החוק לצמצם קצת את היקף הטיפול בעניין.

חבר הכנסת אלי גולדשמידט, חברי, עמד כאן קודם לכן על עניין לשכת עורכי-הדין ומוסדותיה. והנה אנחנו רואים בחוק שלפנינו, שמוקמת כאן לשכת עורכי-דין חדשה, אבל לעובדים סוציאליים. הסדרת מקצוע זה דבר חשוב, אבל צריך לעשות זאת במידה.

כאמור, אני לא אתנגד להצעת החוק. אני חושב, שלגיטימי למסד את מקצוע העבודה הסוציאלית, אבל אני חושב שבהכנת החוק לקריאה שנייה ולקריאה שלישית יש מקום לעשות זאת בהרבה יותר מתינות, ולא להקים גולם אדיר של מועצה ושל ועדה כזו ואחרת, לרבות ועדת משמעת, שיהפוך לגולם הקם על יוצרו. תודה רבה.

### **היו"ר א' סלמוביץ:**

תודה רבה לחבר הכנסת חגי מירום. אני מזמינה את חבר הכנסת יוסף בא-גד, בבקשה. אחריו – חבר הכנסת מאיר שטרית. אחריו – חבר הכנסת שאול יהלום.

### **יוסף בא-גד (מולדת):**

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת הנוכחים, אני רוצה לשבח את חבר הכנסת דוד מנע על העלאת החוק. חוק העובדים הסוציאליים הוא דבר בעתו ובזמנו. אני רק רוצה להוסיף הערה אחת, שאני בטוח שהוא לא חשב עליה, ואולי כולנו לא חשבנו עליה, ונא להקשיב עד סוף דברי בעניין הזה.

הגדרות – עובד סוציאלי: מי שכשיר להיות עובד סוציאלי לפי חוק זה, והוא רשום במרשם העובדים הסוציאליים האמור בסעיף 10.

נכון, אני מסכים לכל מה שנאמר. אבל אנחנו עדים לתופעה נפלאה, שרבנים שלא עברו כל הכשרה כעובדים סוציאליים עושים עבודה סוציאלית יוצאת מן הכלל וזוכים להצלחות במקום שבו נכשלו עובדים סוציאליים. אז למה לא לכלול גם את הרבנים, בתנאי שוועדה מוסמכת תבדוק, תתעניין אצל הפסיכיאטרים שלהם ותראה אם אותו רב המטפל בהם אכן מוכשר לכך? כי בעבודה סוציאלית, רבותי, מה שצריך יותר מכול הוא לא רק לימוד אקדמי, אלא רחמנא ליבא בעי, הקדוש-ברוך-הוא רוצה לב. ודבר ראשון שצריך להיות לעובד סוציאלי זה לב ותחושה להבין את הכאב.

כולנו עוסקים היום באסון, בטרגדיה – אין לי מלים אחרות לתאר זאת – של "כת השטן". אתמול הביאו אל הכנסת נער מ"כת השטן", כיסו אותו לבל יזהו אותו, ושמעו את דבריו. אתם יודעים מי הביא אותו, אתם יודעים מי מטפל בו? לא כל העובדים הסוציאליים של מדינת ישראל, אלא אגודת "לב לאחים". מי היא אגודת "לב לאחים"? היא מורכבת מרבנים. היא, יותר מכל העובדים הסוציאליים של מדינת ישראל, מצאה מסילות ללבותיהם של נערי "כת השטן".

לכן, אציע כאן להוסיף להגדרה של עובד סוציאלי את המשפט: או רב ומקובל שיתמחו בעבודה סוציאלית, עברו קורס מיוחד לרבנים, שייקבע, והוכיחו את יכולתם בטיפול אישי.

אני, ברשותך, היושבת-ראש, רוצה לסיים את דברי בקריאה נוספת, אחרונה, לשר המשטרה. אני ידעתי שאני חי במדינת ישראל, מדינת היהודים, וקיוויתי שפה יהודים יהיו שווים זכויות לשאר תושבי הארץ. כבר התייאשתי משוויון זכויות ליהודים, אבל אפליה של יהודים אין הדעת סובלת. ערבים ששבתו שביתת רעב לא הוכנסו לצינוק, ו-11 יהודים ששובתים שביתת רעב בכלא "איילון" ברמלה, איימו עליהם היום שהם יוכנסו לצינוק ואפילו לא ייתנו להם להתפלל במניין ולשמוע קריאת התורה במניין – יותר גרוע מערבים, אין הדעת סובלת.

אני פונה מכאן לשר המשטרה לחזור בו ולתת ליהודים שוויון זכויות לפחות כמו לערבים. אני כבר התייאשתי מלבקש יותר. תודה.

### **היו"ר א' סלמוביץ:**

תודה רבה לחבר הכנסת בא-גד. אני מזמינה את חבר הכנסת מאיר שטרית, בבקשה. אחריו – חבר הכנסת שאול יהלום. אחריו – חבר הכנסת חיים דיין.

### **מאיר שטרית (הליכוד):**

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, אני מברך, כמובן, את חבר הכנסת דוד מנע על הבאת החוק לאישור הכנסת, אבל אני שותף לביקורת שהשמיע פה חבר הכנסת חגי מירום לגבי סרבולו של החוק. אינני חושב, שדרושים כל כך הרבה גופים ביורוקרטיים כדי לעגן את מקצוע העבודה הסוציאלית בחקיקה. השאלה היא, האם דרוש לעגן כל מקצוע בקאסטה סגורה, שמחליטה מי יכנס אליה ומי לא יכנס. היום מתחילים ב-LEVEL נמוך מאוד, ומחר מרימים את הרף גבוה יותר.

אני חושב שעבודה סוציאלית היא עבודה שצריכה להיות ייעוד לעובדים הסוציאליים. אנשים לא עובדים בעבודה סוציאלית למען הפרנסה בלבד. עובד סוציאלי צריך להיות אדם שאכפת לו מהחלש, והוא מוכן להקדיש לעבודתו לא רק את זמנו אלא גם את לבו. רבים מאוד מהעובדים הסוציאליים עושים את עבודתם כך.

גברתי היושבת-ראש, נשאלת השאלה האם העובדים הסוציאליים עושים את עבודתם כמו שצריך. אנחנו צריכים לשמוע מדי שנה שנסגרה לשכה סוציאלית ביישוב X, וצומצמה לשכה סוציאלית ביישוב Y, ומספר העובדים הסוציאליים ביישוב Z הצטמצם עוד יותר. זאת אומרת, שהצליחו לשקם אנשים

ולהוציא אותם ממעגל המצוקה, וכתוצאה מכך מספר העובדים הסוציאליים יקטן או שמחלקות – או חלק מהמחלקות – הסוציאליות תיסגרנה. במקום זאת אנחנו שומעים מדי שנה על התרחבות השירותים הסוציאליים, על עלייה במספר העובדים הסוציאליים, במספר האנשים שמתעסקים בכך, על חקיקה נרחבת בתחום הזה. יש סימן שאלה ברור, לדעתי, לגבי עד כמה באמת מצליחה העבודה הסוציאלית להוציא אנשים ממצוקתם ולשקם אותם, להוציא אותם ממעגל המצוקה ולהקטין את מספר התיקים הנתונים בטיפול סוציאלי.

גברתי היושבת-ראש, אני חושש שהמספרים עדיין גדולים, כי המצוקה בארץ גדולה מאוד. חלק מהטיפול הוא טיפול סימפטומטי, ולא טיפול שבא לעקור משורש את המצוקה. כדי לעקור מצוקה משורש לא מספיק לטפל בבעיות שנוצרות בגין המצוקה, צריך לטפל בגורמים שיצרו את המצוקה. לעתים אנחנו טועים בקלות באבחנה, ובגלל דיאגנוזה לא נכונה של המחלה, מטפלים בסימנים שלה ולא במחלה עצמה.

לדעתי, בדיוק כמו בבריאות, אם רוצים לטפל במחלה מוטב לטפל במחלה עצמה ולתת אנטיביוטיקה מתאימה לחיידק שגורם את המחלה, ואם ריפאת את המחלה ריפאת גם את הסימפטומים שלה באופן אוטומטי. הדבר דומה לחולה שמגיע לרופא, ויש לו חום וכאב ראש – אם הרופא עושה אבחנה לא נכונה, הוא ייתן לו כדורים נגד חום, האיש הזה ימות בלי חום ובלי כאב ראש. אבל רופא שיעשה דיאגנוזה נכונה ייתן לו אנטיביוטיקה נגד המחלה, ואז אוטומטית גם הסימנים ייעלמו. ואם הוא רוצה להיות רופא מצוין, הוא ייתן לו גם אנטיביוטיקה וגם תרופה נגד הסימנים.

גברתי היושבת-ראש, כשאנחנו מטפלים במצוקה אנחנו צריכים לטפל לא רק בסימני המצוקה, לא רק בעוני ובחוסר עבודה ובפשיעה, אלא בגורם המרכזי ליצירתה של המצוקה – בגורם המחלה. אני אומר לך, גברתי היושבת-ראש, שהגורם הזה לא מטופל, לצערי הרב, על-ידי הממשלה הזאת, למרות ההתחייבויות המפורשות שלה. הגורם המרכזי הזה – ובו צריך להשקיע את עיקר הכסף ואת עיקר המאמץ – הוא חינוך, כי רק באמצעות חינוך אפשר למנוע כניסת אנשים למעגל המצוקה הזה. דבר זה לא קורה, לצערי.

אני אומר את הדברים על רקע חוק העובדים הסוציאליים שהיום יעבור בקריאה הראשונה שלו. אני בהחלט ממליץ בפני היוזם, חבר הכנסת דוד מנע, וכבר בירכתי אותך על כך, שבהכנה לקריאה השנייה והשלישית תנסה, אם אפשר, לפשט את החוק ולצמצם אותו לפחות גופים ומועצות, כדי להפוך אותו לכלי שמצד אחד מקבע את החקיקה של העבודה הסוציאלית בחוק, ומצד שני הוא פשוט מאוד להפעלה ולא כל כך מסובך ומורכב. אני מברך אותך על הפעולה שלך, ומקווה שהחוק יתרום לכך שהעובדים הסוציאליים המקצועיים שיישארו יעבדו על-פי החוק ויירתמו גם למאמץ בכיוונים של עקירת המצוקה, ולא רק לטיפול בסימנים שלה.

### **היו"ר א' סלמוביץ:**

תודה רבה לחבר הכנסת מאיר שטרית. אני מזמינה את חבר הכנסת שאול יהלום – אינו נוכח. חבר הכנסת חיים דיין, בבקשה. אחריו – חבר הכנסת אברהם יחזקאל. אחריו – חבר הכנסת טלב אלסאנע.



## חיים דיין (צומת):

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת, אומנם צריך לדון בכל הצעת חוק לגופו של עניין, גם בנושא העובדים הסוציאליים, אבל צר לי לבוא ולומר, שהעובדים הסוציאליים במדינת ישראל – כ-6,000 עובדים סוציאליים – כמעט הפכו להיות נתמכים סוציאליים מבחינת רמת השכר שהם מקבלים ביחס להשקעה שהם משקיעים, הן בתקופת הלימודים שבה הם מקבלים את ההכשרה שלהם והן בתקופת העשייה כאשר הם יוצאים בפועל לשטח. היציאה לשטח הרבה יותר קשה מאשר לשבת באוניברסיטה וללמוד עבודה סוציאלית.

להיות עובד סוציאלי זה לא רק להכיר את הבעיה, אלא לפתור את הבעיה. אני לא רואה, שהעובדים הסוציאליים במדינת ישראל מסוגלים להתמודד עם נושא העלייה בצריכת הסמים במדינת ישראל, אף שהם צריכים לתת את הסיוע המתאים לאותן משפחות שיש בהן נגועים בסמים. אני לא רואה איך העובדים הסוציאליים יכולים להתמודד עם נגע האלכוהול במדינת ישראל.

אנחנו מדברים על תוספת תקנים, אנחנו מדברים על 6,000 תקנים במדינת ישראל. אולי במקום לעגן בחוק את נושא העובדים הסוציאליים, צריך להעלות את רמת החיים במדינת ישראל. הרי קו העוני עולה, וכולנו יודעים זאת. 1,800 קשישים גריאטריים יש לנו במדינת ישראל, ובפועל הם ממתינים להיכנס לבתי-חולים גריאטריים. מה אתם מצפים שעובד סוציאלי יעשה? שימליץ? נתקלנו במצבים שעובדים סוציאליים מטפלים בילדים המצויים מתחת לקו העוני, שסובלים מחוסר פת לחם ולפעמים הולכים לישון בלי לאכול – מה אתם רוצים שהעובדים הסוציאליים יעשו? ימליצו? משפחה באה ללשכת הרווחה ומבקשת עזרה בבית. אין כסף בלשכות הרווחה. אז שלא ינפחו את המנגנונים בעובדים סוציאליים.

כחבר ועדת העבודה והרווחה ישבתי בדיון הנוכחי והתרשמתי מהכוונה האמיתית של העובדים הסוציאליים. מה זה חשוב מה אמרו שם? עובד סוציאלי שהוכשר להיות עובד סוציאלי הוא היחיד שיטפל בנושא הסוציאלי הספציפי שמגיע אליו. אני שואל שאלה פשוטה: מה עושות בצה"ל מש"קיות ת"ש – תנאי שירות? מה תפקידן? האם הן לא מגיעות לבית של החייל? גברתי היושבת-ראש, הן מגיעות ובודקות מה מצב החייל ומה מצב המשפחה, והאם להכיר בחייל כחייל בודד, והאם לתת לו או למשפחתו עוד סיוע כספי. היא הוכשרה להיות עובדת סוציאלית? היא בסך הכול חיילת שסיימה 12 שנות לימוד וצריכה ללכת לבית של חייל ולהמליץ עליו.

להערכתי, יש לשנות כמה כיוונים. זה המקום לפנות לשרת העבודה והרווחה, עם כל הרגישות החברתית שלה, שתביא עובדת סוציאלית לאולפן הרדיו של יוסי סיאס, ואני נמצא שם לפעמים, שתשב ותראה איזה מקרים סוציאליים מגיעים לתוכנית הרדיו הזאת. אני רוצה לראות, האם העובדים הסוציאליים האלה מסוגלים לפתור את הבעיה. אלה אנשים שהגיעו עשרות פעמים ללשכות הרווחה ולא מצאו שום פתרון לבעיה הסוציאלית שלהם.

במקום לחשוב רק על תוספת תקנים ואיך לארגן איגודים ואיך להקים מועצות ואיך להרחיב את המנגנון הזה – יש מקום להעלות את רמת החיים במדינת ישראל. אולי זה הפתרון האמיתי. גם בנושא החינוך – יש להעלות את רמת החינוך.

רק היום נתקלתי בבעיה של נערה בכיתה ט' שהורחקה לשבועיים מספסל הלימודים, וזאת כשהילדה הזאת רק שוקמה מהתמכרות לסמים. אני כבר רואה שאף שהילדה היתה בטיפול אצל עובדת סוציאלית, היא תגיע למעגל הזה, ללא שום פתרון.

צריך לחשוב איך לעשות את הדברים, ולא רק איך לגבות מועצות ואיך להגדיל את המנגנון.

להערכתי, אם לא יהיו תקציבים מתאימים לפתרון בעיית רמת החיים, לא יעזרו עוד 10,000 עובדים סוציאליים במדינה הזאת.

### **היו"ר א' סלמוביץ:**

תודה רבה לחבר הכנסת חיים דיין. אני מזמינה את חבר הכנסת אברהם יחזקאל – אינו נוכח. חבר הכנסת טלב אלסאנע – אינו נוכח. חבר הכנסת יוסף עזרן – אינו נוכח. חברת הכנסת תמר גוז'נסקי, בבקשה; אחריה – חבר הכנסת אברהם הירשזון, ואחריו – חבר הכנסת בנימין טמקין.

### **תמר גוז'נסקי (חד"ש):**

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, הצעת החוק של חבר הכנסת מנע מתפרצת, בסופו של דבר, לדלת פתוחה, שכן ועדת העבודה והרווחה כבר דנה בהצעת חוק ממשלתית העוסקת בנושא הזה של עובדים סוציאליים, והיא כבר גיבשה, פחות או יותר, את המלצותיה. לכן אני מבינה, שהצעת החוק של חבר הכנסת מנע תשתלב בצורה כלשהי בהצעת החוק הממשלתית. הנושא כשלעצמו חשוב, וטוב שהממשלה גיבשה הצעת חוק, וטוב שהוועדה דנה בעניין. אני מקווה, שעד תום כנס הקיץ נצליח להביא את הצעת החוק לקריאה שנייה ושלישית למליאת הכנסת.

אני מבקשת לומר לך, חבר הכנסת דוד מנע, בהזדמנות זו שדנים בחוק שלך, אני חושבת שיש גבול גם לשרלטנות בפוליטיקה. הפנייה הקנטרנית שלך ליועץ המשפטי נגד חד"ש היא תעודת עניות לך. אתה מכיר היטב את העמדות של חד"ש, אתה מכיר היטב את העמדות המדיניות שלנו, את העמדות החברתיות שלנו, אתה יודע שאנחנו פעילים בכנסת ישראל ברציפות מאז 1949. ואתה בא, ובשביל כותרת בתקשורת אתה משמיץ מפלגה, אתה משמיץ תנועה, אתה משמיץ אנשים ישרים, יהודים וערבים, שהם פעילים למען שלום.

### **דוד מנע (הליכוד):**

אתם פועלים נגד צה"ל.

### **תמר גוז'נסקי (חד"ש):**

אנחנו תנועה שמגינה על השלום, ואין לנו שום דבר – – –

## **דוד מנע (הליכוד):**

את עלה התאנה שלהם.

## **תמר גוז'נסקי (חד"ש):**

אני מציעה לך, חבר הכנסת מנע, תחפש לך כותרות בנושאים אמיתיים, ואל תביים כל מיני הצגות.

גברתי היושבת-ראש, אני רוצה לומר דבר נוסף – פעמים רבות נאלצים העובדים הסוציאליים לטפל בנושאים חברתיים שהם פרי של מצוקה – לא מצוקה במובן שאנחנו תופסים לפעמים נוער שוליים, או קשישים חסרי הכנסה, אלא פעמים רבות קורה, שמי שמגיע לעובדים הסוציאליים אלה עובדים שאיבדו את מטה לחמם, שאיבדו את פרנסתם. אני רוצה להביא רק שלוש דוגמאות שקרו השבוע ולומר, שאנחנו עומדים בפני שוקת שבורה בעניין יחסי העבודה.

דוגמה אחת היא מפעל "מתמור" ליד אשדוד. המשטרה התערבה שם בצורה דרסטית, ברוטלית, נגד עובדים השובתים נגד פיטורים. משהו חריף ביותר. ראיתי נשים עם כתמים כחולים, ראיתי פועל עם יד שבורה. ואתה שואל את עצמך, לאן זה יגיע.

הדוגמה השנייה היא "עוף הנגב". מכרו את המפעל, העבירו אותו מכונס נכסים. חצי שייך ל"תנובה". הבעלים החדש מודיע: הסכם העבודה הקודם לא מעניין אותי, לכם אין שום זכויות במקום העבודה, עכשיו אתם עובדים חדשים בחוזים אישיים.

והמקרה האחרון הוא של עובדי בית-התפוצות. עובדי בית-התפוצות שייכים להסתדרות הפקידים. הם הודיעו שהם רוצים לקבל שכר כמו העובדים בהסתדרות הפקידים. לא הסכימו לנהל אתם משא-ומתן. הם נכנסו לעיצומים, נכנסו לשביתה. היום הודיעו להם: כולכם מפוטרים, לכו הביתה, ואנחנו סוגרים את בית-התפוצות.

שלוש הדוגמאות האלה מלמדות על איזה שבר רציני ביותר ביחסי עבודה. ובל נתפלא אם אנשים כאלה, שמאבדים את מטה לחמם, הופכים אחר כך מקרי סעד. אם אנחנו רוצים שיהיו פחות אנשים שנזקקים ללשכות הסעד ולעזרה של העובדים הסוציאליים, צריך קודם כול להבטיח שאדם יוכל להתפרנס, ולהתפרנס בכבוד. תודה רבה.

## **היו"ר א' סלמוביץ:**

תודה רבה לחברת הכנסת תמר גוז'נסקי. אני מזמינה את חבר הכנסת אברהם הירשזון, אחריו – חבר הכנסת בנימין טמקין, ואחריו – חבר הכנסת אריאל ויינשטיין.

### **אברהם הירשזון (הליכוד):**

גברתי היושבת-ראש, רבותי חברי הכנסת, ראשית, אני רוצה לברך את חבר הכנסת דוד מנע על הצעת החוק שהוא מביא. בהצעת חוק זו הוא מבקש שהעובדים הסוציאליים יהיו מקצועיים יותר, והמקצועיות תקבע מי יהיה עובד סוציאלי ומי לא. אנחנו נמצאים בתקופה שבה נושא העבודה הסוציאלית תופס מקום חשוב מאוד בחברה הישראלית, הוא חייב לתרום רבות, ולכן הצעת החוק הזאת במקומה.

אני רק רוצה להעיר הערה לחבר הכנסת מנע. אתה דיברת על כך ש-90% מהנושרים מבתי-הספר משתמשים בסמים.

### **חיים דיין (צומת):**

לא 90%. 30%.

### **דוד מנע (הליכוד):**

לא אמרתי ש-90% הולכים לסמים. חלק הולכים לסמים, חלק לאלכוהול. 30% הולכים לסמים.

### **אברהם הירשזון (הליכוד):**

אני מבקש לחלוק על כל נתון כזה, ואומר לכם מדוע. חבר הכנסת מנע, יש דבר מפתיע במדינת ישראל. אף אחד במדינת ישראל איננו יודע כמה בני נוער נשרו מבתי-הספר. אין דבר כזה.

### **חיים דיין (צומת):**

יש נתון מדויק – 40,000.

### **אברהם הירשזון (הליכוד):**

אין דבר כזה. יושב פה חבר הכנסת דוד מגן, יושב-ראש הוועדה לענייני ביקורת המדינה. לפני שבועיים היה מנכ"ל משרד החינוך בוועדה לענייני ביקורת המדינה, ואני שאלתי אותו: האם אתם כבר יודעים כמה נושרים יש מבתי-הספר בסך הכול? הוא אמר שאין לו נתונים מוחלטים.

## **היו"ר א' סלמוביץ:**

זה שנתיים אני שומעת את הסיפור הזה.

## **אברהם הירשזון (הליכוד):**

כן. ואת, גברתי, היית חברה בוועדת החינוך של הכנסת כשהקמנו ועדת חקירה בנושא של נשירת בני נוער מבתי-הספר, עם העלייה החדשה. וגם שם לא היה מומחה משום תחום ומשום רשות שאמר שהוא יודע את מספרם המדויק של הנושרים והנפלטים מבתי-הספר.

## **דוד מגן (הליכוד):**

אני רוצה להשלים את התמונה. הוועדה תבעה עכשיו לקבל לא את המספרים אלא את השמות. אנחנו מקווים שעד ספטמבר נקבל את השמות. מדובר כאן על כך שכל תלמיד כזה הוא עולם ומלואו.

## **אברהם הירשזון (הליכוד):**

אני מקבל את מה שאמרת, ואכן כך תבענו בוועדה, וכך אתה תבעת כיושב-ראש הוועדה. אבל, אני מבקש – בל נחיה באשליות. זה שנתיים ימים מבטיחים לנו, שבעוד חודש, בעוד חודשיים, יהיו הנתונים. ואין נתונים. ואף אחד לא יכול לקבל את הנתונים, לא הרשויות המקומיות, שתפקידן לעקוב, ולא שום רשות אחרת. אני חושב שזה סקנדל בקנה מידה בין-לאומי.

## **היו"ר א' סלמוביץ:**

צריך לחייב אותם בחקיקה.

## **תמר גוז'נסקי (חד"ש):**

מספיק לומר: סקנדל לאומי.

## **אברהם הירשזון (הליכוד):**

אני באמת חושב שזה חורג מעל ומעבר.

גברתי היושבת-ראש, היום התחילה בעבודתה ועדת חקירה פרלמנטרית שהכנסת הקימה לנושא האלימות בקרב בני נוער, בני נוער כלפי בני נוער, הורים כלפי בני נוער וכו'. אני חושב, שזה סמלי מאוד, שדווקא היום התחיל גם הדיון בהצעת החוק הזאת של עובדים סוציאליים. בכל המכלול הגדול של אלימות, של חברה נזקקת, של חברה במצוקה בנושאים חברתיים, הצעת החוק הזאת יכולה, בוודאי, להיות עוד נדבך במאבק למניעת האלימות המתפשטת והולכת בחוגים שלנו, גם בקרב בני נוער, גם בקרב צעירים, גם נשים מוכות, גם בעלים מכים, וכו' וכו'. אני חושב, שגם בהצעת החוק הזאת יכולה להיות תרומה מסוימת. תודה רבה.

### היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה לחבר הכנסת אברהם הירשזון. אני מזמינה את חבר הכנסת בנימין טמקין – הוא אינו נוכח. חבר הכנסת אריאל ויינשטיין, בבקשה. אחריו – חבר הכנסת אליעזר זנדברג, ואחריו – חבר הכנסת יגאל ביבי.

### אריאל ויינשטיין (הליכוד):

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת, חלקים חשובים בחברה הישראלית הולכים ומתפרקים, לדאבוני, מערכים מקודשים. גם ערכים כירושלים בירת ישראל, ציונית, לב אחד ואחיד – ערכים אלה הולכים ומתמססים לנגד עינינו. אנו חברה שהולכת ונחלשת, לצערי. אנשים הולכים ונחלשים, לכן יש מקום לחזק את רופאי הנפש, את הרופאים החברתיים, את הרופאים למצוקה, שהם העובדים הסוציאליים.

בשש שנות פעילותי בחברת "עמיגור", חלק מהזמן כיושב-ראש, חברה שניהלה דירות בתריסר ערי פיתוח, מצאתי שהעובדים הסוציאליים היו חוד החנית לטיפול במצוקה. אני תומך בהצעתו של חבר הכנסת דוד מנע למסד את המקצוע. החוק יהווה בסיס לדיונים. כפי שאמרו קודמי, יש מקום לתיקונים, אבל אני מבקש מאוד לברך על כך שאינך מציע חוק שהופך את העובדים הסוציאליים לגילדה שמסמיכה את עצמה.

יש כאן הסדר המקצוע, אבל אני חושב שיש מקום – חבר הכנסת דוד מנע וחבר הכנסת דוד מגן, יושב-ראש הוועדה לענייני ביקורת המדינה – לחוק כללי שיהיה חוק המקצועות. הכנסת צריכה לקבוע מתי מקצוע מסמך את עצמו לעסוק במקצוע, ומתי האוניברסיטה מסמיכה; מי כשר להיות במקצוע, מה הם הגילים, מי קובע את זה. צריך להיות חוק מקיף וכולל. הנה עומדים בפתח אנשים כמו מתוכי מקרקעין, והם אומרים: מדוע אנחנו לא מוסדרים בחוק? בעלי מקצועות שונים ואחרים פונים אלינו. אחד טוען: מדוע עורכי-הדין מסמיכים את עצמם, רואי-החשבון מסמיכים את עצמם, שמאי המקרקעין מסמיכים את עצמם? יש טענות קשות לגבי מקצועות שונים על הפיכתם לגילדות. המערכת שומרת על עצמה, שומרת מפני כניסה של כוחות חדשים. הדבר הזה איננו תקין. לכן אני חושב שאנחנו מתקדמים לחקיקה שיוצרת אפליה.

יש עובדים סוציאליים שראויים, בוודאי, לחוק, למיסודם, בגלל הבעיות הקשות שהם נתקלים בהן. אנחנו יודעים, שיש התקפות פיסיות על עובדים סוציאליים, היו מקרים חמורים מאוד, והם לפעמים ללא הגנה. הם בוודאי זקוקים למיסוד, לוועדת משמעת, לוועדה שתבחן את הכשירות ותעקוב אחר הדברים הללו. מדוע כשחבר כנסת נופל – בצורה חיובית – על מקצוע, המקצוע זוכה לטיפול, ויש

עשרות מקצועות שגם הם מבקשים את ההגנה של הכנסת, את המיסוד, והם אינם זוכים לטיפול? הבעיה מאוד מאוד חריפה, ואתה שומע טענות מאנשים שנמצאים במקצוע.

פנו אלי בשעתו שרברבים וטענו: כשאני אומר שאני אינסטלטור, אני מושמץ. אני הגון, אני ישר, אני לא לוקח במזומן, אני עצמאי שממלא את תפקידי, זה המקצוע שלי, וכשאני אומר אינסטלטור, אומרים: טוב, זה אדם שגם עובד מתחת לכיור וגם לוקח כסף מתחת לשטיח. מדוע? הוא אומר. אני רוצה למסד את המקצוע, אני רוצה להיות מוכר בחברה.

לכן הבעיה היא, גברתי היושבת-ראש, כיצד אנחנו מגיעים למצב של מיסוד המקצועות, ואני חושב, שרק הממשלה יכולה להכין הצעה כל כך מורכבת של חוק המקצועות, שבו אנשים יקבלו הגנה בעיסוקם במקצוע – ועדת משמעת פנימית וכל שאר הדברים, כפי שיש בחוק המפלגות. חוק המפלגות הוא נושא של התארגנות מרצון, אבל מקצועות מסוימים פרוצים לכל רוח. בהזדמנות זו, כשמגשת הצעת החוק הזאת, הנושא הזה ראוי לטיפול מהבחינה הרחבה יותר. תודה רבה.

### **היו"ר א' סלמוביץ:**

תודה רבה לחבר הכנסת אריאל ויינשטיין. אני מזמינה את חבר הכנסת אליעזר זנדברג – אינו נוכח. חבר הכנסת יגאל ביבי – אינו נוכח. חברת הכנסת נעמי חזן – אינה נוכחת. חבר הכנסת חיים רמון – אינו נוכח. חבר הכנסת יעקב שפי – אינו נוכח. חברת הכנסת נעמי בלומנטל – אינה נוכחת. חבר הכנסת מיכאל איתן – אינו נוכח. חבר הכנסת רפאל אלול – אינו נוכח. חבר הכנסת אברהם שפירא – אינו נוכח. חבר הכנסת עוזי לנדאו – אינו נוכח. חבר הכנסת סילבן שלום – אינו נוכח. חבר הכנסת יעקב שמאי, אחריו – חבר הכנסת רפאל איתן, אחריו – חבר הכנסת עובדיה עלי, ובסוף – חבר כנסת דוד מגן.

### **יעקב שמאי (הליכוד):**

גברתי היושבת-ראש, רבותי חברי הכנסת, אני חושב שחבר הכנסת דוד מנע, בחשיבה הראשונית לגבי הקמת המסגרת של העובדים הסוציאליים, חשב נכון ועשה נכון, אבל אני מעורר את השאלה, האם זה לא יכול לגרום נזק. אנחנו מדברים על עובדים שמטפלים בבעיות הקשות של החברה הישראלית. לגבי מי שאמור לטפל בבעיות הקשות של החברה הישראלית, מאחר שהוא יעוגן במסגרת החוק, תקום קבוצה והיא תחליט מי יכנס ומי יצא – ייווצר מצב שבו החוק יחטיא את המטרה. ראה לשכת עורכי-הדין. בבחירות האחרונות ללשכת עורכי-הדין ראיתי מאבק נורא בעיתונות הישראלית. אני חושב, שגם עורכי-דין חושבים היום, שהקמת המסגרת של לשכת עורכי-הדין גורמת נזק לעורכי-הדין ולא להיפך.

בתפקידו צריך העובד הסוציאלי לאתר את הבעיה, גם בטרם התעוררה הבעיה, כי קיימים סימנים ראשונים של התערערות, של קשיים כלכליים, אובייקטיביים, משפחתיים ואחרים שהעובד אמור וחייב להיות מיומן לטפל בהם. נכון, היה צריך לבוא ולומר, שאנחנו רוצים לבוא ולהעניק לקבוצה הזאת מעמד מיוחד, אבל כדי להגיע למעמד המיוחד אנחנו רוצים לבחור את האנשים המוכשרים בהתאם לאיזה קריטריון שיקבעו אותו ויאמרו: אלו הם. אבל גם אם נקבע קריטריון, נגרום עוול.

נשאלת השאלה: האם חקיקה בנושא הזה היא בעצם הפתרון, או שאנחנו חושבים שבעצם ההתמודדות עם הבעיה ועם הכיסוי התחקיתי להקמת המסגרת ניצור בעיה חדשה? מדוע אני אומר זאת? בחברה הישראלית יש בעיות קשות, שעובדים סוציאליים, לצערנו, לא איתרו אותן, ואני מדבר על איתור הבעיה ולא על טיפול בבעיה. אם היו מאתרים את הבעיות, יכול להיות שהיו מונעים את ההידרדרות של אותם אנשים שזקוקים לסיוע העובד הסוציאלי. לכן פה באה השאלה: איך מגיעים לרמת מיומנות כזאת? איך מאתרים את האנשים המיוחדים שיכולים באמת לאתר את הבעיה עוד בטרם התעוררה, או לאתר תחילתה של הידרדרות בקרב החברה הישראלית? ונשאלת גם השאלה: מה הם הקריטריונים שצריך להעמיד להם?

למשל, היה אפשר לבוא ולומר, שנושא השכר הוא נושא חשוב, כי לא יכול להיות שעובד סוציאלי ילך לטפל בבעיה משפחתית שהתעוררה כתוצאה מחוסר מזומנים. אם חוסר המזומנים הוא תוצאה ישירה של רמת ההכנסה, איך ירגיש העובד הסוציאלי שיש לו בעיות, קשיים כלכליים, משפחתיים, ועם זאת יש בו נכונות, יש לו רצון, יש לו ידע, יש לו מיומנות, יש לו הכול? כאן, באיזה מקום יש נקודה חלשה.

ומנגד, לגבי הכישורים. הייתי בא ואומר, שצריך לעגן בחקיקה הכשרת העובדים הסוציאליים במסגרת קורסים, ימי עיון והשתלמויות, ובמסגרת ההשתלמויות גם לעבור מבחנים ומבחני בדיקה של איתור הבעיות. כל הדברים הללו מחייבים את הקמת המסגרת.

אני אומר זאת לחבר הכנסת דוד מנע, מפני שזמני תם: אני אתמוך בהצבעה בקריאה הראשונה, אבל אני מבקש להביא בחשבון את הבעיות שיכולות להתעורר כתוצאה מהחקיקה הזאת כבר לקראת הקריאה השנייה והשלישית. תודה רבה.

### **היו"ר א' סלמוביץ:**

תודה רבה לחבר הכנסת שמאי. אני מזמינה את חבר הכנסת רפאל איתן, בבקשה. אחריו – חבר הכנסת עובדיה עלי.

### **רפאל איתן (צומת):**

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת, ציבור העובדים הסוציאליים מהווה במקרים רבים מאוד את המשענת היחידה לאוכלוסייה המכונה אוכלוסיית מצוקה.

לא תמיד זוכים העובדים הסוציאליים להבנה ולהכרה בטיב עבודתם ובקשיים הכרוכים בתפקידם, לרבות סכנת הנפשות שהם נתונים בה. עובד סוציאלי שרמתו נאותה ותפקודו הולם מהווה עוגן הצלה לנזקקים וחיסכון לקופה הציבורית במשאבים, אבל תגמולו לוקה ואינו משקף את עבודתו. מצער לדעת שלא כך מתייחסים אליהם.

זו הצעת חוק חשובה, צודקת והכרחית.



הערה לחבר הכנסת הירשזון, שאיננו נוכח עתה באולם – על-פי נתונים של משרד החינוך, נשירה ממערכת החינוך מהווה 2.5% מכלל אוכלוסיית התלמידים; אני מדבר על שנת הלימודים האחרונה – כ-42,000 תלמידים. 22% מהם מידרדרים לסמים ולפשע, כלומר כ-10,000 בני נוער מנושרי מערכת החינוך מידרדרים לסמים.

מתן שירותים סוציאליים לאוכלוסייה הזאת בלבד מחייב היערכות מיוחדת, אם לא יימצא פתרון נכון לבעיית הנשירה. תודה.

### **היו"ר א' סלמוביץ:**

תודה רבה לחבר הכנסת רפאל איתן. אני מזמינה את חבר הכנסת עובדיה עלי. אחריו – אחרון הדוברים, חבר הכנסת דוד מגן.

### **עובדיה עלי (הליכוד):**

גברתי היושבת-ראש, רבותי חברי הכנסת, אני מבקש לברך את חבר הכנסת מנע על העלאת הצעת חוק העובדים הסוציאליים.

העובדים האלה עובדים במקצוע קשה מאוד, כפוי טובה מאוד. זה מקצוע שדורש מיומנות. לא יעלה על הדעת, שטיפול באנשים ובאוכלוסייה הקשה ביותר ייעשה על-ידי אנשים חסרי השכלה בסיסית, השכלה מאושרת. עובד סוציאלי שלא יהיה לו ניסיון מתאים, שלא יהיה לו ידע מתאים, עלול גם להסב נזקים.

עלינו לזכור, שמתפקידו של העובד הסוציאלי לטפל גם בנערות במצוקה וגם בילדים הבאים ממשפחות מצוקה, משפחות עם קשיים כלכליים, עם קשיים חברתיים ועם בעיות סוציאליות קשות. מי מעלה על דעתו, שבמקצוע כזה, הדורש טיפול באנשים מהשכבות הקשות ביותר, יעבדו עובדים ללא הכשרה מתאימה? זה דבר שאינו מתיישב עם ההיגיון.

לכן, חשוב מאוד להסדיר את המקצוע זה בחקיקה מתאימה כדי להבטיח שבעבודה הסוציאלית יעסוק רק מי שהוכשר לכך, מי שקיבל הכשרה מתאימה. רק אלה יוכלו, מצד אחד, לסייע כפי שנדרש מהם, ומצד שני, לא להסב נזקים נפשיים וחברתיים על-ידי חוסר ידע וחוסר השכלה מתאימה.

אני מבקש להפנות את תשומת לבם של חברי הכנסת לכך, שבימים אלה הבעיות והתפקידים המוטלים על העובדים הסוציאליים במדינת ישראל הולכים ומחריפים. עם קליטת העלייה נוצרו מוקדים נוספים לטיפול. בלשכות הרווחה נוספו מקרים רבים לטיפול הן מצד בני נוער והן מצד קשישים, נכים ומשפחות שלא מתאקלמות, לא מסתגלות ולא משתרשות בארץ.

לכן, העבודה המוטלת היום על העובדים הסוציאליים קשה הרבה יותר מאשר היה בעבר. והממשלה הזאת, שהבטיחה רבות ונצורות, הבטיחה לשנות סדרי עדיפויות, סדרי קדימות, לא רק שלא שינתה

אלא במידה רבה אף החריפה את המצב. התקציבים המופנים היום לנושאי חברה, לנושאים של טיפול במוקדי מצוקה, לא רק שלא גדלו אלא במידה רבה הצטמצמו פרופורציונלית. היות שהיקף הבעיה גדל, גם אם התקציבים הם אותם תקציבים, הבעיה הולכת ומחריפה. לכן, ודאי שנדרש מהעובדים הסוציאליים להיות בעלי השכלה מתאימה.

ברשות היושבת-ראש, אני מבקש להעיר עוד שתי הערות בנושא זה. ראשית, חובת הסודיות. עובד סוציאלי חייב לשמור על סודיות מלאה של המידע שמגיע אליו. כדי לרכוש את אמון הלקוחות המטופלים צריך קודם כול להבטיח, שהמידע המגיע אליו יהיה שמור כמו בכספת, יהיה סודי בהחלט. את העניין הזה צריך להבטיח בצורה מפורשת הרבה יותר, חבר הכנסת מנע.

אומנם, אתה מתייחס לחובה הזאת בהצעת החוק שלך, אבל נדמה לי שאחד מהתפקידים המרכזיים של המועצה שאתה מדבר עליה הוא להבטיח שהעובדים הסוציאליים ישמרו על כל מה שקשור לאתיקה המקצועית בתחום הזה. הדבר גם יגביר את האמון של המטופלים וגם יבטיח טיפול הרבה יותר טוב. אני משוכנע, שאם המטופל יודע שהדברים נשארים אצל העובד הסוציאלי ולא פורצים החוצה, לא מגיעים לידיעת הציבור, אלא זה מידע ששמור רק אתו, גם בני המשפחה וגם המטופלים יעבירו ביתר רצון את המידע שבידיהם.

והערה אחרונה לגבי הרכב המועצה – נדמה לי שהרכב המועצה אינו מאוזן. כמו שבלשכת עורכי-הדין אין לשר המשפטים סמכות למנות חברי מועצה, כמו שבמועצת רואי-חשבון אין לשר האוצר או לשר הכלכלה או לשר אחר כל סמכות בעניין הזה, אתה נתת סמכויות גורפות לשר הממונה, שר העבודה והרווחה; לדעתך, לא בצדק.

צריך להגדיל במועצה את מספר העובדים הסוציאליים. צריך לתת להם את הסמכויות ולצמצם עד כמה שרק ניתן את התערבות הממשלה, המשרד הנוגע בדבר. אנחנו לא יכולים לסמוך על העובדים הסוציאליים? אנחנו צריכים פטרוניים? לעתים אנחנו יודעים, שהיות שגוף כזה יכול לשמש גם מנוף פוליטי, המינויים של השר – וכאן יש מינויים ביד רחבה, היום יש רוב לחברי מועצה שאינם נציגי העובדים הסוציאליים – יכול להיווצר מצב של חוסר איזון פוליטי ושימוש בגוף הזה כבמנוף פוליטי. דבר זה ודאי שלא יסייע למקצוע ולא יסייע לעובדים הסוציאליים. תודה.

### **היו"ר א' סלמוביץ:**

תודה רבה לחבר הכנסת עובדיה עלי. אני מזמינה את חבר הכנסת דוד מגן, אחרון הדוברים.

### **דוד מגן (הליכוד):**

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת, כולנו זוכרים בוודאי את הסרט "סאלח שבתי", כאשר מגיעה העובדת הסוציאלית ורעייתו של סאלח קוראת: סאלח, הממשלה באה.

היום מבקש חבר הכנסת דוד מנע, הראוי לברכות על יוזמתו, למסד את מקצוע העבודה הסוציאלית, או, ליתר דיוק, לתרום נדבך נוסף למיסוד העבודה החשובה הזאת, עבודה שאני רואה אותה כשליחות.

אני הייתי מציע, הואיל ומדובר כאן בחוק חדש ולא בתיקון חוק, לחשוב במהלך הדיונים לקראת הקריאה השנייה והשלישית אם לשנות את כותרת החוק מ"חוק העובדים הסוציאליים" למונח מקובל בעברית: "חוק עובדי חברה וקהילה" או "חוק עובדי רווחה", הכול כפי שהמציעים, היוזם וועדת העבודה והרווחה ואחרים יגבשו.

הזכרתי ואמרתי, שאת רוח העבודה הסוציאלית אי-אפשר ללמוד, עם זה נולדים, כך אני חושב. אני יכול להצביע על דוגמאות ברשויות מקומיות, עד לפני עשר שנים, לפחות, כאשר עובדים סוציאליים אקדמאים כיהנו לצד עובדים סוציאליים שקיבלו הכשרה פרקטית תוך כדי העבודה, בלי שהשלימו את לימודיהם לתואר אקדמי.

אפשר להצביע על דוגמאות לא מעטות של אנשים שראו במקצוע הזה שליחות, שהקדישו את חייהם – וכשאני אומר "אנשים", אני מתכוון בדרך כלל לנשים עובדות סוציאליות שראו במקצוע הזה שליחות והגיעו להישגים מרשימים מאוד בשיקום משפחות, ראשי משפחות, בני נוער ואחרים.

אבל, לעולם לא נוכל להשלים עם מצב שבו המקצוע לא יהיה מוגדר, וטוב עשה היוזם כאשר קבע תנאים לכשירות, והכלל המדבר על עובד רווחה בתחום הזה, שהוא בעל תעודת גמר והוכר על-פי חוק המועצה להשכלה גבוהה, התשי"ח-1958, מקובל עלי.

בסעיף 2(א)(2) אתה מזכיר את בית-הספר המרכזי להכשרת כוח אדם בפיקוח משרד העבודה והרווחה, ואני רוצה להפנות את תשומת לבה של הכנסת לדוח האחרון של מבקר המדינה, דוח 45, שבו כותבת מבקרת המדינה, בין היתר: בינואר 1989 החליטה הממשלה לסגור את בית-הספר המרכזי להכשרת עובדים בשירותים החברתיים של משרד העבודה והרווחה, לבצע את הקורסים וההשתלמויות באמצעות גופים ציבוריים, וכתוצאה מכך לצמצם את צי כוח האדם של המשרד ב-20 משרות. בניגוד להחלטת הממשלה, לא סגר המשרד את בית-הספר, ובתחום הזה יש עוד ביקורת מפורטת.

חמור מאוד שהממשלה אינה מקיימת את החלטותיה. לעתים אנחנו נתקלים בכך שהממשלה אינה מקיימת גם את החלטות הכנסת, אבל זה עניין חמור לדיון נפרד. אני, על כל פנים, יחד עם חברים אחרים, מנסה להתריע על כך בפני הגורמים האחראים בממשלה, ובראשם ראש הממשלה. אני חושב, שלנוכח הביקורת אין מקום להכיר בהכשרה של בית-הספר, אשר אליבא דהחלטת הממשלה לפחות לא קיים למעשה.

אני מציע כי יושם בהחלט דגש בעניין האקדמיזציה של המקצוע, ואני מסכים שצריכה להיקבע תקופת מעבר, שבה יוכלו עובדות ועובדים סוציאליים להמשיך לכהן בתפקידם ולהיות חברים באותה מועצה שאנחנו מדברים עליה למשך תקופת מעבר שתקבע במהלך הדיונים בוועדה.

מפאת קוצר הזמן אתייחס רק עוד לנקודה אחת, ובקיצור נמרץ: עניין המועצה. חבר הכנסת דוד מנע, אני מציע שהמועצה תהיה מועצה נבחרת, ולא מועצה ממונה על-ידי השר, ואם הממשלה מתנגדת לכך, צריך יהיה לנהל משא-ומתן עם הממשלה במסגרת הדיונים בוועדה, כדי שהמיעוט במועצה – בשלב הראשון לפחות – ימונה על-ידי השר – אם אנחנו מדברים על התקופה האקטואלית, על-ידי השרה – ורוב חברי המועצה ייבחרו על-ידי כלל העובדים.

אני תומך בהצעת החוק.

### **היו"ר א' סלמוביץ:**

תודה רבה לחבר הכנסת דוד מגן, ואני מזמינה את חבר הכנסת דוד מנע להתייחס להערות הדוברים.

### **חיים דיין (צומת):**

חבר הכנסת דוד מנע, לפני שתתחיל לדבר, יש לי רק שאלה אחת לגבי אחד הסעיפים שמוצעים פה. יש סעיף שאומר – – –

### **דוד מנע (הליכוד):**

אני מציע שתשאל אותי לאחר שאני אגמור לסכם.

### **חיים דיין (צומת):**

— — —

### **דוד מנע (הליכוד):**

כשאגמור לדבר, תשאל אותי.

גברתי היושבת-ראש, רבותי חברי הכנסת, שמעתי את הדברים שנאמרו על-ידי חברי הכנסת לגבי הצעת החוק הזו. אני שמח על הקונסנסוס שהושג לגבי הצעת חוק חשובה זו, ואין לי שום ספק שנביא זאת בחשבון.

אבל, מאחר שחברת הכנסת תמר גוז'נסקי עלתה על הבמה וניצלה אותה לדברים אחרים לגמרי, תוך הטלת אשמה, שאינה במקומה, עלי, אגב דרישתי הבוקר לגבי חד"ש – אני אפרט ואומר למה יצאה

חברת הכנסת גוז'נסקי בהתקפתה מעל הבמה. הבוקר, חברת הכנסת תמר גוז'נסקי, הצגתי כרוז מטעם תנועתכם. אני מחזיק אותו פה בידי. אתם מפרסמים הרבה כרוזים ביישובים הערביים, והציבור כאן בכנסת, חברי הכנסת, לא יודעים.

**תמר גוז'נסקי (חד"ש):**

---

**דוד מנע (הליכוד):**

אבל בכפרים הערביים אתם מסיתים נגד צה"ל, אתם מסיתים נגד המדינה.

**תמר גוז'נסקי (חד"ש):**

לא היה ולא נברא.

**היו"ר א' סלמוביץ:**

חברת הכנסת גוז'נסקי.

**דוד מנע (הליכוד):**

זה כרוז מטעם תנועת חד"ש. איך את יכולה להגיד לי – לא היה ולא נברא? חתומות פה תנועת חד"ש ותנועת "בני הכפר", כרוז שקורא לאמהות הערביות לא לאפשר גיוס בניהן כמתנדבים לצה"ל. מדוע? – "כדי שלא יירו בחזיהם של בני עמנו".

**תמר גוז'נסקי (חד"ש):**

---

**דוד מנע (הליכוד):**

זה כרוז הסתה. מה אתם עושים את עצמכם תמימים? אתם מסיתים את הציבור הערבי נגד המדינה.

**תמר גוז'נסקי (חד"ש):**

---

**היו"ר א' סלמוביץ:**

חברת הכנסת גוז'נסקי, חברת הכנסת גוז'נסקי.

**דוד מנע (הליכוד):**

אתם מסיתים את הציבור הערבי נגד המדינה.

**אריאל ויינשטיין (הליכוד):**

מה יש, זה כרוז. את מכחישה אותו?

**דוד מנע (הליכוד):**

כרוז מטעמכם, תנועת חד"ש.

**תמר גוז'נסקי (חד"ש):**

---

**אריאל ויינשטיין (הליכוד):**

---

**היו"ר א' סלמוביץ:**

חברת הכנסת גוז'נסקי. חבר הכנסת ויינשטיין.

**דוד מנע (הליכוד):**

אתם מסיתים נגד המדינה.

**תמר גוז'נסקי (חד"ש):**

אנחנו לא מסיתים.

**דוד מנע (הליכוד):**

את עלה התאנה של רק"ח, את עלה התאנה של חד"ש.

**תמר גוז'נסקי (חד"ש):**

תפסיק לקשקש.

**דוד מנע (הליכוד):**

התנועה הזאת היא תנועה אנטי-ציונית ואנטי-יהודית.

**תמר גוז'נסקי (חד"ש):**

---

**רפאל איתן (צומת):**

זה לא חדש.

**דוד מנע (הליכוד):**

ודאי שזה לא חדש, אבל את חושבת שזה לא הגיע אלינו? אתם מפיצים דברי הסתה בכפרים, ואתם חושבים שזה לא הגיע אלינו? זה הגיע אלינו.

**תמר גוז'נסקי (חד"ש):**

זאת לא הסתה. אתה מסית.

**היו"ר א' סלמוביץ:**

חברת הכנסת גוז'נסקי. חברת הכנסת גוז'נסקי, אני קוראת אותך לסדר בפעם הראשונה.

**דוד מנע (הליכוד):**

זה יגיע אלינו.

**תמר גוז'נסקי (חד"ש):**

זה לא כרוז הסתה.

**אריאל ויינשטיין (הליכוד):**

---

**דוד מנע (הליכוד):**

אתם הגוש החוסם של הממשלה, ולכן הממשלה מוותרת לכם, לכן הממשלה סולחת לכם.

**תמר גוז'נסקי (חד"ש):**

---

**דוד מנע (הליכוד):**

הממשלה הזאת זקוקה לכם כגוש החוסם.



**תמר גוז'נסקי (חד"ש):**

---

**היו"ר א' סלמוביץ:**

חברת הכנסת גוז'נסקי, את לא יכולה להפריע כל הזמן.

**דוד מנע (הליכוד):**

הממשלה הזאת זקוקה לכם, ולכן היא לא נוקטת אמצעים משפטיים נגדכם, נגד כל אותם מסיתים מהציבור שלכם.

**תמר גוז'נסקי (חד"ש):**

---

**עובדיה עלי (הליכוד):**

מה זה עלה תאנה של רק"ח? היא מנהיגה של רק"ח.

**תמר גוז'נסקי (חד"ש):**

---

**דוד מנע (הליכוד):**

חבר הכנסת עלי, יש לי פה כרוז של תנועת חד"ש שהיא הפיצה בכפרים בצפון, הסתה נגד צה"ל, והיא מיתממת. היא מיתממת.

**תמר גוז'נסקי (חד"ש):**

— — — תפסיק לקשקש, תפסיק לשקר.

**אריאל ויינשטיין (הליכוד):**

---

**דוד מנע (הליכוד):**

פנייה וקריאה לאמהות ערביות לא לאפשר – – –

**תמר גוז'נסקי (חד"ש):**

---

**היו"ר א' סלמוביץ:**

חברת הכנסת גוז'נסקי, אני קוראת אותך לסדר בפעם השנייה.

**אריאל ויינשטיין (הליכוד):**

---

**היו"ר א' סלמוביץ:**

חבר הכנסת ויינשטיין.

**דוד מנע (הליכוד):**

זו קריאה לאמהות הערביות לא לאפשר לבניהן להתגייס כמתנדבים לצה"ל – –

**תמר גוז'נסקי (חד"ש):**

אז מה, אז מה?

**היו"ר א' סלמוביץ:**

אני מבקשת ממך לא להפריע כעת.

**דוד מנע (הליכוד):**

— — כדי שהם לא יירו בחזה של בני עמם. ובכפר מג'ד-אל-כרום זרקו בקבוק תבערה לביתו של חייל, לביתו של מתנדב.

**תמר גוז'נסקי (חד"ש):**

— — —

**דוד מנע (הליכוד):**

מדוע? משום שהם מסיתים.

**תמר גוז'נסקי (חד"ש):**

אתה מסית.

**דוד מנע (הליכוד):**

אתם מסיתים.

**אריאל ויינשטיין (הליכוד):**

לא יהיה מי שיגן עליך.

**דוד מנע (הליכוד):**

אתם מסיתים, והממשלה הזאת לא נוקטת אמצעים לתקוף אתכם ולהוציא אתכם מחוץ לחוק ולנקוט נגדכם אמצעים משפטיים. מדוע? משום שאתם הגוש החוסם שלהם, אתם נותנים להם את הקול ה-61.

**תמר גוז'נסקי (חד"ש):**

אתה יודע שאתה – – –

**דוד מנע (הליכוד):**

אתם הגוש החוסם שלהם.

**תמר גוז'נסקי (חד"ש):**

– – –

**היו"ר א' סלמוביץ:**

חברת הכנסת גוז'נסקי, חברת הכנסת גוז'נסקי.

**תמר גוז'נסקי (חד"ש):**

גוש חוסם, תודה לנו. בגללנו יהיה שלום.

**דוד מנע (הליכוד):**

כן, איזה שלום יהיה בגללכם.

**אריאל ויינשטיין (הליכוד):**

– – –

### **דוד מנע (הליכוד):**

שלום לשלום יהיה בגללכם.

### **חיים דיין (צומת):**

יהיה שלום על כל מדינת ישראל.

### **דוד מנע (הליכוד):**

לכן, אני שמח על ההסכמה הנרחבת של חברי הכנסת להצעת החוק הזו, ואשמח אם הכנסת תאשר אותה בקריאה ראשונה.

### **היו"ר א' סלמוביץ:**

תודה רבה לחבר הכנסת דוד מנע.

חברי הכנסת, אנחנו עוברים כעת להצבעה בקריאה ראשונה על הצעת חוק העובדים הסוציאליים, התשנ"ה-1995, של חבר הכנסת דוד מנע, והעברתה לוועדת העבודה והרווחה להכנתה לקריאה שנייה ולקריאה שלישית. נא להצביע בעד או נגד.

הצבעה מס' 11

בעד ההצעה להעביר את הצעת החוק לוועדה – 10

נגד – אין

נמנעים – אין

ההצעה להעביר את הצעת חוק העובדים הסוציאליים, התשנ"ה-1995, לוועדת העבודה והרווחה נתקבלה.

### **היו"ר א' סלמוביץ:**

עשרה תומכים, אין מתנגדים, אין נמנעים. אני קובעת, שהצעת החוק התקבלה בקריאה ראשונה, והיא מועברת לוועדת העבודה והרווחה להכנתה לקריאה שנייה ולקריאה שלישית.

## **מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת**

### **היו"ר א' סלמוביץ:**

לפני שאנחנו עוברים לסעיף הבא בסדר-היום, הודעה לסגנית מזכיר הכנסת.

### **סגנית מזכיר הכנסת ש' כרם:**

ברשות היושבת-ראש, הנני מתכבדת להודיע, כי הונחה היום על שולחן הכנסת, לקריאה שנייה ולקריאה שלישית, מטעם ועדת העבודה והרווחה: הצעת חוק עבודת הנוער (תיקון מס' 8), התשנ"ה–1995.

### **היו"ר א' סלמוביץ:**

אני מודה לסגנית מזכיר הכנסת.

## **הצעת חוק לתיקון פקודת העיריות (מס' 57) (סייג למינוי מבקר), התשנ"ה–1995** **(קריאה ראשונה)**

### **היו"ר א' סלמוביץ:**

חברי הכנסת, אנו עוברים כעת לנושא הבא בסדר-היום: הצעת חוק לתיקון פקודת העיריות (מס' 57) (סייג למינוי מבקר), התשנ"ה–1995, קריאה ראשונה, של חברי הכנסת אברהם הירשזון ודוד מגן. יציג את ההצעה חבר הכנסת דוד מגן.

### **דוד מגן (הליכוד):**

יש הצעת ייעול על דעת כל הנוכחים: חבר הכנסת הירשזון יפתח ואני אסכם.

### **היו"ר א' סלמוביץ:**

בסדר גמור.

### **חיים דיין (צומת):**

אני רוצה לדבר.

### **היו"ר א' סלמוביץ:**

אם כך, ינמק חבר הכנסת הירשזון. בבקשה.

### **אברהם הירשזון (הליכוד):**

גברתי היושבת-ראש, רבותי חברי הכנסת, הצעת חוק לתיקון פקודת העיריות (מס' 57) (סייג למינוי מבקר), התשנ"ה-1995, תיקון בסעיף 167: בסעיף 167(ג) לפקודת העיריות [נוסח חדש], אחרי פסקה (5) 'בוא: "(6) אם כיהן כחבר מועצה וחלפו עשר שנים, לפחות, מתום כהונתו".

אדוני היושב-ראש, אנחנו לא עומדים בקצב החילופים שלכם.

### **היו"ר ד' שילנסקי:**

אני מבקש סליחה. זו פשוט החלפה טכנית. שלום וברכה. אני, כרגיל, שומע אותך בתשומת לב רבה.

### **אברהם הירשזון (הליכוד):**

זה הדדי.

### **היו"ר ד' שילנסקי:**

גם היום, כי ידוע שלא רק שאתה ממלא את שליחותך אלא לומדים ממך כשאתה מדבר.

## **אברהם הירשזון (הליכוד):**

תודה רבה, אדוני.

אדוני היושב-ראש, הצעת חוק זו באה לקבוע, שאדם שכיהן כחבר מועצת עירייה לא יוכל להתמנות כמבקר העירייה, אלא אם כן עברו עשר שנים מיום שחדל לכהן כחבר מועצה. תקינות המינהל מחייבת, שאדם שכיהן כחבר מועצה לא יוכל לבקר את פעילות העירייה ולמלא את תפקידו כמבקר ללא משוא פנים.

לפיכך, מוצע כי חבר מועצה שרצונו להתמנות למבקר העירייה יחויב בתקופת צינון של עשר שנים, שהן שתי תקופות כהונה של המועצה. כאשר מדובר על חברי מועצת העיר, ודאי שזה כולל גם את ראש העיר. אין ספק בכך.

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, אנחנו בוועדה לביקורת המדינה, ויש לי הכבוד להיות יושב-ראש ועדת משנה שלה לנושא רשויות מקומיות, מטפלים יום-יום בקצב, הייתי אומר כמעט רצחני, בנושאים הקשורים לרשויות המקומיות. אנחנו רואים, שיש דברים שמטופלים כיום, בתקופת כהונתם של ראש רשות או של חבר מועצת רשות, והם טופלו גם בתקופת כהונתם של הקודמים להם, ולפעמים גם בתקופה שלפניה.

לכן, רבותי חברי הכנסת, למען תקינות הרשויות המקומיות וכדי שאזרחי הרשות יהיו שקטים ובטוחים שהרשות שלהם מנוהלת על-פי הסדר הטוב, מן הראוי שתהיה תקופה של הינתקות בין סיום כהונתו של חבר במועצת הרשות לבין התמנותו כמבקר אותה רשות. תקופה של שתי קדנציות נראית כתקופה סבירה, ואז הוא יוכל לבקר את הרשות ללא משוא פנים, כפי שאכן מבקר רשות חייב לעשות. תודה רבה.

## **היו"ר ד' שילנסקי:**

הנה, חבר הכנסת הירשזון לימד אותנו איך אפשר להביא דבר רציני, גדול וכבד משקל בקצרה ולעניין.

## **דוד מגן (הליכוד):**

אדוני היושב-ראש, על דעת הנוכחים, חבר הכנסת הירשזון גם פתח וגם סיכם את הדיון. אפשר להצביע.

## **פיני בדש (צומת):**

לא.



## **היו"ר ד' שילנסקי:**

יש אנשים שרוצים לדבר. ברוך השם, יש לי פה רשימה של 25 איש. אני אקרא את השמות. שלוש דקות לכל אחד. מי שאיננו – מפסיד את רשות הדיבור. חברי הכנסת אליעזר זנדברג, אלי דיין, יגאל ביבי, שאול יהלום, משה גפני, יעקב שפי, טלב אלסאנע, עוזי לנדאו. ומי נמצא כרגיל? חבר הכנסת אריאל ויינשטיין. אקרא את הרשימה מהר, כדי שהחברים ידעו שעליהם להתכונן, אקרא את השמות בשטף: דוד מנע, מאיר שטרית, פני בדש. בבקשה, חבר הכנסת ויינשטיין.

## **אריאל ויינשטיין (הליכוד):**

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני מבקש לחרוג הפעם מהנהל, מהתקנון – מהתקנון לא, ודאי שאפשר לומר הכול – אני שמ לב, חברי הכנסת דוד מגן ואברהם הירשזון, שאתם יושבים בוועדה לביקורת המדינה, היושב-ראש, כמובן – בראש הוועדה, ומגיעים אליכם דוחות ביקורת, ואתם לא מסתפקים בכך שהממשלה משיבה, אלא יוזמים, כמו בפסיפס, הצעות חוק שבאות ומשפרות את איכות החיים שלנו.

## **דוד מגן (הליכוד):**

בדרך כלל אנחנו נותנים לממשלה ארכה של חצי שנה בכל עניין. בחלק ניכר מהעניינים הממשלה לא עומדת, לצערי הרב, בלוח הזמנים.

## **אריאל ויינשטיין (הליכוד):**

אין שום סיבה שהכנסת לא תחוקק חוקים. אני עוקב אחרי ביקורת המדינה משנות ה-50 המאוחרות. כיסיתי אז את ביקורת המדינה בעשרות מאמרים על דוחות הביקורת. תמיד שאלתי את עצמי, מדוע יש לנו דוח ביקורת – עבר היום הגדול, ולאחר מכן מחכים שנה שלמה, ומופיע עוד דוח. אתם מיישמים אותו בהצעות חוק קטנות לכאורה, שוליות לכאורה, אבל יש בהן עבודה שהיא לא פחות חשובה – אולי אפילו יותר – מעבודת הביקורת עצמה, כי אתם קובעים נורמות חדשות.

אני רוצה לומר עכשיו משהו בעקבות הדיון על השרפה. אדוני היושב-ראש, בדיונים על השרפה שהיתה בירושלים מישהו אמר: ועדה X קבעה מישהו. אני בטוח ומאמין, שאין נושא במדינת ישראל שלא מופיע בדוח מבקר המדינה: כבאות, מקלטים, רשויות מקומיות, ממשלה, משכורות. יער שלם שמופיע בדוח מבקר המדינה כהמלצות. אני חושב שיש למחשב את דוח מבקר המדינה, את המסקנות. כשם שהיום, אם עורך-דין רוצה לדעת מה היה פסק-הדין של בית-המשפט העליון בנושא מסוים, הוא לוחץ על הכפתור ומקבל את פסק-הדין.

פעם אחת, בפסק-דין של בית-המשפט העליון, הופיע שמי. אמרתי לעורך-דין אחד ששמי הופיע בפסק-דין של בית-המשפט העליון. זה היה בנושא של הליכוד, של כספים, היתה תלויה. דיברתי בוועדת הכספים, ואחד השופטים התייחס לכך בפסק-הדין של בית-המשפט העליון. סיפרתי לאותו

עורך-דין, והוא אמר לי: חכה – הוא מדבר לרמקול במשרד עורכי-הדין שלו בתל-אביב – בעוד עשר דקות אני מוציא לך את פסק-הדין שבו מופיע שמך. אחרי עשר דקות היה פסק-הדין.

אם אפשר היום לשלוף פסקי-דין מהמחשב, אני חושב שצריך להקצות משאבים ולמחשב את ביקורת המדינה, כדי שאם ילחצו על כבאות אנחנו נוכל לומר: רבותי, בשנת 1960 המליץ מבקר המדינה לעשות כך וכך, וזה לא נעשה. לא נטען זאת כלפי עצמנו, נטען זאת כלפי השר הנוגע בעניין. נשאל אותו: האם תבעת ליישם? האם תבעת תקציבים? אם הוא העלה זאת לדיון בממשלה, הוא עשה את שלו. אבל אם הדברים לא נעשו, אזי יש מחדל. אחרת אנחנו יושבים בוועדות, ואנחנו יודעים שמסקנות הוועדות האלה מעלות אבק על המדפים, איש לא עוסק בהן ולא עוקב אחריהן.

חבר הכנסת דוד מגן, אני מתכוון לכתוב מכתב למבקרת המדינה ולהציע שהיא תחשוב על דרך למחשוב ביקורת המדינה. צריך לזה תקציב. אני מתכוון למחשוב לפי ערכים, לפי נושאים. יבוא שר חדש למשרד, הוא ירצה לדעת מה הן הבעיות הבווערות, הוא יבקש נושא בתחום עיסוקו – למשל, אני אחראי לאגף ההון. הוא יחפש את הנושא: אגף ההון בביקורת, יראה מה הן הבעיות שם – טופל, לא טופל, מה ניתן לעשות. וכך בכל תחום בכל משרד – רכש, ציוד, כל דבר אחר. כך נתקדם ליישום מעשי. אני בטוח, שכל ממשלה לא תרצה במחשוב הזה, אבל זה יהיה תפקידה של הכנסת ללחוץ ולהגיע לתוצאה הזו. תודה, אדוני היושב-ראש.

אני, כמובן, אתמוך בהצעת החוק.

### **היו"ר ד' שילנסקי:**

תודה רבה. חבר הכנסת ויינשטיין, לא כללתי בזמנך את המלים הטובות שאמרת על חברים. אם מישהו אומר מלים טובות על חברים אחרים, אני נוהג שלא לכלול אותן בזמנו. אבל גם את שלוש הדקות שלך לא מיצית, ויישר כוח על כך.

חבר הכנסת דוד מנע – איננו. חבר הכנסת מאיר שטרית – איננו. חבר הכנסת דוד מגן, בבקשה. חבר הכנסת דוד מגן, יש לי התלבטות מוסרית בשאלה, כמה זמן להקצות לך. אתה אחד ממציעי החוק, ויש לך הרבה זמן לדבר. את הצעת החוק הביא חברך, חבר הכנסת אברהם הירשזון, וגם הוא נתן דוגמה לקיצור. יש לך שלוש דקות, אבל מאחר שאתה אחד ממציעי החוק, וחבר הכנסת הירשזון לא מיצה את הזמן, אני לא אהיה גזלן.

### **דוד מגן (הליכוד):**

אדוני היושב-ראש, אדבר במסגרת הזמן של שלוש דקות, ואם יהיה צורך בהמשך, חבר הכנסת אברהם הירשזון או אני נגיב בסיכום.

אני שמח על כך שבמהלך הדיון חברי הכנסת יכולים לדבר גם ביניהם לבין עצמם, ודומני שלאחר שסולקה אי-הבנה בין חבר הכנסת בדש ובין המציעים, גם חבר הכנסת בדש – אני מגלה סקופ – גם הוא יתמוך בהצעת החוק, כך אני מעריך.

ידידי חבר הכנסת ויינשטיין, הנושא לא הופיע בדוח מבקר המדינה. הנושא עלה בדיון של ועדת המשנה לרשויות מקומיות, בראשותו של חבר הכנסת אברהם הירשזון, כאשר הוועדה דנה בעניינים הקשורים למועצה המקומית ראש-העין, שהיום היא עירייה. במהלך הדיון הסתבר, שחבר מועצה חצה את הקו בין חברות במועצה לבין תפקיד כל-כך רגיש, שאמור להיות א-פוליטי – מבקר העירייה, ללא שום תקופת צינון. במהלך הדיונים הגיעה תלונה גם לגבי עיריית אשקלון, שגם שם היה מקרה דומה. אני מעריך שיש מקרים דומים גם ברשויות אחרות.

זאת היתה הסיבה ליוזמה: לקבוע בצורה חד-משמעית, שמי שנושא בתפקיד פוליטי, גם אם התפקיד הפוליטי הוא במישור השלטון המקומי, לא יכול לצנוח למנגנון הרשות המקומית לתפקיד שנראה בעיני רגיש ביותר, מבקר הרשות המקומית, כאילו אין לו שום רקורד פוליטי.

בתחילה, לפני הדיון המוקדם, התנגדה הממשלה להצעת החוק, והציעה שנגביל את תקופת הצינון לשתי תקופות כהונה. כידוע, תקופת הכהונה ברשויות המקומיות היא חמש שנים. שתי תקופות כהונה הן עשר שנים. אדם שהיה חבר מועצה וחשקה נפשו להיות מבקר אותה רשות מקומית, והוא מוכשר לכך, ויש לו הכישורים הקבועים בחוק, יוכל להיות מבקר הרשות המקומית בחלוף עשר שנים. זה הסייג שאנחנו מציעים.

אני יודע שהממשלה תומכת בהצעה עם התיקון הזה. אני חושב שלאחר שהכנסת תקבל את ההצעה בקריאה ראשונה, נוכל לתרום נדבך נוסף למינהל תקין בתחום הרשויות המקומיות.

### **היו"ר ד' שילנסקי:**

תודה רבה. עכשיו – חבר הכנסת פני בדש. בעצם כבר כמעט שמענו מה שאתה עומד להגיד.

### **פני בדש (צומת):**

אני אגיד.

### **היו"ר ד' שילנסקי:**

אבל תגיד את זה במקור.

אקרא בשמות חברי הכנסת שנרשמו לקבלת רשות הדיבור: חברי הכנסת חיים דיין, מיכאל איתן, נעמי בלומנטל, רון נחמן, חגי מירום, תמר גוז'נסקי, יוסף עזרן, אסעד אסעד, סילבן שלום, עובדיה עלי, רפאל איתן.

### **פיני בדש (צומת):**

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אכן הבעתי בהתחלה התנגדות, מפני שקיבלתי את הצעת החוק לתיקון פקודת העיריות מס' 58, של חבר הכנסת בני טמקין, ולה התנגדתי. אבל להצעת התיקון מס' 57 לא רק שאני לא מתנגד, אני תומך בה ומברך עליה. במקום לקרוא את תיקון 57 קראתי את תיקון 58, של חבר הכנסת בני טמקין, שהכעיס אותי מאוד. כשקיבלתי הבהרות, התברר לי שמדובר בתיקון 57.

יש היגיון רב בתיקון הזה לחוק. זה פשוט אבסורד לחשוב, כפי שהציג זאת חבר הכנסת דוד מגן, שיש תופעה כזאת. חבר הכנסת דוד מגן, צריך רק לזכור, שזה נוגע לעיריות בלבד, כי ברשויות המקומיות וברשויות האזוריות אין מבקר. אני לא רואה פסול בכך, שגם במועצה מקומית ובמועצה אזורית יהיה מבקר.

### **אברהם הירשזון (הליכוד):**

אנחנו עובדים על זה.

### **פיני בדש (צומת):**

אני מכיר הרבה מאוד מועצות מקומיות שהבעיות בהן קשות מאוד, ומבקר היה יכול לעזור רבות בתחום הזה. אבל, כרגע רק בפקודת העיריות יש מבקר.

הדעת לא סובלת שאדם שישב כחבר מועצה, אם ירצו להשתיק אותו יעשו אותו עובד עירייה וייתנו לו את תפקיד מבקר העירייה. אדם שחצה גבולות ועובד כמבקר – מובן שיכולת הביקורת שלו, או אמינות התפקיד שלו פסולה מעיקרה.

אני מתנצל על עצם המחשבה שחשבתי שאני מתנגד לתיקון שלכם. מובן שבחוק הזה אני תומך בכל לב ומברך על ההחלטה הזאת.

### **היו"ר ד' שילנסקי:**

תודה רבה. חבר הכנסת חיים דיין.

### **חיים דיין (צומת):**

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני מנסה אומנם למצוא את ההיגיון בחוק המונח לפנינו ולשאול, מדוע מדובר דווקא בחבר שנבחר לייצג ברשות המקומית את אחת הרשימות המכהנות באותה תקופה. אני שואל, מדוע לקבוע עשר שנים ולא למנוע בכלל שמבקר עירייה יהיה מטעם העירייה.

ידידי חבר הכנסת דוד מגן, אני חושב, שיש אזרחים רבים שרוצים לפנות למבקר עירייה שלא יהיה מטעמה, לא מטעם הרשות המקומית, אלא מטעם משרד מבקר המדינה. אני יודע שזה קשה. אבל מה קורה לאזרח שרואה, שיש נושא מסוים שהוא חייב להביא לתשומת לבו של מבקר העירייה, ומבקר העירייה נמנה דווקא עם רשימה המכהנת בקואליציה בעירייה. אנחנו יודעים בדיוק איך העניינים יתנהלו שם. אילו היינו דורשים שמבקר העירייה יהיה מטעם משרד מבקר המדינה, אולי היה אי-שיתוף באינטרסים מסוימים כדי לא לפגוע באותה מפלגה שמכהנת ברשות העירייה.

יש מקרים רבים שאזרחים בכלל לא רוצים לפנות לאותו מבקר – ואני כרגע לא מתכוון לכך שהוא מכהן או לא מכהן. אני יודע שכל החוק הזה אומר, שחבר עירייה לא יכהן בתפקיד מבקר עירייה אם לא עברו עשר שנים של צינון. קראתי, עברתי על החוק. אבל הייתי בכלל מעלה כאן רעיון, שמבקר העירייה לא יהיה מטעם העירייה אלא מטעם מבקר המדינה, אדם ממשרד הפנים או מהמחוזות, כדי שלאזרח תהיה אוזן קשבת ויהיה לו אל מי לפנות וכיצד להציג את הדברים. תודה רבה.

### **היו"ר ד' שילנסקי:**

תודה רבה. חבר הכנסת מיכאל איתן – איננו. חברי הכנסת נעמי בלומנטל, רון נחמן, חגי מירום, תמר גוז'נסקי, יוסף עזרן, אסעד אסעד, סילבן שלום, עובדיה עלי, יוסף בא-גד. חבר הכנסת רפאל איתן, בבקשה.

### **רפאל איתן (צומת):**

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת – – –

### **היו"ר ד' שילנסקי:**

סליחה, רק אודיע הודעה. אחריו – הגברת חברת הכנסת אסתר סלמוביץ. אחריה – אני. אסתר סלמוביץ תואיל בטובה להחליף אותי. לכן, אולי אעלה ואדבר לפניך, כדי שנוכל לעשות את החילופין.

### **רפאל איתן (צומת):**

יש כאן בעיה של החלפות.

## **היו"ר ד' שילנסקי:**

יש בעיה. אני למשל רוצה להשתתף בדיון, ואני מנהל ישיבה. אם יש מי שיחליף אותי, ותמיד לאסתר סלמוביץ יש רצון טוב, והיא עושה זאת, אזי תודה רבה.

## **רפאל איתן (צומת):**

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, תקופת צינון של עשר שנים היא תקופה ארוכה לכל הדעות, ופירושה, בעצם, שמי שיהיה כחבר מועצת עיר או רשות מקומית לא יוכל להתמנות למבקר באותו מקום.

הייתי נוהג אחרת.

חברי הכנסת מגן והירשזון, הדברים מכוונים אליכם.

חבר מועצה לא יכהן כמבקר באותה רשות מקומית או מועצה עירונית שבה כיהן כחבר, אולם הוא יוכל לכהן כמבקר בכל רשות מקומית אחרת, ללא כל צורך בתקופת צינון, כאיש מקצוע. הרי תפקידי ביקורת אינם חסומים בפני אנשים שזהותם הפוליטית ידועה.

אם היום חיים דיין או אתה מכהנים כחברים במועצת "חארת-אל-תאנק", ואתה רוצה להיות מבקר ברשות מקומית, אזי במקום אחר אתה יכול להיות מבקר בלי צינון.

אבל, עוד בכנסת האחת-עשרה דובר על מערכת של מבקרים במקומות ציבוריים או במוסדות הנתונים למרות מבקרת המדינה, מוסדות מבוקרים, ושמוקד סמכות המבקרים יהיה מבקרת המדינה ולא ממונה מטעם המקום. אני לא יודע מה יצא מזה.

## **דוד מגן (הליכוד):**

מה שיצא מזה הוא חוק הביקורת הפנימית. המבקרים הפנימיים לא מקבלים את העיקרון הזה. הם אומרים שהביקורת הפנימית צריכה להיות באחריות ראש המערכת. אבל, הנכון הוא, שהיום, כאשר מבקרת המדינה רוצה לקבל מידע, היא פונה גם למבקר הפנימי ומקבלת אותו.

## **חיים דיין (צומת):**

ומה קורה במצב שבו אזרח רוצה להתלונן על ראש המערכת?

### **רפאל איתן (צומת):**

בכל אופן זו בעיה. אם רוצים שהביקורת תהיה עניינית, אובייקטיבית, בלתי תלויה ובלתי מותנית, צריך להפריד את המערכת הזאת, ושמקור הסמכות של המבקר באותו מקום תהיה מבקרת המדינה.

### **היו"ר א' סלמוביץ:**

תודה רבה לחבר הכנסת רפאל איתן. אני מזמינה את חבר הכנסת דב שילנסקי. בבקשה.

### **דב שילנסקי (הליכוד):**

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, ראשית, גם אני רוצה להגיד יישר כוח לחברים מגן והירשזון, שכתוצאה מעבודתם ומפעילותם – חבר הכנסת מגן כיושב-ראש וחבר הכנסת הירשזון כחבר – הם רואים כל מיני לאקונות בחוק, ובמקום למתוח ביקורת, או נוסף על הביקורת, הם תיכף יוצאים עם הצעת חוק לתיקון.

אני בכלל לא מבין איך החוק הזה לא תוקן קודם, איך היתה לאקונה כזאת אצלנו בספר החוקים. הרי לא ייתכן, אדם היה חבר מועצת העיר, הוא גומר את כהונתו ולמחרת הוא יכול, תיאורטית, להיבחר כמבקר העירייה, והוא יבקר את הפעולות של עצמו. האם אתם מעלים זאת על דעתכם?

### **אברהם הירשזון (הליכוד):**

זה לא תיאורטי. זה מה שקרה.

### **דב שילנסקי (הליכוד):**

נכון. האם אתם מעלים על דעתכם, שהנה חבר מועצת העיר יתמנה למבקר העירייה וימתח ביקורת? או אם הוא יגלה שיש, חס וחלילה, מעילות וגנבות, הוא יגיד: הנה פה, תכניסו אותי – מהקדנציה שבה כיהנתי כחבר מועצה – לבית-סוהר, היות שמעלתי וגנבתי? ואני הולך על דרך ההקצנה.

לכן, אני אומר שהחוק טוב מאוד, ואני מברך עליו. אני חושב, שגם הזמן שהקצבתם – עשר שנים – סביר מאוד. תודה רבה.

### **היו"ר א' סלמוביץ:**

תודה רבה לחבר הכנסת דב שילנסקי. כעת אנחנו מתחלפים. לא, לא צריך לרוץ.

### **היו"ר ד' שילנסקי:**

האחרונה המשתתפת בדיון – חברת הכנסת אסתר סלמוביץ. אני מודה לאסתר על שהחליפה אותי ואפשרה לי להגיד את המלים הספורות שאמרתי.

### **אסתר סלמוביץ (יעוד):**

תודה רבה ליושב-ראש. אנחנו עובדים פה בשיטת הכיסא החם.

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני מברכת על הצעת החוק החשובה הזאת. אני בהחלט חושבת שיש פה מקום לתקופת צינון באורך כזה של עשר שנים. אני מבקשת להעיר שתי הערות עיקריות.

אני חושבת שהבעיות העיקריות הן, במקרים רבים, ראשית, חוסר כישורים מתאימים של מבקרים שמתמנים לתפקיד הזה, לא אחת משיקולים כאלה ואחרים, שלעתים נגועים בשיקולים זרים, והם מכהנים כשהם חסרי יכולת וכישורים למלא את התפקיד החשוב הזה.

שנית, התלות של המבקר בראש הרשות. לא אחת מתמנה לתפקיד הזה אדם שראש הרשות החליט למנותו לתפקיד משיקוליו שלו, כאשר במקרים כאלה לעתים תכופות השיקולים לביקורת הם לא ענייניים, ולא אחת מוסתרים דברים ומטאטאים אל מתחת לשטיח. כך, כמובן, נמנעת מהציבור ביקורת חשובה מאוד ועניינית.

אנחנו רוצים, כמובן, בביקורת אמיתית. לכן צריכים לקבוע כללים ברורים בנוגע לאופן מינוי המבקר, הגוף הממנה אותו, ומובן שצריכים לקבוע גם חד-משמעית קריטריונים ברורים בנוגע לכישורים של אותו מבקר, שיהיו כישורים מקצועיים, כדי שאותו אדם אכן יוכל למלא את התפקיד הזה.

אני חושבת, כמובן, שאסור שיהיו יחסי עובד-מעביד בין המבקר לבין הרשות שאותה הוא אמור לבקר. דבר זה יוצר תלות בראש הרשות, ברשות. אם אנחנו רוצים ביקורת אובייקטיבית, אסור שהדבר הזה יקרה.

לכן, הגשתי הצעת חוק ברוח זו. למרות החוק לביקורת הפנימית, אני חושבת, שמן הראוי שאותו מבקר יהיה כפוף למשרד מבקרת המדינה, ימונה על-ידיה לפי הקריטריונים שצינתי, והדבר הזה יבטיח, כמובן, שאכן האנשים המתאימים, בעלי הכישורים המתאימים, יעשו את הביקורת, ולא תהיה שום תלות בשום יחסי עובד-מעביד בין אותו מבקר לבין אותה רשות שאותה הם אמורים לבקר.

מכיוון שהצעת החוק הזאת טובה, אני מברכת עליה. זו הצעת חוק שתשמור על האובייקטיביות של המבקר. לכן אתמוך בהצעה.



אני מברכת, כמובן, את המציעים, חברי הכנסת מגן והירשזון. תודה רבה.

### **היו"ר ד' שילנסקי:**

תודה רבה לחברת הכנסת אסתר סלמוביץ.

חברי הכנסת, אנחנו יכולים לגשת להצבעה. כבר הפעלתי את השעון.

הצבעה מס' 12

בעד ההצעה להעביר את הצעת החוק לוועדה – 6

נגד – אין

נמנעים – אין

ההצעה להעביר את הצעת החוק לתיקון פקודת העיריות (מס' 57) (סייג למינוי מבקר), התשנ"ה – 1995, לוועדת הפנים ואיכות הסביבה נתקבלה.

### **היו"ר ד' שילנסקי:**

האם חבר הכנסת איתן הספיק להצביע?

### **רפאל איתן (צומת):**

לא.

### **חיים דיין (צומת):**

גם אני לא.

### **פיני בדש (צומת):**

גם אני לא.

### היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת רפאל איתן, חבר הכנסת דיין וחבר הכנסת פני בדש, אוסיף אתכם להצבעה.

לפי השעון יש שישה בעד, אין מתנגדים ואין נמנעים. אני מוסיף את שלושת חברי הכנסת שציינתי את שמם. כלומר, יש תשעה בעד.

אני קובע, שהצעת חוק לתיקון פקודת העיריות (מס' 57) (סייג למינוי מבקר), התשנ"ה-1995, בקריאה ראשונה, של חברי הכנסת הירשזון ומגן, מועברת לוועדה. לאיזו ועדה אתם מציעים להעביר את ההצעה, רבותי?

### דוד מגן (הליכוד):

לוועדת הפנים ואיכות הסביבה.

### היו"ר ד' שילנסקי:

הצעת החוק תועבר לוועדת הפנים ואיכות הסביבה, להכנתה לקריאה שנייה ושלישית.

חבר הכנסת מגן רוצה להגיד משהו. בבקשה.

### דוד מגן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, שזה לא יירשם כתקדים, שמסכמים את הדיון אחרי ההצבעה.

לחבר הכנסת איתן ולחברת הכנסת סלמוביץ אני רוצה להזכיר את הסתירה בין עניין הביקורת הפנימית לעניין ביקורת המדינה. הרעיון ליצור זיקה בין מבקר הפנים למבקר המדינה הוא רעיון שעלה בכנסת האחת-עשרה ובכנסת השתיים-עשרה. העניין נבחן לגופו ולעומקו. גם לאחרונה היה רעיון ליצור זיקה מחודשת. על דעת מבקרת המדינה ועל דעת לשכת המבקרים הפנימיים סוכם לשמור את הביקורת הפנימית לצרכים פנימיים בלבד, ומבקרת המדינה, בכל עת שהיא רוצה, בכל עת שהיא נזקקת לקבלת אינפורמציה, היא יכולה לקבל אותה גם ממבקר הפנים.

**היו"ר ד' שילנסקי:**

תודה רבה.

**הצעת חוק הגבלת הפרסומת למוצרי טבק לעישון (תיקון מס' 2) (סימון חומרים מסוכנים), התשנ"ה-1995**  
**(קריאה ראשונה)**

**היו"ר ד' שילנסקי:**

אנו ניגשים לחוק הבא: הצעת חוק הגבלת הפרסומת למוצרי טבק לעישון (תיקון מס' 2) (סימון חומרים מסוכנים), התשנ"ה-1995, קריאה ראשונה, של חברי הכנסת אריאל ויינשטיין, אברהם הירשזון ודוד מגן.

לפי דעתך, חבר הכנסת ויינשטיין, אדם שלפעמים חוטא קצת בעישון, מותר לו להשתתף בדיון?

**אריאל ויינשטיין (הליכוד):**

אם הוא אדם מבוגר ורוצה להחליט על גורלו, הוא רשאי וצריך וחייב.

**היו"ר ד' שילנסקי:**

אני נרשם, וחברת הכנסת אסתר סלמוביץ תחליף אותי.

**אריאל ויינשטיין (הליכוד):**

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, ועדת הסמים של הכנסת בראשות רפאל איתן, שנמצא אתנו כאן, דנה בהצעות חוק נפרדות, אחת שלי והאחרת של חברי הכנסת אברהם הירשזון ודוד מגן, שעיקרן סימון מוצרים מסוכנים על חפיסות סיגריות.

אנחנו, בעלי ההצעה, נוכחנו לדעת, שעל מוצרי מזון מוטבעת תכולת החומרים שבהם. כשאנחנו לוקחים "דיאט ספרייט" או "דיאט קולה", או אפילו "מי עדן" או מים אחרים, אני לא זיכיתי מישהו במים הזכים או בשם שלו, אזי אנחנו רואים שעל הבקבוקים הללו מסומנת התכולה וגם אזהרה, לא לשתות יותר מ-25 בקבוקים ליום, אינני יודע כמה, כי זה מסוכן לבריאות.

הכול יודעים שעישון סיגריות מזיק. הוויכוח הוא – עד כמה הוא מזיק, למי הוא מזיק, באיזו תדירות. אבל הכול יודעים שעישון סיגריות מזיק לבריאות. איננו אומרים שאנחנו באים לאסור עישון, אי-אפשר לעשות זאת, כמובן, אבל לחייב במשהו את היצרנים או את היבואנים, הייתי אומר בגילוי נאות – תגידו לנו מה יש בסיגריות, תכתבו מה הם החומרים המסוכנים; מנינו שניים-שלושה חומרים מסוכנים, והציבור יחליט אחר כך בעצמו, האם הוא נוטל את הסיגריה לפיו או שהוא איננו נוטל, מסכן את בריאותו או לא מסכן.

העלינו את ההצעה בוועדת הסמים, והיו שתי גישות. גישה אחת אמרה, שנדון בכל הצעה לפרטיה, ואחר כך נביא אותה לכאן לקריאה ראשונה. הגישה השנייה היתה, ניקח את הצעת החוק הטרומית, נעלה אותה למליאה כפי שהיא, נאחד את ההצעות, ולאחר מכן נדון בוועדה בכל הסוגיות.

אני מבקש לציין, חברי הכנסת, ששמענו מומחים רבים, את אנשי האגודה למלחמה בסרטן, את היצרנים, את היבואנים, איגודי צרכנים ואחרים, ויש ויכוחים. מישהו אמר, שאם, למשל, ייכתב על סיגריה שהיא סיגריה קלה, אנשים יתפתו לעשן אותה. כאשר אנשים רוצים לצרוך לתוכם כמות מסוימת של ניקוטין, אם הסיגריה היא קלה, הם ייטלו חמש סיגריות קלות, בעוד שאם הם היו מעשנים סיגריות רגילות, הם היו נוטלים רק שתיים. ואז מה עשינו?

יש מי שאומרים, שצריך לציין מוצר זה ולא מוצר אחר. יש מי שאומרים שאין מקום לציין את החומרים בטבק למקטרות מטעמים שונים. יש ויכוחים. אבל הוועדה כולה קבעה פה-אחד, שאי-אפשר לשאת מצב שבו חומרים מסומנים במוצרי מזון רגילים, במים טהורים מהמעין, וסיגריות אינן מסומנות, וזה קיים בעולם.

לכן, אנחנו מביאים לכאן הצעה שאנחנו יודעים שהיא איננה שלמה, שיהיו בה שינויים, אבל העקרונות קיימים, והעקרונות יישארו, דהיינו גילוי נאות של חומרים מסוכנים, בדיקה מדגמית של הסיגריות במכשירים כפי שייקבע, כפי שנהוג בעולם, ויצרנים או יבואנים שיעברו על החוק בצורה של גילוי נאות – החוק יפעיל לגביהם סנקציות.

אני מבקש, אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, לאשר את ההצעה בקריאה ראשונה.

אני מבקש להודות במיוחד לחבר הכנסת רפאל איתן. אתם יודעים שבחוק מעין זה יש לא רק יצרנים אלא יש גם יצרנים, לא רק יבואנים יש כאן אלא גם התנגשות לגיטימית של אינטרסים, אבל הכנסת צריכה לדעת כיצד לגשר, כיצד לדלג על אינטרסים ולראות את טובת הציבור.

חבר הכנסת רפאל איתן, אני מבקש לציין אותך, לא רק משום שאני מבקש שתעביר גם בקריאה שנייה ושלישית את החוק במהירות, אלא אני באמת חושב שהדיונים שהיו בראשותך בוועדה למניעת סמים היו דיונים חשובים. יש לפנינו עוד עבודה רבה, אבל אני מקווה שעד ליציאה לפגרה נביא לכנסת חוק שלם וראוי, ובכך נתרום לבריאות הציבור.

אני מבקש, כמובן, להודות על שיתוף הפעולה מצד חבר הכנסת אברהם הירשזון וחבר הכנסת דוד מגן. כולנו סייענו זה לזה בגיבוש הצעת החוק החשובה הזאת ובהעברתה עד שהיא הגיעה לכאן. תודה רבה.

### **היו"ר א' סלמוביץ:**

תודה רבה לחבר הכנסת ויינשטיין. אנחנו עוברים כעת לדיון בהצעת החוק. רשימת הנואמים סגורה. לכל נואם שלוש דקות. נאם שלא יהיה נוכח במליאה וייקרא שמו, לא יוכל לנאום.

אני מזמינה את ראשון הדוברים, חבר הכנסת דב שילנסקי, בבקשה. אחריו – חבר הכנסת אליעזר זנדברג. אחריו – חבר הכנסת יגאל ביבי.

### **דב שילנסקי (הליכוד):**

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, ראשית, תודה על שהחלפת אותי ואפשרת לי להגיד את דעתי בנושא החוק הזה.

אני היסטתי אם לקחת חלק בדיון. אני חושב שהחוק טוב. אני מברך את חברי הכנסת ויינשטיין, הירשזון ומגן על היוזמה, אבל היסטתי אם אני יכול לדבר. הרי כולכם רואים שאני חוטא לפעמים בעישון סיגריה. אתם יכולים להגיד: הוא מדבר נגד העישון, אבל הוא בעצמו מחזיק לפעמים סיגריה ביד או בפה. התשובה היא, היות שאני חוטא בעישון, אני חושב שאני צריך לדבר ולהגיד את דעתי.

הרי העישון הוא הרגל. לכל אחד יש הסיפור שלו, איך קרה שהוא התחיל לעשן והתרגל לעישון. גם לי יש סיפור. אני יודע שלעשן זה לא טוב. לכן, כל מי שעושה פעולה בעד מניעת עישון של אחרים, הוא עושה מצווה גדולה, לא למען בריאותו, למען בריאות החבר המעשן. כל מי שעושה פעולה על מנת להקטין את הסכנה שבעישון, הוא עושה מצווה, ומגיע לו יישר כוח וברכה על כך.

אמר חבר הכנסת ויינשטיין, שגם על מים מינרליים, מים זכים, כתובים כל מיני מרכיבים, ועל סיגריה, שכולם יודעים שהיא רעל – הרי מספיק אם מוציאים את הפייה של הסיגריה, פותחים את הנייר, ורואים כמה שזה שחור, זה רק חלק, חלק אחר נכנס פנימה – איך זה שלא כתוב איזה רעלים יש בפנים. כל פעם שאדם קונה חפיסת סיגריות, הוא יביט, לפחות, ויראה איזה רעלים יש בפנים. זה יצמצם, במידה מסוימת, את מספר הסיגריות שהוא יעשן, ואולי זה ידחוף אותו ואתם להפסיק את העישון.

שמעתי מחבר הכנסת ויינשטיין, שבועדה היו אנשים שאמרו, שאם יהיה כתוב: סיגריה קלה, זה דווקא יפתה את המעשנים לעשן, כי יטענו, שמאחר שזו סיגריה קלה אין להם סיבה להפסיק לעשן. אני חושב, שההיפך הוא הנכון, שאם המעשן ייווכח לדעת שזו סיגריה קלה, והוא יתרגל לעשן אותה – מפני שכאשר אתה מתרגל לסוג מסוים של סיגריות אתה נוטה להמשיך לעשן את הסוג הזה דווקא – הוא ירד בגלל זה מעישון הסיגריה הכבדה, אם אפשר לקרוא לה כך, ויתרגל לעשן סיגריה שיש בה פחות ניקוטין. ייתכן שבעקבות זה יהיה לו יותר קל להפסיק לגמרי את העישון.

משום כך אני תומך בחוק ומברך את יוזמי החוק.

### **היו"ר א' סלמוביץ:**

תודה רבה לחבר הכנסת שילנסקי. אני מזמינה את חבר הכנסת אליעזר זנדברג – הוא אינו נוכח. חבר הכנסת יגאל ביבי – אינו נוכח. חבר הכנסת שאול יהלום – אינו נוכח. חבר הכנסת משה גפני – אינו נוכח. חבר הכנסת יעקב שפי – אינו נוכח. חבר הכנסת טלב אלסאנע – אינו נוכח. חבר הכנסת עוזי לנדאו – אינו נוכח. חבר הכנסת דוד מנע – אינו נוכח. חבר הכנסת מאיר שטרית – אינו נוכח. חבר הכנסת פיני בדש, בבקשה.

### **פיני בדש (צומת):**

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני תוהה, לפעמים, איך קורה שחוק כזה לא נחקק קודם לכן. החוק שלפנינו היה צריך להופיע, לדעתי, בספר החוקים עוד לפני כמה שנים טובות. אני חושב, לפעמים, איך זה קורה שדברים מתפספסים במשך כל כך הרבה זמן, והם גורמים נזק מתמשך, עד שאדם אחד קם, לוקח יוזמה ומעביר הצעת חוק כמו זאת.

אם בנושא המזון, שהוא נושא חשוב, מחייב החוק פירוט כל מרכיבי המזון על כל אריזה, כדי שהציבור הקונה ידע מה הוא אוכל, קל וחומר אדם שמעשן סיגריה, שמראש ידוע שהיא גורמת נזק, חייב לדעת את רמת הנזק ואת מידתו.

אגב, אדוני היושב-ראש, אתה יודע אולי שיש ברכה מיוחדת לסיגריה. מישהו אמר לי שעל הסיגריה מברכים: השורף ממונו בידו.

חבר הכנסת ויינשטיין, אני חושב שנוסף על החקיקה הזאת, שעניינה רישום כמות הניקוטין והרכבו – כמו פחמן, וכו' – על האריזה, חקיקה שהיא בסך הכול חלק מהמלחמה במעשנים, או ניסיון לשכנע אותם לעשן פחות לבל ייגרם להם נזק, צריך החוק להתייחס גם לנושא הפרסום. האמת היא, שעד היום איני רואה הגבלה על פרסום סיגריות בבתי-הקולנוע, ושם למעשה קיימת הבעיה הקשה ביותר. אני יושב בקולנוע בערב שבת, ואני רואה שרוב היושבים שם הם בני נוער, נערים בגיל 16-17, ובפרסום מציגים שם סיגריה ויוצרים את הרושם כאילו כל מי שמעשן הוא מאצ'ו, והדברים מוצגים בצבעים יפים וורודים, המעשן הוא גבר לעניין, ולידו אופנוע מעניין וחתיכה מעניינת. ואם אינך מעשן סיגריה כזו או סיגריה תוצרת חוץ כזו או אחרת, אז אתה פשוט לא IN, אתה לא מאצ'ו, ואתה לא בחברה.

אני אשמח להצטרף לאיזו חקיקה למניעת פרסומת לעישון או לסיגריות, אלא אם כן יש כבר מי שרץ עם העניין הזה – – –

## **אברהם הירשזון (הליכוד):**

עוד נשכנע אותך, בסופו של דבר, לתמוך בהצעת החוק של טמקין.

## **פיני בדש (צומת):**

לא, לא. אין סיכוי להצעת החוק של טמקין. אני מתכוון למנוע פרסומת במדיה, בעיקר אם היא מופנית אל הנוער, דבר שיכול לגרום נזק רציני מאוד. יש לי בת בת 14.5, ושאלתי אותה על אורח החיים של החברים שלה, האם הם מעשנים או שותים, כי אנחנו יודעים שהנוער היום מתחיל גם לשתות. גם זה הפך להיות IN. רציתי בדרך זו גם לדעת כיצד נוהגת בתי, האם היא שותה או מעשנת בסתר. התשובה שלה ממש הרגיעה אותי: אני מרגישה מספיק בוגרת, ואני לא צריכה סממנים חיצוניים כדי להרגיש שאני מקובלת בחברה ואני IN, ולכן לא מעניינים אותי סיגריות או אלכוהול. מובן ששמחתי לשמוע זאת.

אני אומר, שהחוק שלפנינו הוא טוב מאוד, אבל לא מספיק, וצריך להתחיל לעבוד על חקיקה למניעת פרסום סיגריות במדיה, כי למדיה יש השפעה גדולה ביותר. חשוב שהאותיות הקטנות האלה תופענה על כל חפיסת סיגריות, אבל אין די בזה. כוחה של המדיה גדול יותר. תודה.

## **היו"ר ד' שילנסקי:**

תודה רבה. חבר הכנסת חיים דיין, בבקשה. אני קורא את הרשימה עד סופה: חברי הכנסת מיכאל איתן, נעמי בלומנטל, רון נחמן, חגי מירום, תמר גוז'נסקי, יוסף עזרן, אסעד אסעד, סילבן שלום, יעקב שמאי, עובדיה עלי, רפאל איתן.

## **חיים דיין (צומת):**

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, כחבר בוועדת הסמים אני מודע לחשיבות שיש לפרסום החומרים המצויים בסיגריות. ועדת שרים לענייני חקיקה עשתה נכון כאשר ב-28 בפברואר 1995 היא אישרה לפרסם את הכמויות של החומרים האלה, לא התנגדה להצעת החוק שלפנינו ודרשה להביא לידיעת הציבור את כמות הניקוטין, הפחמן והעטרן, הזפת, ועוד אלפי חומרים כימיים שנוצרים מעישון הסיגריות, כדי שמעשנים יבינו איזה חומרים מזיקים הם מכניסים לגופם.

גם אני מעשן, ואילו רק יכולתי להיפטר מעישון הסיגריות, הייתי עושה זאת. אבל, אני רוצה לפחות לצמצם את מספר הסיגריות שאני מעשן, ואני משתדל לעשות זאת. בסקר שנערך בקרב המעשנים התגלה, כי 87% מהם תומכים בחוק הגבלת העישון במקומות העבודה. אדרבה, תראו מה קרה במשך שנה. ראש הממשלה, הידוע כמעשן כבד בישיבות הממשלה, היה צריך לחתום על החוק הנוכחי, והוא לא חתם עליו עד שבא השר אפרים סנה וחתם עליו, כי בתור רופא הוא יודע מה היא חשיבותו של החוק הזה.

כמות הניקוטין שחברות הסיגריות מחדירות לסיגריות היא עניין מסחרי, והוא נע בין 0.3 מיליגרם ל-2 מיליגרם. ההתמכרות לסיגריות היא פיזית. העובדה שהחברות מחדירות לסיגריות כמות ניקוטין גדולה הרבה יותר, על מנת להביא את המעשן להתמכרות להן – זה תהליך עסקי. אבל יש חברות שמעדיפות להפחית את כמות הניקוטין בסיגריות שהן מייצרות, כדי שהמעשן יעשן הרבה יותר, כדי שיהיה לו הרבה יותר כיף לעשן את הסיגריות האלה. אבל, בפועל גם החברות האלה וגם החברות האלה גורמות לאסון גדול הרבה יותר. למה? כי מדובר לא רק בכמות הניקוטין שבסיגריות, אלא גם בכמות העטרן, גם בכמות הזפת הנוצרות ובחומרים נוספים שמזיקים לבריאות.

אני מבקש להתייחס לנושא העלאת מחירי הסיגריות. מתווכחים בכמה להעלות את מחיר הסיגריות. נכון עשתה הממשלה כאשר התנגדה בוועדת השרים לענייני חקיקה להגדלת המיסוי על הסיגריות. למה? כי ראו שעצם העלאת מחיר הסיגריות לא תגרום לאנשים להפסיק לעשן. האנשים ימשיכו לעשן.

ידידי חבר הכנסת ויינשטיין, כדאי להסביר לציבור כמה מתים מדי שנה מעישון סיגריות. אנחנו יודעים, שכ-5,000 איש במדינת ישראל נפטרים מדי שנה ממחלות שנגרמות באופן ישיר מעישון סיגריות: סרטן הריאה, סרטן הכליות, סרטן שלפוחית השתן, סרטן הלב, סרטן חלל הפה והלוע. אנשים מתים גם מהתקפי לב, כי הם לא מבינים שהניקוטין, שחודר לחלקיקים הקטנים ביותר של הריאה, גם סותם את הנימים ופוגע באזור הגפיים התחתונות וגורם לנמק.

מי שייקח לידי את הדוח הסטטיסטי הרפואי של משרד הבריאות ואת הסקרים של בתי-החולים ויראה בדיוק איך האחוזים האלה מתחלקים, יבין שחייבים לדרוש מהחברות שמספקות סיגריות במדינת ישראל לפרסם את כמויות הניקוטין והזפת ואת כל החומרים שמחדירים לסיגריות על מנת למכר את המשתמש.

לסיום דברי, אדוני היושב-ראש, שימו לב מה החברות עושות. או שהן מגדילות את הפילטר או שהן מקטינות את הפילטר. או שהן מורידות לגמרי את הפילטר או שהן מייצרות סיגריה דלת ניקוטין, והניקוטין מצוי בקצה הסיגריה ולכן הוא הרבה יותר מרוכז. למה? כי ככל שהניקוטין מרוכז יותר בקצה הסיגריה ההשפעה על המוח הרבה יותר גדולה. אותו הדבר בסמים. כמה זמן, אדוני היושב-ראש, לוקח לסם להגיע למוח מהרגע ששואפים אותו? כמה זמן? – 0.7 שנייה, ואז ההשפעה מתחילה. חברות השיווק והחברות המספקות את הסיגריות יודעות בדיוק מה התהליך הפיסיולוגי שמשפיע על אותו מעשן ובאיזו נקודה יש לגעת על מנת שהוא יתמכר לסיגריה, כדי להעלות את הרווחים לחברות המשווקות.

צריך לעמוד על כך, לגבי כל חברה וחברה, עם קבלת הרשיון באמצעות משרד התעשייה והמסחר, באמצעות רשויות משרד הבריאות, שלא לאשר רשיונות שיווק כדי שאפילו קופסת סיגריה אחת לא תעבור בלי שתספק את המידע המינימלי הזה על החומרים המסוכנים בסיגריה. תודה רבה.

### היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. אני קורא את השמות: חברי הכנסת מיכאל איתן, נעמי בלומנטל, רון נחמן, חגי מירום, תמר גוז'נסקי, יוסף עזרן, אסעד אסעד, סילבן שלום, יעקב שמאי, עובדיה עלי. חבר הכנסת רפאל איתן, בבקשה. אחריו – חבר הכנסת יוסף בא-גד וחברת הכנסת אסתר סלמוביץ.



## **רפאל איתן (צומת):**

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, זו הצעת חוק להגבלת הפרסום למוצרים המזיקים לבריאות. אורח החיים המודרני מפיל חללים רבים בקרב האוכלוסייה – סיגריות, אלכוהול, עשן, זיהום אוויר וכן הלאה. מוצרי טבק למיניהם מהווים נתח מפתה בכלכלה ובחרושת, אבל אין זה מצדיק את הפצתם של מוצרים אלה ללא הגבלה וללא אזהרה.

חבר הכנסת דיין ציין כאן את השיטה הנפוצה בעיקר בארצות-הברית, שמכניסים לסיגריות הרגילות חומרים ממכרים כדי להגדיל את הצריכה, כדי למכר את המשתמשים. אנחנו לא צריכים לחייב אותם לכתוב על הקופסה מה יש בה ומה אין בה, אלא בתוצרת שאנחנו יודעים שהיא מכילה את התוספות האלה – לאסור ייבוא של סיגריות כאלה למדינה. הרי לא כל אחד קורא ומבין מה זה כשכתוב 20% עטרן, או אפס פסיק משהו ניקוטין. מדינה רצינית, ששומרת על בריאות האזרחים שלה, אוסרת ייבוא כזה, צריכה לאסור. אני לא מדבר על הממשלה הזאת, שהיא לא שווה כלום.

יותר מ-5,000 אנשים מתים בשנה כתוצאה ישירה משימוש בטבק לצורתי, ועוד 800 מתים באורח עקיף. שערך בנפשכם, פי עשרה מהחללים שנפלים בדרכים, בכבישים, בתאונות דרכים. איפה הזעקה? איפה הצעקה? מה עושים כאן?

זו הצעת חוק חשובה וחיונית, ואולי אין די בה. יום אחד נצטרך, למען בריאות הציבור, להחרף את היחס בכל הנוגע לשיווק מוצרים כאלה. אתם זוכרים את הוויכוחים של כל יפי הנפש על דמוקרטיה, וכל מיני דיבורים שאין להם שחר והם מטמטמים את השכל. אנחנו נצטרך להחרף את היחס כלפי שיווקם של מוצרים כאלה, כדי להגביל את השימוש בסיגריות רגילות ובסיגריות כאלה שמחדירים לתוכן חומרים ממכרים, שנועדו להגדיל את מחזור המכירות של אותן חברות. כלומר, כסף לעומת חללים.

אני מברך על הצעת החוק הזאת, ואני שמח על כך שהיה לוועדה למלחמה בנגע הסמים חלק בהכנת החוק. תודה.

## **היו"ר ד' שילנסקי:**

תודה רבה. חבר הכנסת יוסף בא-גד – אינו נוכח. אחרונת המשתתפים בדיון הזה, חברת הכנסת אסתר סלמוביץ.

## **דוד מגן (הליכוד):**

למה, אדוני?

### **היו"ר ד' שילנסקי:**

מי החסרתי? יסכם את הדיון חבר הכנסת אברהם הירשזון. נכון?

### **דוד מגן (הליכוד):**

אני מבקש לדבר אחרי חברת הכנסת סלמוביץ, ואחריה יסכם חבר הכנסת הירשזון.

### **היו"ר ד' שילנסקי:**

אני מצטער מאוד, חבר הכנסת דוד מגן, אתה יודע שאני אף פעם לא מקפח ולא אקפח אותך, אבל פשוט מאיזו סיבה לא היית ברשימה. אני מוסיף אותך עכשיו לרשימת המשתתפים בדיון. בבקשה, גברתי.

### **אסתר סלמוביץ (יעוד):**

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, כמי שאינה מעשנת ולא עישנה מימיה, אני רוצה לברך את המציעים – את חברי הכנסת אריאל ויינשטיין, אברהם הירשזון ודוד מגן – על הצעת חוק ברוכה זו.

לפני כשבוע קראתי בעיתון, שיש כמות גדולה מאוד של סיגריות מיובאות מאיכות גרועה, אפילו מזויפות. אני לא רוצה לציין חברות, אני לא עומדת פה כדי לעשות פרסומת לחברה זו או אחרת – –

### **היו"ר ד' שילנסקי:**

אז לפחות תגידי איזו סיגריה הכי מסוכנת, שנדע להיזהר.

### **אסתר סלמוביץ (יעוד):**

אני רק רוצה לציין במישור העקרוני, כי בעיתון נכתב, שכדי להבחין בין סיגריות מזויפות לבין האמיתיות, ההבדל הוא שעל גבי החפיסה של המזויפות אין אזהרה של משרד הבריאות, שהעישון מזיק. זה מה שנכתב בעיתון בנוגע לאותן סיגריות מזויפות.

אני רוצה לציין, שמה שחסר לי בהצעת החוק הזאת הוא העדר כל סנקציה. אין סנקציה. אני לא ראיתי שום סנקציה על מי שאינו ממלא אחר הוראות החוק. לכן אני חושבת, שמן הראוי להוסיף סנקציה

משמעותית מאוד בנוגע לעבריינים, ומוכן שבמקרה של סיגריות מיובאות מן הסוג שציינתי קודם, מן המזויפות האלה, צריך, לדעתי, להטיל סנקציה כזו על היבואנים, כדי למנוע מקרים מן הסוג הזה.

### **אריאל ויינשטיין (הליכוד):**

הערה – זה תיקון לחוק. בתיקון לחוק יש כמה סעיפים, אבל בכל החוק יש סנקציה.

### **אסתר סלמוביץ (יעוד):**

אני מבינה שיש סנקציה. אם כך, ההערה שלי מתייחסת אך ורק – אחרי התיקון שלך – ליבואני הסיגריות, אותן סיגריות מזויפות שדיברתי עליהן קודם.

אני רוצה לציין דבר נוסף – אני בטוחה שלגבי חלק, לפחות, מאותם אנשים חדשים שאינם משתמשים בסיגריות, שיש להם כוונה כזאת, ומרביתם בני נוער שטרם ניסו את העישון – אני בטוחה שאזהרות מן הסוג הזה או ציון מהסוג הזה ימנעו מהם, מחלק מהם לפחות, את השימוש באותן סיגריות, אחרי שיקראו את האזהרות.

מוכן שלגבי המעשנים המכורים הבעיה סבוכה יותר, ואינני חושבת שזה מה שיגרום להם להפסיק לעשן.

על כל פנים, אני מברכת על הצעת החוק. תודה רבה.

### **היו"ר ד' שילנסקי:**

חבר הכנסת דוד מגן, אחרון המשתתפים בדיון.

### **דוד מגן (הליכוד):**

אדוני היושב-ראש, כפי שהזכיר חבר הכנסת אריאל ויינשטיין, מדובר כאן במיזוגן של שתי הצעות חוק. אני יודע שחבר הכנסת ויינשטיין אינו חבר בקופת-החולים שאני חבר בה, אבל אני רוצה לספר, שחבר הכנסת הירשזון ואני חברים בקופת-חולים לאומית, וממאמר ששנינו קראנו מסתבר – –

### **היו"ר ד' שילנסקי:**

אני רוצה להגיד שאתם לא היחידים, גם אני חבר קופת-חולים לאומית.

## **אברהם הירשזון (הליכוד):**

זה גילוי מדהים.

## **דוד מגן (הליכוד):**

לא רציתי להסתבך כאן בתעמולה.

## **היו"ר ד' שילנסקי:**

רציתי להתפאר שגם אני בקופת-חולים הזאת.

## **דוד מגן (הליכוד):**

ממאמר שהופיע בביטאון הקופה מסתבר, שבארצות המערב השיטה המזהירה, הקובעת תמרור לפני הסכנות הטמונות בעישון, קיימת זה כבר. אצלנו עדיין לא. אני חייב להודות, שבעניין סימון מרכיבי המזון יש התקדמות – וכאן אני רוצה לציין את עמיתי, חבר הכנסת לס, שהניף את הדגל הזה ותרם לנושא הזה בחקיקה. אבל, מסתבר שבנושא הסיגריות קפאנו על השמרים והסתפקנו באותו תיקון המדבר על האזהרה המופיעה על חפיסות הסיגריות.

אני משוכנע, שלאחר שהחוק הזה יתקבל ושר הבריאות יתקין את התקנות על-פי החוק, כמובן לאחר שהוועדה בראשותו של חבר הכנסת רפאל איתן תסכם את הדברים ותביא לכאן את החוק לקריאה שנייה ושלישית, כאשר המעשן הממוצע – יותר קולע לומר המעשן הפוטנציאלי – יקרא את האזהרה המופיעה, המדגישה מה הם המרכיבים העיקריים באותה סיגריה מסוכנת, תהיה לכך השפעה. הכול יודעים על הניקוטין, הכול יודעים על דו-תחמוצת הפחמן, אבל כשאתה מפרט גם את כמות הזפת ומזכיר למעשן שיש זפת הנוצרת כתוצאה מעישון הסיגריה – ואנחנו יודעים שהזפת היא הגורם העיקרי למחלות סרטן הריאה – אני משוכנע שהאזהרה תעשה את שלה. לא באנו להגביל, לא באנו לפגוע בחופש הפרט. אנחנו סומכים על כל אדם שיש לו כושר החלטה ואחריות כלפי עצמו. תפקידו של המחוקק להזהיר. ובמקום שהוא רואה סכנה – להבליט את האזהרה ולהציב את התמרור בצורה סבירה.

אני מקווה, שכאשר תושלם המלאכה נוכל לראות גם אצלנו עלייה במספר הנרתעים מעישון, כפי שראינו בארצות-הברית ובארצות מתקדמות אחרות בשנים האחרונות.

## **היו"ר ד' שילנסקי:**

תודה רבה. יסכם את הדיון חבר הכנסת הירשזון.

חבר הכנסת הירשזון, תסלח לי אם אגזול כמה דקות לפני שאתה תדבר, לא על חשבון הזמן שלך.

### **אברהם הירשזון (הליכוד):**

בבקשה, אדוני היושב-ראש.

### **היו"ר ד' שילנסקי:**

נהוג אצלנו, כשלאחד מהחברים שלנו יש אירוע, שמחה או משהו, שמברכים אותו. הייתי צריך לעשות זאת קודם, כשחבר הכנסת הירשזון עלה לדבר, אבל החמצתי. לכן אני עושה זאת עכשיו, ובפרט שהזכירו את הסתדרות העובדים הלאומית, שהתפארתי שאני חבר בה ושהצטרפתי אליה בימים הקשים.

ובכן, חבר הכנסת אברהם הירשזון נבחר בימים האחרונים למזכ"ל הסתדרות העובדים הלאומית, שקופת-חולים לאומית היא הזרוע שלה. שם חלו חילופי דורות. ידידי הטוב שלום כהן, איש ההדר, הנימוסים הטובים, חבר טוב, לוחם באצ"ל, מוותיקי בית"ר, אמר שהוא יוצא לגמלאות, ואברהם הירשזון התמנה למלא את מקומו.

אני בטוח, שעל דעת כולם, גם חברי הכנסת שאינם פה, מכל הסיעות, אני מאחל לו שיצליח בתפקידו. אני בטוח שבכישוריו הטובים הוא אכן יצליח לנהל ולנווט את הסתדרות העובדים הלאומיים בארץ-ישראל וכן את קופת-חולים, שהיא הזרוע של הסתדרות העובדים הלאומיים. שיהיה לך בהצלחה. הצלחתך היא הצלחת כל חברי הסתדרות העובדים הלאומית וקופת-חולים לאומית – הצלחתך היא הצלחת העם כולו. אני בטוח שאני אומר זאת על דעת כל חברי הכנסת. יישר כוח. תודה רבה.

### **דוד מגן (הליכוד):**

אדוני היושב-ראש, אמרת בנאומך שאתה חוטא לעתים בעישון, וזה באמת לא טוב. בעניין הזה לא נוכל לעבור לסדר-היום – – –

### **היו"ר ד' שילנסקי:**

חבר הכנסת דוד מגן, הטלת עלי משימה, ואתה יודע שבמשימה חברית אני משתדל לעמוד. תודה רבה.

## אברהם הירשזון (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, ראשית, תרשה לי להודות לך על הברכות החמות ועל הרגישות המיוחדת שאתה מגלה בנושאים כאלה. אכן, יש חילופי דורות, והם נעשו מתוך כבוד והדר. כרגיל, דור הולך ודור בא, ואני מקווה שלא אאכזב את כל מי שבחרו בי. אני מודה לך ולחברי הכנסת על הברכה החמה.

אדוני היושב-ראש, לסיכום הדיון הזה אני רוצה קודם כול להודות לחברי הכנסת שהשתתפו בדיון. כל אחד האיר מזווית שונה את הבעיה החמורה, את הנזק שנגרם מעישון הסיגריות וכתוצאה מכך שהדברים אינם מפורסמים על חפיסות הסיגריות.

ברשותך, אני מבקש להעיר הערה לחבר הכנסת דיין, שבאמת לימד אותנו שיעור בסטטיסטיקה. אני פונה בזאת אליך, חבר הכנסת רפאל איתן. צריך להיזהר מלהשתמש במינוח הלא-נכון של הוועדה לסמים. כי כאשר עולה אדם לבמה ואומר שהוא חבר בוועדה לסמים, זה נראה כאילו הוא מזריק כל יום. הוא חבר בוועדה למניעת נגע הסמים. ובנושא הזה צריך לשים דגש רב, כי יש חשיבות רבה למינוחים.

אדוני היושב-ראש, אנחנו ניהלנו דיונים עם גופים רבים מאוד בוועדה הזאת. אין ספק שיש כאן אינטרסים כלכליים, לגיטימיים, וכל אחד מתכוון להגן על עמדתו, להגן על מוצריו ועל תוצרתו, והם רבים ומגוונים יותר מאשר העליתי על דעתי. אבל, הכנסת צריכה להתעלות מעל כל אלה, ולמרות הקשיים שבדרך עליה לקבל את החלטותיה.

חבר הכנסת מגן ואנוכי הגשנו הצעת חוק אשר קבעה רק שיש לסמן את כמות הניקוטין. חבר הכנסת אריאל ויינשטיין דיבר על חומרים נוספים, והחשובים שבהם הם ה-CO והעטרן. ואני בתום לב שואל בוועדה: מה זה עטרן? אומרים לי: עטרן זה זפת. אמרתי: תפסיקו לדבר על עטרן, תדברו על זפת, כי זפת, הקהל מבין מה זה. עטרן מתנגן יפה, לא יודעים איך למשש את זה. זפת יודעים איך למשש, ואז יודעים שהזפת נכנסת לריאות. יכול להיות שאנחנו צריכים לעמוד על כך, שבמקום עטרן יכתב זפת, או בסוגריים זפת, כדי שאנשים ידעו ויבינו.

אין לנו אשליות, אדוני היושב-ראש, ברור לנו שהסימון הזה על קופסאות הסיגריות לא יביא למניעת העישון, אבל אנחנו צריכים לנהוג כמו במדינה מסודרת ומתוקנת, שמפרסמים בה על מוצרי המזון, על כל מוצר, מה הם מרכיביו, גם אם הם מזיקים וגם אם הם אינם מזיקים לבריאות, כדי שאדם שמשתמש במוצר יוכל להחליט אם הוא כן משתמש במוצר או שהוא איננו משתמש בו. אין ספק שבנושא הזה ובמקרה הזה של הסיגריות חשוב לאין ערוך לציין את החומרים המזיקים, משום שאינני יודע אם יהיה אפשר למנוע את העישון מהמעשנים הכבדים, אבל אין לי ספק שהדור הצעיר שמתחיל לעשן, הוא עוד יכול להפסיק בקלות לעשן, וכאשר הוא יראה מה כתוב על חפיסות הסיגריות הוא יחשוב מחשבה נוספת.

אם אנחנו נספק בנושא הזה הרהור אחד נוסף לכל אחד שמתחיל לעשן, עשינו דבר גדול, משום שאז, בדור הבא, יפחת מספר המעשנים. יכול להיות שבכל שנה, החל מהדור הצעיר, ילך ויפחת מספר המעשנים, וזה נוסף על דברים אחרים, ויכול להיות שזה גם יביא מזרז ומרפא. חבר הכנסת חיים דיין מנה לנו אחת לאחת את כל המגרעות והמחלות שהסיגריות מביאות על בני האדם.

לכן, אדוני היושב-ראש, אנחנו צריכים לבחור במדינת ישראל מה אנחנו רוצים: האם אנחנו רוצים להיות כפי שאנחנו טוענים שאנחנו, מדינה מודרנית, עם הפנים לשנות האלפיים, או שאנחנו רוצים להתנהג כמדינה נחשלת? אם אנחנו רוצים להתנהג כמדינה נחשלת, בואו לא נפרסם, בואו נהיה משועבדים לאינטרסים כלכליים אלה או אחרים ונאמר: עולם כמנהגו נוהג. אם אנחנו רוצים להיות מדינה מודרנית, מדינה מתוקנת כמו שאר המדינות המתקדמות בעולם, אנחנו צריכים להתייחס ברצינות לנושא הזה, להיאבק בכל האינטרסים הכלכליים ולחוקק, בסופו של דבר, את החוק. תודה רבה.

### **היו"ר ד' שילנסקי:**

תודה רבה, חבר הכנסת הירשזון. אתה אמרת מה זה עטרן, ותרשה לי להוסיף לך: היום מקובל המונח גריז. כשעושים "טיפול 10,000", שמים גריז. פעם במקום גריז, בעיקר אצל העגלונים בעגלות, היו שמים זפת. אולי מישהו ראה מה שמים.

### **אברהם הירשזון (הליכוד):**

נכון, במקרה ראינו זאת גם בפולניה.

### **היו"ר ד' שילנסקי:**

בספרות העברית אתה תמצא את הביטוי הזה. לזפת הזאת קוראים עטרן.

### **אברהם הירשזון (הליכוד):**

למרות הכול, מאחר שהדור החדש הולך ומתרחק, חשוב אולי גם לומר שזה זפת.

### **היו"ר ד' שילנסקי:**

זה גריז יותר שחור מהגריז — — —

### **אברהם הירשזון (הליכוד):**

לזיפת הזה קוראים זפת.

**חיים דיין (צומת):**

חבר הכנסת הירשזון, העטרן הזה נדבק לכדוריות האדומות וסותם את העורקים.

**אברהם הירשזון (הליכוד):**

אני בסוף אקח אותך כמומחה לקופת-חולים לאומית, תיזהר.

**חיים דיין (צומת):**

זה כמו העוף הזה שראינו במלחמת המפרץ עם העטרן.

**היו"ר ד' שילנסקי:**

כבר הפעלתי את השעון, רבותי. לאיזו ועדה אתם רוצים להעביר את הצעת החוק?

**אריאל ויינשטיין (הליכוד):**

לוועדה למלחמה בסמים.

**דוד מגן (הליכוד):**

לוועדה למלחמה בסמים.

**היו"ר ד' שילנסקי:**

לוועדה המשותפת של הוועדה למלחמה בסמים וועדת הכלכלה. כן?

**דוד מגן (הליכוד):**

לוועדה המשותפת בראשותו של רפול.



### **אריאל ויינשטיין (הליכוד):**

לוועדה שדנה בהצעת החוק בקריאה הטרומית. היא התחילה את הדיון.

### **היו"ר ד' שילנסקי:**

לוועדה בראשותו של רפול – זה ודאי וברור.

### **אריאל ויינשטיין (הליכוד):**

אדוני היושב-ראש, הוועדה שדנה בקריאה הטרומית, הוועדה בראשותו של רפאל איתן, המשותפת לוועדה למלחמה בסמים ולוועדת הכלכלה.

### **היו"ר ד' שילנסקי:**

מקובל עליך? זה גם התקנון אומר וגם רצון החברים. כולם רוצים בוועדה בראשותך. מה אני יכול לעשות? כולם רוצים בוועדה בראשותך.

הצבעה מס' 13

בעד ההצעה להעביר את הצעת החוק לוועדה – 9

נגד – אין

נמנעים – אין

ההצעה להעביר את חוק הגבלת הפרסומת למוצרי טבק לעישון (תיקון מס' 2) (סימון חומרים מסוכנים), התשנ"ה–1995, לוועדה המשותפת לוועדה למלחמה בנגע הסמים ולוועדת הכלכלה נתקבלה.

### **היו"ר ד' שילנסקי:**

אין לי ברירה אלא להצהיר, שתשעה בעד, אין מתנגדים, אין נמנעים. הצעת חוק הגבלת הפרסומת למוצרי טבק לעישון (תיקון מס' 2) (סימון חומרים מסוכנים), התשנ"ה–1995, בקריאה ראשונה, כפי שהובאה פה היום, עוברת לוועדה המשותפת בראשותו של – לא של רפול, פורמלית צריך להיות כתוב חבר הכנסת רפאל איתן.

## הצעת חוק מבקר המדינה (תיקון מס' 29) (ועדת חקירה), התשנ"ה-1995

### (קריאה ראשונה)

#### היו"ר ד' שילנסקי:

החוק הבא: הצעת חוק מבקר המדינה (תיקון מס' 29) (ועדת חקירה), התשנ"ה-1995, בקריאה ראשונה, של חבר הכנסת דוד מגן, והוא גם יציג אותה. בבקשה.

#### דוד מגן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני רוצה להבהיר חד וחלק: מטרת הצעת החוק היא להעניק סמכות לוועדה לענייני ביקורת המדינה ליזום הקמת ועדת חקירה ממלכתית בעניין שמופיע בדוח מבקר המדינה. החוק הנוהג היום מדבר על אפשרות כזאת רק אם הוצא על-ידי מבקר המדינה דוח נפרד, ורק אם הוצא דוח נפרד, על בסיס הדוח הנפרד אפשר ליזום את העניין.

כיושב-ראש הוועדה לענייני ביקורת המדינה נתקלתי בשני עניינים, הן בנושא קרנות הפנסיה, בדוח שגרתי של מבקרת המדינה, והן בעניין כיבוי אש, בדוח שגרתי של מבקרת המדינה. הוועדה לא יכולה ליזום הקמת ועדת חקירה ממלכתית רק משום שהנושא מופיע בדוח השנתי הרגיל ולא בדוח נפרד. משמע, שאם אנחנו מאוד רוצים להקים ועדת חקירה ממלכתית, אנחנו צריכים לפנות למבקר המדינה ולבקש ממנו שיעתיק את הדוח הרגיל השוטף השנתי, יעניק לו כותרת של דוח נפרד, כדי שאפשר יהיה לדון בכלל בנושא של ועדת חקירה ממלכתית.

אני מציע לחסוך את כל העניין, וכאשר הוועדה לענייני ביקורת המדינה, בדיוניה השגרתיים, תראה בעניין שמופיע כבדרך שגרה בדוח מבקר המדינה כי יש טעם ליזום הקמת ועדת חקירה ממלכתית, יכולה הוועדה ליזום הקמת הוועדה, כמובן בתיאום עם מבקר המדינה, ולפעול לפי כל הכללים הקבועים בחוק מבקר המדינה, התשי"ח-1958 [נוסח משולב], בכל הקשור להקמת ועדת חקירה ממלכתית.

אני רוצה לומר בכנות לחברי הכנסת: אם הצעת החוק הזאת תתקבל, אני מתכוון לנסות לשכנע את חברי בוועדה לענייני ביקורת המדינה לטפל בשני נושאים מאוד אקטואליים, אחד בתחום קרנות הפנסיה ושני בתחום כיבוי האש, ולבדוק אפשרות של יוזמה להקמת ועדת חקירה ממלכתית בכל אחד משני הנושאים הללו. כמובן, אם החוק הזה יתקבל ובמהלך הדיונים ניתקל בנושאים חשובים אחרים שראויים לבחינה ממלכתית באמצעות ועדת חקירה ממלכתית, לא נהסס לעשות זאת. הכול, כמובן, באישור הוועדה ובהסכמת מבקרת המדינה.

#### היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. חברי הכנסת, דיון במסגרת של שלוש דקות. אני קורא את השמות. מי שאינו נמצא, מפסיד את רשות הדיבור. חברי הכנסת אליעזר זנדברג, אלי דיין, יגאל ביבי, שאול יהלום, משה גפני, יעקב שפי, טלב אלסאנע, רחבעם זאבי, עוזי לנדאו, אריאל ויינשטיין, דוד מנע, מאיר שטרית, פני בדש. אני אודה לחברתי אסתר סלמוביץ, סגנית היושב-ראש, אם היא תחליף אותי כדי שאוכל להתבטא אחרי פני בדש.

#### **פני בדש (צומת):**

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, חבר הכנסת מגן, אני אעשה את זה קצר, כי רציתי להוסיף לשני הנושאים שאתה העלית. קודם כול, אני מתפעל מקצב החוקים שאתה מעלה בנושא כמסקנות מדוח מבקרת המדינה. בסך הכול, אם החוקים האלה עוברים, סביר להניח שבדוחות הבאים לא נראה אותן בעיות חוזרות על עצמן, כאשר המערכת נכנסת לחקיקה מסודרת.

#### **דוד מגן (הליכוד):**

חבר הכנסת בדש, מדי פעם אני קורא קטעי עיתונות שמגיעים אלי מאזורים שונים. הצלחתי "לתפוס" אותך הפעם: קיבלתי קטע מאזור באר-שבע, ששם אתה משבח אותי על החקיקה.

#### **פני בדש (צומת):**

נכון.

#### **דוד מגן (הליכוד):**

תדע לך שזה הגיע אלי.

#### **פני בדש (צומת):**

נכון. אמרתי שחבר הכנסת דוד מגן הוא חבר כנסת פעיל מאוד ואחד מהמובילים והטובים בכנסת בנושא חקיקה, וחקיקה עניינית. הוא אומנם החליק בחוק אחד – – –

#### **דוד מגן (הליכוד):**

חוק קריית-גת.

### פיני בדש (צומת):

נכון, הוא יודע, חוק שהיה מיועד באופן מיוחד לקריית-גת, ולי היתה ביקורת על העניין. אבל מותר להחליק פה ושם. בסך הכול, כשראינו אותי על הנושא מצאתי לנכון לשבח אותו. הוא עובד בצורה יסודית עד השעות הקטנות של הלילה ומעביר חוק אחרי חוק. אני פשוט נפעם. אני צעיר פה ואני לומד ממנו.

### היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת פיני בדש, אתה ידוע כאדם הגון. יפה שאתה משבח אותו בפניו, אבל יפה עוד יותר ששיבחת אותו שלא בנוכחותו.

### דוד מגן (הליכוד):

זה הגיע אלי.

### היו"ר ד' שילנסקי:

על כך מגיע לך ישר כוח כפול.

### פיני בדש (צומת):

תודה.

לדעתי, אם החוק הזה עובר, יש נושא נוסף שחייב להיכנס לחקירה בלי פחד. אני מתכוון לדוח האחרון של מבקרת המדינה בנושא משרד הדתות. מה שנעשה שם אסור שיימשך. לא ייתכן שיבוא שר ויגיד: אני חותך עד כאן, אני לא רוצה לעסוק במה שהיה, מהיום והלאה יהיה סדר חדש. זה נותן לגיטימציה לעבריינות ולגנבה. מה שנעשה במשרד הדתות, רבותי, הוא שערורייה. אנשים צריכים לתת על כך את הדין. לא ייתכן שיישרו קו ויגידו: מהיום והלאה נשנה את הנהלים, ומה שעשו הקודמים – בואו נוותר, בואו לא ניכנס לנושא הזה.

חבר הכנסת דוד מגן, כיושב-ראש הוועדה לענייני ביקורת המדינה יש לך הסמכות להעניש במסגרת החוק את כל העבריינים. מה ההבדל בין אדם שלא היה לו מה לאכול והוא פרץ למכולת, לבין אדם שפרץ לחנות וגנב וידיאו לצורך זה או אחר, או מישוהו אחר שלקח כספי מדינה שלא על-פי חוק והעביר אותם למקורבים כאלה או אחרים? זו גנבה וזו גנבה. זה צריך לבוא על עונשו, וזה צריך לבוא על עונשו.

כראש רשות עקבתי אחרי מכרז בעניין שיפוץ מקוואות. אדם אחד זכה במכרז הזה בכל מדינת ישראל. אנחנו רצינו לעשות קצת סדר ולפקח על העבודה שנעשתה שם. אני ראיתי את המחירים במכרז, ופשוט נדהמתי. זה לא כפול – אם היה המחיר כפול עוד מילא – המחירים שהציע הקבלן שזכה במכרז גבוהים פי חמישה ופי שישה ממחירי השוק.

למה? אני לא רוצה להמשיך ולפרט למה. אבל אותו אחד זכה במכרז לשיפוץ מקוואות בכל מדינת ישראל. זו שערורייה. אין לי ספק שהוא הציע מחיר כזה מסיבה טובה, ויכול להיות שלקבלן נשאר בסוף מעט מהנתח שהוא היה צריך להרוויח במחיר הנמוך, אבל בדרכך הלך מעשר, אולי לפי הדת, לכל מיני אנשים.

בתחום של כיבוי האש אין לי ספק שאתה חייב לטפל. קראתי אתמול בעיתון, שאתה התרעת וטיפלת בנושא עוד טרם השרפה הזאת. בנס לא נגמרה השרפה הזאת באסון עוד יותר נורא. צריך לטפל בעניין זה ביסודיות. אני מכיר אותו מקרוב, כי הייתי חבר, כראש רשות, באיגוד כבאות דרום. מכיוון שזה איגוד של רשויות עניות, לא היה סולם כיבוי. אני נאבקתי שנה וחצי להשיג תקציב לסולם כיבוי. בתחילה אמרו לי: לך בשיטת ה-MATCHING. אם אין לך שקל אחד, לא תקבל שקל שני. בכל בתי-המלון ובנגב כולו לא היה סולם כיבוי אחד. זו שערורייה.

לכן, שני הנושאים שהזכרת חשובים מאוד, וצריך אכן לטפל בהם.

אני, כמובן, תומך בחוק הזה ומבקש שתוסיף לוועדות החקירה שלך את נושא משרד הדתות. תודה.

### **היו"ר א' סלמוביץ:**

תודה לחבר הכנסת פניני בדש. חבר הכנסת שילנסקי, רצית לדבר בהצעת החוק הזאת?

### **דב שילנסקי (הליכוד):**

כן.

### **היו"ר א' סלמוביץ:**

אם כן, אני מזמינה את חבר הכנסת דב שילנסקי.

### **דב שילנסקי (הליכוד):**

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, אני מצטרף לכל המחמאות שנאמרו לחברי הכנסת היוזמים.

היום הקואליציה איננה נוכחת באולם המליאה. היום הוא יום העצמאות של ארצות-הברית ומתקיימת חגיגה גדולה. אני יודע שהרבה חברי כנסת הלכו לשם, נשארו פה רק חברי כנסת מהאופוזיציה. כמוני, גם אתם קיבלתם בוודאי הזמנות לבוא לחגיגה ולהשתתף בה יחד עם רעיותיכם, אבל העדפתם להישאר בכנסת ולמלא את שליחותכם. על כך מגיע לכם, לכולכם, יישר כוח. להשתתף בחגיגות זה חשוב, זה חלק מהתפקיד, אבל לשבת פה ולעשות את העבודה – חשוב עוד יותר.

יש לי הרבה מה להגיד בנושא הנדון, אבל אני אקצר. יש לנו מבקרת מדינה טובה מאוד, אני מכבד אותה, אני מעריך אותה, ואני אתפאר גם בכך שאנו ידידים אישיים. אבל אני מעריך ומכבד אותה מעל ומעבר לידידות האישית.

מבקרת המדינה מגלה כל מיני דברים. ביום שהיא מגלה דברים, העיתונות מלאה. היא חושפת שחיתויות, היא מגלה פגמים. אחר כך יושבת הוועדה לענייני ביקורת המדינה, הדברים מוזכרים גם בעיתונות וגם ברדיו, אבל מה נשאר? מלים, מלים, מלים בלי שיניים. זה המצב, היות שהממשלה לא נותנת למצות את הנושא ואת הדין עד הסוף.

ידידי חבר הכנסת מגן, אתה הבאת כאן שתי דוגמאות. נתת דוגמה, שאתה חושב להתחיל לדון בחוק קרנות הפנסיה ובענייני הכבאות. אני אומר רק כמה משפטים על קרנות הפנסיה. הרי מה שקרה בנושא הזה הוא שערורייה הזועקת עד לב השמים. אנשים עבדו קשה. פועלי בניין עבדו בשמש, סחבו לבנים על הגב, עבדו עם מסילה כאשר עדיין לא היו כל המכשירים המודרניים ועלו לקומה שלישית ולקומה רביעית. הם שברו את גבם, פניהם נעשו צרובות משמש לווהטת. הם חסכו מפתם כדי שיהיו להם קרנות פנסיה, אבל אלה פשטו את הרגל.

ומי אשם? ההסתדרות. קרי מפא"י, שהיתה כל השנים השלטת בהסתדרות. קרי, מפלגת העבודה ומפ"ם, שהיו השולטים בהסתדרות. קרי, הקואליציה דהיום.

אני לא רוצה להשתמש במלה גנבה, אבל כולנו יודעים איזה דברים לא נכונים נעשו שם. הדברים כתובים בעיתון, אנשים קוראים ושוכחים, והכול ממשיך הלאה. אף אחד לא נותן את הדין. ולא רק זאת, לא צריך רק לחייבם לשלם, אלא צריך גם לתקן את הדברים כדי שהם לא יחזרו להבא.

לכן, חשובה במיוחד הצעת החוק שלכם, שלא רק הממשלה יכולה למנות ועדת חקירה ממלכתית בלתי תלויה ואובייקטיבית, אלא גם אנחנו, הכנסת, באמצעות הוועדה שלה יכולה להגיע לאותו מצב. תודה רבה.

### **היו"ר א' סלמוביץ:**

תודה רבה לחבר הכנסת דב שילנסקי. חברי הכנסת חיים דיין, מיכאל איתן, נעמי בלומנטל, רון נחמן, חגי מירום, תמר גוז'נסקי, יוסף עזרן, אסעד אסעד, סילבן שלום, עובדיה עלי, יוסף בא-גד – אינם נוכחים.

מכיוון שאני על הדוכן, אני מרשה לעצמי לברך מכאן שוב את המציעים של הצעת החוק. אני חושבת שהיא תפשט הליכים, תחסוך בזמן, והיא תיתן לוועדה החשובה, הוועדה לענייני ביקורת המדינה, שבה נחשפים עיוותים רבים, את הכלים כדי להתמודד גם במסגרת המוצעת. תודה רבה.

### **דוד מגן (הליכוד):**

גברתי היושבת-ראש, אני מבקש להתייחס לדברים שנאמרו כאן.

### **היו"ר א' סלמוביץ:**

חבר הכנסת דוד מגן מבקש להשיב לדוברים. בבקשה.

### **דוד מגן (הליכוד):**

גברתי היושבת-ראש, אני רוצה להתייחס לשתי הערות של חברי הכנסת פני בדש ודב שילנסקי.

מדבריהם עלול להשתמע כאילו אני התחייבתי לפעול רק בשני הנושאים: קרנות הפנסיה וכיבוי אש בעניין ועדת חקירה. אבל אני נקבתי בשני הנושאים הללו כשתי דוגמאות הדורשות התייחסות.

אני גם מבקש להזכיר, כי כאשר עלה הנושא כהצעת חוק, והכנסת נדרשה להצעה בקריאה מוקדמת, עיקר הדגש היה במועדים. דהיינו, מתי צריך להגיש את הדוח הנפרד, וכיצד לערב את נציג הממשלה, שר הכלכלה והתכנון, בנושא הזה. רק במובלע הוזכר סעיף 14(ב). לאחר התייעצות עם היועצת המשפטית של הוועדה, ולאחר שירדנו מעניין המועדים והסתבר לנו במהלך הדיון בוועדה לענייני ביקורת המדינה, שלא מדובר בנושא חדש, משום שסעיף 14(ב) הופיע בהצעת התיקון כבר בקריאה המוקדמת – החלטנו, נוכח הניסיון המצטבר, במיוחד בשנה האחרונה, ונוכח הנושאים הכבדים שעלו בדוח 44 וגם בדוח 45, שיש טעם לערוך רפורמה ולהעניק את היוזמה בנושא החשוב הזה גם לוועדה לענייני ביקורת המדינה.

עוד דבר אחד, גם כדי להרגיע אולי את חבר הכנסת פני בדש ולומר לו שהמלאכה לא פשוטה. בדרך כלל בוועדה לענייני ביקורת המדינה, אומנם היושב-ראש, מסורתית, הוא איש האופוזיציה, אבל רוב חברי הוועדה הם חברי הקואליציה, כך שאין חשש שתהיה פעולה פזיזה. מה עוד שהדגשתי ואמרתי, שהכוונה היא, שאם תהיה יוזמה בנושא מסוים, היוזמה הזו תעלה בקנה אחד עם הכוונות של מבקר המדינה, ודרושה – – –

### **אברהם הירשזון (הליכוד):**

אדוני, לחלק גדול מהחוקים שותפים חברי הקואליציה וחברי האופוזיציה בוועדה הזאת. צריך להדגיש זאת.

### דוד מגן (הליכוד):

נכון מאוד, יש לנו בוועדה שיתוף פעולה מקיר לקיר, לפחות בהרכבה הנוכחי. אני מקווה, שכאשר תגיע הוועדה למסקנה שיש לנקוט צעד יסודי בכיוון כינון ועדת חקירה ממלכתית – גם בנושא הזה לא יהיו חילוקי דעות, ואם יהיו, הקו המפריד לא יהיה קואליציה-אופוזיציה, אלא שיקול הדעת לגופו של עניין.

אני מודה למשתתפים בדיון ומבקש מהכנסת לאשר את הצעת החוק ולהעביר אותה אלינו, לוועדה לענייני ביקורת המדינה, להכנתה לקריאה שנייה ולקריאה שלישית.

### היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה לחבר הכנסת דוד מגן, יושב-ראש הוועדה לענייני ביקורת המדינה.

חברי הכנסת, אנחנו עוברים להצבעה בקריאה ראשונה על הצעת חוק מבקר המדינה (תיקון מס' 29) (ועדת חקירה), התשנ"ה-1995, והעברתה לוועדה לענייני ביקורת המדינה להכנתה לקריאה שנייה ולקריאה שלישית. נא להצביע.

הצבעה מס' 14

בעד ההצעה להעביר את הצעת החוק לוועדה – 6

נגד – אין

נמנעים – אין

ההצעה להעביר את הצעת חוק מבקר המדינה (תיקון מס' 29) (ועדת חקירה),

התשנ"ה-1995, לוועדה לענייני ביקורת המדינה נתקבלה.

### היו"ר א' סלמוביץ:

שישה תומכים, אין מתנגדים ואין נמנעים. אני קובעת, שהצעת החוק התקבלה בקריאה ראשונה, והיא מועברת לוועדה לביקורת המדינה להכנתה לקריאה שנייה ולקריאה שלישית.



**הצעת חוק נכי רדיפות הנאצים (תיקון מס' 9) (השוואת זכויות), התשנ"ה-1995; הצעת חוק נכי רדיפות הנאצים (תיקון מס' 10) (השוואת זכויות לנכי**

**המלחמה בנאצים), התשנ"ה-1995**

**(קריאה ראשונה)**

**היו"ר א' סלמוביץ:**

חברי הכנסת, אנחנו עוברים לנושא הבא שעל סדר-היום: הצעת חוק נכי רדיפות הנאצים (תיקון מס' 9) (השוואת זכויות), התשנ"ה-1995, קריאה ראשונה, של חבר הכנסת דב שילנסקי, והצעת חוק נכי רדיפות הנאצים (תיקון מס' 10) (השוואת זכויות לנכי המלחמה בנאצים), התשנ"ה-1995, קריאה ראשונה, של חבר הכנסת אבנר חי שאקי.

יציגו את הצעות החוק שני חברי הכנסת המציעים, והדיון יהיה משולב. אני מזמינה את חבר הכנסת דב שילנסקי להציג את הצעתו.

**דב שילנסקי (הליכוד):**

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, יוצא לי השבוע פעם שנייה להעלות נושאים הקשורים בשואה ובניצולי השואה, ואני חוזר על מה שכבר אמרתי לפני שבוע. שמעתי חברי כנסת אומרים: הנה הוא שוב עם השואה שלו, כאילו היא שלי פרטית. היא השואה של כל עם ישראל, של חברי כל המפלגות, של יוצאי כל העדות בישראל, אשכנזים וספרדים; היא שואה של עם ישראל, וניצוליה הם ניצולי כל עם ישראל.

אומנם לא נבחרתי לכנסת בגלל היותי ניצול שואה – נבחרתי לכנסת בגלל השקפותי הלאומיות, החברתיות והכלכליות – אבל אני באתי משם, ואני זוכר את זה, והם רואים בי את נציגם, ואני רואה את עצמי כנציגם, אני אחד מהם. חברי, ידידי, רבים רבים מהם, מהקרובים ביותר, ובני משפחתי, הם ניצולי שואה, וכשאני מעלה את כאבם, את זעקתם, אני מעלה אותם לא מתוך קריאה בעיתונות, אלא מתוך מה שאני רואה ומתוך מה שאני שומע בביתי, במשפחתי, בין חברי וברחוב, כשאני הולך ועוצרים אותי אנשים ומדברים אתי, וממכתבים וטלפונים.

כולכם יודעים, חברי, שגם אני כמוכם רוצה להיבחר פעם נוספת לכנסת ומקווה להיבחר, ואם אבחר, בוודאי אבחר בגלל השקפותי הלאומיות-הציוניות, דבקותי בארץ-ישראל, במורשת ישראל, אבל גם אז אמשיך לזכור מאין באתי, כי הלקח הוא לא רק אישי, הלקח הוא גם לאומי וכללי. וכשאני מדבר על השואה, אני מדבר בדרך כלל באופן לא מפלגתי ולא פוליטי, וכך גם אמשיך.

כך גם החוק הזה. הוא לא פוליטי. תומכים בו חברים מכל הסיעות. כשאני העליתי את הצעת החוק בקריאה טרומית, היתה הוראה של האוצר להתנגד להצעת החוק. אני רוצה להגיד לזכות חברי בצד הזה, חברי הכנסת מהצד הזה, שהם קמו והצביעו ברגליים ולא היו באולם בשעת ההצבעה, כי הם לא רצו להצביע נגד הקואליציה, אבל הם גם לא היו יכולים להצביע נגד הצעת החוק הזאת, הקשורה בניצולי השואה, ובקריאה הטרומית השתתפו חברים מכל הסיעות, מכל צדי הבית, והביעו תמיכה.

אשר לפעילות בנושא זה – מילא, היושבת-ראש אסתר סלמוביץ באה מבית של ניצולי שואה, גם האבא והאמא, עם טראומה קשה של ההורים, אבל אני רוצה לציין את ידידנו, מורי ורבי, פרופסור אבנר חי שאקי – הוא יצא כרגע – שהוא יושב-ראש ועדה שמטפלת בפיצויים ובכל הנושאים האלה הקשורים בשואה, והוא פעיל בנושא, ויש לו גם הצעת חוק דומה. אני רוצה לציין גם את חברי אברהם הירשזון, שבשונה מאסתר סלמוביץ הוא לא נולד בבית של ניצולי שואה, אבל הוא רגיש לנושא ופעיל בנושא ועושה רבות, ועוד אזכיר את הבג"ץ שהוא הגיש.

ואני מוצא לחובה לציין, שיושב-ראש הכנסת, שבח וייס, שלא יכול להשתתף בדיון ולהיות נוכח כשהתקיימה הקריאה הטרומית, הוא אישית בא לכאן. אתם יודעים שיושב-ראש הכנסת איננו יכול להשתתף בהצבעה, אלא אם הוא יושב על הכס הזה, והוא בא אישית והתיישב פה על מנת שיוכל להצביע בעד הצעת החוק. אבל לא רק זאת – הוא גם אמר מלים חמות והביע תמיכה בחוק, וגם כשהוא היה חבר כנסת מן השורה הוא העלה חוק כזה שאני פעם העליתי, והוא לקח את זה. אצלנו החוק מתגלגל, אנחנו מעבירים זה לזה. הוא ביקש ממני להביע פה, מעל הבמה, את תמיכתו בחוק, ואמר שאם יש צורך הוא גם יעשה כל מאמץ על מנת לבוא להצביע, אבל אני לא מזעיק אותו, כי אני רואה מראש שיש פה היום תמיכה, ואין צורך להזעיק אותו.

ועכשיו אני רוצה לגשת לעצם הנושא, ובעיקר להסביר לקהל, לציבור השומעים, את הבעיה בכללותה.

אתם יודעים, בוודאי, שאני התנגדתי להסכם השלום בין העם היהודי לבין העם הגרמני, הסכם שנעשה שבע שנים לאחר השואה, כשבחלל האוויר עוד הריחו את הבשר החרוך מהארובות של אושוויץ והמחנות האחרים. התנגדתי היות שמדינת ישראל ביקשה מארקים תמורת דם. אני מבחין בין פיצויים תמורת הסבל או הנכות, לבין ההסכם ההוא של ממשלת ישראל, של מארקים תמורת הדם. לעניין הפיצויים האישיים, כפי שקוראים לזה, אף פעם לא התנגדנו. אני אישית לא לקחתי, היות שאנשים לא יכולים להבין את ההבדל והם יכולים להגיד, הוא התנגד, הפגין והלך לבית-סוהר וקיבל מכות משוטרים, ובעצמו הוא לוקח כסף. לכן לא לקחתי מהפיצויים האישיים. אבל, להתנגד אף פעם לא התנגדנו.

החוק של הפיצויים האישיים נתקבל ביוזמת הגנרל קליי, שישב בברלין והיה המושל האמריקני של גרמניה. החוק יצא על-ידו, כך נדמה לי, ב-1947. אני אז לא נרשמתי כי הייתי באותה תקופה מפקד האצ"ל בגרמניה והיו לי הרבה שמות. אם הייתי רוצה להירשם, לא הייתי יודע באיזה שם להירשם, ודאי לא בשם דב שילנסקי – לתת כתובת לבולשת לאן לבוא ולאסור אותי. אבל, כבר אז נרשמו הרבה אנשים. הראציו שלו היה: אדם גרמני עבד בחברה גרמנית בתקופת המלחמה. גרמני עבד – קיבל כסף. יהודי – לא. ראשית, צריך לתת לו את התשלום על העבודה. שנית, אדם גרמני שעבד במפעל ונפצע ונהיה נכה מקבל מהמעביד על הנכות. יהודי לא מקבל. צריך לשלם. כך התחיל להתגלגל החוק.

בהמשך באה מדינת ישראל ואמרה לגרמנים, ואני מבטא זאת בצורה עממית: אתם נותנים פיצויים אישיים לניצולי השואה עבור זה ועבור זה; אני לא מפרט עכשיו עבור כל מה, ואני שוב משתמש בלשון עממית, על מנת שאהיה מובן, ולא אכנס לדקדוקים המשפטיים: אצלנו יש כך וכך ניצולי שואה, אנחנו נחסוך לכם את העבודה. איפה תחפשו אותם? הם בישראל, אתם בבון. תנו לנו סכום גלובלי, ואנחנו ניתן להם את הכסף. הם עשו את העסקה. עמדו על המיקח.

מדינת ישראל לקחה את סכום הפיצויים האישיים המגיעים לניצולי השואה, לקחה ולא נותנת. פשוט מאוד. תמיד השתמשתי בביטוי "שודדת". לאחרונה, בזעם, כבר אמרתי "גונבת". פשוט לא נותנים. לקחו מהגרמנים את הכסף על מנת לחלק, לתת לניצולי השואה, ונותנים שלישי ממה שמקבל ניצול שואה שלא עלה לארץ, שנשאר בגרמניה או נסע לאמריקה או עלה לארץ בתקופה מאוחרת יותר, ואני עוד אגע בנושא הזה. נותנים שלישי. גם בתנאים נלווים, הבראה וכדומה, נותנים הרבה פחות.

אמרתי, אני עוד אדבר על אלה שעלו מאוחר יותר. אלה שעלו לארץ מאוחר יותר, אחרי שנות ה-50, אלה מקבלים את הפיצויים המלאים דרך גרמניה. מי מקבלים דרך מדינת ישראל? האידיאליסטים. קוראים לנו "פראיירים". אתם ה"פראיירים". אלה שעלו באניות המעפילים לפני שנת 1950, אלה שב-1948, כשהמדינה היתה בסכנה, התגייסו והלכו ישר לחזית, ורבים מהם נפלו, ורבים מהם נפצעו, אלה שאמרו שהמולדת בסכנה, אנחנו יושבים במחנות פליטים, אבל יחסית בחיים סבירים ונוחים באיטליה ובגרמניה או באוסטריה ובמקומות נוספים. עבור אלה מדינת ישראל לקחה את הכסף ולא נותנת. כאילו אומרים להם: מי אמר לך להיות "פראייר" ולרוץ באוניית מעפילים ולהגיע לקפריסין וללכת בתנאים הכי קשים לחזית? אנחנו, בעלי הבית שלך, לקחנו בשבילך את הכסף ולא נותנים.

מה אומרת המדינה? אנחנו עשינו טעות. אנחנו עשינו חשבון. לקחנו פחות מדי. אנחנו ביקשנו מכם לבוא לקחת בשבילנו את הכסף? אם היה מתברר שלקחתם יותר מדי, הייתם נותנים לי יותר מהקצבה? שנית, מי בדק אם לקחתם פחות מדי? כמה ריבית יש על הסכום הגלובלי? כמה הריבית עולה כל חודש?

אומרים עוד: המדינה היתה במצוקה. היינו חנוקים מחוסר מטבע חוץ, לקחנו כל סכום שנתנו. אז על גבינו, ניצולי השואה החלשים, שסבלו, המוכים, על גבנו?

בעניין הזה הגיש חברנו, חבר הכנסת אברהם הירשזון, בג"ץ, ואני מקווה שזו תהיה הצלחה. הבג"ץ הוגש גם אחרי דברים קשים שמבקרת המדינה כתבה בדוח בקשר לאותו נושא. אבל בחוק שהגשנו, חבר הכנסת אבנר חי שאקי, מורי ורבי באוניברסיטה כשלמדתי משפטים, ואנוכי, אנחנו הולכים על מעט. החוק הזה הוא עדיין לא מה שאנחנו רוצים. הרואים יראו היום שזה עובר בקריאה ראשונה וידעו שעד לקריאה השנייה והשלישית הדרך עוד רבה. אני מבטיח לכם שבציפורניים אלחם. זה חלק מהדרך. זה תיקון עוול חלקי. תיקון קטע אחד מהעוול.

מדינת ישראל עשתה הבחנה בין נכי רדיפות הנאצים לבין נכי המלחמה בנאצים. אלה אחים שלי, ואלה אחים שלי. גם זה שהיה אתי בגטו באיזה מחנה ויצא בצורה זו או אחרת ליער הוא אח שלי, וגם זה שנשאר הוא אח שלי. אני מדבר על שני סוגים אלה בחיבה, באהבה, בידידות, בקרבה. אנחנו כאחד. גם אחי נכי המלחמה בנאצים לא רוצים שיקופחו אחיהם נכי רדיפות הנאצים.

הקיפוח הוא בהרבה דברים. למה לעשות הבחנה, למה לא לתת לנכי רדיפות הנאצים אותם דברים ואותן הטבות שניתנים לנכי המלחמה בנאצים? אני כרגע לא מדבר על הפנסיה אלא על כל מיני דברים נלווים. הרשימה בידי, אבל לא אפרט עכשיו, אגיד רק את העקרונות.

חוק נכי רדיפות הנאצים מכיר בשתי קבוצות נכים בלבד, ואילו חוק נכי המלחמה בנאצים מכיר בחמש קבוצות. אלמנת נכה רדיפות אינה זכאית לגמלה בגין בעלה הנכה שהלך לעולמו, בעוד אלמנת נכה

המלחמה זכאית לתגמול. מה שניתן בשני הדברים האלה למי שמוגדרים כנכי המלחמה בנאצים, הם מקבלים בצדק ובדין. אבל אותו צדק צריך להיות כלפי מי שמוגדר כנכה רדיפות הנאצים.

הייתי פעיל במחתרות, במחתרת הגטו, במחתרת דכאו, ואינני רואה את עצמי כגיבור גדול יותר מאדם שהיה לו תינוק, שהיה לו ילד, והוא לא יכול היה להיות פעיל כי הוא לחם בציפורניים להביא אוכל לילד שלו, להבריח פרוסת לחם נוספת, או אותו בן שהיה קשור לאמא זקנה ובלעדיו האמא גוססת, לא יכולה להתקיים, והדוגמאות רבות. למה מקפחים אותם?

אחרי הקריאה הטרומית, עוד לפני ההצבעה, הוצע לי לנהל משא-ומתן עם שר האוצר, הוצעה לי קרן מיוחדת לסעד של 4 מיליון שקלים. מייד דחיתי את ההצעה הזאת, בכתב. לא באתי לבקש סעד. זו קרן שצריכה לתת לאנשים שהם מסכנים במיוחד. לא באתי לבקש נדבות. אדוני שר האוצר – יש לי טענות לכל שרי האוצר של מדינת ישראל, כולם, כולם התייחסו אלינו כך, כולם שדדו אותנו, כולם היו בטוחים שאותנו מותר לקפח – לא באתי לבקש אף גרוש נדבה. אני באתי לבקש את המגיע לנו. לקחת כסף – באיזו זכות אתה שודד את זה? באיזו זכות? אני לא מדבר דווקא כלפי שר האוצר הנוכחי, אני מדבר כלפי כולם, שלא יחשבו שאני מבחין בין אחד לאחר.

אמר לי פעם פקיד בכיר – לא אזכיר את שמו, כי אחרי מה שהוא שמע ממני הוא אמר שהיתה לו פליטת-פה. אבל פליטת-פה מצביעה על מחשבה. הוא אמר: כשלקחנו את הכסף לא חשבנו שאתם תחיו כל כך הרבה זמן, טעינו בחישוב, את אורך שנות החיים שלכם לא הבאנו בחשבון. על כך אני יכול להגיד לכולם – אני רוצה שהחוק הזה – החוק הזה לפחות, והחוק השני של ההשוואה הגדולה, החשובה, כמובן, אבל החוק הזה לפחות – שיתקבל עוד לפני שנצא לפגרה, כי ככל שהאוצר ימשיך אותה, הוא יצטרך לשלם פחות, כי מיום ליום מתמעטים ניצולי השואה, בדרך הטבע הם הולכים לעולמם. מיום ליום יצטרך האוצר לשלם פחות כסף. אבל, מיום ליום גם האנשים נעשים מבוגרים יותר, וכשהם נעשים מבוגרים יותר הצרכים גדולים יותר, ואין ממה להתקיים. המחלות שקיבלו במחנות, אותן מחלות שעבורן לקחה מדינת ישראל כסף, נעשות קשות יותר. מחלות קטנות צצות ונעשות מחלות גדולות וקשות וכואבות. ומדינת ישראל השבעה, עם רמת החיים הגבוהה, עושה בכסף שלהם כל מיני דברים, רק לא נותנים להם.

הצעת החוק הזאת תעבור. אסיים בדבר נוסף. אמרתי לאיש חשוב מהאוצר בשיחה בארבע עיניים; אמרתי לו, שאם החוק הזה לא יעבור – ואני אומר זאת פה בכל האחריות, אני מאיים, הגעתי למצב שאני מאיים, אני מאיים, ואתם יודעים שאם אני מאיים אני אעשה זאת, ידעתי ללכת לבתי-סוהר, אדע לעשות גם את זה – אני אצמין לכאן לאספה תמימה מאה ניצולי שואה, נכים, אפגש אתם באחד האולמות, ואשבות אתם שביתת רעב. אני יודע שחברי כנסת יצטרפו אלי. אני בטוח ששלושת חברי הכנסת שנמצאים פה – היושבת-ראש אסתר סלמוביץ, אבנר חי שאקי ואברהם הירשזון – יצטרפו. נשב שביתת רעב לא ליד משכן הכנסת, אלא בתוך הכנסת. אני רוצה לראות איך תשלחו את הסדרנים של הכנסת, הם בוודאי לא יוציאו אותנו. לבם יישבר. אני מכיר אותם, הם אנשים עם נשמה, עם לב. אבל גם השוטרים שתביאו, גם הם לא יוציאו אותנו, כי גם להם יש לב.

לכן, בואו נפתור זאת אחת ולתמיד – אני אומר לאוצר, לממשלה, למדינה, תחזירו מקצת הכסף שאתם מחזיקים, כסף של ניצולי השואה, מקצת, עוד ברגע האחרון – תחזירו כל עוד הם חיים. תודה רבה.

## **היו"ר א' סלמוביץ:**

תודה רבה לחבר הכנסת דב שילנסקי. אני מזמינה את חבר הכנסת אבנר חי שאקי, מציע הצעת החוק השנייה.

אני רוצה רק להעיר לחבר הכנסת שילנסקי, דיברת על אחינו, אלה אחינו ואלה אחינו. נקווה שאחינו באוצר יקשיבו לנו ואכן ישעו לבקשותינו בעניין הזה.

## **אבנר חי שאקי (מפד"ל):**

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת, אי-אפשר עוד להחשות. הגיעה העת שהצעת חוק זו תעבור. המאבק נמשך שנים, העוול הוא גדול, העיוות, הקיפוח, האפליה. אין לכך כל צידוק, לא משפטי, לא מוסרי, לא מדיני, לא כלכלי ולא אחר.

בדקתי ומצאתי, שבאותן מדינות באירופה ובאמריקה שבהן התקבלו חוקים דומים שקבעו מתן שילומים לנכים נפגעי הנאצים, לרבות נכים נפגעי רדיפות הנאצים, לא קיימת ולא היתה קיימת אפילו שעה אחת אפליה בין שני הסוגים הללו, בין שתי הקבוצות.

אין הבדל מהותי כלשהו בין מי שנהיה נכה בתקופת השואה, משום שהוא הסתתר במערות ונאבק על חייו ונרדף כחיה פצועה, לבין מי שלחם כפרטיזן יערות. אלה ואלה לחמו נגד הנאצים, אלה ואלה לחמו על חייהם, אלה ואלה, למזלנו הגדול, שרדו והגיעו למדינת ישראל. לא יעלה על הדעת שתימשך האפליה ביניהם, שאין לה כל ביסוס רעיוני וכל צידוק שהוא.

המצב חייב להשתנות ומייד. הצעת החוק הזאת באה להשוות, פשוטו כמשמעו, בין נכים המשתייכים לשתי הקבוצות האמורות. כשבדקתי את החוקים הללו כמה פעמים והשוויתי בין הוראותיהם, התברר לי שיש הבדלים חסרי היגיון ונעדרי כל צדק בתגמולים לנכה הנזקק, בתגמולים לבני הזוג, בתגמולים לאלמנים או לאלמנות, בשאלה איך מכירים באדם כמי שאינו מסוגל להשתכר למחייתו ובכללים להוכחת חוסר פרנסה.

כמו כן גיליתי הבדלים בלתי מוצדקים בין שתי הקבוצות בכל הנוגע לתשלומי ארנונה לפי פקודת העיריות, בסוגיית הנחות בהתקנת טלפון ובשיחות טלפון, הנחות במחירי נסיעה ברכבת ישראל ובאוטובוסים, הנחות בביטוח רפואי, הנחות במס רכוש ובמס שבח מקרקעין, החזרת מכס ומס קנייה, השתתפות בביטוח חיים, טיפול סיעודי בבית. מדובר בדברים אלמנטריים, ראשוניים, שאין כל הצדקה לכך שרבבות אזרחים בארץ לא יקבלו אותם. אציין כי המספרים מעניינים מאוד. מספר הנכים נפגעי רדיפות הנאצים הוא קצת יותר מכפול ממספר הנכים, נכי המלחמה בנאצים, ואילו בתשלומים הפער בין השניים גדול ביותר, ללא כל צידוק שהוא.

חברי סגן יושב ראש הכנסת, חבר הכנסת שילנסקי, כבר הסביר באריכות, שהממשלות שבעבר קיבלו סכומי עתק בסוגיה הזאת, לא העבירו לניצולים את כל הסכומים שנתקבלו למענם. בינתיים הלכו

לעולמם אלפים, אם לא רבבות. לכן הגיעה העת, אדוני שר האוצר, לתקן מעוות, לתקן עוול, לתת לאנשים הללו את שמגיע להם בדין ובצדק.

מכיוון שללא חוק קשה הדבר, באה הצעת החוק הזאת, על מנת שזה לא יהיה תלוי בשרירות לבו של פקיד זה או אחר, או אפילו בשרירות לבה של ממשלה, כל ממשלה שהיא, אלא שזה יהיה על-פי החוק שיחייב את הממשלה לשנות את מדיניותה ואת יחסה, להגדיל את התגמולים ולאפשר לאנשים הללו לסיים את חייהם בכבוד. מדובר פה על סיום חיים, למרבה הצער, כי הרוב המכריע של המועמדים לקבלת ההפרשים הללו הם בני 70 ומעלה.

אמר כאן חבר הכנסת שילנסקי, שמישהו אמר לו: לא ציפינו שתחיו כל כך הרבה... הרי זו הציניות בהתגלמותה, ולא משנה מי אמר זאת. ברור שמחשבות כאלה ניסרו במוחותיהם של כמה מפקדי האוצר במשך כל השנים, ללא הבדל צבעה, זהותה ומדיניותה של הממשלה שעסקה בדבר. השורה התחתונה היא, שכל ממשלות ישראל, ללא הבדל, חטאו לנפגעי הנאצים ולנכים נפגעי רדיפות הנאצים. זכו בפרס, כביכול, אלה שלא באו לישראל, אלה שלא התנדבו, אלה שלא לחמו, אלה שלא הזדהו, אלה שלא היו כאן בשעות המבחן הגדולות של העם הזה במלחמתו על קיומו. ברור מעל לכל ספק, שאין לשום שר אוצר תשובה הגיונית, תשובה מוסרית, תשובה משכנעת לשאלה למה תימשך האפליה הזאת, ומדוע לא תופעל במהרה השוואת הזכויות המוצעת.

משום כך, התביעה היא לחזק את המלצות מבקרת המדינה – אדם אובייקטיבי, שחקר את הדברים אובייקטיבית והגיע לאותן מסקנות ממש – להפסיק את העוול שנגרם בעבר ונגרם גם היום, נמשך גם היום, לנכים נפגעי רדיפות הנאצים, שכן זה עוול שאין לו כפרה, שאין לו הצדקה.

אציין, כי התקציב הכולל לשנה של נכי המלחמה בנאצים הוא 233 מיליון ש"ח, והתקציב הכולל של נכי רדיפות הנאצים הוא 178 מיליון ש"ח, אף-על-פי שמספרם כפול. זה מראה שחסר פה היגיון, חסר קו עקבי או מסקני; לצערנו, כך התפתחו הדברים. הציבור הזה לא ידע להתארגן, לא ידע למחות, לא ידע להפגין, לשבות ולאיים. לכן הוא סבל, סובל וממשיך לסבול.

שואלים אותנו, מהיכן? מאין יבואו הכספים? וכאן אינני יכול שלא לומר לשר האוצר את מה שאמרתי לו בוועדת הכספים, שכמי שיושב בוועדה הזאת ורואה באיזו קלות נפתרות בעיות של חובות במיליארדי שקלים, מיליארדים על גבי מיליארדים – ולא אזכיר כאן את הפירוט, משוכנע אני, שניתן בנקל לתקן את המעוות. הכספים באו ובאים בעיקר מגרמניה. דווקא כשמדובר בציבור חלש, אומלל, סובל, שסבלו נמשך, סבל גופני וסבל נפשי, לא פותרים את הבעיות.

אגב, יש עוד סוגיה בתוך הסוגיה הגדולה. הכירו בסבל פיסי ולא הכירו בסבל נפשי. זאת כאשר כל רופא, כל מי שטיפל ומטפל באנשים הללו יאמר לך, שלא אחת הסבל הנפשי גדול יותר. ואכן, בשנים האחרונות נזקקים אלפים לטיפול של פסיכולוגים, לטיפול נפשי, מפני שהטראומה עדיין חיה בנפשם, בלבם ובנשמתם, ואין להם הכוח להתגבר על הסבל הזה. אי-אפשר לפצות על הסבל הזה. אי-אפשר לפצות על אובדן הורים, קרובים, אחים, אחיות, בנים, בנות, בעלים ונשים. אבל אפשר להקל במשהו על מצב בריאותם. אפשר להקל את מצבם הפיסי והנפשי, ואפשר לתת להם קיום הוגן יותר, מכובד יותר, באחרית ימיהם.

אציין כי, שר האוצר הודיע לי לפני כשנה על הקמת קרן, שאומנם הוקמה, של 4 מיליונים לטיפול במקרים קשים במיוחד. נאמר לו אז – גם על-ידי חבר הכנסת שילנסקי, גם על-ידי וגם על-ידי חברים אחרים – לא מדובר בעזרה סוציאלית, לא מדובר באיזו עזרה הומניטרית, מקרית, זמנית, לא מדובר בסעד; מדובר בזכות, זכות אלמנטרית, זכות מוסרית, זכות משפטית, זכות ציונית, זכות יהודית, שאין עליה עוררין ולא היו עליה עוררין.

מכאן תביעתי לשר האוצר, שהפעם יתייחס אל הצעת החוק הזאת במלוא הכבוד, במלוא הרצינות, במלוא תשומת הלב. כל יום שעובר גורם נזק שאין שיעור לו. אני רוצה להאמין באמונה שלמה, שגם שר האוצר מבין שהסבל הזה מעוות, ושאפשר היה למנוע אותו. די בסבל שעבר אז. האם צריך להמשיך אותו בדרכים אחרות? אם שום מדינה באירופה, שום מדינה באמריקה לא עושה אפליה זו, למה דווקא ישראל, מכל העולם, צריכה לקיים אפליה זו, שהיא שרירותית כל כך, מעוותת כל כך ומזיקה כל כך?

רבים מן הניצולים הולכים ונעלמים, רבים הולכים ונפטרים. הדבר קורה, לצערנו, כדרך הטבע האנושי, מדי שנה, מדי חודש ולפעמים מדי שבוע. לכן, הגיעה העת לתקן את המעוות.

אני קורא לכנסת לאשר את הצעת החוק הזאת בקריאה ראשונה זו, על מנת שהאוצר יכנס בעובי הקורה, ויתמוך באישורה בקריאה השנייה והשלישית. נדון בפרטים, ובעזרת השם נצא עוד לפני סיום הפגרה הזאת כשבדינו חוק מתקן עיוות, ולו רק חלקית וזמנית, לחלק מן האנשים, בחלק מן הזמן. את המעט הזה ודאי שצריך להשיג, ואני רוצה להאמין באמונה שלמה, ששר האוצר יענה לתביעתנו הצודקת הזאת.

### **היו"ר א' סלמוביץ:**

תודה רבה למציע השני, חבר הכנסת אבנר חי שאקי. חברי הכנסת, אנחנו עוברים לדיון בהצעת החוק. הזמן המוקצב הוא שלוש דקות.

אני מזמינה את חבר הכנסת אברהם הירשזון, שהוא היחיד שנשאר מכל רשימת הדוברים הרשומה פה והמפורטת פה. בבקשה.

חברי הכנסת המציעים, חבר הכנסת שילנסקי וחבר הכנסת שאקי, אני חושבת שזה לא מקרה שאנחנו הרביעייה שנשארה לשתי הצעות החוק. אנחנו ליווינו את הצעות החוק לאורך כל הדרך. אני חושבת שזה בהחלט משקף את האכפתיות שלנו כלפי הצעות החוק האלה. תודה.

אם תרשה לי, אני רוצה לברך את שני המציעים על שתי הצעות החוק החשובות ולציין את מסירותם, שלא ידעה גבולות, ואת עבודתם ללא ליאות למען המטרה הקדושה הזאת.

אני רוצה לציין – אני לא רוצה לחזור על דברים שנאמרו פה – שזו בושה וכלימה לכולנו שהעיוות הזה לא תוקן עד היום. זו ממש הדקה התשעים לתיקון העיוות הזה ולהסרת החרפה הנוראית הזאת מעל ראשינו, לפני שיהיה מאוחר מדי. תודה רבה לכם.

חבר הכנסת הירשזון, בבקשה.

### **דב שילנסקי (הליכוד):**

גברתי היושבת-ראש, אם מותר לי להציע לך, שחבר הכנסת אברהם הירשזון, שכל כך מעורה בנושא, על דעת חברי וגם על דעת עובדי הכנסת שבאמת זה גוזל מזמנם, יאריך בכמה דקות, ואנחנו נשמע אותו כולנו בתשומת לב רבה.

### **היו"ר א' סלמוביץ:**

בבקשה.

### **אברהם הירשזון (הליכוד):**

תודה רבה.

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת דב שילנסקי ואבנר שאקי, בדברייך, חבר הכנסת שילנסקי, אמרת: אני הייתי שם. אני לא הייתי שם, אבל אני מרגיש כאילו אני הייתי שם, אף שנולדתי פה, במדינת היהודים, במדינת ישראל המתחדשת. למרות הכול אני חושב, אני חש, אני מרגיש שאני הייתי שם כמון. אני חושב שגם חברי הכנסת האחרים שנמצאים פה חשים אותו דבר.

לכן, אל לך להתבייש, יאמרו את אשר יאמרו, לחזור ולהתריע, לחזור ולהתריע על הדברים האלה. הראיה היא, שמשום שאתה וחברים אחרים כמוך חזרתם והתרעתם, היום אנחנו, בני הדור השני, לא חשוב מאיזה מוצא אנחנו, אני, שמשפחתי לא עברה את המאורעות האלה, או חברי כנסת אחרים, או העם בישראל בכלל, מכל מקום, מכל מוצא – זקנים, צעירים, דתיים, חילונים, בני עדות המזרח ובני עדות שבאו מאירופה – כולנו מרגישים, ששם הרגו את היהודי באשר הוא יהודי, ללא שום הבדל.

לכן, חשוב מאוד שאתם מעלים את הצעות החוק האלה, כמו הצעות חוק אחרות שהן חשובות מאוד. הן בושה וכלימה למדינת ישראל, משום שאם מדינת ישראל היתה נוהגת בניצולי השואה כפי שהיא היתה צריכה לנהוג בניצולי השואה, הלוא לא היה צורך בהצעות החוק האלה. מטבע הדברים, אף אחד מאתנו לא היה מעלה הצעת חוק, והיה שמח על כך שהדברים באים על פתרונם. הצעות החוק האלה מועלות משום שמדינת ישראל, שפעם בשנה עורכת טקסים, עורכת עצרות זיכרון לאלה שנפלו בשואה, איננה מתייחסת יחס שווה לקורבנות השואה שבאו ועלו למדינת ישראל וחיים אתנו. הייתי אומר שהיא מתייחסת אליהם, לפעמים, קצת יותר גרוע מאשר השלטונות במדינות אחרות, לבושת הרבה ולכלימתי הרבה.



אני חושב, שצריך, אחת ולתמיד, לסיים את העניין ולאמץ את דבריה של מבקרת המדינה, כפי שהתבטאה בוועדה לביקורת המדינה. היא אמרה שם: לא צריך ללכת לקראת ניצולי השואה, צריך לרוץ, משום שאם לא נרוץ, זה יהיה מאוחר. כך צריך לנהוג שר האוצר, כך צריך לנהוג ראש הממשלה, כך צריכה לנהוג כל הממשלה וכך צריכה לנהוג כנסת ישראל, ללא שום הבדל מאיזו מפלגה אתה בא.

אני שמעתי, וזה צרם מאוד לאוזני, חבר הכנסת שילנסקי, כשאתה דיברת על איזה פקיד שפלט פליטת-פה, אבל פליטת-פה המשקפת כל מה הלב מרגיש וחש: לא חשבנו שאתם תהיו כל כך רבים. עצמתי את עיני ונזכרתי ב-1988, ב"מצעד החיים" הראשון, כשעמדתי בגטו ורשה, ו-1,500 בני נוער ערכו שם עצרת, עמדו שתי פולניות בצד, ואחת אומרת לשנייה: אני לא מבינה מאיפה הם באו כל היהודים האלה. אני חשבתי שהרגנו וגמרנו את כולם. לשמוע את זה בפולין היום – זה היה נורא ואיום. אבל לשמוע את זה במדינת ישראל מפקיד יהודי? הרי לא נשמע כדבר הזה.

כולנו מלווים את ההתעללות הבלתי-פוסקת בניצולי השואה, נכי רדיפות הנאצים, שצריכים לעמוד בפני ועדות חקירה ולעבור דברים שהם לא מסוגלים לעבור, משום שהנזק שנגרם להם איננו נזק גופני בלבד, אלא גם נזק נפשי. אנחנו נוקטים קשיחות לב בלתי מובנת.

לכן, חבר הכנסת שילנסקי, תנקוט כל צעד שתנקוט, גם אם הוא יהיה לא שגרתי, חמור ביותר, ולא יהיה בדיוק על-פי החוק – אנחנו אתך, אנחנו נלך אתך, אנחנו ניאבק ביחד, כי הנושא חשוב מאין כמוהו – לא לנו, למדינת ישראל, לבנינו ולנכדנו, כדי שנוכל להסתכל בראי ולומר: אנחנו נאבקנו על דבר צודק.

אני רוצה להוסיף דבר אחד. מעניין, במאבק שהיה לי בנושא חוק התקציב הצלחנו סוף-סוף, בפרצה קטנה, לעשות את הדבר ששמו: הנחה בארנונה לנכי רדיפות הנאצים. דבר עצום. אולי הוא קטן, אבל הוא חשוב לאותו נכה. גם אז באה מדינת ישראל ואמרה: לא, גם פה אנחנו נבדיל בין מי שמקבלים קצבה ממדינת ישראל לבין מי שאינם מקבלים קצבה ממדינת ישראל. עד כדי כך מגיעה הקטנוניות? הרי זה כבר לא מיליונים אפילו. להיכן הגענו? זה לא הכסף, זה היחס, והיחס הוא יחס קשה, יחס מביש, יחס משפיל, יחס שמצביע על חוסר לב בקרב יהודים במדינת ישראל.

אני רוצה להעלות עוד סעיף קטן, ברשותך, גברתי היושבת-ראש. יש לי לב כבד על ועידת התביעות, ואני אומר זאת במאמר מוסגר, ללא קשר להצעת החוק הזאת. אני נוכח מיום ליום, ממקרים רבים יותר ויותר של יחידים ושל קבוצות, שהוועידה הזאת, שמגלגלת מאות מיליוני דולרים מכספי היהודים ברכוש ובכסף מזומן, נוהגת בכסף הזה כבכסף שלה ומקפחת קבוצות יהודיות שמן הראוי שיתייחסו ברצינות לבקשותיהן.

פנו אלי יוצאי יוון, יוצאי בולגריה, יוצאי צפון-אפריקה, שבזלזול מעיפים אותם החוצה, ואפילו לא רוצים להתייחס לבקשותיהם. מן הדין שגם על נושאים אלה ניתן את דעתנו. חבר הכנסת שאקי, אני קורא לך לכנס את ועדת המשנה. אני בטוח שגם חבר הכנסת שילנסקי, גם אני וגם חברת הכנסת סלמוביץ נבוא לשיבה הזאת כדי להביע את תמיכתנו בכל קבוצות האוכלוסייה ולעשות סדר גם בוועידת התביעות הזאת. תודה רבה.

## **אבנר חי שאקי (מפד"ל):**

זה על סדר-היום.

## **היו"ר א' סלמוביץ:**

תודה רבה לחבר הכנסת אברהם הירשזון.

כפי שחבר הכנסת הירשזון ציין, גם אני יחד אתכם, כולנו יחד לאורך כל הדרך בעניין הזה.

חברי הכנסת, אנחנו עוברים כעת להצבעה בקריאה ראשונה על הצעת חוק נכי רדיפות הנאצים (תיקון מס' 9) (השוואת זכויות), התשנ"ה-1995, של חבר הכנסת דב שילנסקי, והעברתה לוועדת הכספים להכנתה לקריאה שנייה ושלישית. נא להצביע.

הצבעה מס' 15

בעד ההצעה להעביר את הצעת החוק לוועדה – 4

נגד – אין

נמנעים – אין

ההצעה להעביר את הצעת חוק נכי רדיפות הנאצים (תיקון מס' 9) (השוואת זכויות), התשנ"ה-1995, לוועדת הכספים נתקבלה.

## **היו"ר א' סלמוביץ:**

ארבעה תומכים, אין מתנגדים, אין נמנעים. אני קובעת, שהצעת החוק התקבלה בקריאה ראשונה, והיא מועברת לוועדת הכספים להכנתה לקריאה שנייה ושלישית.

חברי הכנסת, אנחנו עוברים להצבעה בקריאה ראשונה על הצעת חוק נכי רדיפות הנאצים (תיקון מס' 10) (השוואת זכויות לנכי המלחמה בנאצים), התשנ"ה-1995, של חבר הכנסת אבנר חי שאקי, והעברתה לוועדת הכספים להכנתה לקריאה שנייה ושלישית. נא להצביע.

## הצבעה מס' 16

בעד ההצעה להעביר את הצעת החוק לוועדה – 4

נגד – אין

נמנעים – אין

ההצעה להעביר את הצעת חוק נכי רדיפות הנאצים (תיקון מס' 10) (השוואת זכויות לנכי המלחמה בנאצים), התשנ"ה-1995, לוועדת הכספים נתקבלה.

### **היו"ר א' סלמוביץ:**

ארבעה תומכים, אין מתנגדים, אין נמנעים. אני קובעת, שגם הצעת חוק זו התקבלה בקריאה ראשונה, והיא מועברת לוועדת הכספים להכנתה לקריאה שנייה ושלישית.

חברי הכנסת, תם הדין. הישיבה הבאה – מחר, יום רביעי, בשעה 11:00. ישיבה זו נעולה.

הישיבה ננעלה בשעה 22:20.